

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNDE
BELEDİYELER**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Turgay TOKMAK**

İSTANBUL, 2009

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

**OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNDE
BELEDİYELER**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Turgay TOKMAK
Öğrenci No:
070712076

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Sefer GÜMÜŞ

İSTANBUL, 2009

YEMİN METNİ

Sunduğum Yüksek Lisans Tezimi, Akademik Etik İlkelerine bağlı kalarak, hiç kimseden akademik ilkelere aykırı bir yardım almaksızın bizzat kendimin hazırladığına and içerim./...../.....(Tarih)

(İmza)

Turgay TOKMAK

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28.07.2009

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Eğitim Yönetimi ve Denetimi* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 070712076 numaralı *Çurgay Tokmak'ın* "Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNDE BELEDİYELER**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 14.07.2009 tarih ve 2009/17 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince 60 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezini ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 7 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. SEFER GÜMÜŞ

ÜYE
PROF.DR. OSMAN ZEKAYI ORHAN

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. ENGİN YÖRÜK

OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNDE BELEDİYELER

Tezi Hazırlayan: Turgay TOKMAK

ÖZET

Eğitim, ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli belirleyicilerinden biri olarak gösterilen nitelikli insan gücünü ortaya çıkaran ve değerlendiren bir süreç olarak ele alınabilir. Günümüzde eğitim konusu, bireye ve topluma sağladığı ekonomik ve ekonomik olmayan birçok yararlarla gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde oldukça önemli bir duruma gelmiştir.

Okullarımızın fiziki altyapısı ve donanım eksikliği çok ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. Yetersizlikler ve yoksunluklar bir yana; ikili eğitim, taşınabilir eğitim, birleştirilmiş sınıflarda eğitim uygulaması yapılan, yeşil alan ve oyun alanı eksikliği olan okullarımızda eğitimin kaliteli bir şekilde gerçekleşmesi elbette ki zordur.

Yukarıda belirtilen eksikliklerin giderilmesi düşüncesi, gerek devlet yöneticilerini gerekse bilim adamlarını yerel yönetimlerin eğitime ekonomik, mali ve sosyal açıdan katılımı fikrini doğurmuştur.

Tüm bu düşüncelere rağmen 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Yasası belediyelerin yani yerel yönetimlerin eğitime ve okullara direk veya dolaylı olarak herhangi bir şekilde katkıda bulunmasını engelliyordu. Fakat değişen zaman içerisinde daha önce bahsettiğimiz yoksunluklardan dolayı eğitime belediyelerin katılımını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle 03.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yasa 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak 59. hükümet tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa ile belediyeler; okul öncesi eğitim kurumları açabilir, devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabilir; gerektiğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme desteği sağlar. Maddesiyle belediyelerin yani yerel yönetimlerin okullara ve eğitime her türlü fiziki ve sosyal katılımının yolu açılmıştır. Araştırma konumuzun temelini oluşturan bu yasa ile eğitime sağladığı her türlü iyileştirme örnekleriyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Okul, Belediyelerin Katkısı

THE CONTRIBUTIONS OF MUNICIPALITIES IN DEVELOPMENT OF PHYSICAL AND SOCIAL CONDITIONS OF SCHOOLS

Presented by: Turgay TOKMAK

SUMMARY

Education can be regarded as a process that reveal and improve the high quality manpower which is demonstrated as one of the most important determiners of economical and social development. Today education issue has an important place both in developed and developing countries with many economical and non-economical benefits it provides for and developing countries.

Physical infra-structure and equipment shortage of our schools has reached to very serious levels. It is, of course, difficult to perform a high quality education at schools without green areas, play fields where double educations, transport education and education with combined classes are performed leave inadequacies and deprivations aside.

The idea of removing the inadequacies mentioned above brought forth the idea of participation of local administrators economically, financially and socially in the minds of both government administrators and scientists.

In spite of these considerations, 1930 dated and 1580 numbered Municipal Law prevented local administrations from making contributions to education and schools directly or indirectly. However, in time it became an obligation for Municipalities to contribute to education because of above mentioned inadequacies. For this reason, 5393 numbered law was published on Official Gazette on 13.07.2005 and put into force by 59.government. With this law municipalities "Can open pre-schools, education institutions, carry out maintenance and repair and building of all level state schools, provide every kind of equipment and material needs. With this article the way is opened for municipalities in other words local administrations to make all physical and social contributions to schools and educations. This law which constitutes the basics of our research and every kind of development it has made in education is examined with examples.

Key Words: Education, School, Municipalities Contributions

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar LİSTESİ.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1

1. EĞİTİM HİZMETLERİNİN KAMUSAL YÖNÜ VE FİNANSMAN SORUNU..3	
1.1. Eğitim, Eğitim Maliyeti, Belediyelerin Katılımı	3
1.1.1. Eğitimin Tanımı ve Kapsamı	3
1.1.2. Eğitim Hizmetlerinin Tüketim ve Yatırım Özelliği	4
1.1.3. Türkiye Koşullarında Eğitimin Maliyeti Karşılama Sorunu	5
1.1.4. Eğitim Hizmetlerine 5393 Sayılı Yasa ile Belediyelerin Katılımı	10
1.2. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Eğitime Kamusal Katkının Ekonomik Sosyal Boyutları.....	12
1.2.1. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Eğitime Kamunun Katılımı.....	12
1.2.2. Eğitimin Pozitif Dışsallıkları ve Ekonomik Yaşam Üzerindeki Etkileri.14	
1.2.2.1. Demografik Göstergelerde İyileşme	16
1.2.2.2. Sosyo-Kültürel Gelişime ve Demokratikleşme Sürecine Katkı 17	
1.2.2.3. Siyasi İstikrara Katkı ve Toplumsal Dayanışmanın Gelişmesi .18	
1.2.2.4. Suç Oranında Azalma	19
1.2.2.5. Çevre Bilincinin Gelişmesine Katkı	21
1.2.2.6. Ekonomik Büyümenin ve Kalkınmanın Hızlanması	22
1.2.2.7. Kişisel Gelir Düzeyinin Yükselmesi.....	30
1.2.2.8. Gelir Dağılımının Düzelməsi.....	33
1.2.2.9. İstihdam ve Verimlilikte Artış.....	36
1.3. Genel Olarak Türk Eğitim Sistemi	42
1.3.1. Türk Eğitim Sisteminin Nitelikleri	42
1.3.1.1. Türkiye’de İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Niteliği ve Genel Yapısı	48
1.3.1.2. Türk Eğitim Sisteminde İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Finansmanı	52
1.3.2. Türkiye’de Eğitim Kademelerinin Genel Durumu ve Diğer Ülkelere Göre Temel Farklılıklar	64
1.3.2.1. İlk ve Ortaöğretimde Okullaşma Oranları.....	65
1.3.2.2. Nüfusun Eğitimle İlgili Yaş Gruplarına Dağılımı ve Okuryazarlık Oranı	68
1.3.2.3. Eğitim Kademeleri İtibariyle Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	70
1.3.2.4. Özel Öğretim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	75
1.4. Okulların Sosyal Yönü ve Önemi	77
1.4.1. Okulların Sosyal Yönü.....	78
1.4.1.1. Bireylerin Sosyalleşmesine Katkısı	79
1.4.1.2. Bireylerin Kültürel Gelişimine Katkısı	84

1.4.1.3. Toplumsal Birlik ve Beraberliğin Sağlanması(Ortak Değerlerin Kazanımı)	89
2. MEVCUT EĞİTİME HİZMET VEREN OKULLARIN GENEL DURUMU95	
2.1. Genel Olarak Türk Eğitim Sistemindeki Okulların Genel Durumu	95
2.1.1. Öğrenmede Eğitim Ortamının Önemi.....	101
2.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Okulların Fiziki Sorunları	108
2.1.2.1. Mevcut Binaların Yetersizliği	112
2.1.2.2. Öğrenci Sayılarına Göre Okullaşma Oranının Yetersizliği.....	114
2.1.2.3. Sınıf mevcutlarının Kalabalıklılığı	117
2.1.2.4. Teknolojik Altyapı ve Laboratuvar Yetersizliği.....	122
2.1.2.5. Spor Salonlarının Bulunmaması veya Yetersizliği	130
2.1.2.6. Konferans ve Sinema Salonlarının Olmaması veya Yetersizliği	136
2.1.2.7. Eğitim Materyallerinin Yetersizliği	139
2.1.2.8. Kütüphanelerin Yetersiz Olması.....	144
2.1.2.9. Hijyen Koşullarının Sağlanamaması.....	146
2.1.2.10.Okulun Mevcut Yapısının (Ergonomik Yapısının) Eğitim Gören Bireylere Göre Uygun Olup Olmaması.....	150
2.1.2.11.Okulların Deprem Riskine Göre Yapılıp Yapılmaması	159
2.1.2.12.Okul Bahçesinin Yeterli Olup Olmaması.....	162
2.1.2.13.Okulların Tadilat ve Yenilenme İhtiyaçlarının Yapılıp Yapılmaması.....	164
3. BELEDİYELERİN, OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNE KATKISI(5393 SAYILI BELEDİYE YASASI ÇERÇEVESİNDE)	166
3.1. Belediyelerin Eğitim İşlevleri.....	166
3.2. Belediyelerin Sosyo-Kültürel Yönü.....	180
3.3. 5393 Sayılı Belediye Yasası ve Okullara Kazandırdıkları.....	185
3.3.1. Bahçelievler Belediyesi	188
3.3.2. Esenler Belediyesi	197
3.3.3. Güngören Belediyesi.....	202
3.3.4. Kadıköy Belediyesi.....	214
3.3.5. Şişli Belediyesi	228
3.4. Yasayla İlgili Belediye Başkanlarının Görüşleri	236
3.5. Yasayla İlgili Okul Müdürlerinin Görüşleri	241
Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	253
KAYNAKÇA.....	255
ÖZGEÇMİŞ	261

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. MEB Bütçe Payı ve GSMH'ye Oranı	7
Tablo 2. Seçilmiş OECD Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Türkiye'de Eğitim Harcamaları (GSYİH'ye Oran Olarak)	7
Tablo 3. Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Net Okullaşma Oranları (%).....	9
Tablo 4. Eğitim-Gelir Seviyesi İlişkisi	15
Tablo 5. Türkiye'de Eğitim Doğurganlık İlişkisi	16
Tablo 6. Genel Seçimlere Katılma Oranları	18
Tablo 7. Eğitim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler	20
Tablo 8. Eğitim-Gelir Dağılımı İlişkisi.....	35
Tablo 9. Seçili Ülkelerde Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları	39
Tablo 10. Seçili Ülkelerde Kamu Eğitim Harcamaları ve Kişi Başına İşgücü Verimliliği	40
Tablo 11. 60. HÜKÜMET PROGRAMI EYLEM PLANI (2008- 2012).....	44
Tablo 12. Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama (ABD Doları) ...	58
Tablo 13. "Türkiye'de Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı..."	59
Tablo 14. Eğitim Kademeleri İtibarıyla Okullaşma Oranları.....	65
Tablo 15. Yaşlar İtibarıyla Okullaşma Oranı (2006) (1).....	69
Tablo 16. 25-64 Yaş Nüfusun Eğitim Düzeyi (2006)	70
Tablo 17. Eğitimde Kalma Beklentisi (2006).....	70
Tablo 18. İlköğretimde Yıllar İtibarıyla Okul, Derslik ve Öğretmen Sayıları	71
Tablo 19. Ortaöğretimde Yıllar İtibarıyla Okul, Öğrenci ve Öğretmen sayıları	72
Tablo 20. Eğitim Kademelerinde Derslik ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı.....	73
Tablo 21. Özel öğretim kurumlarının öğretmen, öğrenci ve okul sayıları itibarıyla genel eğitim sistemi içerisindeki yeri.....	75
Tablo 22. İkili Öğretim Uygulaması.....	115
Tablo 23. 2007 Yılı Nüfus- Eğitim Verileri	116
Tablo 24. Derslik Durumu.....	120
Tablo 25. Bilgisayar Laboratuvarı sayısı	127
Tablo 26. Fen Laboratuvarı.....	129
Tablo 27. Beden Eğitimi Dersinin İşlenme Yeri Dağılımı.....	131
Tablo 28. Yeterli Ders Araç-Gerecine Sahip Olma Durumunun Dağılımı.....	131
Tablo 29. Spor Odası Dağılımı.....	131
Tablo 30. İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Mevcut Okul, Öğrenci ve Tesis Sayısı (1999-2000).....	134
Tablo 31. Beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okulların araç-gereç yönünden yeterli olma düzeyi.....	135
Tablo 32. Türkiye'deki okulların genelinin, beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden yeterli olma düzeyi.....	135
Tablo 33. Okulların kendilerine ait spor salonlarının olmasının dersin verimliliğinin etkileme düzeyi.....	135
Tablo 34. Çok Amaçlı Salon	138
Tablo 35. Konferans Salonu	138
Tablo 36. Kütüphane.....	144
Tablo 37. Tuvaletler.....	147
Tablo 38. Bakım ve Temizlik Durumu (5 Üzerinden Ortalama)	147

Tablo 39. Bakım ve Temizlik Durumu	148
Tablo 40. Sıra tasarım ölçüleri	157
Tablo 41. Okulların Arsa Büyüklüğü.....	163
Tablo 42. Dolaşım (Oyun) Alanı	163
Tablo 43. Türkiye’de Kamunun Sağladığı Eğitim Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet (%), 2004	168
Tablo 44. Merkezden ve Yerinden Yönetim Kıyaslaması	170
Tablo 45. Türkiye Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı (%) 2001–2005	174
Tablo 46. Aşağıdaki Eğitim Hizmetlerinden Hangilerini Sunmaktasınız?	176
Tablo 47. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Yıllar İtibariyle Okullara Yapılan Yardımlar ve Aktiviteler	195
Tablo 48. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Okullara Yapılan Yardım ve Aktiviteler	197
Tablo 49. 5393 Sayılı Yasa Sonrası Okullarda Yapılan İşler ve Maliyetler	198
Tablo 50. Esenler Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü Faaliyetleri	201
Tablo 51. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Okullara Yapılan Yardım ve Aktiviteler	205
Tablo 52. Kadıköy ilçesinde 2006-2009 yılları arasında yapılan işler	217
Tablo 53. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arası yapılan işler	229
Tablo 54. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arasında yapılan kültürel alandaki işler	230
Tablo 55. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arasında Spor alanında yapılan işler	230
Tablo 56. 5393 Sayılı Belediye Yasası ile İlgili Okul Müdürlerinin Görüşleri	242

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. İnsani Kalkınma Endeksi.....	26
Şekil 2. Tipik Yaş-Kazanç Profili.....	32
Şekil 3. Ortaöğretimde Genel ve Mesleki-Teknik Eğitimin Payı (2006)	67
Şekil 4. 2003/04 ve 2007/08 Dönemi Arasında Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayılarındaki Artış Oranı	74
Şekil 5. Kademeler Arası Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2006)	74
Şekil 6. İlinizdeki okullarda alt yapı ve fiziki mekânların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	114
Şekil 7. “ İlinizdeki okullarda bir sınıfta ortalama kaç öğrenci eğitim-öğretim görüyor?	121
Şekil 8. Okulunuz bilgisayar destekli eğitim veriyor mu?	128
Şekil 9. Okulunuzda bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı nedir?	128
Şekil 10. Okulunuzda öğrencilerin sosyal aktivitelerini (müzik, tiyatro v.s.) gerçekleştirebileceği kaç tane salon var?.....	137
Şekil 11. Okulunuzda tepegöz, mikroskop, slayt, deney araçları ve bu araçları kullanacak laboratuvarlar var mı?	143
Şekil 12. İlinizdeki okullarda ders araç-gereçleri yeterli sayıda mı?.....	143
Şekil 13. İlinizdeki okullarda kütüphane var mı?	145
Şekil 14. Okulunuzdaki kütüphane yeterli mi?	145
Şekil 15. Okulunuzda kadrolu yardımcı hizmetli/temizlik personeli var mı?.....	148
Şekil 16. Bulduğunuz bölgede tuvaleti bulunmayan okul var mı?	149
Şekil 17. Okulunuzda tuvalet sayısı ihtiyacı karşılıyor mu?	149
Şekil 18. İlinizdeki okullar hijyenik ortama sahip mi?	150
Şekil 19. Merkez teşkilatının iş yükü.....	243
Şekil 20. Yerel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması imkânı.....	244
Şekil 21. Yerel eğitim sorunlarının giderilmesi imkânı	244
Şekil 22. Eğitim giderlerine yerel mali destek	245
Şekil 23. Ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama imkânı	246
Şekil 24. Eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması imkânı.....	246
Şekil 25. Yerel kurum ve kuruluşları arasında (resmi, özel gönüllü) işbirliği ve eşgüdüm.....	247
Şekil 26. Demokrasinin gelişme imkânı	247
Şekil 27. Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların eğitim ihtiyacı ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme imkânı	248
Şekil 28. Yerel düzeyde var olan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması imkânı	248
Şekil 29. Millî ve yerel çıkarların bir arada dikkate alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi imkânı	249
Şekil 30. Kalkınma planlarının eğitimle ilgili hedef ve ilkelerin yerel düzeyde uygulama imkânı.....	249
Şekil 31. Yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması imkânı.....	250
Şekil 32. Yerel eğitim yönetimde tarafsız olma imkânı.....	251
Şekil 33. Devletçe belirlenen eğitimin kalitesiyle ilgili standartlara ulaşma imkânı	251

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGM	: Adı Geçen Makale
AGK	: Adı Geçen Kaynak
Ar-Ge	: Araştırma, geliştirme
BİT	: Bilgisayar Teknolojileri
BT	: Bilgi Teknolojileri
C	: Cilt
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Edt	: Editör
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
GSİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
ILO	: Uluslar Arası Çalışma Örgütü
İÖO	: İlköğretim Okulu
İSMEK	: İstanbul Meslek Edindirme Kursları
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

PISA	: Ülkelerdeki eğitim kalitesini araştıran Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
S	: Sayı
s	: Sayfa
SGB	: Strateji Geliştirme Başkanlığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TR	: Türkiye
TUİK	: Türkiye Ulusal İstatistik Kurumu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
VB.	: Ve Benzeri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Eğitim, ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli belirleyicilerinden biri olarak gösterilen nitelikli insan gücünü ortaya çıkaran ve değerlendiren bir süreç olarak ele alınabilir. Günümüzde eğitim konusu, bireye ve topluma sağladığı ekonomik ve ekonomik olmayan birçok yararlarla gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde oldukça önemli bir duruma gelmiştir. Ancak eğitim özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından çok daha fazla önem arz etmektedir.

Bilindiğı gibi, söz konusu ülkeler kalkınma süreci içerisinde olan ekonomik gelişmelerini tam olarak gerçekleştirememiş ve toplumsal refahın artırılması için yoğun çaba harcayan ülkelerdir. Bu süreci kısa sürede tamamlayabilmenin ve dolayısıyla ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş bir toplum olabilmenin temel araçlarından birisi her türlü toplumsal gelişmişliğin yatırımları ile toplumu yüksek donanımlı bilgi ve beceriye sahip bir yapıya kavuşturmadır.

Sınırlı kaynakların etkin biçimde değerlendirilmesi sürecinde temel belirleyicilerden biri olan bilgi ve beceri sahibi bir toplumun yani işgücü toplumunun girdisi yine yeterli bilgiye, birikime ve teknolojiye sahip bireylerin yetiştirilmesinin, büyümenin ve gelişmenin en önemli temel taşı olduğu herkesçe bilinmektedir. Bu bağlamda değişik düzeyde ve nitelikte eğitim hizmetlerine yapılan yatırımlar, çalışma hayatında sürdürülen hizmet içi eğitim programları, kurumsal ve bireysel düzeyde yürütülen AR-GE faaliyetleri ve sağlık hizmetlerine yapılan yatırımlar ekonomik ve sosyal gelişimi şekillendiren temel unsurlardandır.

Eğitim hizmeti gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan sahip olduğu yoğun faydaları ile kamusal hizmet temelinde kamu ekonomisinin de inceleme konusu olmuştur. Özellikle temel eğitim hizmetleri söz konusu olduğunda eğitimin öneminin ve aciliyetinin yoğun bir şekilde görüldüğü söylenebilir. Eğitim hizmetlerinin söz konusu faydalarının bireylerin ve dolayısıyla toplumun yararlandırılabilmesi için bu hizmetin en azından temel eğitim sırasında bütün toplum bireyelerine zorunlu olarak sunulması ve tüm bireyelerin bu hizmetten eşit bir biçimde yararlandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle temel eğitim hizmetlerinin tümüyle kamu ekonomisi tarafından sunulduğu ve finansmanının da neredeyse bütünüyle kamu kesimince üstlenildiğı bilinmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerle AB birliğı ülkelerinin eğitime ayırdığı bütçe göz önüne alındığında ülkemizin finansman

sorunu yaşadığı açıkça görülmektedir. Finansman yetersizliğinin neden olduğu en önemli sonuç ise eğitimde kalite sorunudur. Ülkemiz eğitim kurumlarının % 70'e yakını ikili eğitim yani sabahçı ve öğlenci olarak eğitim verdiği düşünüldüğünde en öncelikli sorun olarak karşımıza okullaşma oranının düşüklüğü çıkmaktadır. Bununla birlikte eğitimde finansman yetersizliğinin doğurduğu bir başka sonuç ise var olan okulların eğitim ortamının yani fiziksel alt yapı ve donanım imkânlarının yetersiz oluşudur. Çalışmamızın ileriki bölümlerinde bu konu ayrıntılarıyla incelenerek var olan yoksunluklar rakamlarla ifade edilmiştir.

Yukarıda bahsi olunan yetersizliklerinin var oluşu gerek devlet adamlarında gerekse bilim adamlarında "Eğitimde Yerelleşme" fikrini doğurmuştur. Bu fikir eğitim sorunlarına yerel yönetimlerin ekonomik, mali ve sosyal katılımı ile yerel imkânların da eğitime yönlendirilmesi öngörülmüştür. Bu sayede eğitim sorunlarının birçoğunun merkezden çözümünün zor olduğu düşünüldüğünde yerel kaynak ve imkânların harekete geçirilmesi hem ülke genelinin hem de bölge gelişmişliğinin hızlandırılacağı düşüncesini güçlendirmektedir. Avrupa Konseyi'nin hazırladığı ve ülkemiz tarafından 8 Mayıs 1991 tarihinde 3723 sayılı yasa ile uygun bulunan "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Koşulu"nun 4. maddesinin 3. fıkrasında "Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın makamlar tarafından kullanılacaktır." denilmektedir. Bu amaçla 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası'nın okullarda var olan sorunların giderilmesinde ne denli etkin olduğu araştırılmış, yerel düzeyde belediyelerin eğitim sorunlarının çözümüne yönelik mali ve sosyal açıdan katılımının neler sağladığı incelenmiştir.

I.BÖLÜM

1. EĞİTİM HİZMETLERİNİN KAMUSAL YÖNÜ VE FİNANSMAN SORUNU

1.1. Eğitim, Eğitim Maliyeti, Belediyelerin Katılımı

Çalışmanın birinci bölümünde eğitim hizmetlerinin iktisadi bir mal olarak gelişimi ve kamusal mal niteliğini ön plana çıkaran özellikleri incelenerek iktisat ve maliye disiplinleri içerisinde eğitimin hangi kapsamda ve nitelikte ele alındığı belirtilmiştir. Bu çerçevede öncelikle, eğitimin kapsamlı bir tanımı yapılarak eğitim hizmetlerinin tüketim ve yatırım aracı özellikleriyle talep ve arz yapısı incelenmiş, eğitim hizmetlerinin maliyetleri belirlenerek Türk eğitim sisteminde yaşanan finansman sorunu vurgulanmıştır. Daha sonra eğitim hizmetlerinin sunumunda etkinlik sorunu tartışılarak eğitime kamu katkısının ekonomik ve sosyal gerekliliği incelenmiştir. Burada özellikle üzerinde durulan konu, eğitim hizmetlerini kamusal hizmet tanımlamasına yaklaştıran her nevi faydanın vurgulanmasıdır. Bu bağlamda ekonomik ve sosyal yapı ile eğitim arasındaki korelasyonun boyutu ve niteliği belirlenmeye çalışılmıştır. Türkiye koşullarında eğitimin maliyetinin karşılanması sorunu ile 5393 sayılı Belediye Yasası'nın eğitimi her türlü geliştirme noktasındaki getirileri vurgulanmıştır.

1.1.1. Eğitimin Tanımı ve Kapsamı

Eğitim kavramı farklı amaçlar doğrultusunda değişik biçimlerde tanımlanabilirken, üzerinde görüş birliği olan ve literatürde de yerini almış olan tanımı şudur:

“Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci ve eğitme yollarını gösteren bilimdir.”¹

Kalkınma stratejilerinde yeri doldurulamayan bir önemi olan eğitim, kalkınma planlarında da ifadesini bularak şu şekilde değerlendirilmektedir.

“Eğitim istenilen bir yaşama düzeyine ulaşma çabası olan kalkınmanın, en etkili araçlarından biridir. Ulaşılmak istenen düzenin değerlerini yerleştirmek, toplumu bu hedefe yönlendirecek kişi ve grup davranışlarını yaratmak, buna engel olabilecek değer ve davranışları değiştirmek eğitim yoluyla olur. Eğitim aynı zamanda kalkınma çabasının

¹ Demirel, Ö. , Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1993, s.36

gerçekleşmesi için gerekli nitelik ve sayıda elemanların yetiştirilmesinde de başlıca yoldur. Bunların yanında eğitim, toplumun yaratıcı gücünü ve verimini artıran, toplumda kişilere kabiliyetlerine göre yetişme imkânı sağlayacak sosyal adalet ve fırsat eşitliğini gerçekleştiren en etkili araçtır. Ayrıca eğitim insanlara doğal ve toplumsal çevrelerini tanıma ve bilinçli hareket etme imkânını veren onların refah ve mutluluklarını artıran en önemli sosyal hizmettir.”²

Eğitimin daha çok ekonomik anlamda yorumlandığı diğer bir tanımda ise,

“Farklı yaş ve toplumsal kümelerde, toplumsal ve ekonomik değişimleri gerçekleştirmek, bireysel ve ulusal düzeyde toplumun gelişmesini sağlamak amacıyla, davranış ve becerileri geliştirmek ve bilginin yayılmasını sağlamak için gönüllü ve örgütlenmiş eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır.”³ Kısacası, eğitimle ilgili tanımlamaların tümünün ortak noktası, eğitimin bir değişim süreci olduğudur. Bu değişim süreci içerisinde, öncelikle bireyin kişiliğinin gelişimine katkıda bulunmakta ve birey, ilgi ve yeteneklerine uygun bilgilerle donatılarak toplumsal yaşama hazırlanmaktadır.

1.1.2. Eğitim Hizmetlerinin Tüketim ve Yatırım Özelliği

İktisadi mal ve hizmetlerin, iktisat terminolojisi içinde genellikle tüketim ve yatırım malları olmak üzere iki başlıkta ele alındığı söylenebilir. Bilindiği gibi tüketim malları insan ihtiyaçlarını doğrudan tatmine yönelik, kullanıldığı anda tüketiciye fayda sağlayan mal ve hizmetlerdir. Yatırım malları ise, gelecekte insanların ihtiyaçlarını doğrudan sağlayacak tüketim mallarının üretiminde kullanılan mallardır. Eğitim harcamaları, niteliği itibariyle hem tüketim malı hem de yatırım malı özelliği taşımaktadır.

Eğitim, insan ihtiyaçlarını tatmin eden niteliği doğrultusunda tüketim harcaması olarak değerlendirilirken, bu özelliğe sahip diğer tüketim mallarından da birtakım farklılıklar gösterir.

“Eğitim hizmeti bütün diğer dayanıklı tüketim mallarından daha uzun ömürlü bir maldır. Eğitim, birçok defa kullanılmakla tükenmeyen veya eskiyip kullanılmaz hale gelmeyen, bireyin eğitim süreci içerisinde kendisinden sürekli yararlandığı bir maldır.

² DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1963-1967, Ankara, 1963, s.441

³ Adem, M., Eğitim Planlaması, Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi, Yayın No:1, 1981, s.15

Vaizey'e göre, insanlar eğitime bizzat bir değer verdikleri ve bu sebeple bu hizmeti almak için para harcadıklarından eğitim bir tüketim malı niteliğindedir."⁴

Bireyin gelecekte daha fazla gelir ve dolayısıyla daha yüksek bir refah düzeyi elde etmek düşüncesiyle bugünkü tüketiminden baz kısıtlamalar yaparak eğitime kaynak ayırması veya nitelikli insan gücünün büyüme ve kalkınma sürecindeki etkisini önemseyen devletin, bir dizi harcama alternatifleri arasında tercihte bulunarak eğitime kaynak ayırması, eğitimin yatırım aracı niteliğini ön plana çıkarmaktadır. Eğitimin söz konusu faydalarının gelecekte ortaya çıkması, herhangi bir yatırım gibi etkiler meydana getirmekte ve bir yatırım olarak eğitim ya gelecekteki tüketimi ya da bireyin gelecekteki gelir düzeyini etkilemektedir. Eğitimin doğrudan ya da dolaylı bir biçimde bireyin verimliliğinin artması ve onun ekonomik yapı içerisinde daha üretken hale getirmesinden hareketle de eğitim harcamalarının yatırım niteliğinden bahsedilebilir.

“Eğitimin insanlara yeterli bir gelir ve sosyal bir statü sağladığı, en azından bu tür kazanımların elde edilmesini kolaylaştırdığı söylenebilir. Buna göre daha verimli çalışarak mesleki bilgi ve becerilerini artırmak isteyen bir kişinin daha fazla eğitim almak ve nitelikli bir eğitim sürecinden geçmek isteyeceğinden bahsedilebilir. Bu bağlamda eğitim, insanlara sağladığı fayda dolayısıyla, piyasada mübadele konusu olan ve mübadele karşılığında insana gelir sağlayan iktisadi anlamda bir mal, bir yatırım aracı niteliğine bürünmektedir.”⁵

Eğitime ilişkin yapılan yatırımlar birçok yönüyle gelecekte gelir dağılımını da etkilemektedir. Dolayısıyla adil bir gelir dağılımının gerçekleştirilebilmesinde eğitim yatırımları önemli bir araç olarak kullanılmalı ve eğitimde fırsat eşitliği sağlanarak her bireyin nitelikli bir eğitim sürecinden geçmesi sağlanmalıdır.

1.1.3. Türkiye Koşullarında Eğitimin Maliyeti Karşılama Sorunu

Eğitim hizmeti dünyanın hiçbir ülkesinde ve ekonomik maliyeti baz alınarak sunulmamaktadır. 1980'lerden itibaren ve tüm dünyada, eğitim finansmanı için yeni enstrüman arayışları öne çıkmıştır. Eğitim, kişisel ve toplumsal özellikler gösteren bir çeşit karma maldır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde son yirmi yılda gerçekleştirilen

⁴ Serin, N., Eğitim Ekonomisi, Ankara, Ankara Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:77, 1979, s.1

⁵ Özbey, S. , “Eğitimin Yatırım Özelliği ve İnsan Sermayesine Yatırım”, İçinde: Yıldız K., Akgün N., (Edt.), Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Üzerine Seçme Yazılar, Bolu, İzzet Baysal Üniversitesi., Ocak 1997, s.109

eğitim reformları ile ilgili politika değişikliklerinin odağını da finansman dñzenlemeleri oluşturmuştur. Tñrkiye’de eğitimin finansmanı bñyñk òlçñde kamu kaynaklı olup her dñzey eğitimde òzel kurumlar bulunmakla birlikte bunların oranı çok dñřñktñr. Eğitim sistemi hızla gelişen ekonomideki nitelikli insan gñcñ ihtiyaçı ile halkın eğitim isteklerinin tam olarak karşılanması ve herkese yetenekleri òlçñsñnde eğitim verilebilmesi gibi beklentiler ise sosyal ve hukuk devleti beklentilerine uygun yeni finansal yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Tñrkiye’deki kamusal kaynaklar, eğitimi finanse etmeye yetmemekte ve mevcut kaynaklar etkin bir şekilde kullanılamamaktadır.

“Eğitim finansmanı genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin bir şekilde kullanmaktır ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı eğitimin tñm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle eğitim finansmanı, eğitim sektñrñnñn mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, òngñrñlen hedeflerin gerçekteşme olanaklarını da sınırlayan bir etkindir. Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında òncelikle devletin kendisine dñřen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Bu aynı zamanda eğitimin en òncelikli sektñr olarak kabul edilmesinin de doğal bir sonucudur.”⁶

“Tñrkiye ekonomisine ve Tñrkiye’de yaşanan toplumsal gelişmelere ve òzellikle merkezi bñtçe çerçevesinde kamu kaynaklarının tahsisine baktığımızda 1980 sonrası oluşturulan merkezi bñtçelerin giderek arttığı ancak bu artışın eğitim hizmetlerini OECD òlkeleriyle AB òlkeleri göz ònñnde bulundurulduğunda yetersizliği gñrñlmektedir. Son altı yılın rakamlarına bakıldığında artan òđrenci sayısının ortaya çıkan ihtiyaçı karşılayacak kadar artmadığı gñrñlmektedir. Eğitime bñtçeden ayrılan paylar bu durumun en açıık kanıtı niteliğindedir. Eğitime bñtçeden ayrılan payların ortalama % 65’i personel harcamalarına ayrılmakta, eğitimin finansmanın geri kalan bñlñmñ veliler tarafından karşılanmaktadır. Tñrkiye’de GSMH’den eğitime ayrılan pay sosyo-ekonomik açıdan òlkemizin çok daha gerisinde bulunan Barbados Adaları(% 7,1), Fildiři Sahilleri(% 4,6), Fiji (% 5,2), Honduras(% 4).. gibi òlkelerin bile gerisinde kalmıştır.”⁷

⁶ Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 15. Milli Eğitim şurası, MEB Basımevi, İstanbul, 1996

⁷ <http://www.egitimsen.org.tr/index.php?yazi=1265> (10.06.2009)

Tablo 1. MEB Bütçe Payı ve GSMH'ye Oranı

Yıllar	MEB Bütçesinin Konsolide Bütçeye Oranı (%)	MEB Bütçesinin GSMH'ye Oranı (%)
2002	7,61	2,66
2003	6,91	2,85
2004	8,53	3
2005	9,53	3,07
2006	9,5	3,07
2007	10,42	3,39

Kaynak: MEB istatistikleri 2006–2007, Ankara

“Türkiye eğitime 2002 yılında GSYİH’ye oran olarak yaklaşık % 7,61 yani 12,7 milyar dolar dolayında kaynak ayırmıştır. Bu tutarın % 62’si kamu kaynakları tarafından finanse edilirken % 35’i ise özel sektör kaynakları tarafından karşılanmaktadır. Geri kalan ise uluslar arası kaynaklar (% 0,1) ile kamu sektörü ve özel sektör arasında dağıtılamayan tutardan (% 2,3) oluşmaktadır. Bununla birlikte AB ve OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında, Türkiye kamu harcaması oranı olarak daha düşük bir kaynağı(% 4,3) eğitime ayırmaktadır.

Tablo 2. Seçilmiş OECD Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Türkiye’de Eğitim Harcamaları (GSYİH’ye Oran Olarak)

Ülke	Kamu	Özel	Toplam
Malezya	7,2	m	m
Kore	4,8	3,4	8,2
ABD	5,1	2,3	7,3
Türkiye	4,34	2,46	6,97
Fransa	5,6	0,4	6,0
Polonya	5,6	m	m
Meksika	5,1	0,8	5,9
Finlandiya	5,7	0,1	5,8
İngiltere	4,7	0,8	5,5
Almanya	4,3	1,0	5,3
İspanya	4,3	0,6	4,9
Çek Cumhuriyeti	4,2	0,4	4,6
Brezilya	4,1	m	m
Hindistan	4,0	0,2	4,2
Slovakya	4,0	0,1	4,1

Kaynak: World Bank ESS(2006); OECD Education at a Glance

Öğrenci başına eğitim harcamalarına bakıldığında OECD ülkeleriyle karşılaştırılmasında en düşük ülkelerden birisi olması yanında göze çarpan önemli bir farklılık da kamu ve özel sektör eğitim kurumları karşılaştırmasında öğrenci başına eğitim

harcamaları arasındaki farklılıktır. Kamu ilköğretim kurumlarında yapılan harcama düzeyi(516 dolar) özel ilköğretim kurumlarındaki öğrenci başına yapılan eğitim harcamalarının üçte biri(1.524 dolar) düzeyindedir. Benzer şekilde kamu genel liselerinde öğrenci başına yapılan harcama düzeyi (876 dolar) özel liselerde öğrenci başına yapılan harcamalarının hemen hemen yarısı(1.587 dolar) düzeyindedir.”⁸

Yukarıda da bahsedildiği üzere Türkiye onlarca yıl GSMH’sinden eğitime ayırdığı payı düşük tutmak zorunda kalmıştır. Son yıllarda gözlenen olumlu gelişmeler ise uzun yılların eksikliğini gidermekten elbette uzaktır. Kısaca, GSMH’den eğitime ayrılan pay, son yıllarda bazı gelişmiş ülkeler düzeyine yaklaşmışsa da öğrenci nüfusunun yoğunluğu ile yılların biriktirdiği eksiklikler nedeniyle Türk eğitim sistemindeki kaynak sıkıntısının ciddi boyutlarda olduğu söylenebilir. Türk milli eğitiminde kaynak yetersizliğinin yanında kaynakların etkin ve verimli kullanılmaması sorunların çözümünü daha da zorlaştırmaktadır.

“Türkiye’ de ilk defa 2002 yılında DPT ve DİE işbirliğinde gerçekleştirilen eğitim harcamalarına ilişkin çalışmada elde edilen veriler eğitime yapılan kamu harcamasının GSMH’ye oranının 4,65 olduğunu ortaya çıkarmış, öğrenci başına yapılan harcamaların boyutunun ne olduğunu ortaya koymuştur.”⁹

Eğitime yeterli kaynağın ayrılamaması ve eğitim nüfus yoğunluğunun yüksek olması okullaşma oranlarının da düşük çıkmasına sebebiyet vermektedir. Türkiye’de 2007 yılı itibarıyla eğitilebilir nüfusun belli bir bölümü eğitim hakkından yararlanamamaktadır. Eğitimin en önemli sorunlarından birisi olan okullaşma sorunu hâlâ çözülmeyi bekleyen ciddi bir sorun olarak önümüzde durmaktadır. Okullaşma oranına Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2007 rakamları açısından bakıldığında net okullaşma oranının her geçen gün artmakla birlikte ideal oranlara ulaşamadığını görmekteyiz. Okul çağındaki nüfusun ilköğretimde % 90’ı ancak geçtiğini, yüksek öğretimde bu oranın % 18 düzeyinde olduğunu görmekteyiz.

8

http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/3616161142415001082/Hakan_Yilmaz_TR.pdf
⁹ http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006_2007.pdf (10.06.2009)

Tablo 3. Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Net Okullaşma Oranları (%)

Öğretim Yılı	İLKÖĞRETİM			ORTAÖĞRETİM		
	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1997/1998	84,74	90,25	78,97	37,87	41,39	34,16
2001/2002	92,40	96,20	88,45	48,11	53,01	42,97
2005/2006	89,77	92,29	87,16	56,63	61,13	51,95
2006/2007	90,13	92,25	87,93	56,51	60,71	52,16

Kaynak: MEB İstatistikler, 2006–2007, Ankara

2007 yılında ilköğretimde net okullaşma oranı % 90,13'tür. 2007 rakamlarıyla ilköğretimde okullaşma oranı erkeklerde % 92,25'e kızlarda% 87,93'e tekabül etmiştir. Zorunlu ve devlet okullarında parasız olmasına rağmen ve anayasal güvence altında olan ilköğretim ailelerin gelir seviyesinin düşüklüğü, devletin yeterli kaynağı ayıramaması gibi nedenlerle tüm çağ nüfusuna yaygınlaştırılamamıştır. İlköğretim zorunlu olmasına rağmen ilköğretim çağ nüfusunun % 9,87'si eğitim hakkından yararlanamamaktadır. Yine ortaöğretim çağ nüfusunun %43,49'u ortaöğretime devam etmemekte veya edememektedir.

Eğitimin bireysel ve toplumsal değer yaratabilmesi için kazanılan bilgi, beceri, tutum ve davranışların kullanılması gerekmektedir. Bunların kullanılması ise ihtiyaçlara cevap vermelerine ve en azından uygulama düzeyinde kazandırılmalarına bağlıdır. Türk eğitim sisteminde yaşanan temel sorunlardan biri de bilgi, beceri, tutum ve davranışların eğitimle bireylere kazandırılmaması ve düzenli kalkınmanın sağlanamamasıdır.

“Toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma, aldığı eğitim ölçüsünde katkıda bulunduğu inanmaktadır. Eğitim etkinliklerinin nitelik düzeyinin ise bireyin yaşadığı toplumun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gelişiminin niteliği üzerine etki ettiği kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalar eğitim düzeyi ile kalkınmanın unsurları olan ekonomik büyüme, siyasal ve toplumsal gelişme arasında doğrusal ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Türkiye’de nüfusun eğitim durumu, ekonomik ve toplumsal göstergeleri ile AB ülkelerinin verileri karşılaştırıldığında Türkiye’nin ekonomik ve sosyal göstergelerinin AB ortalamasına yakın olmadığı gözlemlenmiştir.”¹⁰Bu nedenle eğitimin maliyeti karşılama sorunu Türk hükümetlerince de dikkatle ele alınmalı ve çözüme kavuşturulmalıdır.

¹⁰ Ereş, F. , “Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye –AB Karşılaştırması” Milli Eğitim Dergisi, Sayı. 167, Ankara, 2005, s.1.

1.1.4. Eğitim Hizmetlerine 5393 Sayılı Yasa ile Belediyelerin Katılımı

Çağımızda ileri teknolojiyi kullanan, bilgiyi üreten ve geliştiren, yüksek beceriye sahip nitelikli insan gücüne gereksinim duyulmaktadır. Kalkınmanın gerçekleşmesi, doğal kaynaklar ve sermaye gibi ekonomik öğelerin kullanılabilmesi bu insan gücüyle olanaklıdır. Eğitimin hem kişi hem de toplum için taşıdığı önemin büyük olması, onun, devletin temel kamu hizmetleri arasında yer almasına neden olmuştur. Yönetim biçimi ne olursa olsun, hemen her ülkede genel olarak eğitim kamu hizmetlerindeki yerinin ağırlıklı olarak korumaktadır.

“Türk eğitim sistemi bugüne kadar, ülkenin gelişmesine, demokratikleşmesine ve çağdaşlaşmasına önemli katkılarda bulunan nitelikli insanlar yetiştirmiştir. Ancak Türk eğitim sistemi bugün değişimin oluşturduğu koşullara uyum sağlayamamaktadır. Sistemin belirlenen hedeflere ulaşmada yetersiz kaldığı, eğitimin altyapı sorunlarını çözemediği, eğitim istemlerini karşılayamadığı, bilim adamları, araştırmacılar, eğitimciler, siyaset adamları tarafından çeşitli biçimlerde dile getirilmektedir. Türkiye’de devlet yanında özel girişime de yer veren serbest rekabet ve kârlılık esasına dayanan bir ekonomik model uygulanmaktadır. Ekonomi, kendi dinamikleri üzerinde gelişmekte, yeni gelişme ve değişmelere hızla uyum sağlamaya çalışmaktadır. Durağan bir yapıya sahip ve planlı gelişmelere cevap verebilecek şekilde yapılandırılmış eğitim sistemiyle ise hızla artan ve sürekli değişen istemleri karşılamak gereksinim duyulan becerilere sahip insan gücü yetiştirmek giderek zorlaşmaktadır.”¹¹ Öte yandan, Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana Milli Eğitim Bakanlığı’nın istatistiklerine, Devlet Planlama Teşkilatı’nın verilerine bakıldığında okullaşma oranının ve Milli Eğitim Bakanlığı’na ayrılan kaynakların yetersizliği AB ve OECD ülkeleri baz alındığında oldukça yetersiz kaldığı göze çarpmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın konsolide bütçe oranı 10,42 olduğu ve bu bütçenin % 65’inin personel giderlerine harcandığını daha önce de belirtmiştik.

Okullarımızın fiziki altyapısı ve donanım eksikliği çok ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. Yetersizlikler ve yoksunluklar bir yana; ikili eğitim, taşınabilir eğitim, birleştirilmiş sınıflarda eğitim uygulaması yapılan, yeşil alan ve oyun alanı eksikliği olan okullarımızda eğitimin kaliteli bir şekilde gerçekleşmesi elbette ki zordur.”¹²

¹¹ Akyıldız S., Eğitim Hizmetlerinin Yürütülmesinde Belediye Yönetimlerine Yetki Verilmesi Konusunda İl Belediye Başkanlarının Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi., Ankara, 1999, s.6

¹² <http://www.egitimsen.org.tr/index.php?yazi=1265> (10.06.2009)

Yukarıda belirtilen eksikliklerin giderilmesi düşüncesi, gerek devlet yöneticilerini gerekse bilim adamlarını yerel yönetimlerin eğitime ekonomik, mali ve sosyal açıdan katılımı fikrini doğurmuştur.

“2000’li yıllar yerel yönetimlere yetki devrinin yapılacağı ve katılımcı demokrasinin daha fazla önem kazanacağı yıllar olacaktır. Bunu hemen bütün parti programlarında görmek olanaklıdır. Sorunun merkezden çözümünün zor olduğu, yerel kaynakların harekete geçirilmesi halinde yerel ölçekte sorunların çözülebileceği, hem bölgesel gelişme hem de istihdamın artırılması bakımından önemli görülmektedir.

Avrupa Konseyi’nin hazırladığı ve ülkemiz tarafından da 8 Mayıs 1991 tarihinde 3723 sayılı yasa ile uygun bulunan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Koşulu’nun 4. maddesinin 3. fıkrasında

‘Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen, vatandaşa en yakın makamlar tarafından kullanılacaktır.’ denilmektedir.

Eğitim hizmetleri, yerel düzeyde daha etkin ve verimli sunulabilecek niteliktedir. Yerel yönetimler halkın eğitim gereksinimlerini yerel halkın destek ve katkılarını da sağlayarak daha nitelikli bir biçimde karşılayabilirler ve seçimle geldikleri için atanmış yöneticilerden daha duyarlı olabilirler. Hizmetlerin halka en yakın yönetimce görülmesi, demokrasinin gereğidir. Yönetimin yerelleşmesi halkın katılımını ve halk tarafından denetlenmesini sağlayacağından hizmetlerin en etkili biçimde görülmesi sağlanmış olacaktır.

Yerelleşmiş sistemde rekabet yükselir ve daha fazla eğitimsel hizmet sunma olanağı elde edilir. Eğitim hizmetlerinin sunulmasında halkın sorumluluk alması, okula sahip çıkması eğitime daha yüksek bir katkıda bulunmasını sağlar.”¹³

Tüm bu düşüncelere rağmen 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Yasası belediyelerin yani yerel yönetimlerin eğitime ve okullara direk veya dolaylı olarak herhangi bir şekilde katkıda bulunmasını engelliyordu. Fakat değişen zaman içerisinde daha önce bahsettiğimiz yoksunluklardan dolayı eğitime belediyelerin katılımını zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle “03.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yasa 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak 59. hükümet tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa ile belediyeler; okul

¹³ Akyıldız , a.g.k. , s.8

öncesi eğitim kurumları açabilir, devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabilir; gerektiğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme desteği sağlar...”¹⁴ Maddesiyle belediyelerin yani yerel yönetimlerin okullara ve eğitime her türlü fiziki ve sosyal katılımının yolu açılmıştır. Araştırma konumuzun temelini oluşturan bu yasa ile eğitime sağladığı her türlü iyileştirme örnekleriyle incelenmiştir

1.2. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Eğitime Kamusal Katkının Ekonomik Sosyal Boyutları

Bu kısımda farklı eğitim kademeleri itibariyle eğitimin kamusal niteliği üzerinde durularak eğitime kamu katılımının ekonomik ve sosyal gerekçeleri, eğitim hizmetlerinin getirdiği her türlü faydanın temelinde incelenmeye çalışılmıştır.

1.2.1. Eğitimin Kamusal Niteliği ve Eğitime Kamunun Katılımı

Eğitim hizmetleri yoğun olarak neden kamu kesimi tarafından sunulmakta, özel kesime bırakılmamaktadır? Bu soruya cevap bulmaya yönelik temel değerlendirmelerde üzerinde durulan hususlardan bazıları; eğitimin kamusal niteliği, eğitimin dışsallıkları, eğitim sektöründe asimetrik bilginin varlığı, eğitim ve gelir darlığı şeklinde sıralanabilir. Aşağıdaki kısımda eğitim hizmetlerinin sunumunda piyasa başarısızlıklarının temel gerekçeleri olarak ele alınan bu değerler üzerinde durularak eğitime kamu katılımının ekonomik ve sosyal gerekçeleri belirlenmeye çalışılmaktadır.

“Hiç kuşkusuz, bu değerlendirmelerde ideolojik yaklaşımlarla şekillenen farklı siyasi formlar doğrultusunda, devlete genel ekonomik yapı içerisinde biçilen rol ve dolayısıyla devletin sosyo-ekonomik yapı içerisindeki büyüklüğü ile hangi düzeydeki eğitimin niteliğinin tartışıldığı belirleyici olmaktadır. Örneğin ilköğretimle yükseköğretimi kamusallık temelinde değerlendirilirken ortaya çıkan sonuçlar ilköğretimde, eğitimin kamusal niteliğinin daha ön plana çıktığını yükseköğretimde ise kamusal niteliğin azaldığını göstermektedir.

Tam kamusal hizmetin diğer bir niteliği ise tüketimde birbirine rakip olmamadır. Kamusal hizmetin tüketiminde bireyler birbirine rakip değildir. Kamusal hizmetin

¹⁴ <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (10.06.2009)

doğuracağı faydanın yayılma alanı içinde bulunan herkes aynı anda söz konusu faydadan yararlanır ve ilave bir tüketici için arzın marjinal maliyeti sıfırdır. Tüketimde rakip olmama özelliği genellikle kamusal hizmet veya arzın teknik olarak bölünememesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Kamusal hizmetin finansmanında, gönüllü finansman yerine kamusal finansman yöntemine başvurulması da kamusal hizmet için bir diğer özelliktir. Belirtilen nedenlerle piyasada talebi belirlenemeyen kamusal hizmetin fiyatlandırılması da mümkün değildir. Söz konusu hizmet ve arzın maliyetlerinin karşılanmasında piyasa finansmanının başarılı olamaması dolayısıyla kamusal finansmana başvurulmalıdır.

Özellikle ilköğretim hizmetlerinin sosyal faydasının yüksek oluşu ve bu sosyal faydanın bir şekilde topluma kazandırılması zorunluluğu, eğitimin kamusal niteliğini ön plana çıkarmakta ve kamu katılımını kaçınılmaz hale getirmektedir.”¹⁵

“Eğitim-öğretim deyince önce kamu (resmi okullar, devlet okulları) akla gelmektedir. İlköğretim zaten bir zorunluluk ve haktır. Kamusal olarak bu eğitimin bütün çocuklara sağlanması gerekmektedir. Ancak sadece ilköğretim değil, diğer kademelerde de geniş halk kesimlerinin eğitimi, sonuçta kamuya (devlete) ait bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2006–2007 eğitim öğretim yılı örgün eğitim istatistiklerine göre devlet okullarında okuyan öğrencilerin;

- * Okulöncesi'nde 641 bin çocuğun % 94'ü,
- * İlköğretimde 10 milyon 847 bin öğrencinin % 98'i,
- * Ortaöğretimde 3 milyon 387 bin öğrencinin % 97'si,
- * Yükseköğretimde 1 milyon 943 bin öğrencinin % 96'sı resmi okullarda okuyor.

Türkiye'de toplam 16 milyon 817 bin öğrencinin % 97.52'si resmi (kamu/devlet) okullarında bulunuyor.”¹⁶

“Eğitimin dışsal faydaları, özellikle gelişmekte olan toplumlar için çok önemlidir. Ekonomide verimliliğin artması ve sosyo-ekonomik kalkınmanın hızlanması eğitimin

¹⁵ Demir, M., Eğitim Hizmetlerinin Kamusal Niteliği İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Finansmanı: Türkiye Uygulaması, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2004, s.42-43

¹⁶ http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2006_2007.pdf – (10.06.2009)

sağladığı özel faydalar yanında topluma sağladığı en önemli dışsal faydalardır. Eğitimli nüfus ve dolayısıyla nitelikli iş gücü beşeri sermaye birikimini kolaylaştırdığı ölçüde eğitim hizmetlerinden toplumun sağlayacağı sosyal fayda artacaktır. Bugün birçok ülkede özellikle yükseköğretim hizmetlerinin ve kısmen de ortaöğretim hizmetlerinin tam olarak yarı kamusal hizmet kavramı içerisinde ele alındığı söylenebilir. Ancak sosyal faydanın diğer eğitim kademelerine göre çok daha yoğun olduğu ilköğretim hizmetlerini teknik olarak yarı kamusal hizmet kavramı içerisinde değerlendirmek mümkün olmakla birlikte birçok ülkede uygulamada görülen husus ilköğretim hizmetlerine çok daha üst düzeyde kamusal hizmet vurgusunun yapıldığıdır.

Eğitim hizmetlerinin yoğun olarak neden kamu kesimi tarafından sunulduğunu açıklamaya çalışan teorik değerlendirmelerinden bir diğerinde ise eğitimin gelir dağılımı üzerinde olumlu etkilere sahip olduğuna vurgu yapılmakta, eğitimin sosyal faydalarından hareketle kamusal hizmet olarak değerlendirilmesinde eğitimin gelir dağılımı üzerindeki etkisinin belirleyici olduğu ileri sürülmektedir. Devlet eğitim finansmanının önemli bir kısmını üzerine alarak gelir dağılımı üzerinde büyük bir etkiye sahip olan eğitimle gelir dağılımını düzeltebilir ve bu yolla gelir dağılımını düzeltmeye yönelik diğer kamusal faaliyetlerin maliyetlerini en aza indirmiş olur. Zira kamusal eğitimin bu amaca yönelik olarak kullanılabilecek en az maliyetli en uygun araçlardan biri olduğu söylenebilir.

Burada üzerinde durulan husus, eğitimin özel finansmanının gelir dağılımı sonuçlarına ilişkin düşüncelerdir. Gelir düzeyi yüksek olan aileler diğer harcamalarında olduğu gibi çocuklarının eğitimi konusunda da daha fazla kaynak ayıracaklardır. Devletin aktif olarak görev almadığı böyle bir süreçte piyasa mekanizması eğitim hizmetini sadece bedelini ödeyebilecek olan gelir düzeyi yüksek öğrencilere sunacaktır. Gelir düzeyi düşük olan aileler ise bu hizmetten gereği kadar yararlanamayacaklar ve gelir dağılımındaki eşitsizlik daha da belirginleşmiş olacaktır.”¹⁷

1.2.2. Eğitimin Pozitif Dışsallıkları ve Ekonomik Yaşam Üzerindeki Etkileri

“Toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma, aldığı eğitim düzeyine göre katkıda bulunduğu gerek toplum gerekse bilim adamları tarafından tartışmasız bir şekilde kabul edilmektedir. Bu durum, dezavantajlı grupların sayısının toplumda azalacağını da bir göstergesi olarak kabul

¹⁷ Demir, M., a.g.k. 44

edilmektedir. Bu nedenle büyük kentlerde birlikte kırsal alanlarda yaşayan bireylerin de eğitimine büyük önem verilmektedir. Eğitimin etkinliklerini nitelik düzeyini ise bireyin yaşadığı toplumun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gelişimin gelişimi üzerine etki ettiği kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalar eğitim düzeyi ile kalkınmanın unsurları olan ekonomik büyüme ve siyasal, toplumsal gelişme arasında doğrudan ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırma sonuçları eğitim düzeyi yüksek olan ülkelerin ekonomik ve sosyal göstergelerinin de yüksek olduğunu belirtmektedir.

Tablo 4. Eğitim-Gelir Seviyesi İlişkisi

Öğrenim Durumu	Ortalama Gelir(%)
Okuma-Yazma Bilmeyen	2,91
Okur-Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	3,15
İlkokul	38,37
Ortaokul ve Dengi	10,32
Lise	16,97
Lise Dengi ve Meslek Lisesi	4,86
Yüksekokul-Fakülte	19,64

Kaynak: DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2005, Ankara

Tablo incelendiğinde eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin gelir seviyesinin de yükseldiği görülmektedir. Bir yükseköğretim kurumunu bitirenlerin gelir seviyesi en yüksek düzeydedir. Tabloda dikkati çeken bir diğer husus ise ilkökul mezunlarının ülke gelirin en çoğunu almalarıdır. Bu durum ilkökul mezunlarının sayıca fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir husus ise Türkiye’de meslek lisesi mezunları ile lise mezunlarının gelir seviyesindeki farklılıktır. Bir meslek eğitimi alarak iş yaşamına başlayanların hiç meslek eğitimi almamış lise mezunlarına oranla daha az gelir elde etmesi oldukça düşündürücüdür.

Bir toplumda var olan insan kaynağının özellikle sosyal iyileşme ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmeye katkısı oldukça büyüktür. Bu iyileşme ve gelişiminde bireyin aldığı eğitimin niteliği ve süresinin etkisi önemlidir. Eğitimin sosyal faydaları ile birey arasındaki ilişkiyi; bireyin aldığı eğitim ile ailesi ve kendisinin sağlık durumu, suça eğilimi, evlilik kararı, meslek tercihi vb. ile ilişkilendirmek mümkündür. Eğitim bu özelliği ile sadece bireye değil topluma da yararlar sağlamakta, kamu refah maliyetlerini düşürmektedir.

Düşük gelirli kişilerin eğitim yoluyla gelir düzeyinin artması, yoksulluk ve eşitsizliğin azalmasını sağlamakta, böylece sosyal refah ve adalet sistemine etki

etmektedir. Bu nedenle özellikle düşük gelirli kişilerin daha iyi bir eğitim almaları sonucu gelir seviyelerinin artması özel faydaya yol açmaktadır. Eğitim seviyesinin düşüklüğü ortalama gelir seviyesinin düşüklüğünü açıklayan önemli bir nedendir. Eğitim düzeyi ile yoksulluk oranları karşılaştırıldığında ise sonuç yine değişmemektedir.”¹⁸

1.2.2.1. Demografik Göstergelerde İyileşme

“Eğitim düzeyi toplumun demografik yapısı üzerinde belirleyici olan temel unsurlardan biri olarak ele alınmaktadır. Bilindiği gibi hızlı nüfus artışı ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelir üzerinde birtakım olumsuz etkilere sahiptir. Buna göre nüfus artış hızını düşüren politikaların ekonomik büyüme, kalkınma ve hatta gelir dağılımı üzerinde önemli olumlu etkileri olacağı söylenebilir. Bu konuda yapılan bir çalışmada kadının eğitim düzeyi ile doğurganlığı arasında çok güçlü ve ters bir ilişkinin bulunduğu ortaya konulmuş ve annenin eğitim düzeyindeki bir yıllık artışın doğum sayısında % 5,95 oranında bir düşüşe neden olduğu istatistiksel olarak saptanmıştır.”¹⁹

“Aynı korelasyon toplumun, özellikle de kadınların, eğitim düzeyleriyle bebek ve çocuk ölümleri arasında söz konusudur. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda çocuk ölüm oranları ve doğum oranları düşük olmakta ve ortalama yaşam süresi uzun olmaktadır.”²⁰

Tablo 5. Türkiye’de Eğitim Doğurganlık İlişkisi

Eğitim Düzeyi	Bir anneye Düşen Çocuk Sayısı	Yaşayan Çocuk Sayısı	Nüfus Dağılımındaki Oranı(%)
Okuma-Yazma Bilmeyen	5,6	29.300.552	57,97
Okur-Yazar olup / Okul Bitirmeyen	4,5	4.397.472	8,7
İlkokul Mezunu	2,9	15.663.455	30,99
Lise Mezunu	1,6	947,854	1,87
Üniversite	1,3	228,219	0,45
Bilinmeyen	---	6,124	0,02
Toplam	4,1	50.543.664	10

Kaynak: DİE, Devlet İstatistik Yıllığı, 2000, Ankara

¹⁸ Ereş, F., a.g.m., s. 2-3.

¹⁹ Baş, Kemal, “Ekonomik Büyüme, Gelir Dağılımı, Eğitim ve Nüfus Artışı İlişkileri: Türkiye Örneği”, Hacettepe Üniversitesi., İİBF Dergisi, Ankara, 2001, C. 19, S.1, s.57.

²⁰ Demir, M., a.g.k., s.46

Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe doğurganlık oranı azalmaktadır. Doğurganlık oranının azalması ise nüfus artış hızı yüksek olan yoksul ülkeler için önemli bir sosyal fayda sayılmaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere Türkiye’de kadının eğitim düzeyi ile doğum oranı arasında önemli bir ilişki vardır. Eğitimsiz ya da yetersiz eğitilmiş annelerin çocuk sayısı yükselmektedir. Bu durum annenin sağlığını etkilemekle birlikte annenin gerektiği şekilde yetiştirememesi, çocuk için harcanan paranın azalması, çocukların eğitimine yeterli ekonomik kaynak sağlanamaması vb. birçok olumsuzluklara neden olmaktadır.

1.2.2.2. Sosyo-Kültürel Gelişime ve Demokratikleşme Sürecine Katkı

“Eğitimin iktisadi ve sosyal kalkınmayı destekleyecek düşünce ve davranışların oluşmasını sağlayan bir araç olarak görülebilir. Eğitimle bir yandan kalkınma için gerekli sosyal atmosfer oluşturulurken diğer yandan bireylerin toplumsal değerleri öğrenip özümsemesi ileriki yaşamlarında ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamış olmaktadır. İnsanların eğitim süreci içerisinde değer yargılarını öğrenmesi bilgi ve becerisini geliştirmesi bir toplumsallaşma ve kültürleşme sürecidir. Bilgi ve beceri kazanmanın yanında toplumsal değer ve rollerin öğrenilmesi insanın sosyo-ekonomik çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırmakta bir bakıma sosyalleşme sürecine işlerlik kazandırmaktadır.

Eğitim özellikle gelişmekte olan ülkelerde demokratikleşme sürecinin gelişmesinde temel bir araç olarak görülebilir. Siyasal alanda aktif rol alarak demokratik kurum ve ilkelere işlerlik kazandıracak bireyler bu süreçte ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerilerin oldukça önemli bir kısmını eğitim süreçleri içerisinde kazanmaktadır.

Değişik ülkelerde yapılan çalışmalarda eğitim düzeyi seçimlere katılma arasında bir ilişki olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe seçimlere katılma oranında bir artış olduğu, eğitim düzeyi düşük bireylerin oy kullanırken de daha fazla parti, program, aday profili üzerinde inceleme yapmadan daha çok reklâm ve alışkanlıkların etkisiyle oy kullandığı görülmüştür.”²¹

²¹ Demir, M., a.g.k., s.48

Tablo 6. Genel Seçimlere Katılma Oranları

Yıllar	1987	1991	1995	1999	2002
Seçime Katılma Oranı	93,3	83,9	85,2	87,1	79,1

Kaynak: DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, 2005, Ankara

Seçime katılım incelendiğinde; seçime katılma bir diğer deyişle oy kullanma hemen her dönemde yükseliş göstermekte fakat bazı dönemlerde ani yükseliş veya düşüş görülmektedir. Bu durumu Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal ortamdan dolayı psikolojik ve sosyolojik bir etkinin sonucu olarak görebiliriz.

“Eğitimle demokrasi arasında ilişkilerin genelde üç şekilde olduğu düşünülür. Bunları; sağlanan faydanın kişinin kavrama yeteneğine bağlı olup olmadığını kavrama yeteneğinin, demokrasinin desteklenmesiyle pozitif bir ilişki içerisinde olması konusunda bir görüş birliği bulunduğu şeklinde ifade edebiliriz. Bazılarına göre ise eğitimin kendisi demokratik değerlerin öğretilmesi ve benimsetilmesinde kullanılmaktadır. Türkiye’de demokrasinin geçerli olabilmesi, öncelikle bireyin demokrasiyi kavramış ve benimsemiş olmasına bağlıdır. Demokrasi eğitiminin okullarda verilmiş olması bireyin demokrasiyi öğrenmesi ve yaşaması için önemli bir unsurdur. Ancak demokrasi sadece okulda öğrenilerek değil, yaşanılarak da öğrenilir. Günümüz Türkiye’inde demokrasinin zaman zaman tartışılması demokrasinin tam olarak kavranamadığını göstermektedir.”²²

1.2.2.3. Siyasi İstikrara Katkı ve Toplumsal Dayanışmanın Gelişmesi

Eğitimin bireyin bütün niteliklerini uyumlu bir biçimde geliştirmek, bireyin kişisel yeti ve becerilerini yükseltmek, sorumluluk duygusuyla donatılmış, bilinçli bir toplumsal varlık yaratmak bireyi değişken ve çok boyutlu bir yaşama hazır hale getirmek olarak sıralanabilecek temel işlevleri zaten eğitimle toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi kendiliğinden göstermektedir.

“Eğitilmiş bireylerin yukarıdaki özelliklere sahip olduğu varsayımı altında işyerlerindeki performanslarının ve sosyal konulara duyarlılıklarının çok daha farklı olması beklenmektedir.

Aslında eğitimin toplumsal siyasal, ekonomik ve bireysel gelişimi arttıran dört temel işlevinden bahsetmek mümkündür. Eğitimin toplumsal işlevi toplumun sürekliliğini

²² Ereş, M., a.g.m., s.10.

ve gelişimini sağlayan toplumla uyumlu bireyler yetiştirmek iken, siyasal işlevi toplumdaki bireylere ulusal ideolojiyi, değerleri ve idealleri kazandırarak onları mevcut siyasal düzene bağlı vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Nasıl ve ne için eğitim? sorularına eğitimin toplumsal işlevi bakış açısından verilecek cevap; toplumla uyumlu bireyler yetiştirme ve toplumsal dayanışma duygusunun pekiştirilmesini esas alan bir eğitim olmalıdır. Bu işlevi yerine getiren bir eğitim anlayışı da siyasi istikrarın sağlanmasındaki en önemli etmenlerden birisi olacaktır. Sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma için en önemli gereklerden birisi de siyasi istikrardır.’’²³

“Eğitim toplumsal dayanışma duygusunu geliştirdiği ölçüde ulusal birliğin sağlanmasında kolaylaşacaktır. Ulusal birliğin sağlanması ve bir ulus bilincinin oluşması özellikle farklı etnik yapı ve kültürleri barındıran toplumlarda son derece önemlidir. Söz konusu niteliklere sahip olan ABD’de Amerikalılık bilincinin oluşmasında eğitimin üst düzeyde etkili olduğu ileri sürülmektedir.

Gelir dağılımı bir ülkedeki toplumsal dayanışmayı ve siyasi istikrarı etkileyen önemli bir etken olarak ele alındığında da eğitimden herkesin yararlanmasını sağlayarak gelir dağılımının düzeltilebileceği ve dolayısıyla da toplumsal istikrarın ve siyasi istikrarın sağlanabileceği söylenebilir.’’²⁴

1.2.2.4. Suç Oranında Azalma

Eğitimin sosyal getirisinin önemli bir kısmı eğitilmiş bireylerin suç işleme eğilimlerinin azalması temelinde gelişen dışsallıklardan oluşmaktadır. Eğitimin faydaları üzerinde yoğunlaşan çalışmaların birçoğunda eğitimin özel getirileri üzerinde durulmakta, ölçüde görülen güçlüklerden dolayı sosyal faydaları çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Son dönemlerde yapılan bir takım çalışmalarda eğitimin bireysel faydaların da ötesinde örneğin suç oranının azalması gibi çok fazla pozitif faydalar da sağladığı, ortaya konulduğu görülmektedir.

“Eğitim hizmetlerinin önemli yararlarından birinin suç işleme motifinin azalması biçiminde ortaya çıkan dışsallık olduğu tezi, eğitim süresine bağlı olarak bireyin gelir düzeyinin doğrusal bir biçimde artması nedeniyle suç işlemenin alternatif maliyetinin

²³ Türkmen, F., Eğitimin Ekonomik Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması, Uzmanlık tezi, Ankara, 2002, s.58-59

²⁴ Fidan, N., Erden, M., Eğitime Giriş, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998, s.66

artacağı biçimindeki ekonomik yoruma dayandırılmaktadır. Bunun yanında eğitim yoluyla toplumsal verimliliğin ve dolayısıyla üretimin artırılması, bu artış kişisel gelire yansıdığı ölçüde özellikle ekonomik nedenlerden dolayı işlenen suçlarda bir azalmaya yol açabilir.

Suç, önemli sosyal maliyetleri olan önemli bir sorundur. Eğitimin suç oranını düşürdüğü kabul edildiğinde okullaşmanın bireylerin hesap etmediği çok farklı sosyal faydalara sahip olduğu hatta eğitimin sosyal getirilerinin bireysel getirileri aştığı söylenebilir. Suçun büyük toplumsal maliyetleri olduğu düşünüldüğünde eğitime bağlı olarak suç oranındaki küçük bir azalmanın bile ekonomik bakımdan son derece önemli sonuçlarının olacağı ileri sürülebilir.’’²⁵

“Eğitim ve suç arasındaki ilişkisine rağmen pek çok kişi tarafından benimsenen bir araştırmada eğitimin suç oranını düşürdüğü bilinmektedir. Yetişkinler dışında gecekondulaşmanın yoğun ve sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu şehir bölgelerinde çocuk suçluluğunun da daha fazla olduğu görülmektedir. Gecekondu bölgelerindeki ekonomik olumsuzluk, kadının çalışma zorunluluğu, doğurganlığın yüksekliği, gençlerin ve çocukların yeterince eğitilmesini engellemektedir. Bu durum yetişenlerin suça bulaşma ihtimallerini arttırmaktadır. ABD’de yapılan eğitim harcamalarındaki 100.000 kişi başına işlenen 9 cinayet suçunun 7’ye inmesi yönünde bir düşüşün gerçekleştiği görülmüştür. Eğitimli insanın sabırlı ve soğukkanlı davranma konusunda daha başarılı oldukları gözlenmiştir’’²⁶

Tablo 7. Eğitim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler

	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam	98,955	99,876	101,308	52,716	77,884
Okur-Yazar Olmayan	2,784	2,976	3,287	1,961	2,373
Okur-yazar Olup Okul Bitirmeyen	2,405	2,442	2,407	1,746	2,053
İlkokul	93,776	94,458	95,914	49,009	73,458
İlköğretim	--	82	276	198	754
Ortaokul ve Dengi	11,889	12,579	12,649	6,519	9,386
Lise ve Dengi	10,896	11,334	12,483	6,289	2,466
Yüksekokul-Üniversite	2,152	2,313	2,692	1,393	2,466

Kaynak: DİE, Devlet İstatistik Yıllığı, Ankara,2007

²⁵ Demir, M., a.g.k., s.51.

²⁶ Ereş, F., a.g.m., s.11.

Tablo incelendiğinde eğitim ile suç işleme arasındaki oranların yakın ilişkisi olduğu görülecektir. Suçun eğitimle ilişkisini ekonomik gelir kültür, çevre ve akılcılık v.b. olarak yorumlamak mümkündür. Çünkü eğitilmiş insanın yeterli ekonomik gelire sahip, akılcı düşünebilen, belli bir kültür birikimine ve çevreye sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eğitilmiş insanın sorunlarını akılcı yaklaşımlarla çözmeye eğilimli olması suça yönelimini azaltmaktadır.

1.2.2.5. Çevre Bilincinin Gelişmesine Katkı

Çevre insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Bir başka ifadeyle çevre, bir organizmanın var olduğu ortam ve şartlardır ve yeryüzünde ilk canlı ile var olmuştur. Sağlıklı bir yaşamın sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevre ile mümkündür. Bir ilişkiler sistemi olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkenlerin doğal dengeleri bozmasıyla başlamıştır. İnsan yaşamı çeşitli dengeler üzerine kurulmuştur. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengenin bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarına neden olmaktadır.

“Çevre sorunlarının önlenmesinde ve ortak bir çevre bilincinin oluşturulmasında genel eğitim hizmetleri ve çevre eğitimi son derece önemlidir. Eğitim bireylerin çevre sorunlarına karşı duyarlılıklarını arttırarak bu konuda bireysel sorumluluğu geliştirmektedir. Çevre sorunlarını ortaya çıkaran ekonomik, toplumsal, kültürel nedenlerinin anlaşılabilmesi ortadan kaldırılması konusunda temel bilgileri edinen bireylerin çevrenin korunması ve daha iyi bir çevrenin oluşturulmasında çok daha kararlı davrandıkları, ilgili karar alma süreçlerinde aktif roller alarak çevre konusunda toplumsal bilincin gelişmesine daha fazla destek oldukları ileri sürülebilir.

Eğitim düzeyinin artmasıyla çevre sorunlarının çözümü konusundaki yönetsel ve diğer süreçlerin tanıtılması ve işletilmesi daha kolay olacaktır. Kuşkusuz bu bireylerin çevre konusunda daha kolay bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi anlamına gelir. Diğer yandan eğitim ve çevre sorunlarının önlenmesi için bilimsel teknolojik gelişmelerden daha da kolaylaşmaktadır.

Çevre bilincine sahip olmak temel insan haklarını, eşitlik ve adalet ilkelerini içine alan çağdaş insan davranışlarının çerçevesini oluşturmaktadır. Çağdaş insanın çevre bilinci, eşitsizlikle, yoksullukla, açlıkla ahlak yapılarıyla mücadeleyi de getirmektedir. Bu nedenle çevre bilincinin yerleşmesi için çevre eğitiminin düzenli, tutarlı ve sürekli bir şekilde uygulanması gereklidir. Eğitimin özünde benimseme olgusu, temelinde sevgi ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesi yatar. Doğa sevgisi beraberinde insancılığı, iyiliği, güzelliği, uygar, barışçıl ilişkileri de getirecektir. Bu bilinçlenme ancak çağdaş bir eğitim düzeni ile kazandırılabilir.²⁷

Ayrıca bireylerin çevreye zarar veren tüketim alışkanlıkları ve davranış biçimleri ile toplumsal yargıların değiştirilmesi sürecinde de eğitim hizmetleri üzerinde önemle durulan bir araçtır. Bu bağlamda söz konusu, alışkanlık ve değerler çevre konusunda toplumsal duyarlılığı geliştirmek üzere sorgulanırken, bu alışkanlıklar ve değerler, çevresel öncelikler temelinde yeniden şekillendirerek topluma benimsettirmeye çalışılmaktadır.

“Eğitimle çevre arasındaki en önemli göstergelerden birisi orman alanlarının azalmasıyla kendini göstermektedir. OECD ülkelerinde (ABD, Fransa, İngiltere) yapılan bir araştırmada eğitim düzeyinin yükselmesiyle orman tahribinin düştüğü gözlemlenmiştir. Eğitim bilgi üretimi, bilginin yaygınlaştırılması, çevre bilincinin artmasını sağlamaktadır. Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi eğitim düzeyine ve niteliğine bağlı olmaktadır.”²⁸

1.2.2.6. Ekonomik Büyümenin ve Kalkınmanın Hızlanması

Toplum bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve toplumsal açık bir sistem olan eğitim kurumu, ülkenin eğitilmiş nitelikli insan gücünü hazırlayan önemli bir araçtır. Hem bireyin hem de toplumun refah ve mutluluğunun sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri ifade edilirken, kişi başına düşen milli gelir yanında, ülkelerin sahip olduğu insan gücü oranları da önemli bir gösterge olarak dikkate alınmaya başlanmıştır.

Günümüzde gerek hizmet ve gerekse mal üretim tekniklerinde yaşanan hızlı değişim, daha fazla eğitime önem verme, daha fazla bilgiye ve gelişmeye yatırım yapma

²⁷ Ereş, F., a.g.m., s.12.

²⁸ Türkmen, , F., a.g.k., s.61

ihtiyaçlarını ön plana çıkarmıştır. Rekabette üstünlüğün sırrı olarak kabul edilen “insan kaynağı” kavramının altındaki gerçek, onun etkin ve verimli kullanılmasıdır.

“Örgütlerde işgücü verimliliğinin artırılmasında, eğitimin rolü büyük olmaktadır. Örgütler; varlıklarını sürdürmek, yoğun rekabet ortamında başarılı olabilmek ve sürekli değişime ayak uydurabilmek amacıyla bireyin, eğitimine giderek daha çok önem vermeye başlamışlardır. İş görenin mesleksel yeterliliği ve işten doyumunu onun verimliliğini artıran önemli hususlar olup, eğitim, bireysel gelişmeyi sağladığı gibi daha geniş anlamda ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunmaktadır. Altyapılarını önemli ölçüde kaybederek dünya savaşından yenik çıkan Almanya ve Japonya’nın kalkınma yarışında öne çıkmalarında ve globalleşen dünyada yaşanan rekabette önemli avantajlar elde etmelerinde eğitilmiş, nitelikli insan güçlerinin önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Dr.Kenichi Ohmae’nin dediği gibi, çok sayıda şeyi bir arada yapmak yerine, gelişmek ve kalkınmak için üç önemli sektör belirlenip bunlara ağırlık vermek gerekmektedir. Bunlardan biri belki de en önemlisi eğitimidir

Eğitim; siyasal ve demokratik toplum bilincini geliştirme, karmaşık sorunların anlaşılmasını sağlama, teknolojik ilerlemeye yardımcı olma ve kültürel yetenekleri keşfetme gibi çok yönlü etkilere sahiptir. Değişen ekonominin ihtiyaçlarına daha uygun nitelikli işgücünün, yaratıcı düşünce ve ileri tekniklerin gelişmesine katkıda bulunarak sosyal uyum, ekonomik büyümenin sürmesi ve değişim, için önemli temelleri de hazırlar. Bu nedenlerle eğitime yatırım yapma düşüncesi sosyo-ekonomik ve politik gelişmenin sağlanması bakımından önemlidir.”²⁹

“Çok önceleri A.Smith, ‘Ulusların Refahı’nda, eğitim çalışma (tecrübe) veya çiraklık sırasında yapılan harcamalarla elde edilen yeteneklerin kişide somutlanan ve gerçekleştirilmiş bir sermaye olduğunu ve bunların toplumun servetini yarattıklarını belirtmiştir.

Türkmen, eğitimin dokuz net çıktısından söz etmektedir. Bunlar; gelir artışı, daha iyi birey ve halk (kamu) sağlığı, düşük doğurganlık oranı, demokratikleşme, siyasal iktidarın istikrarlı oluşu, yoksulluk ve işsizliğin azaltılması, artan çevre bilinci, suç oranlarında düşme, toplumsal suçlarda ve mülkiyet suçlarında düşme olarak

²⁹ Hoşgörür, V., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi, Van, C.2, S.11, s.28.

sıralanmaktadır. Eğitim bireysel ve toplumsal yararı, gelişmeyi ve değişime ayak uydurabilmeyi sağlarken, sosyal refahın artmasına da yardımcı olmaktadır.

Kurumlarda gerek mal gerekse hizmet üretiminin gerçekleşebilmesi için üretim girdilerine gerek duyulur. Girdilerin kaliteli ve nitelikli olması üretimin kaliteli ve nitelikli olmasını sağlar. Bilgi bu üretim faktörlerinden birisidir ve son yıllarda gerek iktisat, gerekse yönetim bilimi uzmanlarınca temel üretim kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bilgiye sahip olan ve onu en iyi şekilde kullanan, diğer üretim faktörlerini tasarlayan, gelişimlerini sağlayan insanın, mal ve hizmet üretiminin en temel faktörü olduğu görülmektedir. İnsanın bilgi donanımının düzeyi, örgütün etkililiği, üretimde amaca yaklaşma düzeyini belirlemektedir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, nitelikli insan gücünün makine ve teknolojiye daha önemli bir öge olduğunu fark eden yöneticiler, kurumlarına nitelikli işgücü yetiştirmek için pahalı eğitim programları düzenlemeye başlamışlardır. Günümüzde giderek yoğunlaşan küresel rekabet karşısında organizasyonların; başarılı olmak ve varlıklarını sürdürebilmek amacıyla nitelikli işgücü sağlama bakımından birçok yeni yönetim yöntem ve tekniklerine yöneldikleri görülmektedir. Örnek olarak son zamanlarda Çin, ülke içinde eğitim ve yatırım faaliyetlerine ağırlık vermekle birlikte aynı zamanda, yurt dışındaki eğitimli genç nüfusunu da ülkeye hizmet etmek üzere geri çağırarak, bu eğitilmiş nitelikli kadrolarına bağlı olarak uluslararası rekabette yaptığı çıkışla gelişmişlikte İngiltere, Almanya ve belki pek yakında ABD'yi bile geride bırakabilecek bir potansiyele ulaşmıştır.

Fiziksel sermaye ve doğal kaynaklar üretimin pasif faktörleridir; insan ise sermayeyi harekete geçirerek, doğal kaynakları keşfederek; sosyal, ekonomik, siyasal organizasyonları oluşturarak ulusal gelişmeye katkıda bulunan ve yön veren aktif bir etkidir. Bilindiği üzere, insan kaynağı iktisat biliminin ilk yıllardan beri üzerinde önemle durduğu üretim faktörlerinden birini teşkil etmiştir. A. Smith, insan zeka ve kabiliyetini 'sabit sermaye' kavramı içine dahil etmiş; A. Marshall eğitimi 'milli yatırım' olarak nitelendirerek, bütün kapitalin en değerlisini insana yapılan yatırım olarak nitelemiştir.

'İnsana yatırım' esasen üç alanı kapsamaktadır. Bunlar, eğitim, sağlık ve beslenmedir. Bu üç alana yapılan harcamaların dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda insan kaynağından gerektiği şekilde yararlanmak mümkün olabilmektedir. Ancak, şunu da unutmamak gerekir ki, insana yatırımın temelini eğitim harcamaları

oluşturmaktadır. Eğitim yatırımları sadece az gelişmiş ülkeler yönünden değil, aynı zamanda ileri sanayi ülkeleri yönünden de üzerinde önemle durulan bir konudur. İleri sanayi ülkelerinin gelişme nedenlerini araştıran bazı iktisatçılara göre; bu sanayi ülkelerinin hızla gelişme nedenlerinden biri, bu ülkelerde GSMH'nin önemli bir kısmının devamlı olarak eğitim ve araştırma harcamalarına ayrılmasıdır.”³⁰

“Bunun neticesinde 1990 ve 2000 yılları arasında OECD ülkelerinin çoğunda kişi başına düşen GSYİH'deki büyümenin en az yarısı işgücü üretkenliğinin artmasından kaynaklandı. OECD bölgesinde ek bir eğitim yılının ekonomik çıktı üzerindeki uzun vadeli tahmini etkisi genel olarak %3 ile %6 arasında oluyor. Ayrıca eğitimin sağlık ve toplumsal kaynaşmanın üzerindeki etkileri de ekonomiyi olumlu bir şekilde artırıyor.”³¹

“Sistemler girdi-çıkıtı ilişkisi nedeni ile çevreleriyle sürekli olarak etkileşim halindedirler. Katz ve Kahn'ın açık sistem anlayışlarına göre sistem dışarıdan aldığı girdileri işleyip yeni bir şeyler üreterek dış çevreye vermektedir. Bu işlemler dizisi sonucunda dış çevreden aldıkları geribildirimler ışığında kendilerini amaçları doğrultusunda değiştirip düzeltmektedirler. Günümüzde esasen birer sistem olan örgütlerin en önemli girdisi insan kaynağı olarak görülmektedir. İnsanın örgüte katılmadan önceki birikimine ve örgüte katıldıktan sonra buradaki gelişimine örgütün verimliliğini artıran bir faktör olarak bakılmaktadır. Yetişmiş nitelikli insan, örgütün verimliliğini artıran en temel öğedir.

Kaptan; verimin, sonucun masrafı karşılayıp karşılamadığı ile ölçülebileceğini, bir işte beklenen ürün elde edilmiş olsa bile, eğer bu ürün girdiden daha pahalıya mal olmuş ise o işin verimliliğini savunmanın zor olacağını belirtmiştir. Verimlilik; kullanılan kaynakların birim maliyeti ile çıktıyı ilişkilendirmektedir. Bir faaliyetin hem maliyetlerini hem de yararlarını dikkate alan bir ölçüttür. Eğer belirli bir çıktı en az maliyetle üretilmişse ya da belirli bir maliyette en fazla çıktı üretilmişse nitelikten ödün verilmeden kaynaklar verimli kullanılmış demektir. Örgütler kazanç olarak kendilerine geri döneceğini bildikleri için iş görenlere eğitim olanakları sunarak yatırım yapmaktadırlar.

Ekonomik büyüme, yaşam standardındaki iyileşme, teknolojik yeniliklerden kaynaklanan verimlilik artışının kaynağı insanın zihinsel ve maddesel üretimidir. Ekonomik büyüme, çalışan kişi başına bir birim zamanda gerçekleşen verimlilik artışı ile

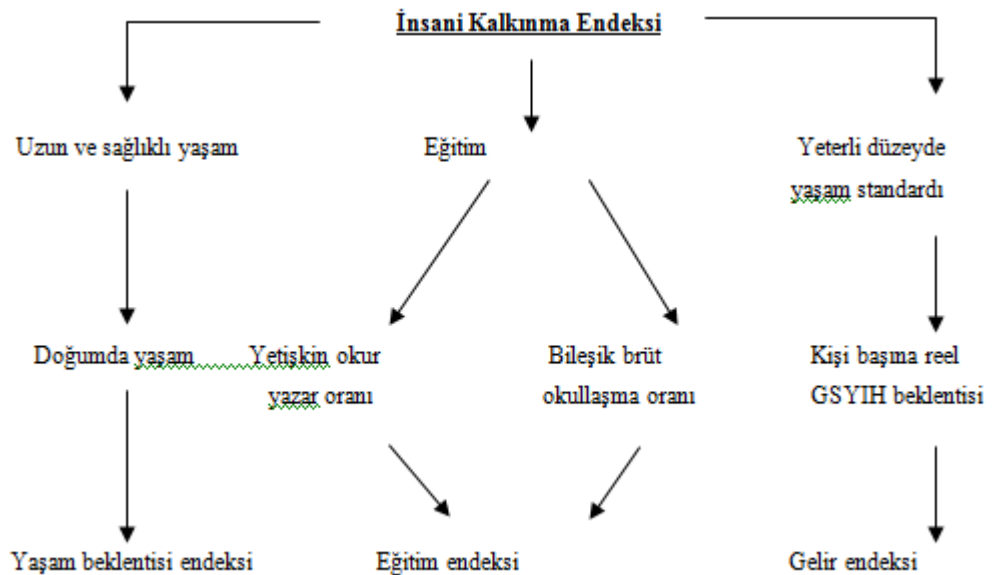
³⁰ Kaptan, S., Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Ankara, 1998, s.70

³¹ www.oecd.org/dataoecd/34/6/34711139.pdf (10.06.2009)

ölçülmektedir. Üretici temel güç olarak görülen insana yapılan eğitim, verimi artırmakta, örgütü güçlendirmektedir. Eğitimli, nitelikli işgücü gereksinimi eğitime verilen önemin derecesini de artırmıştır.

Önemli ölçüde nitelikli insan kaynağına bağlı olarak gelişen ve yenilenen örgütlerin çıktılarının bir kısmı tekrar girdiye dönüşerek sistemi beslemektedir. Bu dönüşümün yüzdesi ne kadar yüksek olursa sistemin yıpranması azalmakta, gelişmesi de bir o kadar artmaktadır. Örgütlerin, insan kaynakları yönetiminin uygulamalarından biri olan kariyer planlamalarının temel amaçlarından biri de nitelikli işgücünü örgütte uzun süre tutabilmek ve ondan örgütün maksimum düzeyde faydalanmasını sağlamaktır.

Eğitimin genel kalkınmaya, istihdama, bütünüyle ekonomik yaşama dönük olması planlamanın temel aracını oluşturmaktadır. Eğitim sistemi ile ekonominin işbirliği, verimin artırılması ve insan kaynağı israfının önlenmesi için önemli bir durum olarak görülmektedir. Son yıllarda birçok iktisatçı tarafından öne sürülen ekonomik büyüme ve insani kalkınma arasındaki ilişkilerin karşılıklı olduğu yani insani kalkınmanın işgücü verimliliğini artırarak ekonomik büyümeyi hızlandırdığı, ekonomik büyümenin de gelir artışı yoluyla sağlık, eğitim, sosyal harcamaları artırarak insani kalkınmayı yüksek düzeylere taşıdığı görüşü önem kazanmıştır.

Şekil 1. İnsani Kalkınma Endeksi

Kaynak: UNDP, Human Development Report 2001, New York: Oxford University

Bir ülkenin ekonomik kalkınmasının; o ülkenin halkının, kişisel ve toplumsal gelişmesine bağlı olduğu söylenebilir. Eğitim yoluyla geliştirilen ve toplumsal davranışlarla da kullanım amacına uygun olan yeni değer yargıları, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından son derece önemlidir. Kalkınma sadece maddi gereksinimlerle ilgili olmayıp, insanların toplumsal koşullarının geliştirilmesi ile de ilgilidir.

Kalkınma, aynı zamanda bireylerin refah düzeylerini artırmak amacı ile siyasi iktidarın belli ekonomik politikaları izleyerek, toplumun yapısını değiştirme girişimidir. Günümüzde ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, milli gelir miktarı yanında; eğitim, sosyal, kültürel ve politik durumları ile de ölçülmektedir. İktisadi gelişme kişi başına düşen mal ve hizmet birimleriyle ifade edilebildiği gibi, kişi başına düşen eğitim ve sağlık harcamaları da gelişmişliğin önemli ölçüleri arasındadır. Bunlara paralel olarak okur- yazarlık ve okullaşma oranı, ortalama yaşam süresi gibi değerler de bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir. Bütün bunlar kalkınmanın merkezine insanı yerleştirmektedir. İnsanın düşüncesi, yetenekleri, eğitim düzeyi ile oluşan ekonomik ve kültürel ortam yenilik ve yaratıcılığı gerçekleştirerek üretim sürecinin girdisi olarak ekonomiye katkı sağlamaktadır.

UNDP tarafından 1990 yılından itibaren her yıl yayınlanan insani kalkınma raporlarında, bir toplumun gerçek zenginliğinin, insanların hoşlanacağı bir çevreye imkan veren, sağlıklı ve özgür bir yaşam ortamından faydalanabilen vatandaşlar ile sağlanabileceği ifade edilmektedir. (UNDP, 1995) İnsani kalkınma, insanların seçeneklerini artırma süreci olarak tanımlanmakta, uzun ve sağlıklı bir yaşamı, bilgi edinmeyi ve iyi bir yaşam standardı için gerekli koşulların sağlanmasını ifade etmektedir. Bir ülkenin GSMH'si fazla olsa bile eğitimdeki durumu düşük bir seviyede kalmış ise o ülkenin kalkınmış bir ülke olduğundan da söylemek zorlaşmaktadır.

Bir ülkenin ekonomik kalkınmasının; o ülkenin halkının, kişisel ve toplumsal gelişmesine bağlı olduğu söylenebilir. Eğitim yoluyla geliştirilen ve toplumsal davranışlarla da kullanım amacına uygun olan yeni değer yargıları, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından son derece önemlidir. Kalkınma sadece maddi gereksinimlerle ilgili olmayıp, insanların toplumsal koşullarının geliştirilmesi ile de ilgilidir.

Kalkınma, aynı zamanda bireylerin refah düzeylerini artırmak amacı ile siyasi iktidarın belli ekonomik politikaları izleyerek, toplumun yapısını değiştirme girişimidir. Günümüzde ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, milli gelir miktarı yanında; eğitim, sosyal,

kültürel ve politik durumları ile de ölçülmektedir. İktisadi gelişme kişi başına düşen mal ve hizmet birimleriyle ifade edilebildiği gibi, kişi başına düşen eğitim ve sağlık harcamaları da gelişmişliğin önemli ölçüleri arasındadır. Bunlara paralel olarak okur -yazarlık ve okullaşma oranı, ortalama yaşam süresi gibi değerler de bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir. Bütün bunlar kalkınmanın merkezine insanı yerleştirmektedir. İnsanın düşüncesi, yetenekleri, eğitim düzeyi ile oluşan ekonomik ve kültürel ortam yenilik ve yaratıcılığı gerçekleştirerek üretim sürecinin girdisi olarak ekonomiye katkı sağlamaktadır.

UNDP tarafından 1990 yılından itibaren her yıl yayımlanan insani kalkınma raporlarında, bir toplumun gerçek zenginliğinin, insanların hoşlanacağı bir çevreye imkan veren, sağlıklı ve özgür bir yaşam ortamından faydalanabilen vatandaşlar ile sağlanabileceği ifade edilmektedir. (UNDP, 1995) İnsani kalkınma, insanların seçeneklerini artırma süreci olarak tanımlanmakta, uzun ve sağlıklı bir yaşamı, bilgi edinmeyi ve iyi bir yaşam standardı için gerekli koşulların sağlanmasını ifade etmektedir. Bir ülkenin GSMH'si fazla olsa bile eğitimdeki durumu düşük bir seviyede kalmış ise o ülkenin kalkınmış bir ülke olduğundan da söylemek zorlaşmaktadır.

Adam Smith'e kadar geriye giden uzun bir süre iktisatçılar eğitimin önemini, iktisadi gelişme üzerindeki olumlu katkılarını ölçmeye çalışmışlardır. Bu çabalara rağmen uzun bir süre, iktisadi gelişmenin iş gören sayısı ile fiziki sermaye miktarına bağlı olduğu kabul edilmiştir. İşgücünün bilgi ve yeteneklerinde, dolayısı ile verimliliğinde meydana gelecek artış ve iyileşmelerin iktisadi gelişmeye ve ulusal servet artışına katkıda bulunabileceği düşünülmemiştir. Ancak II. Dünya savaşından sonra, yapılan çalışmalar insan gücü kaynaklarında meydana gelecek olumlu değişmelerin iktisadi gelişmeye bütün diğer unsurlardan daha büyük oranda katkıda bulunacağını ortaya çıkarmıştır.

Ürünün kalitesini yükseltmenin, verimliliği artırmanın özellikle eğitimi geliştirerek, ekonomik ve sosyal gelişmeye önemli katkılarda bulunabileceğinin bilincine varıldığı için insana yatırım konusunda daha duyarlı olunmaya başlanmıştır.

Bunu, gelişen ekonomilerde eğitim ve insan gücü planlaması yönünde çabalar izlemiştir. Bir ekonomideki insan gücünün nitelik ve niceliği, o ekonominin değişik sektörlerindeki fiziksel sermayenin nitelik ve niceliği ile üretimde kullanılan teknolojinin yapısına ve düzeyine dayanmaktadır. Ekonomideki hızlı değişimler, gelişmiş fiziksel sermaye ve nitelik ve nicelik bakımından yeterli insan sermayesini gerektirmektedir.

Dolayısıyla ekonomideki insan gücünün yeni ve ileri teknolojilere dayalı üretim süreçlerini başarıyla gerçekleştirebilmesi için hizmet öncesinde nitelikli bir eğitim alması, iş hayatında ise sürekli olarak önceki eğitimine ilave eğitim görmesi gerekmektedir. Bilgi artışı ve buna dayalı teknolojik gelişim uzmanlık alanlarının daha da çeşitlenmesine neden olmuştur.

İnsan kaynaklarının formasyonu modern örgün eğitim sisteminin en önemli işlevlerinden biridir. Dünyadaki bu hızlı gelişmenin ve gelişimin yarattığı sanayileşmenin yeni ve uygun bir eğitim sistemine gereksinme duyacağı çok açıktır. Bu durum eğitimin bireyleri gelecekteki üretken işlerin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatması gerektiği anlamına gelmektedir. Makro açıdan bakıldığında ise, eğitimin bu bilgi ve becerilere sahip insanları sadece yeterli sayılarda değil, aynı zamanda üretim tekniklerine, toplumsal yapılara ve örgüt kalıplarına uygun niteliklerde yetiştirmesi gerekmektedir. Eğitim, insan kaynaklarının beceri ve üretkenlik kapasitesini geliştirme yoluyla ulusal gelirin büyümesine önemli katkılarda bulunabilmektedir.

Yapılan araştırmalar ulusal gelirdeki artışın bir bölümünün işgücünün eğitim düzeyindeki artışla açıklanabileceğini göstermiştir. Örnek olarak Hector Corra, 1909-1949 yıllarında ABD’de eğitimin, ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesi olan GSMH’ya olan katkısını araştırmış ve bundaki artışın %5.3’ünü işgücünün eğitim düzeyindeki artışa bağlamıştır. Aynı şekilde E. Denison tarafından 1929 ile 1957 yılları arasında yapılan ve The Sources of Economic Growth in The United States adlı çalışmada yer alan araştırmasında, ulusal gelirdeki kişi başına düşen artışın %21’nin işgücünün eğitimine, %36’sının da bilgi artışına bağlı olabileceği anlaşılmıştır. Ayrıca beşeri sermaye kuramının öncülerinden Shultz da eğitim ve ekonomi arasındaki ilişkiler konusunda benzer sonuçlara ulaşmış, eğitime dolayısı ile insana yapılan yatırımın fiziksel sermayeye yapılandan 3,5 kat daha etkili olduğunu öne sürmüştür. Benzer araştırmalara göre, işgücünün eğitim düzeyindeki artışının ulusal gelirdeki artışa gelişmiş ülkelerden İngiltere’de %12, Kanada’da %25, gelişmekte olan ülkelere Arjantin’de %16, Meksika, Brezilya ve Venezüella’da ise %1-3 gibi bir oranda yansıdığı görülmektedir. İnsana yapılan yatırım hem bireye hem de topluma ekonomik ve sosyal bakımdan yarar sağlamaktadır.’’³²

³² Demir, M., a.g.k., s.56

1.2.2.7. Kişisel Gelir Düzeyinin Yükselmesi

“Kişisel gelir düzeyi üzerinde, ekonominin gelişme düzeyi, istihdam türü ve hacmi, sermayenin maliyeti, yaş, emek verimliliği gibi marka faktörler yanında beşeri sermaye yatırımları da belirleyici olmaktadır. Beşeri sermaye yatırımları ile geliştirilen eğitim hizmetleri dolaylı ve dolaysız etkileriyle kişisel ücret artışlarını etkileyen önemli bir faktördür. Eğitim, bireyin üretim yeteneğini ve potansiyelini etkilediği ölçüde kişisel gelir de eğitimin bir fonksiyonu olarak ele alınabilir. Diğer bir anlatımla eğitim hizmetleri nedeniyle bilgi ve beceri düzeyi yükselen iş gücünün bu ölçüde produktivitesinin artacağı ve buna bağlı olarak da kişisel gelir düzeyini ve milli gelir artışının yükselebileceği söylenebilir. Öte yandan bireylerin kişisel kazançlarını arttırma düşüncesiyle farklı eğitim taleplerini sürekli üst düzeyde tutmaları sosyo-ekonomik yapıyı daha dinamik hale getirerek, emek piyasasının beklentilerinin daha kısa sürede karşılanmasını kolaylaştırmaktadır.

Genel olarak eğitim ve kişisel gelir arasında bir korelasyon olmakla birlikte alınan eğitimin türü ve düzeyi ile niteliğine bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür. Bireyler için eğitim sağlam bir yatırımdır. İlköğretimin ve çoğunlukla ortaöğretimin zorunlu olduğu göz önünde tutulursa bu yatırım kararı daha yüksek seviyelere uygulanıp uygulanmayacağına yöneliktir. Eğitimde şişkinlik ve diplomanın aşındığı yolundaki yaygın raporlara rağmen, başlangıç eğitiminin bir parçası olarak ele alındığında, üniversite seviyesinde bir diploma elde etmek için yapılan yatırım gelecekteki kazanç beklentileri ile öğrenimin özel maliyeti karşılaştırarak hesaplanan %8 üzerinde getiri oranı olan tüm ülkelerde özel yıllık getirileri %22 kadar yüksek bir seviyeye ulaştırılabilir. Bu yatırım kararının aynı seviyesinin daha yüksek olması ile ruh ve beden sağlığının daha iyi olması arasında olumlu birinden sonuç ilişkisi olduğu görülmektedir.”³³

“OECD ülkelerinin ekonomileri artan oranda iyi eğitilmiş işgücünün istikrarlı bir şekilde arzına bel bağlamakta olup bu ise daha da güçlenmesi olası bir eğilimdir. OECD ülkelerindeki nüfuslar yaşlandıkça daha yüksek eğitim seviyeleri ve iş hayatına daha uzun süre katılım sayesinde, bağımlılık oranlarının azalmasına ve kamunun emeklilik finansman yükünün hafiflemesine yardımcı olacaktır. İstatistiklere baktığımızda şunları görüyoruz:

³³ Sarı, R., Kazançlar ve Eğitim İlişkisi, ODTÜ Gelişme Dergisi, Ankara, 2002, S.3, s.367.

- OECD ülkelerinin çoğunda istihdam oranları eğitim seviyesine paralel bir artış gösteriyor. Birkaç istisna ile üçüncü kademe eğitim mezunlarının istihdam oranları lise mezunlarından belirgin bir şekilde daha yüksek.

- Daha az eğitilmiş gruplar arasında erkekler ile kadınların arasındaki farklılıklar daha büyük. Ortaöğretim diplomaları olmayanlar arasında, erkeklerin iş bulma olasılığı kadınlardan %23 daha fazla. En üst düzeyde diplomaları olanlar arasında bu %10'a kadar düşüyor.

25 OECD ülkesi ile ortak ülkelerden İsrail'de üniversite ve ileri araştırma eğitimi diplomaları olan kişilerin gelirleri, en yüksek eğitim seviyesi lisenin altında olan kişilerden en az %50 daha yüksektir.

Eğitimin finansmanı çoğunlukla kamu harcamaları yoluyla gerçekleşmekte ve çeşitli araştırmalarda bunun iyi harcanmış bir para olduğunu gösteriyor. OECD içinde bir yıllık ek bir eğitimin ekonomik çıktılar üzerindeki uzun vadede tahmini etkisi genel olarak %3 ile %6 arasındadır. Ekonomik büyümenin nedenlerinin analizi 1994–2004 yılları arasında OECD ülkelerinin çoğunda kişi başına düşen GSYİH'nın en az yarısının emek verimliliğindeki artıştan kaynaklandığını göstermektedir. Verimlilik artışının tümü eğitimden kaynaklanmamaktadır; ancak okur-yazarlığın insan sermayesinin bir ölçüsü olarak ele alındığı bir araştırma okuryazarlık puanlarını uluslararası ortalamadan %1 daha yükseğe çıkarabilen bir ülkenin elde edeceği emek verimliliği ve kişi başına düşen GSYİH seviyesinin diğer ülkelerden sırayla %2.5 ve %1.5 daha yüksek olacağını göstermektedir.³⁴

“Kişisel gelir ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki çoğu zaman eğitim düzeyi temeline göre oluşturulan yaş-kazanç profilleriyle ölçülmektedir. Böyle bir profil ile farklı eğitim düzeylerine göre ortalama hayat boyu kazançları hesaplamak mümkündür. Bu temelde yapılan çalışmalarda da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hemen tümünde daha eğitilmiş bireylerin daha yüksek kazançlar elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

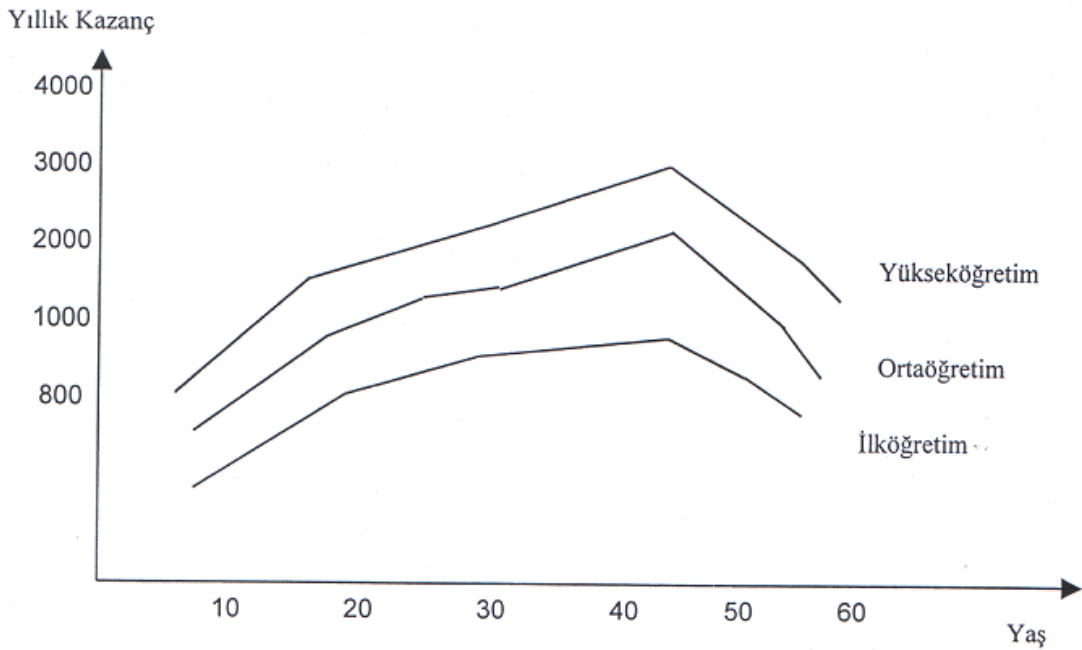
Eğitim düzeyinde meydana gelen değişimin yaş-kazanç profiline yansımaları ise kısaca şöyledir. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte yaş-kazanç profili yukarı doğru kaymaktadır. Ancak ek eğitimin yaş-kazanç profilini yukarı doğru kaydırması azalarak olmakta, yaş-kazanç profili zirve noktasına ulaştıktan sonra düşmektedir. Yaş-kazanç

³⁴ <http://www.oecd.org/dataoecd/34/6/34711139.pdf> (10.06.2009)

profilinin belli bir noktaya ulaştıktan sonra düşmesinin nedeni eğitimin toplam maliyeti ve beşeri sermayenin zamanla yıpranmasıdır. Yaş ilerlemesinin de bireyin kazanç yeteneği üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu da söylemek gerekir.

Yaş-kazanç profilleri üç önemli özelliğe sahiptir. Öncelikle tüm profillerin eğitim düzeyi ve okula giden süreye bağlı olmaksızın 40 yaş civarına kadar yükseldiğini sonra durağanlaştığını ve bazı durumlarda da düşüşe geçtiğini belirtmek gerekir. Daha yüksek bir eğitim düzeyi ile çalışma hayatının ilk dönemlerinde gelirin daha hızlı yükselmesi sağlanmakta ve kesin olmamakla birlikte daha yüksek bir ilk gelir düzeyine ulaşılmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi durumu ile orantılı olarak bir yandan maksimum gelir düzeyine gecikmeli de olsa ulaşırken diğer yandan emekli maaşı da yükselmektedir.

Yaş-kazanç profilleri yardımıyla eğitim düzeylerinin yaşam boyu kişisel gelir düzeyi üzerindeki etkileri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Burada gösterilen profiller hipotetik değerler doğrultusunda oluşturulmuş olmasına rağmen birçok ülkede mevcut yapı büyük ölçüde bu profillere uymaktadır.

Şekil 2. Tipik Yaş-Kazanç Profili

Şekilde de görüldüğü üzere ücret artışları ilk yıllarda yüksek bir artış trendi izlemektedir. Benzer çalışmalarda 40-45 yaşlarına kadar eğitim yatırımlarının ücret artışlarına yansıdığı görülmüştür. Bunu bireylerin birikmiş beşeri yatırımlarının getirileriyle açıklamak mümkündür. Bireyin kendine yönelik yaptığı yatırım miktarı ve

niteliği ne kadar büyük ve uzun vadeli olursa olsun ücret artış eğrisi de o oranda dik bir eğimle yükselir ve yükselme trendi de daha uzun bir zaman dilimine yayılır.”³⁵

1.2.2.8. Gelir Dağılımının Düzelməsi

Gelir dağılımı kavramı en genel ifade ile bir ülkede belirli bir dönemde yaratılan milli gelirin bireyler (aileler) veya üretim faktörleri sahipleri arasında bölüşülmesi olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle öncelikle gelirin oluşumu ve bununla birlikte oluşan gelirin paylaşımını sağlamak düşüncesi söz konusudur. Aslında üretim süreci aynı zamanda bir bölüşüm sürecidir.

“Gelir dağılımı kavramı birincil ve ikincil dağılım şeklinde de ifade etmek mümkündür. Birincil gelir dağılımını sermaye, emek gibi klasik öğretim faktörlerinin kullanımını neticesinde Bu şekilde sağlanan gelirler ya da gelirlerin bu şekilde bölüşümüne birincil gelir dağılımı adı verilir.

Birincil gelir dağılımı ülkenin sahip olduğu gelişmişlik düzeyine göre ve uyguladığı ekonomik sisteme göre şekillenir. Örneğin üretim faktörlerine sahip olanların aldığı rant, faiz, ücret, kar ve bunun paylaşımı serbest piyasa ekonomisine sahip ülkelerde piyasa mekanizması ile devletçi ekonomik sisteme sahip ülkelerde ise merkezi otoriterler tarafından belirlenir.

İkincil gelir dağılımı ya da diğer bir ifade ile gelirin yeniden dağılımında ise devlet bireylerin sağladığı gelirlerden bir kısmını vergi, harç v.b. isim altında toplar. Kamu harcamaları adı altında bu topladığı gelirleri yeniden dağıtır. Bu aşamada ülkelerin uyguladıkları gelir dağılımı politikaları devreye girer. Çağdaş sosyal devlet anlayışında gelir dağılımı politikalarının temel amacı gelirin mutlak anlamda eşit dağılımı yerine toplumsal refahın maksimum düzeyde gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Bu durum gelir grupları arasında maliye politikası araçları ile yani destekleme ve gelir aktarıcı politikaları uygulamayı gerekli kılmaktadır.”³⁶

“Bilindiği üzere hemen hemen bütün ülkelerde bir sosyal sınıftan diğerine geçişi sağlayan en önemli faktör eğitimidir. Çünkü eğitim, yoksul kesimlerin vasıf ve becerilerini arttırarak onların hem moral yönünden tatmin olmalarını hem de rekabetçi bir ortamda

³⁵ Demir, M., a.g.k., s.67.

³⁶ Kaya, Y.K., İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Ankara, 1974, s .56.

nitelikli iş bulabilme imkânını sağlar. Gelişmiş ülkelerde eğitim hizmetlerinin bütün öğrencilere aynı kalitede verilmesine özen gösterilmekte ve sayede fırsat eşitliği sağlayarak gelir dağılımı önemli ölçüde iyileştirilmektedir. Böylece çalışkan ve yetenekli arkadaşların içinde buldukları bir sosyal sınıftan daha üst bir sosyal sınıfa atlamaları kendiliğinden sağlanmaktadır. Eğitim hizmetlerinin toplumdaki dağılım miktarına ve biçimine bağlı olarak ülkelerin gelir dağılımları bozulabilmekte veya düzelebilmektedir. Eğitim, bireylerin gelecekte elde edecekleri ücretlerin tek belirleyicisi olmamakla birlikte eğitim düzeyi ile ücretler arasında sistematik bir ilişki vardır.

Eğitim seviyesinin yükselmesiyle verimlilik arasında sıkı bir bağ olması ve bu verimlilik artışının da ücretlere yansımaları eğilimi taşıması nedeniyle, istihdamda bir azalma olmaması varsayımı altında eğitim seviyesi yükselen çalışan kesimin gelirinin de yükselmesi beklenir. Daha önce düşük gelir elde eden bu kesimdeki gelir yükselmesi ise, toplumdaki gelir dağılımını düzeltici etkide bulunur. Başka bir deyişle, devletin eğitimi yaygınlaştırıcı politikalar uygulaması bir taraftan ulusal geliri arttırırken diğer taraftan gelir dağılımının düzelmesine de katkıda bulunur. Bunun yanı sıra eğitim almış kişilerin istihdamının çok daha kolay olması sebebiyle bu kişilerin istihdam maliyetleri de daha düşük olacaktır. Aynı zamanda gelirdeki artış devletin gelir vergisi yoluyla tahsil ettiği vergi gelirlerinde de bir artışa yol açabilecektir. İlave eğitim almış kişiye, sahip olduğu bilgi birikimi sebebiyle duyulan ihtiyaç ekonomik kriz zamanlarındaki istihdamdaki daralmadan bu kesimin en az kötü sonuçla etkilenmesi sonucunu doğuracaktır.

Nitekim çağdaş dünyada toplumların iç barış ortamında yaşantılarını sürdürebilmeleri, ülke kaynaklarının rasyonel bir biçimde kullanılması, ekonomik büyüme ve gelişme sürecinde toplum katmanlarının tümünün katkısının sağlanabilmesinin temelinde yatan ana tezin adil gelir dağılımının yanında fırsat eşitliğini esas alan bir eğitim ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir.

Aslında eğitimin temel işlevlerini aşağıda kısaca belirtirsek;

- Bireyin bütün niteliklerini uyumlu bir biçimde geliştirmek,
- Bireyin kişisel yeti ve becerilerini yükseltmek,
- Onu değişken ve çok boyutlu bir yaşama hazır hale getirmek,

- Sorumluluk duygusuyla donatılmış bilinçli bir toplumsal varlık yaratmak.

Yukarıda sayılan eğitimin amaçları dikkate alındığında sosyo-ekonomik kalkınma ile eğitim arasında doğrudan bir etkileşimin varlığı kendiliğinden görülür. Bu yüzden eğitim, başta az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin ortak çaba ve umutları olan kalkınmalarının gerçekleşmesinde ve alt gelir gruplarındaki sosyal katmanları üst gelir düzeylerine yükseltmek suretiyle ulusal gelirin dağılımında dengeleyici bir rol oynar.³⁷

“Eğitim yol açtığı sosyal faydaları rakamsal olarak ifade edebilen diğer bir çalışma ise OECD tarafından yapılan üç senaryolu çalışmadır. Bu çalışma ışığında eğitimin yol açtığı faydalar bu bölümde incelenecektir:

Bu senaryolar;

- 1.Senaryo: İçsel Büyüme serisinin normal seyrinde devam ettirilmesi,
- 2.Senaryo: Eğitim harcamalarının GSMH’ ya oranının %2 arttırılması
- 3.Senaryo: Ortaöğretim seviyesindeki okullaşma oranının %10 arttırılması

Tablo 8. Eğitim-Gelir Dağılımı İlişkisi

	FRANSA	İNGİLTERE	A.B.D
SENARYO 1	0,28->0,27	0,285->0,290	0,31->0,30
SENARYO 2	0,28->0,25	0,285->0,270	0,31->0,285
SENARYO 3	0,28->0,265	0,285->0,275	0,31->0,29

Kaynak: The Appraisal of Investments in Educational Facilities OECD Paris,2000

Not: Gini katsayısı baz alınmıştır

Tabloda da görüleceği üzere, eğitime ayrılan kaynakların GSMH’ ya oranının arttırılmasını esas alan ikinci senaryo gelir dağılımını ölçmek için kullanılan Gini katsayısını Fransa’da 0,03,İngiltere’de 0,015,ABD’de ise 0,025 puan azaltıcı etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Konuya ilişkin Türkiye için güncel bir çalışma bulunmamasına rağmen 1963 yılı için 0,55 olan Gini Katsayısı 1994 HGA sonuçlarına göre 0,49’a düşmüştür. Türkiye’nin öncelikli sosyal politika hedeflerinden birisi olan gelir dağılımının iyileştirilmesinin en

³⁷ Erdoğan M., Beşeri Sermayenin İktisadi Kalkınmadaki Rolü, Güney Kore Deneyiminden Türkiye İçin Dersler, Ankara, 2000, s. 67

önemli yollardan birisinin kişilerin eğitim seviyelerindeki iyileşme ile sağlanabileceği yukarıdaki tablo sonuçlarında da gözlemlenebilmektedir.’’³⁸

1.2.2.9. İstihdam ve Verimlilikte Artış

İnsan kaynaklarının niteliğinin artırılması bir çağdaşlaşma aracı olarak görülmektedir. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi toplumun tüm bireylerinin kuramsal ve uygulamaya dönük yeteneklerinin geliştirilmesine yönelik bir süreçtir. Ekonomik anlamda bu süreç bir ülkenin ekonomik gücüne yapılan insan sermayesi yatırımlarının birikimi olarak tanımlanmaktadır. Politik anlamda insan kaynaklarının değerlendirilmesi, gelecekteki yetişkinlerin siyasal yaşama katılmaya hazırlanmaları anlamına gelir. Toplumsal ve kültürel açıdan bu değerlendirme bireylerin daha iyi daha zengin ve daha az sınırlandırılmış bir yaşam sürmelerine yardım etmekte, bu süreç çağdaşlaşmanın önünü açacak bir yol olarak görülmektedir.

“İnsan kaynaklarının kalitesinin ekonomik gelişme sürecinde büyük önemi bulunmaktadır. Ekonomik gelişme, sanayileşme ve modernleşme gibi hedefleri insan eli ve zekası ile gerçekleştireceğine göre, gelişmenin temel unsuru, beşeri kaynak adı verilen zeka ve kabiliyettir. Dolayısıyla gelişmenin temel amacı, ulusal zenginliği yaratacak beşeri gücü ortaya çıkarmak ve geliştirmektir. Bu anlamda, eğitimin ekonomik gelişmedeki önemi şu şekilde ifade edilebilir; ulusun genel politikası çerçevesinde eğitim politikasının iki temel hedefi vardır. Bireylerin kapasitelerini geliştirmek ve bireylerin isteklerini, toplumda ilerlemelerini sağlamak amacıyla toplum gereksinimlerini karşılamaktır. Kişisel özgürlüklere saygılı bir demokraside bu hedeflerden birincisine gelir ve toplumsal sınıf ne olursa olsun tüm yurttaşların nitelik ve zevklerine uygun bir eğitim sunularak ulaşılabilir. Hükümetlerin gerçekleştirmek zorunda oldukları ikinci hedef ise ülkenin kamusal ve kültürel kuruluşlarının olduğu gibi sanayilerin de genel kültürlü ve teknik bilgiler kazanmış bir personelin yetiştirilmesidir.’’³⁹

Ekonomik gelişme insan unsuru, girişimcilik, uzmanlaşmış iş gücü, teknikerlik, vasıfsız iş gücü ile yöneticilik, örgütsel ve teknik gelişme için araştırma geliştirme, planlama ve ekonomi politikası alanındaki çalışmaları kapsamaktadır. Gelişme sürecinde bu fonksiyonların daha nitelikli insan gücü ile gerçekleştirilmesi, aynı zamanda bireylerin

³⁸ Türkmen, F., a.g.k, s. 52

³⁹ Adem, M., Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı , Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:172, Ankara , 1993, s.4

toplumsal değer ve norm sistemlerinin daha çok homojenleşmesi ve dolayısıyla sosyal bütünlüşmeyi hızlandıracaktır. İnsan yeteneklerinin gelişme sürecine katkıda bulunabilmesi bireylerin yaratıcı yeteneği, teknolojiye adaptasyonları ve ticari girişimcilik yeteneklerine bağlıdır. Bu yeteneklerin doğuştan geldiğine inanılsa bile bunların ortaya çıkarılması ve etkin bir şekilde kullanımında bireyin aldığı eğitimin ve işteki tecrübelerinin önemi büyüktür.

Ekonomik gelişme sürecinin başında olan ülkeler öncelikle insan gücü kaynaklarını bu sürece hazırlamaları gerekmektedir. Yeni işlerin yaratılması ve yeni sektörlerin ihtiyaç duyduğu mühendis, yönetici, teknik eleman ve teknik bilgi ile donatılmış işçilerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda eğitimin görevi işgücünün niteliklerini verimli aktivitelerin gerektirdiği nitelik düzeyine yükseltmektedir. İnsan gücü kaynaklarını geliştirilmesinde kullanılan araçlardan ilki eğitimidir. Gelişme sürecinin başında tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte en azından okuma yazmanın öğretilmesi gerekmektedir. Tarım toplumlarında geleneksel tarımsal üretim ve buna bağlı el sanatlarının öğretilmesi ve bunların uygulanması için okuma yazma bilmeye gerek olmayabilir. Ayrıca üretim ile ilgili kayıtların tutulmasına gerek olmadığından okuma yazma günlük hayata girmemiştir. Böyle bir toplumda doğaldır ki anne babalar çocuklarını okula göndermek için bir istek duymayacaklardır. Ve eğitimin sağlayacağı parasal faydalara şüpheyle bakacaklardır. Endüstrileşmenin başlamasıyla beraber toplumdaki meslek yapısının değişmesi okur-yazar bireylere olan ihtiyacı ortaya çıkaracaktır.⁴⁰

“Az gelişmiş toplumların gelişme sürecine ayak uydurabilmeleri, toplumun geleneksel değer yargılarından uzaklaşabilmesi ve toplumsal bir değişimi yaşayabilmesi işgücünün yenilikleri kabulüne bağlıdır. Ancak gelişme için toplumsal değişim kendiliğinden olmayacaktır. Uzun yıllar boyu yerleşmiş alışkanlıkların, var olan fikirlerin birden bire değişmesini beklemek mümkün değildir. Bu anlamda değişmeyi sağlayacak faktör eğitimidir. Ayrıca insanların kendi aralarında, devlet kurumlarıyla olan ilişkilerinde, vatandaşlık haklarının kullanılmasında ve görevlerin yerine getirilmesinde eğitim ile sağlanan yetenekler en etkin araçtır.

Az gelişmiş ülkelerin gelişme sürecini başlatmaları ekonomik ve toplumsal yapıda bir dizi değişimi de beraberinde getirecektir. Ekonomik anlamda yeni sanayilerin

⁴⁰ Baykal, Ö., 1980 Sonrası Türkiye’de Kamusal Eğitim Harcamalarının Analizi(1980-2003), Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006, s.39.

kurulması sadece makine ve teçhizat birikimi ile sağlanamaz. Aynı zamanda bu sanayileşmenin niteliğine uygun eğitim almış yetenekli insan gücüne ihtiyaç duyulacaktır. Çünkü;

– Ekonomik gelişme sürecinin başlaması temel eğitim mezunu işgücü ihtiyacını azaltmakta, yüksek öğrenim ve teknik eğitim mezunu iş gücüne olan talebi arttırmaktadır.

– Ekonomik gelişme sürecinin başlaması tarım, sanayi ve hizmet sektörlerindeki işgücünün yapısının değişmesini gerektirir. Daha açık bir ifade ile toplam işgücünün büyük bir bölümünün tarım sektöründen çok sanayi ve hizmet sektöründe istihdam edilmesi anlamına gelir. Tarım sektöründe en çok temel eğitim mezunu işgücü kullanırken sanayi ve hizmet sektöründe teknik ve teknik ve yüksek öğrenim mezunu işgücüne ihtiyaç duyulacaktır. Bu görüşler sonucunda ortaya çıkan bir gerçek vardır ki ülkenin ekonomik gelişme sürecinde sahip olduğu en önemli güç beşeri sermayedir.

İşgücünün oluşumunda iki faktör önemlidir; birincisi fiziki kapasiteyi arttırmaya yönelik tecrübesiz işgücü kapasitesinin artırılması, ikincisi fiziki sermaye gibi işgücüne yatırım yaparak oluşturulan beşeri sermaye. Şu halde iktisadi gelişme sadece fiziki sermaye birikimi ile ilgili bir sorun değildir. Ayrıca insan gücü kaynağındaki hızlı büyüme, beşeri sermaye kaynağının geliştirilmesi yani beşeri sermaye artışı konusudur. Gelişmekte olan ülkelerdeki birçok araştırma maddi olmayan yatırımın önemini vurgulamıştır. İstatiksel çalışmalar, nihai ürünün artış oranının, işgücü ve fiziksel sermaye girdilerindeki bir artış tarafından açıklanabilenden daha yüksek hızla arttığını göstermektedir. Nihai ürünün artışı ile fiziki sermaye ve işgücünün artış oranı arasındaki farklılık birçok tanımlanamayan faktöre bağlıdır. Fakat en önemli öge girdilerin kalitesini arttırmaktadır. Fiziki sermayedeki artışlar ile ilerlemeler olmasına rağmen insan kalitesinin artırılması çok daha önemlidir.⁴¹

Ekonomik yapının değişik kesimlerinde gereksinim duyulan emek gücünün nitelik ve nicelik miktarıyla yetiştirilerek hazır hale getirilmesi eğitimin istihdam üzerindeki etkisiyle oluşmaktadır. Bireyin aldığı eğitimin düzeyi ve niteliği arttıkça yüksek ücretle iş bulma imkânı artarken işsiz kalma riski de azalmaktadır. Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi ile işsizlik oranları arasında sıkı bir ilişkinin varlığı açıkça görülmektedir. Eğitim düzeyi ile işsizlik arasındaki ilişkileri konu alan bazı çalışmalarda hemen hemen tüm ülkelerde lise ve

⁴¹ Adem, M., a.g.k., s.87.

üzeri eğitim alanların işsizlik oranları ortaöğretim ve altında eğitim alanların işsizlik oranlarının yarısı kadardır. Eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin iş bulma imkânları genişlemektedir. Eğitim düzeyinin yanında eğitimin türü de istihdam yapısını belirlemektedir. Örneğin işçi sınıfında yer alan ve ağırlıklı olarak mesleki eğitim sürecinden geçen işgücünün (Mavi Yakalılar) daha uzun süreli eğitim alan ve daha farklı bir eğitim sürecinden geçen işgücüne (Beyaz Yakalılar) göre daha büyük bir işsizlik oranına sahip olduğu ileri sürülmektedir.

Tablo 9. Seçili Ülkelerde Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları

Ülke	Yıl	Yaş Gurubu	Ortaöğretim ve altı (a)	Lise eğitimi ve üzeri (b)	İşsizlik oranları (a/b)
Avustralya	1982	25-54	6.2	3.4	1.82
	1990		7.0	4.0	1.75
Kanada	1979	25-54	6.3	3.9	1.62
	1990		9.3	5.5	1.69
Fransa	1979	25-64	4.6	3.3	1.39
	1990		10.7	5.6	1.92
Almanya	1978	25-54	4.4	2.4	1.88
	1987		13.5	6.1	2.22
İtalya	1979	25-64	2.9	5.2	0.56
	1989		7.4	7.7	0.96
Japonya	1979	25-64	6.7	6.5	1.02
	1992		4.8	4.5	1.06
İngiltere	1979	25-55	5.6	2.6	2.14
	1992		7.7	3.5	2.18
A.B.D.	1970	25-64	4.6	2.5	1.81
	1979		7.2	3.6	2.01
	1990		8.5	3.8	2.24

Kaynak: John Martin, “The Extend of High Unemployment in OECD Countries,” Symposium of Reducing Unemployment: Issues and Policy Options, **OECD Working Paper**, 1994, s.25.

Tablo incelendiğinde eğitime ayrılan zaman arttıkça işsizlik oranının da yarı yarıya bir azalma görülmektedir. Günümüz Türkiye’sinde işsizlik oranının oldukça yüksek olduğunu düşündüğümüzde hükümetlerin eğitime ayrılan payın artırılmasında ve kaynakların verimli kullanılmasında daha hassas davranmaları gerektiği açıkça görülmektedir.

Eğitimin verimlilik üzerindeki etkisi ise niteliği arttırarak donanımlı hale gelen işgücünün üretim sürecinde çok daha etkin kullanımıyla oluşmaktadır. Bu bir bakıma fiziksel sermaye, makine ve teçhizatın çok daha randımanlı kullanılması anlamına gelir. Eğitimin verimlilik artışı dolayısıyla üretim düzeyine yansımalarını inceleyen Türkiye’ye

yönelik bir çalışmada 1980 ve 1990 yılları arasında sanayi sektöründe çalışan işçilerin ortalama eğitim düzeylerinin bu sektörlerdeki üretimde pozitif ve önemli etkileri olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'nin 67 ili için toplanılan verilerin kullanıldığı bu çalışmada ortalama eğitimin marjinal etkisi incelenmiş ve buna göre, sanayi sektöründe eğitimin eşik etkisinin ortalama eğitim düzeyi dört ile beş yıla ulaştığında başladığı sonucu elde edilmiştir.

Eğitim sisteminin verimlilik ve istihdam üzerinde etkili olabilmesi için, ilk ve ortaöğretimin ekonomik yapının talep ettiği yeni teknolojiye uyum sağlayabilecek, algılama düzeyi yüksek bireyleri yetiştirecek bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle genel ve teknik eğitimin ekonomik büyümeye katkısının işgücü verimini yükseltme yoluyla gerçekleştiği kabul gören bir olgudur. Nitelikli bir eğitim sürecinden geçen bireyin modern bir toplum ve endüstrinin oluşturulmasında önemli bir faktör olduğunun bilincinde olan gelişmiş ülkeler eğitim sistemini bu doğrultuda kurgulayarak ekonomik gelişmelerinde büyük bir mesafe elde etmişlerdir. Okul niteliğinin uzun dönem etkilerini inceleyen bir çalışmada, nitelikli bir eğitimin kişisel kazanç düzeyi, gelir dağılımı, verimlilik ve ekonomik büyümenin diğer bütün dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Kamu eğitim harcamalarının kişi başına işgücü verimliliği üzerindeki etkisi ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10. Seçili Ülkelerde Kamu Eğitim Harcamaları ve Kişi Başına İşgücü Verimliliği

Ülkeler	Kişi Başına Kamu Eğitim Harcamaları \$	Kişi Başına İşgücü Verimliliği \$
Danimarka	1 790	23 410
Fransa	1 245	29 535
İtalya	1 147	24 613
Hollanda	1 126	31 997
Belçika	1 119	31 581
Lüksemburg	1 107	33 647
İngiltere	904	19 288
Almanya	810	27 340
İrlanda	802	27 020
İspanya	670	17 935
Portekiz	490	12 630
Yunanistan	260	4 630
Türkiye	75	4 408

Kaynak: MESS, Türkiye'de ve Dünya'da Rekabet, 1997, s.17.

Tabloda da görüldüğü gibi, kişi başına kamu eğitim harcamasının 1.000 doların üzerinde olduğu ülkelerde kişi başına işgücü verimliliği yaklaşık 30.000 dolar düzeyindedir. Seçili ülkeler arasında kişi 75 dolarlık eğitim harcamasıyla Türkiye kişi başına işgücü verimliliğinin en düşük olduğu ülkedir.”⁴²

“Üretim yapısının değiştiği hemen tüm sektörlerde teknolojinin üst düzeyde kullanıldığı yeni ekonomik yapı içerisinde, Türkiye’nin beşeri sermaye yatırımlarını geliştirmeden rekabet gücünü koruyabilmesinin oldukça güç olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye’de gerek ekonominin genel verimliliği gerekse işgücü verimliliğinin düşük olması, işgücünün eğitim düzeyi ve dolayısıyla niteliğinin düşük olmasının yanı sıra bilinçli teknoloji seçiminin yapılamamasından da kaynaklanmaktadır.”⁴³

“Eğitim sisteminin verimlilik ve istihdam üzerinde etkili olabilmesi için ilk ve ortaöğretimin ekonomik yapının talep ettiği yeni teknolojiye uyum sağlayabilecek, algılama düzeyi yüksek bireyleri yetiştirecek bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle genel ve teknik eğitimin ekonomik büyümeye katkısının işgücü verimliliğini yükseltme yoluyla gerçekleştiği kabul gören bir olgudur. Nitelikli bir eğitim sürecinden geçen bireyin modern bir toplum ve endüstrinin oluşturulmasında önemli bir faktör olduğunun bilincinde olan gelişmiş ülkeler eğitim sistemini bu doğrultuda kurgulayarak ekonomik gelişmelerinde büyük bir mesafe elde etmişlerdir. Okul niteliğinin uzun dönem etkilerini inceleyen bir çalışmada, nitelikli bir eğitimin kişisel kazanç düzeyi, gelir dağılımı, verimlilik ve ekonomik büyümenin diğer bütün dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.”⁴⁴

Eğitim hizmetinin bir yandan bireye sağladığı doğrudan faydalar, öte yandan topluma sağladığı dolaylı faydalar ile sosyal, siyasal ve kültürel bakımdan ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Şüphesiz eğitimin faydaları konusundaki bu değerlendirmeler eğitim hizmetinin neden yoğun olarak kamu tarafından sunulmakta olduğunu ve kamusal kaynaklarla finanse edildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Kaldı ki; eğitim hizmetlerinin dışsallıklarının tam olarak ortaya çıkması ve bu dışsallıklardan toplumun tam olarak

⁴² Demir, M., a.g.k., s.75.

⁴³ DPT, Uzun Vadeli Strateji ve 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı-İşgücü Piyasası ÖİK Raporu, 2001, s.23

⁴⁴ Tural, N.Eğitim Yatırımlarının Getirileri ve Eğitimde Kaynak Dağılımı, Ankara Üni., Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, C.32, S.1-2, 1999, s.124.

yararlanabilmesi için nitelikli bir eğitim sürecinin gerekliliği ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması bir zorunluluk olarak görülmektedir.

1.3. Genel Olarak Türk Eğitim Sistemi

Yüksek donanımlı bir beşeri sermaye birikiminin temel kaynağı olarak görülen eğitim sistemini, birbirini izleyen ve tamamlayan evrelerin oluşturduğu ve her evrenin bir sonrakinin sunum kaynağı olduğu kapsamlı bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Eğitim sistemi birçok toplumda eğitimin en öncelikli unsuru olarak ele alınmaktadır. Nitekim daha önce de belirtildiği gibi eğitim politikasının genel belirleyicileri olan anayasa, kalkınma planları, hükümet programları ve eğitim şuralarında belirlenen öncelikler ve alınan kararlar mevcut eğitim sistemi içinde uygulamaya konulmakta ve uygulanmaktadır.

Aşağıdaki kısımda ilk ve ortaöğretim hizmetleri temelinde genel olarak Türk Eğitim Sistemi üzerinde durulmakta, okur-yazarlık oranı, okullaşma oranı ve eğitim kademeleri itibariyle okul, ğretmen ve ğrenci sayıları gibi parametrelerden hareketle Türkiye’de eğitim kademeleri diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Burada bir bakıma Türk Eğitim Sistemi genel hatlarıyla incelenmiş olurken sistemden kaynaklanan sorunların eğitim hizmetlerinin finansman yapısını nasıl etkilediği incelendiğinde, eğitim hizmetlerine belediyelerin yani yerel yönetimlerin katılımının gerekçeleri de açıkça görülecektir.

1.3.1. Türk Eğitim Sisteminin Nitelikleri

“Ekonomik açıdan eğitim sistemi, bireyi bir mesleğe ve mesleki yaşama hazırlayarak, işgücü formasyonunu ekonomik yapının gereksinmelerine uygun hale getirmekte ve yeni iş faktörlerine sosyo-ekonomik yapıda daha üretken olma imkânını sağlamaktadır. Ekonomistler bu bakımdan eğitim sistemini, kıt olan kaynakların rasyonel kullanılması seçeneklerini öğrenme ve öğretme süreci olarak değerlendirmektedir”⁴⁵Eđitim sistemini toplumsal beklentiler doğrultusunda eğitim kurumlarının gereksinimlerinin karşılanmaya çalışıldığı, sosyo-ekonomik doku içerisinde şekillenen bir yapı olarak da tanımlayabiliriz.

“Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de eğitim sistemini baskı altında tutan ve sistemin yeniden yapılandırılmasını engelleyen birtakım etkenler

⁴⁵ Demir, M., a.g.k., s.197

bulunmaktadır. Bunları dış ve iç etkenler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Eğitim sistemini baskı altında tutan dış faktörlerden bazıları, ekonomik, sosyal ve politik yapıdaki değişim ve gelişmeler, bilim ve teknolojideki hızlı değişim ve gelişmeler ve demografik yapıdaki değişimler şeklinde sıralanabilir. İç etkenler ise daha çok eğitimin iç bünyesindeki faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan baskı unsurlarıdır.”⁴⁶Eğitim sistemleri söz konusu sistemlere uyum sağlayabilmek için eğitim programlarından okul türleri ve eğitim sürelerine kadar her alanda kendilerini yenileyerek, nitelikli bir eğitim için gerekli olan alt yapıyı oluşturmak zorundadırlar.

Eğitim konusunda başta nitelik olmak üzere farklı toplumsal beklentilerin karşılanmasında ve etkin bir eğitim hizmeti sunumunda eğitim sisteminin yapısı, sistemin temel öğeleri ve eğitim sistemine bakış açısı son derece önemlidir. Örneğin, Türkiye’de eğitim sisteminin temel öğeleri (hedefler, girdiler, yararlar, işleyiş ve çıktılar) birbirinden bağımsız olarak ele alınarak sorunların çözümüne bu temelde alternatifler aranırken bu öğelerin birbirine yakından bağımlı olduğu ve eğitim sisteminin birbirini doğrudan etkileyen birçok öğeden oluşmuş dinamik bir yapı olduğu gerçeği göz ardı edilmekte, toplumsal talepler tam olarak karşılanamamaktadır.

Eğitim sistemi, karşılıklı olarak birbirine bağımlı olarak pek çok öğeden oluşmuş dinamik bir sistem olarak ele alındığında sistemin bir parçasındaki herhangi bir değişimin (örneğin; girdi oranları veya girdilerin kullanım yoğunluklarında bir değişim ya da teknoloji, örgüt veya yönetimde bir değişim) sistemin diğer öğeleriyle gelecekteki maliyet ve etkinliklerinde de önemli olumsuzluklara neden olabileceğini öngörmek kolaylaşacak ve bu doğrultuda çözüme dönük çok daha fazla alternatif üretilebilecektir.

Türk Eğitim Sisteminin ilkeleri, yapısı ve örgütlenmesi genel hatlarıyla 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası’nda yer almaktadır. Söz konusu yasada Türk Milli Eğitim Sisteminin genel ve özel amaçları, temel ilkeleri, eğitim sisteminin genel yapısı, her derece ve türdeki kurum ve kuruluşları, öğretmenlik mesleği, okul bina tesisleri, eğitim araç ve gereçleri, eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluklar yer almaktadır.

Bu yasaya göre Türk Milli Eğitim Sisteminin genel amacı şöyledir: “Türk Milletinin bütün bireylerini Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, milli, insani, manevi ve kültürel değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak bakımlarından dengeli gelişmiş bir

⁴⁶ Kılıç, V. “Milli Eğitimde Sistem Arayışları”, Yeni Türkiye Özel Sayısı, Ankara, 1996, yıl 2, S.7, s.108

kişiliğe, hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, ilgi, istidat ve yeteneklerini geliştirerek bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve tüm bireylerin bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.”⁴⁷Burada genel amaçla bir yandan toplumun refahını arttırmak, diğer yandan ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak hedeflenmektedir.

Türk Eğitim Sisteminin hedefleriyle birlikte hedef, strateji ve politikaları aşağıda özetlenmektedir.⁴⁸

Tablo 11. 60. HÜKÜMET PROGRAMI EYLEM PLANI (2008- 2012)

	Hedefler	Stratejiler	Politikalar
1	Okulların bilgi teknolojileri altyapısı tamamlanacaktır	Öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini öğrenebilmeleri ve kullanabilmeleri için okullarda bilişim ve teknoloji sınıflarının kurulması ve okulların geniş bant internet bağlantıları tamamlanacaktır.	Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaşması ve etkin hale getirilmesi
2	Eğitimin kalitesi iyileştirilecektir	<ul style="list-style-type: none"> - Kamu harcamalarında en büyük pay eğitime ayrılacaktır. - İnsan kaynağının niteliğini dünya ile rekabet edebilecek standartlara yükseltmek amacıyla başlanan yeniliklere devam edilecek ve beşeri sermaye yatırımları sürdürülecektir. - Derslik, altyapı, öğretmen ve donanım gibi erişim sorunları azaltılacak, eğitim kalitesi artırılacaktır. - MEB genel düzeyde politikaları belirleyen, koordinasyon ve denetim fonksiyonlarını yerine getiren etkin bir yapıya dönüştürülecektir. - Okulların öğretmen ihtiyacı giderilecek, öğretmen yeterlilikleri artırılacaktır. - Öğrencilerin yeteneklerinin ve bireysel farklılıklarının erken dönemlerde belirlenmesi için rehberlik ve yönlendirme sisteminin etkin hale getirilmesi çabası sürdürülecektir. - İlköğretimde 4 ila 6. yıldan sonra çocukların ilgi ve kabiliyetlerine göre farklı alanlara yoğunlaşmalarına imkân verilecektir. 	Kaliteli eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla eğitim kurumlarında kalite güvence sisteminin kurulması, kalite standartlarının belirlenerek yaygınlaştırılması, eğitim kurumlarının yetkilileri ve kurumsal kapasiteleri artırılarak, performans ölçümüne dayalı bir modelin geliştirilmesi

⁴⁷ http://sgb.meb.gov.tr/str_von_planlama_V2/index.htm (12.06.2009)

⁴⁸ http://sgb.meb.gov.tr/str_von_planlama_V2/index.htm (12.06.2009)

3	Okulöncesinde okullaşma oranı % 50'ye çıkarılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Okul öncesinde yüzde 50 okullaşma oranı hedefine ulaşılması için her yıl yaklaşık 155.000 öğrencinin okulöncesi eğitime katılması gerekmektedir. Söz konusu talebin karşılanması için 31.000 derslik ihtiyacı karşılanacaktır. - Okul öncesi eğitimde ikili eğitim ile gezici ve yaz anaokulu gibi uygulamalar yaygınlaştırılacak, yaygın eğitim imkanlarından faydalanılacaktır. - Toplumsal farkındalığın artırılması için yazılı ve görsel iletişim araçları kullanılacaktır. 	Okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapının karşılanması, eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilmesi, toplumsal farkındalık düzeyinin yükseltilmesi, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimlerinin artırılması
4	Okullaşma oranı ilköğretimde % 100'e , ortaöğretimde % 90'a çıkarılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - İlköğretimde okul terkleri azaltılacaktır. - Her ilçede, ilçenin nüfusu da dikkate alınarak, en az bir kız ve erkek öğrenci ortaöğretim yurdunun bulunması sağlanacaktır. - İlköğretim çağ nüfusunda olup da okula gitmeyen her 5 çocuktan 3'ü kızdır. Kız çocuklarının okullaştırılmasına özel önem verilmeye devam edilecek, Haydi Kızlar Okula Kampanyasına ve Şartlı Nakit Transferine devam edilecektir. - Türkiye geneli için yüzde 86,5 olan ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranı artırılacak ve özellikle bu oranın yüzde 70'in altında olduğu illere öncelik verilecektir. - Özel öğretim kurumları teşvik edilecektir. 	Okullaşma oranının başta kız öğrenciler olmak üzere yükseltilmesi, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması hedefi doğrultusunda gerekli altyapı ihtiyacının hazırlanması
5	İlk ve ortaöğretimde tekli eğitime geçmek kaydıyla sınıflarda azami 30 öğrencinin eğitim görmesi sağlanacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Derslik başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olan illerden başlamak üzere fiziki altyapı ihtiyacı karşılanacaktır. - Eğitime % 100 destek kampanyasına devam edilecektir. - Ortaöğretim süresinin 4 yıla çıkarılmasından dolayı öğrenci sayısında meydana gelecek olan yaklaşık 700 bin öğrencilik artış, derslik başına öğrenci sayısını 32'den 43'e yükseltmiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısının tekrar 30'a yaklaştırılması için gerekli alt yapı ihtiyacı giderilecektir. - Eğitim tesislerinin etkin kullanılabilmesi için standartlar ve ortak kullanım imkanları geliştirilecektir. 	Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması hedefi doğrultusunda derslik sayısının ihtiyacı karşılayacak şekilde ön planlanmasının yapılması

6	Bilişim okur-yazarlığı artırılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Bilgisayar yazılımları müfredatlara uygun olarak hazırlanacaktır. - BİT sınıflarının daha etkin kullanımı sağlanacaktır. - BİT kullanımı konusunda hizmet içi eğitime ağırlık verilecektir. 	Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve etkin hale getirilmesi
7	Ortaöğretim içinde meslek okullarına devam eden öğrencilerin payı % 50'ye çıkarılacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> - Mesleki eğitimle yüksek öğretim arasındaki geçişler kolaylaştırılacaktır. - Mesleki eğitim veren kurumların fiziki alt yapı ve öğretmen ihtiyacı giderilecektir. - Mesleki eğitim sisteminin işlevselliğini geliştirmede iş dünyasıyla işbirliği artırılacaktır. - Mesleki eğitim programlarının ve içeriklerinin belirlenmesinde işletmelerin aktif katılımı sağlanacaktır. Merkezi ve yerel düzeyde, işletmelerin mesleki eğitim sistemi içerisine alınması ile eğitim-istihdam arasındaki ilişki güçlenecek, işverenler istedikleri nitelikteki işgücünü kolayca temin edebileceklerdir. - İşgücü piyasası ihtiyaç analizleri yapılmasına başlanacaktır. - Mesleki eğitim gören öğrencilerin iş dünyası ile iç içe ve mezun olduklarında kolayca iş bulabilecekleri sistem etkin ve yaygın bir hale getirilecektir. 	Ortaöğretim, program türüne esas alan, yatay ve dikey geçişlere imkan vere, etkin bir rehberlik ve yönlendirme hizmetini içeren esnek yapıya kavuşturulması. Programlarının geniş tabanlı ve modüler esasa göre düzenlenmesi
8	Mesleki ve teknik eğitim sistemi etkin hale getirilecektir.	<ul style="list-style-type: none"> - Mesleki eğitimde okul türü yerine program türünü esas alan ve programlar arasında kolaylıkla geçişlerin yapılabildiği esnek bir sistemin altyapısı kurulmuş olup, önümüzdeki dönemde bu sisteme geçilecektir. - Hızlı teknolojik değişim, uluslararası bütünleşme, artan rekabet ve bilgi ekonomisinin gelecek ihtiyaçlarını dikkate alan bir mesleki ve teknik eğitim sistemi geliştirilecektir. - Mesleki eğitimde piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikteki insangücünü yetiştirmek için modüler ve esnek bir sisteme geçiş çalışmaları sürdürülecektir. - Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının meslek eğitimi vermeleri özendirilecektir. - Gerek AB'nin meslek eğitimi programı olan Leonardo Programı çerçevesinde gerekse diğer devam eden ve hazırlık çalışmaların yapılan projelerle mesleki eğitimde uluslararası boyut ileriye götürülecektir. - Meslek Yüksekokullarının mesleki ve teknik 	Mesleki ve Teknik eğitimde iş piyasası ihtiyaçlarına dayalı, yeterlilik kazandırıcı modüler yapıda öğretim programının hazırlanması ve geliştirilmesi.

	<p>ortaöğretim kurumlarıyla entegrasyonu güçlendirilecektir ve meslek yüksekokulları daha işlevsel hale getirilecektir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mesleki eğitimde program güncellenmesi ve modül hazırlanması çalışmalarına devam edilecektir. - Çıraklık eğitim merkezlerinin ve programlarının modernleştirilmesi, meslek liseleri ve meslek yüksek okullarının işgücü piyasası ile işbirliği içinde eğitim yapmaları sağlanacaktır - İşletmelerin eğitim programlarını belirlenmesine aktif katılımı, eğitimlerde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılması ve organize sanayi bölgelerinde Beceri Geliştirme Merkezlerinin kurulması sağlanacaktır. - MYO öğrencilerinin sanayide uygulama ve staj yapma imkanları geliştirilecektir. - MYO'lar ile OSB'ler arasında etkin bir işbirliği, İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları koordinesiyle sağlanacaktır. 	
--	---	--

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr>

Bir bütün olarak Türk Eğitim ve Öğretim sisteminin, genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlediği görülmektedir. Çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarını özel amaçlarının da genel amaçlara ve temel ilkelere uygun olarak belirlediği söylenebilir.

Eğitim sistemini şekillendiren genel esaslardan bir diğeri de milli eğitimin temel ilkeleridir. Türk milli eğitimin temel ilkelerinden bazıları şunlardır:

Genellik ve eşitliği, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkân eşitliği, süreklilik, Atatürk inkılâp ve ilkeleri ile Atatürk milliyetçiliği, bilimsellik, planlılık.”⁴⁹

Milli eğitim temel ilkeleri yasa ile belirlenmiş olmasına rağmen bu ilkelerin eğitim sistemi içerisinde nasıl algılandığı ve ne denli uygulanabildiği konusu hiç kuşkusuz tartışılmazdır. İlgili yasada bu ilkeler şöyle tanımlanmaktadır. Milli eğitimin temel ilkelerinden genellik ve eşitlik ilkesine göre, eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açık olması ve eğitimde hiçbir kişiye veya sınıfa imtiyaz

⁴⁹ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

tanınmaması gerekmektedir. Eğitim hizmetlerinin toplumsal beklentileri karşılayacak şekilde düzenlenmesi ile ferdin ve toplumun ihtiyaçları karşılanmaya çalışılır.

Özellikle son dönemlerde eğitimde yaşanan finansman dar boğazları nedeniyle gündeme gelen alternatif finansman kaynakları konusu eğitimde fırsat ve imkân eşitliği ilkesini çok daha önemli hale getirmiştir. Bu ilkeye göre, eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerinin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

Diğer bir ilke planlılık ilkesi ise şöyle ifade edilmektedir:

“Milli Eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak gerçekleşir. Eğitim sistemi, insan gücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşme önünde gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Bu yapı içerisinde mesleki ve teknik eğitim ekonominin ihtiyaçlarına cevap verecek bir hale gelmiş olur. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç-gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyük kurulmasına ve verimli olarak sağlanır.”⁵⁰

Kalkınma programları ve hükümet programlarında eğitim hizmetleri konusunda belirlenen önceliklerin birçoğu uygulamaya konulamadığı gibi, genel eğitim sistemi de ulusal eğitim politikasının esasını oluşturan milli eğitim temel ilkelerini karşılayacak biçimde yapılandırılmamıştır. Toplumsal gereksinimler doğrultusunda biçimlenen temel ilkelerin, uygulamaya geçildiğinde toplumsal taleplerin ötesinde daha çok bütçe kompozisyonu ve önceliklerine göre yerine getirilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.

1.3.1.1. Türkiye’de İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Niteliği ve Genel Yapısı

Temel eğitim hizmetleri genelinde, ilk ve ortaöğretim hizmetleri ile bireylerin, topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamaları hedeflenirken ileriki yaşamları ve eğitim kademeleri için gerekli donanım kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda ilköğretimin amacı;

⁵⁰ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

“Her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır.”⁵¹

Zorunlu eğitim örgün eğitimin en fazla önem verilen bölümünü ifade etmektedir. 18 Ağustos 1997 tarihinde 23084 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4306 sayılı Yasa ile zorunlu eğitimin ekiz yıla çıkarılarak, ilköğretim kurumlarının sekiz yıllık okullardan oluşması ve bu okullarda kesintisiz eğitimin yapılması kararlaştırılmıştır.

İlgili dönemde yapılan yasal düzenlemelerin yaşama geçirilebilmesi ve etkili bir biçimde uygulanabilmesi için ilköğretimde çağdaş bir eğitim düzeni kurmayı amaçlayan “Eğitimde Çağrı Yakalama 2000” projesi uygulamaya konulmuştur.

Bu projede ilköğretimde;

- “. %100 okullaşma oranına ulaşılması
- .Birleştirilmiş sınıf uygulamasına aşamalı olarak son verilmesi
- .Sınıf mevcutlarının 30’a düşürülmesi
- .İkili öğretimden normal öğretime geçilmesi
- .İlköğretimde niteliğin yükseltilmesi

hedeflenmiştir.

Bu hedeflere ulaşabilmek için ise okul ve derslik sayısının artırılması, taşınmalı ilköğretimin yaygınlaştırılması, yatılı bölge ilköğretim okullarıyla pansiyonlu ilköğretim okullarının yatılılık kapasitelerinin artırılması, yoksul öğrencilerin okul ihtiyaçlarının karşılanması, okullarda çağdaş ölçütlere uygun fiziki altyapının sağlanması, okulların çağın gereklerine uygun araç gereçlerle donatılması temel politika ve öncelikler olarak belirtilmiştir.

Ortaöğretim kademesi ise, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. Ortaöğretimin amacı, öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları

⁵¹ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda bir yandan yükseköğretime diğer yandan mesleğe veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktadır.”⁵²

“ İş gücüne katılma oranlarının eğitim düzeyi ile birlikte arttığı dikkate alındığında, okullaşma oranlarının artırılması büyük önem arz etmektedir. Dönemler itibariyle incelendiğinde okullaşma oranlarında önemli artışlar sağlandığı görülmektedir

Türkiye’de 2006 yılında işgücünün yüzde 66’sı, istihdamın yüzde 66,7’si ve işsizlerin yüzde 59,9’u lise altı eğitim seviyesindekiler ve okur-yazar olmayanlardan oluşmaktadır. Mevcut işgücünün niteliğinin yetersiz olması, işgücü verimliliğinin düşük olmasına ve işgücü arz ve talebi arasında uyumsuzluk yaşanmasına neden olarak, işgücü piyasasının etkinliğini azaltmaktadır.

Eğitime erişimin ve eğitimin kalitesinin istenilen düzeyde olmaması, mesleki eğitim kalitesinin yetersizliği ile hizmet içi ve yaşam boyu eğitim eksikliği gibi nedenlerin yanı sıra, sermaye birikimi ve teknolojik yenilenme süreçlerindeki yetersizlikler, ülkemizde işgücü verimliliğinin AB ve gelişmiş ülkelere göre daha düşük kalmasına neden olmaktadır.

Ulusal ve uluslararası piyasalar artan bir şekilde yaratıcı, analitik düşünme yeteneği yüksek, yeni becerilere hızlı adapte olabilen ve bilgiye erişebilen insan gücü talep etmektedir. Bu bağlamda, eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla günümüz koşullarına göre hızlanan yeni müfredat, ilköğretimde uygulanmaya başlamıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretimdeki müfredat çalışmaları ise büyük oranda tamamlanmıştır. Genel ortaöğretimdeki müfredatların ve mesleki eğitim programlarının, ortaöğretim reformunu amaçlayan Ortaöğretim Projesi kapsamında güncellenmesine devam edilmektedir.

1998 yılında başlatılan 600 milyon dolar tutarındaki Temel Eğitim Projesi 2007 yılında tamamlanmış ve bu proje kapsamında ilköğretimde fiziki alt yapıda iyileşmeler sağlanmıştır. Eğitim ortamlarının iyileştirilmesi amacıyla kamu kaynaklarının yanında “Eğitime %100 Destek Kampanyası” ile özel sektörün de katkısıyla derslik yapımına devam edilmektedir.

⁵² MEB, 2001 Yılı Başında Milli Eğitim, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, Aralık 2000, s.9.

Türkiye’de öğrencilere teknolojik yetkinliklerin kazandırılması amacıyla örgün ve yaygın eğitimin teknolojiyle desteklenmesi, öğretmen ve eğitimcilerin bilişim okuryazarlığı niteliklerinin artırılması ve okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik altyapının geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bilgi teknolojisi (BT) sınıflarının, eğitimde etkin kullanımı için 29 bin okul ve diğer eğitim kurumuna geniş bant internet erişim hizmeti sağlanmış olup, bu hizmetin tüm okul ve eğitim kurumlarına yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim sisteminin daha etkin hale getirilmesi amacıyla öğrencilere programlar arası yatay geçiş imkânı sağlayan ve 42 geniş alana yönelik modüler eğitim sistemine uygun olarak hazırlanan ortaöğretimdeki mesleki ve teknik eğitim programları, 2006–2007 öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlanmıştır.

İşgücü piyasasının talep ettiği nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla, mesleki ve teknik eğitime etkin bir yönlendirmenin yapılması büyük önem taşımaktadır. 1995 yılında ortaöğretim içinde mesleki ve teknik ortaöğretimin payı yüzde 42,3 iken, bu oran 2002–2003 öğretim döneminde, üniversiteye girişte okul türleri arasında farklı kat sayı uygulamasının da etkisiyle, yüzde 32,3’e gerilemiştir. Ancak, 2002 yılında başlatılan meslek yüksek okullarına (MYO) sınavsız geçiş uygulamasının da etkisiyle bu oran artmaya başlamış ve 2006–2007 öğretim dönemi itibarıyla yüzde 36,8’e yükselmiştir.

2006 yılında kurulan Mesleki Yeterlilik Kurumunun, ulusal mesleki yeterlilik sistemini kurması ve işletmesi için kapasitesinin geliştirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir.

Yükseköğretimde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde yürütülen programlar bazındaki öğrenim çıktılarına göre öğrencilerin sahip olmaları gereken bilgi ve becerilerin tanımlanması esasına dayanan Ulusal Yeterlilik Çerçevesi (National Qualifications Framework) çalışmaları kapsamında hazırlanan taslak öğrenim çıktıları 2007 yılı sonunda tamamlanacaktır.

Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarının devamı niteliğindeki dört yıllık lisans programlarında eğitim görmeleri ve ön lisans düzeyindeki MYO mezunlarının dikey geçiş sınavı yoluyla lisans programlarına devam edebilmeleri amacıyla Teknik Eğitim Fakültelerinin (ikisi hariç) Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültelerine dönüştürülmesi YÖK

Başkanlığı tarafından 2007 yılında kararlaştırılmıştır. Uygulamalı eğitim yönetiminin uygulanacağı bu fakülteler, iş dünyasının taleplerine uygun nitelikte insan gücü yetiştirilmesine ve mezunların uygulamalı eğitim almaları sonucunda “işte eğitim” maliyetlerinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki KOBİ’lerin gelişimini ve rekabet gücünün artırılmasını desteklemek üzere, seçilmiş illerdeki mesleki eğitimin modernizasyonu ve güncelleştirilmesi yoluyla insan kaynaklarının geliştirilmesini amaçlayan Mesleki Eğitim Yoluyla İnsan Kaynaklarını Destekleme Projesi 2007 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından başlatılmıştır.

Ülkemizdeki ve yurt dışındaki öğretim kurumlarının ortak diploma programları yürütmelerine imkan sağlayacak Yükseköğretim Kurumlarının Yurtdışı Kapsama Dahil Yükseköğretim Kurumlarıyla Ortak Eğitim ve Öğretim Programları Tesisi Hakkında Yönetmelik 2006 yılında yürürlüğe girmiştir.”⁵³

1.3.1.2. Türk Eğitim Sisteminde İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Finansmanı

Eğitim hizmeti, dünyanın hiçbir ülkesinde ve ekonomik maliyeti baz alınarak sunulmamaktadır.1980’lerden itibaren ve tüm dünyada, eğitimin finansmanı için yeni enstrüman arayışları öne çıkmıştır. Eğitim, kişisel ve toplumsal özellik gösteren bir çeşit karma maldır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin son 20 yılı1 eğitim faaliyetlerini geliştirmek için gerçekleştirilen finansman düzenlemeleri oluşturmuştur. Türkiye’de eğitim finansmanı, büyük ölçüde kamu kaynaklı olup, her düzey eğitimde özel kurumlar bulunmakla birlikte; bunların oranı çok düşüktür. Eğitim sistemi, hızla gelişen ekonomi’deki nitelikli insan gücü gereksinimi ile halkın eğitim istemlerinin tam olarak karşılanması ve herkese yetenekleri ölçüsünde eğitim verebilmesi gibi beklentiler ise sosyal ve hukuk devleti gereklerine uygun yeni finansal yaklaşımları zorunlu kılmaktadır. Türkiye’deki kamusal kaynaklar eğitimi finanse etmeye yetmemekte ve mevcut kaynaklar etkin bir şekilde kullanılamamaktadır.

“Eğitim hizmeti, dünyanın hiçbir ülkesinde ve ekonomik maliyet göz önüne alınarak sunulmamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan eğitimdeki finansal politikalar, belirgin farklılıklar içermektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde ise yükseköğretimdeki öğrenci katkısının payı son yıllarda azalmaya

⁵³ Türkiye Cumhuriyeti 2007 Katılım Öncesi Ekonomik Programı, Ankara, 2007, s.68-69.

başlamıştır. Ancak gelişmiş bazı ülkelerde (Hollanda %100, İsveç %4, Kanada %97,3, Danimarka %97,1 ve Fransa %93,3) kamusal finansman ağırlıklı bir yer tutarken; Japonya (%24) ve ABD (%22,6)'de özel finansmanın oransal yüksekliği dikkati çekmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler ile geri kalmış ülkeler ise temel eğitim sorunlarını henüz çözemedikleri gibi, bu ülkeler için nüfus baskısı ve artan finansal sorunlar önemli boyutlar kazanmıştır. Eğitim ekonomistlerinin çalışma alanları; eğitim ve kalkınma, eğitimin ekonomik sonuçları, eğitim finansmanı, eğitimin verimliliği, eğitimin tüketim ve yatırım özelliği, eğitimin arz talep özellikleri, eğitimde fayda ve maliyet analizi, eğitim insan gücü ve istihdam olarak saptanmıştır.

Eğitimin finansmanı, genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle, eğitim finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür. Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında, öncelikle devletin kendisine düşen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Bu, aynı zamanda eğitimin en öncelikli sektör olarak kabul edilmesinin de doğal sonucudur.

Günümüzde, ilköğretimden yüksek öğretime kadar tüm tür ve düzeylerde eğitimin finansmanı önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Finansman sorununu, sadece talep artışlarına bağlamak doğru değildir. Eğitim finansmanının eğitim maliyetlerinde artış, öğretim kadrosuzluğunun verimsizliği öğrenci başarısızlıkları, bursların artması ve kaynak kullanımını ile ilgili yetersizliklere bağlı içsel nedenler ile talep değişimleri, dış borçların artışı, eğitim dışı alanlara yönelik harcamaların artması, kamu gelirlerinin artırılmaması, işsizliğin yüksek olması ve istihdam koşullarına bağlı olarak yeniden eğitim gereksinimine neden olan dışsal nedenler çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.”⁵⁴

“Eğitimi kamusal mal ve hizmet olarak arz edilen, özel bir mal olarak tanımlayan Stiglitz özellikle temel eğitim düzeyindeki eğitimin ekonomik sistemler ne olursa olsun kamu tarafından sunulmakta olduğunu belirtmektedir. Gerçekten de bütün dünyada temel eğitim ya tamamen kamu tarafından sunulmakta ya da bir kısmı, aileler, özel kurum ve kuruluşlar ile vakıf ve dernekler tarafından desteklenmektedir. Kamunun eğitimi ağırlıklı

⁵⁴ Koç, H., Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 2007, S.20, s.39-50

olarak sunma nedeni Blaug tarafından şöyle ifade edilmektedir: Öncelikle devletin vergilerle toplamış olduğu kaynakların daha etkin kullanımını sağlamak, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin yetenekli öğrencilerin eğitimini engellemesini önlemek, eğitime yapılan harcamaların ilerleyen zamanlarda yatırım olarak geri dönüşümünün olması eğitimin kamu ağırlıklı sunulmasının temel gerekçeleridir. Psacharopoulos ve Woodhall tarafından devletin eğitimi kamu ağırlıklı sunma nedeni ise, üç ana nedenden dolayı olmaktadır. Birinci neden eğitimin yaymış olduğu dışsallıklar, ikincisi eşitlik ve fırsat eşitliği ve sonuncusu ise eğitimin uzun dönemde ekonomiye sağladığı katkılar olarak ifade edilmektedir.”⁵⁵

“1980’lerden itibaren ve tüm dünyada eğitimin finansmanı için yeni enstrüman arayışları (özellikle yüksek öğretimde özel fon kullanımı) öne çıkmıştır. Eğitimin finansmanının gelişmiş ülkelerde aile ve firmalara, gelişmekte olan ülkelerde ise yeni vergiler konulması özel okulların teşvik edilmesine doğru yöneldiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim, kişisel ve toplumsal özellik gösteren bir çeşit karma malıdır. Çeşitli tür ve düzeylerde üretilen eğitim hizmetlerin toplumsallık derecesi ise birbirinden farklıdır. Eğitimin finansmanında, kamu fonları yanında, öğrenci harçları, sınav ve kayıt harçları ile kitap ve diğer malzemeler için yapılan özel eğitim harcamaları, özel fon gibi kullanılmaktadır.

Bir toplumda, eğitimi finanse etmek için kullanılan finansman modeli üç şekilde değerlendirilmektedir. Birincisi, eğitim olanaklarının ne ölçüde sunulabildiği, ikincisi eğitim için ayrılan kaynakların etkin dağıtımı ve üçüncüsü ise eğitim için ayrılan kaynakların eşitlikçi ve hakkaniyete uygun olarak dağıtımıdır. Başarılı bir finansman modeli, bu ölçütlerin sonuçlarına göre alınan bir tablo ortaya koymalıdır. Eğitim olanaklarının sağlanması miktarı, eğitim için yaratılan kaynakların Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payı, bütçeden eğitim için ayrılan pay gibi veya alınan sonuca göre; çeşitli eğitim düzeylerinde okullaşma oranları, okullaşan çağ nüfusunun cinsiyete göre dağılımı bakımından saptanması olanaklıdır.

Etkin kaynak kullanımının göstergelerini elde edebilmek için, maliyet-fayda ve maliyet-etkililik analizlerinin yapılması gerekir. Eğitimin finansmanı ile ilgili çeşitlenme eğitimi ile birlikte, kamu harcamalarının ağırlığı da sürmektedir. Devletin yaptığı, eğitim

⁵⁵ İnandı, Y, Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı, Doktora Tezi, İstanbul, 2005, s.31-32.

harcamaları eğitim hizmetinden ne beklediği kadar, devlet anlayışına ve kamu politikasına bağlıdır.

Devletin eğitim harcaması, sabit sermaye yatırımı ve işletme giderlerinin karşılanmasıyla sınırlı olmayıp; öğrenci ve ailelere kredi, vergi indirimi, yardım gibi katkılar ve öğrenciler için barınma harcamalarını da içermektedir. Eğitimin uluslar arası finansmanı ise uluslar arası finans kuruluşları (Dünya Bankası, BM Kalkınma Programı ile ABD gibi)ve gelişmiş ülke hükümetlerince verilen kredilerden oluşmaktadır. Bu yöntem, devletin dış borç yükünü artırması ve geleceğe yönelik yük getirici özelliği ve amaç dışı kullanım nedeniyle beklenen yararı sağlayamamaktadır.”⁵⁶

“Kamusal finansmanda eğitimin kaynakları kamuca sağlanır. Bir başka deyişle eğitimin parasal kaynakları, kamu yönetimi aracılığıyla vergilerden sağlanır. Devletin ya da kamunun eğitimi sunma gerekçesi ise, bireylerde fırsat ve olanak eşitliğini artıracacağı, dışsal yararlar sağlayacağı, eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek iyi kararlar alınmasının temelini oluşturacağı ve ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasına katkı sağlayacağı görüşünden doğmaktadır.”⁵⁷

“OECD ülkelerinin eğitimdeki finansman stratejileri; finansal çeşitlilik (Eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesi, kamu dışı örgüt bağışları, hükümet dışı ve maliyetin paylaşımı), var olan kaynakların etkili kullanımı (yönetimsel önlemler ve zamanın bölüşümü)ve maliyetlerin azaltılması (program hedeflerinin indirgenmesi, kısa süreli öğretmen yetiştirme programları ve zorunlu eğitim süresinin kısaltılması) üç kategoriden oluşmaktadır.

Dünya’da eğitim kademelerine göre finansmanına baktığımızda ilköğretim, eğitimin toplumsal özelliğinin en çok ağırlık kazandığı eğitim düzeyidir. Çünkü ilköğretim bireylere yaşamları boyunca toplumun her kesiminde geçerli olan temel becerileri ve yurttaşlık özelliklerini kazandırmaktadır. Devlet, eğitim yatırımlarını en yaygın biçimde ilköğretim düzeyinde gerçekleştirmektedir.

Genel ilköğretim, isteğe bağlı olmakla birlikte; fiyatı düşük bir eğitim düzeyi olarak görülebilir. İlk ve ortaöğretimin topluma sağladığı kazançlar, ‘Bir genel değerler setini, bilgiyi, standart bir dili, becerileri, bilimsel ve kültürel amaçlarının gerçekleştirilmesini’

⁵⁶ Koç, H., a.g.k, s.41

⁵⁷ İnandı, Y., a.g.k., s.31

içermektedir. Bireysel ve toplumsal yaşama katkısı nedeniyle ilk ve orta öğretimin devletçe desteklenmesi gerektiği savunulmakta, 1984 rakamları ile Dünya’da ilkokulların %87’sinin ve ortaöğretim okullarının %79’unun devlet okulu olduğu tahmini yapılmıştır.

Mesleki eğitim ve yetiştirme, örgün mesleki eğitim düzeyini ve bu düzey okullardaki programlara karşılık gelen meslek kategorileri için piyasada sunulan yetiştirme hem devlet hem de işverenlerce finanse edilen bir eğitim türü olup, genel eğitime göre daha pahalıdır. Çıraklık eğitimi ise bu tür içinde özel bir öneme sahiptir ve kollektif finansman uygulanan (işverenler ve işçi sendikalarınca oluşturulan fona gönüllü katılım) bir alandır.

Türkiye’de eğitim kademelerine göre finansmana baktığımızda eğitim finansmanın büyük ölçüde kamu kaynaklı olduğunu görmekteyiz. Her düzey eğitimde özel kurumlar bulunmakla birlikte; bunların oranı çok düşüktür. Başta nüfus artışına bağlı eğitim talebi, sabit sermaye yatırımlarının sınırlılığı ve öğretmen yetiştirme sistemine bağlı tıkanıklıklar, eğitim sistemini sürdürülemez hale getirmiştir. Devlet finansmanına dayanan eğitimin, bu alandaki görünen yüzü ödenek yetersizliği ile açıklanmaya çalışılmaktadır.

Bu durum, eğitim kurumlarını kendi başlarının çaresine bakmaya itmiştir. Görünürde ise ‘parasız’ olan eğitimin, bazı kademe ve ortamlarda özel finansman ile ayakta durduğunu göstermektedir. Eğitim sisteminin hızla gelişen ekonominin nitelikli insan gücü gereksinimi ile halkın eğitim isteminin tam olarak karşılanması ve herkese yetenekleri ölçüsünde eğitim verilebilmesi, sosyal ve hukuk devleti gereklerine uygun yeni finansal yaklaşımları zorunlu kılmaktadır.”⁵⁸

“Ortaöğretimde öğrencilerden eğitime katkı payı alınması, finansman yetersizliğinden kaynaklanan sorunların çözümü için, zaman zaman gündeme getirilen konulardan biridir. İlk bakışta gerçekçi görülen bu önerinin ortaöğretime ilişkin politikaların bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ülkeler, zorunlu eğitim sürelerini kaynakları ile beklentilerini dengeleyerek belirlerler. Çünkü zorunlu eğitiminde zorunluluk derecesi öğrenci ve veli için değildir. Konuya ilişkin kararıyla devlet, belirlenen süredeki eğitim bütün vatandaşları için erişebilir kılmayı ve hizmeti ücretsiz sunmayı taahhüt etmiş sayılır.

⁵⁸ Koç, H., a.g.k., s.42

Özellikle gelişmekte olan ülkeler, kaynak yetersizliği sebebiyle zorunlu eğitim süresini istedikleri süreye çıkarmamaktadırlar. Mesela Türkiye’de zorunlu eğitim süresi 8 yıldır, ancak sürenin 12 yıla çıkartılması yönünde kamuoyu oluşturmaktadır. Bu gibi durumlarda politikaların zorunlu eğitim süresinin uzatılmasını engellemeyecek şekilde oluşturulması gerekmektedir.

Zorunlu eğitim süresinin 8 yılın üzerine çıkartılması isteniyorsa, ortaöğretime eğitime katkı payı almak bir çözüm olarak görülemez. 15’inci Milli Eğitim Şurası’nda konuya ilişkin alınan kararda getirilen sınırlıklar dikkate değer görülmektedir.

Kaynakların etkin kullanımı ve kamu eğitim bütçesinin artırılmasına karşın, kaynakların eğitim gereksinimini karşılayamaması durumunda ailelerin eğitim giderlerine katılımı (zorunlu eğitim dışında) gündeme getirilmeli.

Kamu eğitim bütçesi artırılmamış, kaynakları verimli kullanımı sağlanmamış, bunlara karşın zorunlu eğitim kapsamına alınması düşünülen ortaöğretimde eğitim giderlerine katılım payı gündeme getirilmiştir.”⁵⁹

“Türkiye’de eğitim sistemi içinde bulunduğu durumu, OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları miktarı bakımından değerlendirmek mümkündür. Eğitime bütçeden eğitime ayrılan pay artıyor gibi görünmesine karşın, eğitime ayrılan kamu kaynaklarının yetersiz olduğunu OECD verileri de doğrulamaktadır. OECD’nin her yıl yayınladığı ‘Bir Bakışta Eğitim Raporu’, üye ülkelerin ilköğretimden yükseköğretimin sonuna kadar öğrenci başına yapılan harcamalarını göstermektedir.

⁵⁹ DPT, 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2001, s.76-77

Tablo 12. Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama (ABD Doları)

Ülkeler	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	İlköğretimden Yükseköğretime
Çek Cumhuriyeti	2.791	4.779	5.711	4.484
Fransa	5.082	8.737	7.322	7.880
Yunanistan	4.595	5.213	4.521	5.135
Macaristan	3.841	3.692	5.607	4.326
İtalya	7.390	7.843	4.812	7.723
Meksika	1.694	1.922	4.834	2.128
Polonya	3.130	2.889	3.893	3.323
Türkiye	1.120	1.808	4.231	1.527
OECD Ortalaması	5.832	7.276	7.951	7.061

Kaynak: OECD, Education at a Glance, s. 186.

Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalarda Türkiye, pek çok konuda olduğu gibi, kişi başı eğitim harcamasında da OECD ülkeleri arasında son sırada yer almaktadır. OECD rakamlarına göre Türkiye’de devletin öğrenci başına yaptığı yıllık eğitim harcaması miktarı ilköğretimde 1.120 dolar, ortaöğretimde 1.808 dolar, yükseköğretimde 4.231 dolardır.

İlköğretimden yükseköğretime kadar yapılan tüm eğitim harcamaları açısından bakacak olursak; Türkiye’de bir öğrenci için yapılan harcamanın öğrenci başına 1.527 dolarda kaldığı görülmektedir. Tablo’da açıkça görüldüğü gibi Türkiye kişi başı öğrenci harcamaları bakımından hem diğer ülkelerin gerisinde, hem de OECD ortalamasının çok altındadır. Öğrenci başına yapılan eğitim harcaması miktarının bu kadar düşük olması, ülkemizde devletin kamu eğitimine verdiği önemi göstermesi açısından düşündürücüdür.”⁶⁰

“Ailelerden eğitime katılım payı istenmesinin destek bulunmasının başlıca sebebi, eğitim maliyeti konusundaki bazı gerekçelerin yeterince bilinmemesidir. Eğitim maliyetinin en önemli kalemlerinden biri vazgeçme maliyetidir. Aile çocuğunu ortaöğretim kurumuna gönderirken, onun çalışmak suretiyle sağlayacağı gelirden vazgeçmiş sayılır. İlköğretim düzeyinde vazgeçme maliyetinin düşük olduğu söylenebilir. Ancak, çalışma yaşına gelmiş çocukların okula gönderilmesiyle ailenin katlandığı gelir kaybı için aynı şeyler söylenemez. Basit bir hesaplamayla ailenin vazgeçme maliyetinin öğrenci için

⁶⁰ <http://www.egitimsen.org.tr/down/2008-2009EgitimDurumu.pdf> (08.12.2008)

yapılan kamu harcamasından çok yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca, çeşitli ihtiyaçların karşılanması için ailelerin gönüllü bağış adı altında kaynak sağladığı da bilinen bir gerçektir. Özetle; ortaöğretim finansmanı, için ailelere katlandığı maliyet, sanılanın aksine çok yüksektir. Bunun daha da artırılmaya çalışması, dar ve orta gelirli aile çocuklarının eğitimini güçleştirecektir.

Türkiye’de eğitimin finansmanına ilişkin konuların duygusal boyutta ele alındığı ve fayda-maliyet analizlerine dayalı bir finansman yapısı oluşturulmadığı görülmektedir. Her tür ve kademedeki eğitimin ‘kamu hizmeti’ olarak kabul edilip giderlerinin tümünün kamu kaynaklarından karşılanması ciddi sakıncalar meydana getirebilir. Bu yaklaşım verilen hizmetin kalitesinin düşmesine de sebep olabilmektedir.

Her eğitimin topluma, bireye ve işletmelere fayda sağladığı kabul edilmektedir. Ancak eğitimin tür ve kademesi ile ülkenin durumuna göre, tarafların eğitimin faydasını tüketme oranları değişebilmektedir. Zorunlu eğitimin faydası yüksek olduğundan, bu eğitimin paralı olması düşünülemez. Bir çocuğun eğitilmesinden elde edilen, yalnızca çocuk ve ana-babası için değil, toplumun öteki üyeleri için de bir kazanımdır. Benim çocuğumun eğitimi, istikrarlı ve demokratik bir toplumun ilerlemesini sağlayarak sizin refahınıza katkıda bulunur. Bundan yararlanan belli bireyleri saptamak mümkün olmadığından, verilen hizmetler için ücret talep edilemez.

1980’li yıllardan itibaren eğitime kaynak sağlamak amacıyla fonların oluşturulması önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Ancak fon kaynaklarının kullanımında ciddi aksamaların olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.”⁶¹

Tablo 13. “Türkiye’de Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı

Yıllar	Merkezi Hükümet	Hane halkı	Özel ve Tüzel kişi ve kuruluşlar	Yerel İdareler
2001	% 67	% 31	% 1,5	% 0,5
2002	% 64	% 33	% 2	% 1
2003	% 61	% 35,5	% 2,5	% 1
2004	% 59	% 37,5	% 2,5	% 1
2005	% 56	% 39	% 3,5	% 1,5
2006	% 55	% 39	% 4	% 2

Kaynak: MEB, TÜİK Verileri ve Bütçe Rakamları

⁶¹ DPT, 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, a.g.k, s.77

2001–2006 yılları arasında, eğitim harcamalarının finansman kaynaklarına göre dağılımına bakıldığında, eğitimin finansmanında neyin hedeflendiğini görmek kolaylaşmaktadır. Tabloya göre 2001 yılında merkezi hükümetin eğitim finansmanı içindeki payı % 67 iken, 2006 yılında bu rakam % 55 düzeyine gerilemiştir. Aynı dönem içinde hane halkı katkısının % 31’den, % 39 seviyelerine yükseldiği görülmektedir. Burada asıl dikkat çekici olan nokta, özel-tüzel kişi ve kuruluşlar ile yerel idarelerin payında görülen oransal artıştır. Bu durumu, eğitimde özelleştirme uygulamalarının altyapısını güçlendirmek amacıyla hayata geçirilmeye çalışılan yerelleşme politikaları ile ilişkilendirmek mümkündür. Merkezi yönetimden kaynaklı sorunlar gerekçe gösterilerek bir taraftan eğitimde yerinden yönetim uygulamaları öne sürülürken, diğer taraftan yerel yönetimlerin katkısı ön plana çıkarılması, eğitimde özelleştirme politikalarının meşru bir temele oturtulmak istendiğinin göstergesidir.”⁶²

“Okul öncesi eğitim alanındaki kurumlar arasındaki eşgüdümsüzlük ve denetimsizlik ortadan kalkmalı ve yapılacak düzenlemede bu sorunlara çözüm bulunması gerekmektedir. İlköğretim okulları dışında yapılan oklu öncesi eğitimdeki, finansal kaynaklar özel amaçlı olup, kamu katkısı yetersiz kalmaktadır.

İlköğretim sisteminin büyüklüğü ve nüfus artışı ile birlikte temel sorunların çözümlenememesi, sekiz yıllık uygulamanın başarılı olmasındaki önemli engellerden birisidir. Anayasa ve tüm temel eğitim yasaları (8222,1739 ve 4306) özellikle eğitimin zorunlu ve parasız olduğunu vurgulamıştır. İlköğretimin finansmanı, MEB bütçesi, yerel idare (özel idare)’ler ve son düzenleme ile çeşitli kaynaklardan toplanacak ‘eğitime katkı payları’, yardım, bağış ve uluslar arası kredi desteği şeklindeki finansal kaynaklarda oluşmaktadır.

Genel ortaöğretim, zorunlu bir eğitim düzeyi olmamakla birlikte, fiyatı düşük bir eğitim düzeyi olarak görülmektedir. Fiyatın düşük olması nedeniyle, bireysel getirisi yüksek olan ilk ve genel ortaöğretim, sağladığı toplumsal kazançlar açısından da sosyolojik özelliği yüksek olan eğitim düzeyleridir.

Mesleki eğitim ve yetiştirme ise hem devlet hem de işverenlerce finanse edilmektedir. Okulda sürdürülen bölümü tümüyle devletçe finanse edilse bile, mesleki yetiştirmenin istihdam sırasında sağlanan kısmı işgören ve işverenlerce finanse edildiği

⁶² <http://www.egitimsen.org.tr/down/2008-2009EgitimDurumu.pdf> (10.12.2008)

için, bir ülkede bu amaçla yapılan toplam harcamaları hesaplayabilmek çok güçlüdür. Devletin yaklaşımı, mesleki ve teknik eğitimin ekonomiye insan gücü yetiştirdiği ve bu nedenle tüm ekonomi için yarar sağladığı yönündedir.

Mesleki eğitim ve yetiştirme, genel eğitime göre daha pahalı bir yatırımdır. Bu amaçla devlet, çeşitli araçları kullanarak, söz konusu eğitim etkinliklerine katılır. Çeşitli ülkelerde, işverenlere yönelik bordro vergisi, istihdam vergisi, yetiştirme vergisi ve çıraklık vergisi uygulamaları, bu alandaki eğitimin finansmanında kullanılmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitimin finansmanı konusunda devlet ve özel finansmanın ağırlığı, ekonomik, politik ve kurumsal etkenlere dayanmaktadır. Ancak, 1980'den sonra bu konudaki politikaların temelini, 'işverenin yönlendirdiği yetiştirme' oluşturmaya başlamıştır.

Eğitim sisteminin tüm toplum kesimine istenilen düzeyde ve etkin bir şekilde ulaştırılabilmesi, nitelikli eğitimin yaygınlaştırılması, eğitim bütçesinin genel bütçeden aldığı paylarla ilintilidir. Genel bütçeden MEB'e ayrılan pay ne kadar artırılırsa, toplumun eğitim istemleri ve gereksinimleri de aynı oranda karşılanmış olacaktır.

Bilindiği gibi eğitim, zihinsel güce dayalı bir üretim sürecidir. Eğitim sürecinde de bina, araç-gereç ve diğer gerçek sermaye girdileri kullanılır. Öğrenci(eğitilenler), yaratılan olanaktan yararlanan taraf olmanın yanında; üzerinde "işlem" yapılan, yeni davranışları kazanan bilgi ve becerileri öğrenendir. Eğitimin fiyatı ise eğitim hizmetinden yararlanabilmek için bireylerin katlanmak zorunda oldukları dolaylı ve dolaysız maliyetlerin toplamıdır. Ancak bu fiyat kişisel malların fiyatlarından farklı olarak, bireylere göre farklılaşır.

Türkiye'de devlet kaynakları eğitimi finanse etmeye yetmemekte, var olan kaynaklarda etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Bu durum, Anayasa'nın 42 ve 130. maddelerinde devlete verilen görevlerin yürütülmesinin önünde, ciddi bir engel oluşturmuş ve eğitim sorunlarının giderek ağırlaşmasına neden olmuştur.

Eğitimin finansmanı konusu şimdiye kadar yapılan 16 Milli Eğitim Şurasının sadece 32'ünde (1988'de yapılan 12,1996'daki 16. Şurada mesleki ve teknik eğitim finansmanı) tartışılmış ve çeşitli kararlar alınmıştır.

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’de, eğitim hizmeti gibi ekonomik ve toplumsal kalkınmanın anahtarı olan bir alanda, kıt parasal ve insan kaynaklarının rasyonel kullanımı kaçınılmazdır. 40. yılda 8 tane kalkınma planı uygulamaya konulmakla birlikte, eğitimin temel sorunları yerli yerinde durmaya devam etmektedir. MEB ise bu sorunların çözümüne yönelik açılım, birikim ve dinamizmi ortaya koymamakta ve halen eğitim alanında temel bir devlet politikası oluşturulamamış bulunmaktadır.

Konumuz finansman olmakla birlikte, MEB’deki sorunun sadece finansal değil, yönetsel ve örgütsel yapılanma olduğunu da belirtmek gerekir. Merkez, taşra örgütleri ve okul bazında köklü düzenlemelerle yola çıkmalı, bin bir güçlkle sağlanan fakir halkın mali desteğinin harcamasında; vicdan, bilinç ve duyarlılık sisteme egemen kılınmalıdır. Eğitimde yeni kaynak yaratma ve mevcut kaynakların etkin kullanılması için yapılması gerekenler aşağıda özetlenmiştir:

- Eğitim Anayasa ve Yasalarla güvence altına alınmış bir kamu hizmeti olarak görülmelidir.
- Eğitimdeki finansman kaynaklarının çeşitliliğine ve eşgüdümsüzlüğüne son verilerek; Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu uygulaması ile sistem netleştirilmiştir.
- Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’nun gelir unsurları, temel vergi yasalarına (gelir ve kurumlar vergisi ile yeni uygulamaya konulan ÖTV gibi) bağlı olarak ve belirli alanlara yönelik şekilde düzenlenmelidir.
- 4207 Sayılı Yasa ile 2010 yılı sonuna kadar süresi uzatılan, 4306 ve 3308 sayılı yasaların öngördüğü gelir unsurları da ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’nun içine alınmalıdır.
- Okul ve Eğitim Kurumları tam gün ve çevreye dönük hizmet üretmeli ve elde edilen gelirler (demokratik ve katılımcı yönetim yapıları oluşturularak dürüstçe kullanılmalıdır.
- Eğitimin her kademesi için geleceğe dönüklük anlayışı egemen kılınmalı, orta ve yükseköğretim düzeyinde özel finansmana yönelik sağlıklı adımlar atılmalı ve bu tür eğitim etkinlikleri topluma yeni külfetler getirmemelidir.

- Eğitime, kişi ve kuruluşların gönüllü katkısı özendirilmeli ve bu kaynaklar dürüstçe kullanılmalıdır.

- MEB’de yapısal anlamda yapılacak düzenlemelere öncelik verilmeli, Cumhuriyetinin kazanımlarının yeniden ve kökleşerek geleceğe taşınması için geç kalınmamalıdır.

- Eğitimde yeniden üretken insan tipi (köy enstitüleri örneğinde olduğu gibi) yetiştirilmesinin önü açılmalı, harç-burs-kredi ve parasız yatılılık konusunda yeni çalışmalar yapılmalıdır.

- Kısacası, eğitimin öznesi olan çocuk ve gençler korunmalı, özürlü ve kimsesizlere sahip çıkılmalı, yetersizlik ve eşitsizliklere çözüm bulunmalı.”⁶³

“Türkiye nüfusunun eğitim düzeyi, tüm AB ülkeleri nüfusunun eğitim düzeyinden oldukça geridedir. Aynı zamanda eğitimin her türlü düzeyinde Türkiye’nin okullaşma oranları, tüm AB ülkelerinden geridedir.

AB işgücünün azalma eğilimi ile Türkiye iş gücünün artma eğiliminin aynı döneme rastlaması, Türkiye’ye önemli bir fırsat ve eğitim görevi yüklemektedir. İş gücünün yarısının ilköğretim mezunu olduğu bir Türkiye, AB ülkelerinin düşük nitelik düzeyini bile yakalayamamaktadır. Türkiye’de tarım istihdamının azalacağı, sanayi istihdamının durağanlaşacağı ve asıl istihdam artışını hizmet sektörünün sağlayacağı gözü önüne alındığında, varolan insan sermayesi yeterli değildir. Diğer bir deyişle Türkiye’nin eğitim düzeyi düşük işgücü, değişen dünyada yüksek ücretli ve verimli istihdam için gereken bilgi beceri donanımından yoksundur. Bu nedenle Türkiye, eğitim ve olanaklarını ve eğitime erişilebilirliği artırma ve tüm nüfusun mesleki nitelik kazanmasını sağlama çalışmalarına hız vermek durumundadır.

AB ülkelerinde finansmanı, merkezi-bölgesel-yerel yönetimlerce ortaklaşa sağlanmaktadır. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde bölgesel ve yerel yönetimlerin; yükseköğretimde ise merkezi yönetimlerin payı yüksektir. Türkiye’de ise eğitimin her tür ve düzeyinde merkezi kaynakların payı yüksektir. AB ülkeleri ile Türkiye karşılaştırıldığında, eğitime en az kaynak harcayan ülke, Türkiye’dir.

⁶³ Koç, H., a.g.k., s.46

Eğitim tür ve düzeyleri toplamında (okul öncesi, ilköğretim ortaöğretim, yükseköğretim) Türkiye’de 2005–2006 ğretim yılında 15 milyon, 2020–2021 ğretim yılında ise 23 milyon ğrenci olacaktır. Bu ğrencilerin AB normlarında öğrenim görebilmeleri için gerekli finansal kaynak, 2005-2006 ğretim yılında 18 milyar \$, 2020-2021 ğretim yılında 145 milyar \$’dır.”⁶⁴

1.3.2. Türkiye’de Eğitim Kademelerinin Genel Durumu ve Diğer lkelere Göre Temel Farklılıklar

Eğitimde genel yapının incelenmesinde ve geleceğe dönük eğitimsel hedeflerin belirlenmesinde ğrenci ve ğretmen sayıları, ğretmen ve okul başına düşen ğrenci sayıları ve okullaşma oranları, üzerinde önemle durulan parametrelerdir. Söz konusu ölçütlerden ayrıca, eğitim hizmetlerinde niteliğin belirlenmesine yönelik çalışmalarda ve uluslar arası karşılaştırmalarda da yararlanılmaktadır. Öte yandan nüfusun eğitimle ilgili yaş gruplarına dağılımı ve okur-yazarlık oranı da eğitim bütçesinin miktar ve kompozisyonunun şekillenmesinde göz önünde bulundurulması gereken diğer ölçütlerdir.

Bu kısımda Türkiye’de eğitim hizmetlerinin genel yapısı daha çok eğitim kademelerine göre ğrenci ve ğretmen sayıları, okullaşma oranları ve nüfusun eğitimle ilgili yaş gruplarına dağılımının belirlenmesi temelinde incelenmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda aşağıda öncelikle eğitimle ilgili farklı yaş gruplarının toplam nüfus içerisindeki payı 1985–2005 dönemi için değerlendirilmektedir. Daha sonra okur-yazarlık oranı bölgeler itibariyle ve Türkiye genelinde incelenirken ve sonraki kısımda eğitim kademelerine göre ğrenci ve ğretmen sayıları ile okullaşma oranı ele alınarak ğretmen başına düşen ğrenci sayısı yıllar itibariyle incelenmeye çalışılmaktadır. Burada söz konusu büyüklerin çeşitli ülkelerde ki durumuna da kısmen bakılarak Türkiye’deki mevcut yapının uluslararası bir karşılaştırma ile de değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye’nin eğitim durumu öncelikle mevcut istatistikler doğrultusunda değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Eğitimle ilgili farklı istatistiklerin derlenmesinde ise özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı verilerinden yararlanılmış, ilgili verilerin uluslararası karşılaştırılabilirliğinin sağlanabilmesi için de OECD, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletlerin konu ile ilgili, istatistiklerine yer verilmiştir.

⁶⁴ Tuzcu, G., Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Eğitim Planlaması, Doktora Tezi, Ankara, 2005, s.1

1.3.2.1. İlk ve Ortaöğretimde Okullaşma Oranları

“Eğitime erişim ve eğitimin kalitesi, eğitim sisteminin temel sorun alanlarıdır. Erişim sorunu kapsamında okullaşma oranları ve bölgeler arası farklılıklar, kalite sorunu kapsamında ise fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumu gibi hususlar öne çıkmaktadır.

Tablo 14. Eğitim Kademeleri İtibarıyla Okullaşma Oranları

	2005–2006		2006–2007		2007–2008 (5)	
	Öğrenci Sayısı (Bin)	Brüt Okullaşma Oranı (Yüzde)	Öğrenci Sayısı (Bin)	Brüt Okullaşma Oranı (Yüzde)	Öğrenci Sayısı (Bin)	Brüt Okullaşma Oranı (Yüzde)
Okul Öncesi Eğitim (1)	550	19,9	641	24,0	702	29,9
İlköğretim (2)	10 674	95,6	10 847	96,3	10 871	104,5
Ortaöğretim (2)	3 258	85,2	3 387	86,6	3 245	87,5
a) Genel Lise	2 076	54,3	2 142	54,8	1 980	53,4
b) Mesleki ve Teknik Eğitim	1 183	30,9	1 244	31,8	1 265	34,1
Yükseköğretim Toplam (3)	1 382	27,5	1 446	29,1	1 655	30,1
Örgün	3 887	-	4 506	-	5 118	-

Kaynak: MEB, YÖK

(1) 4–5 yaş çağ nüfusuna göre hesaplanmıştır.

(2) Açık ilköğretim ve açık lise öğrencileri dâhildir.

(3) Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları dâhil, lisansüstü öğrenciler hariçtir. 17–20 yaş grubu için hesaplanmıştır.

(4) Yaygın Eğitim Kurumlarına ait öğrenci sayısı bilgileri bir önceki öğretim yılı sonu itibarıyla verilmiştir.

(5) 2007–2008 öğretim yılına ait okullaşma oranları Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Nüfus

Sayımı sonuçlarına göre hesaplanmıştır.

Okul öncesi eğitimde, son üç yılda okullaşma oranı yüzde 19,9'dan yüzde 29,9'a ulaşmış olmakla birlikte, bu oran AB-27 ortalaması olan yüzde 86,8'in (2006 yılı 4 yaş nüfusuna göre) ve Dokuzuncu Kalkınma Planı hedefi olan yüzde 50'nin altındadır. Ayrıca, okul öncesi eğitime erişimdeki bölgeler arası farklılıklar belirgindir. Okulöncesi eğitimdeki okullaşma oranının en düşük olduğu il yüzde 13,2 ile Ağrı iken, en yüksek olduğu il yüzde 76,6 ile Amasya'dır. Ailelerin sosyo-ekonomik koşullarından kaynaklanan eşitsizliğin giderilmesinde önemli katkısı olan ve eğitimin ileri kademelerindeki başarıya etkisinin olumlu olduğu bilinen okul öncesi eğitimin, bir bakım hizmeti olarak algılanması gibi yanlış kabullerin giderilmesi ve bu eğitime ilişkin farkındalığın artırılması ihtiyacı önemini korumaktadır.

İlköğretime geç kayıtlar, bitirmeden ayrılanlar ile başta kızlar olmak üzere kırsal kesimdeki çocukların eğitime erişimindeki sorunlar, okullaşma oranının istenilen düzeyde artmasını engelleyen başlıca faktörler arasındadır. 2006-2007 öğretim dönemi sonunda ilköğretimden mezun olanların içinde kızların oranı Türkiye genelinde yüzde 46,4 iken, bu oranın en düşük olduğu Muş ilinde yüzde 32,1'dir. 2007-2008 öğretim döneminde ilköğretim çağ nüfusuna olup da eğitim dışında kalan 190 bin çocuğun 157 bini kız, 33 bini erkektir. Buna göre, ilköğretim çağında olup zorunlu temel eğitime dâhil olmayan her beş çocuktan dördü kızdır.

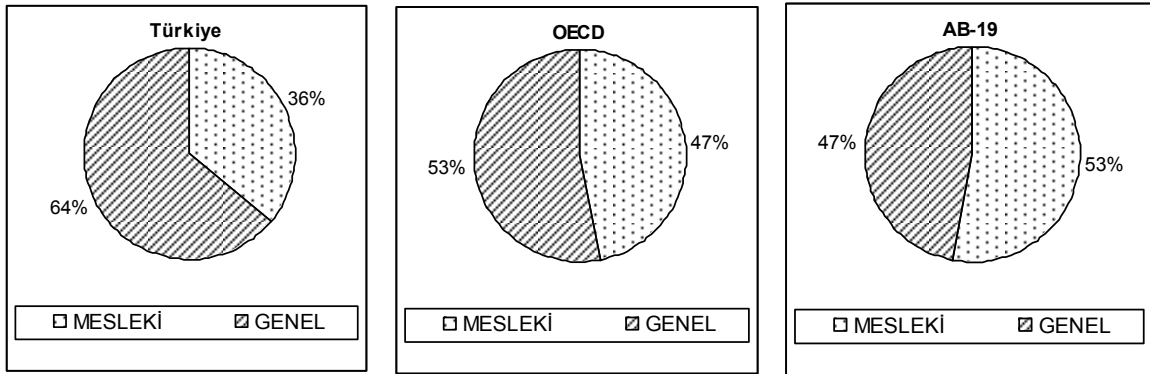
Son üç yıllık dönemde ortaöğretim okullaşma oranı yüzde 85,2'den yüzde 87,5'e yükselmiştir. Ortaöğretim okullaşma oranlarında genel anlamda iyileşme olmakla birlikte, bölgesel farklılıklar önemini korumaya devam etmektedir. Türkiye genelinde yüzde 82,7 olan ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranı, bu oranın en düşük olduğu Muş ilinde yüzde 57,1 düzeyindedir. Ortaöğretim süresinin dört yıla çıkmasıyla birlikte 2008-2009 öğretim döneminde derslik başına düşen öğrenci sayısının artmasından dolayı ilave dersliğe ihtiyaç duyulacaktır.

Türkiye'de son yıllarda tüm eğitim kademelerindeki okullaşma oranında sağlanan gelişmelere rağmen, özellikle zorunlu eğitim kapsamı dışında kalan eğitim kademelerinde OECD ve AB ülke ortalamaları ile karşılaştırıldığında söz konusu oranlar düşük düzeyde kalmaktadır.

Mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payı düşüktür. 1995 yılında ortaöğretim içinde mesleki ve teknik ortaöğretimin payı yüzde 42,3 iken, bu oran 2002-2003 öğretim

döneminde okul türleri arasında farklı katsayı uygulamasının da etkisiyle yüzde 32,3'e gerilemiştir. Ancak, 2002 yılında başlatılan meslek yüksekokullarına (MYO) sınavsız geçiş uygulaması, 2005–2006 öğretim döneminden itibaren 9. sınıfların genel ve mesleki eğitimin ortak olması ve yönlendirme faaliyetlerinin de etkisiyle bu oran artmaya başlamış ve 2007–2008 öğretim dönemi itibarıyla yüzde 39'a yükselmiştir. Bununla beraber; ilköğretimden ortaöğretime geçiş sisteminin öğrencilerin ilgi, beceri ve kabiliyetlerini dikkate almaktan uzak olması, ilköğretimde etkin bir yönlendirme sisteminin kurulamamış olması ve mesleki eğitim öğrencilerinin yükseköğretime geçişteki dezavantajlı durumu, mesleki eğitimin ortaöğretim içindeki payının artışı sınırlamaktadır.

60. Hükümet Eylem Planında ortaöğretim içerisinde mesleki ve teknik eğitime devam edenlerin payı 2012 yılı için yüzde 50 olarak hedeflenmekle beraber, Türkiye söz konusu hedef ile OECD ve AB ülke ortalamalarının gerisinde kalmaktadır.

Şekil 3. Ortaöğretimde Genel ve Mesleki-Teknik Eğitimin Payı (2006)

Kaynak: OECD; Education at a Glance 2008

Mesleki eğitime etkili bir yönlendirmenin yapılamaması, mesleki eğitim-istihdam ilişkisinin yeterince kurulamaması ve yükseköğretimde yeterli kapasitenin yaratılamaması sebebiyle yükseköğretim önündeki yığılma devam etmektedir. Üniversite giriş sınavlarına başvuran öğrenci sayısı 2008 yılında bir önceki yıla göre yüzde 7,3 azalarak 1.646 bin kişiye düşmüştür. Başvuran öğrenci sayısındaki söz konusu azalışın ortaöğretim süresinin dört yıla çıkarılmasından dolayı 2007–2008 eğitim-öğretim döneminde ortaöğretim kurumlarının çoğunun mezun vermemesinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan, üniversiteye yerleşme oranı örgün öğretimde 2007 yılında yüzde 22,1'den 2008 yılında yüzde 30,7'ye yükselmiştir. Yerleşme oranındaki yükselişin önemli bir kısmı, 2008 yılında örgün yükseköğretim kontenjanlarında yapılan yüzde 28,1 oranındaki artıştan

kaynaklanmaktadır. Başvuran öğrenci sayısındaki azalış, yerleşme oranındaki yükselişin bir diğer sebebidir.

2006–2007 öğretim döneminde 264 bini mesleki ve teknik ortaöğretimden olmak üzere ortaöğretim kademesinden mezun sayısı 730 bindir. Öte yandan, 2007 yılı örgün yükseköğretim kontenjanı 413 bin olup, açık öğretim dâhil 626 bin kişi yükseköğretime yerleştirilmiştir. Ortaöğretimden mezun sayısı ile yükseköğretim kontenjanları karşılaştırıldığında ülkemizde yükseköğretim arzının, ortaöğretimden yükseköğretime geçiş için büyük oranda yeterli olduğu göze çarpmaktadır. Ancak, 2007 yılı Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ile yükseköğretime yerleşenlerin yalnızca yüzde 33,6’sının ortaöğretimden yeni mezun olanlardan ve kalan yüzde 66,4’ünün önceki yıllarda yerleşemeyen, bir yükseköğretim programına yerleşmiş veya bir programdan mezun olmuş kişilerden oluştuğu dikkate alındığında, yükseköğretime giriş sisteminin etkinliğine ilişkin sorunlar ve sistemin yeniden ele alınması ihtiyacı açıkça ortaya çıkmaktadır.”⁶⁵

1.3.2.2. Nüfusun Eğitimle İlgili Yaş Gruplarına Dağılımı ve Okur-yazarlık Oranı

Öğrenci sayısındaki değişikliklerin belirlenmesinde ve gerekli kaynak miktarındaki değişimleri tahmin etmede okul çağı nüfusunun nispi büyüklüğünü belirleyen projeksiyonlardan da yararlanılmaktadır. Bir ülkenin eğitime yatırması gereken kaynak ve organizasyonel çabaların miktarının belirlenmesinde ve iş gücü niteliğinin yenilenmesi çalışmalarında toplam nüfus içerisinde genç insan nüfusunun büyüklüğü temel belirleyici olmaktadır. Genç nüfusu yoğun olan ülkeler bu nüfusun üst düzeyde bilgi ve beceri ile donatılarak iktisadi kalkınma sürecinde önemli bir dinamik olarak değerlendirilebilmesi için eğitim bütçelerine ulusal gelirden daha fazla pay ayırma zorunluluğundadır.

“Nüfusun büyüklüğü, yapısı ve dinamikleri, kalkınmanın meydana gelebilmesi veya refahın artması için kullanılacak ‘kıt’ kaynakların kişi başına düşen miktarını belirleyen temel faktördür. Buna karşılık kalınma da, nüfus üzerinde, demografik göstergelerin birçoğunda dönüşümler meydana getirmek başta olmak üzere, kırsal ve kent dağılımı ve göç örüntüleri, istihdamın yapısı ve sektörlere dağılımına kadar pek çok alanda etkilidir.

Eğitimle nüfus arasındaki karşılıklı etkileşimler, temelde nüfus büyüklüğünün eğitim hizmetinin ölçeğini belirlemesi bakımından ele alınabilir. Eğitim hizmeti

⁶⁵ DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013), 2009 Yılı Programı, Ankara, 2009, s. 190–192

götürülecek kütle ne kadar büyükse, hizmetin götürülmesiyle ilgili örgütlenmenin yapısı o denli büyüyecek ve karmaşıklaşacak, hizmete ayrılacak bütçe kabarmak ve kalitenin geliştirilmesi için yapılması gereken yatırımlar artacaktır. Bir başka anlatımla, artış hızları arasındaki fark eğer bütçe lehine değilse, eğitimin niteliğinde ve niceliğinde düşmeler olacaktır.

Eğitim, nüfusun değişme dinamiklerini etkileyebilecek önemli faktörlerden biridir. Nüfusun artış hızından, toplumun hayatta kalma stratejilerine, ortalama hayat beklentisine, yaş gruplarına dağılımına, aile planlamasına ve ortalama aile büyüklüğüne, üreme sağlığının korunmasına, nüfusun insan gücüne dönüşümünden istihdam örüntüsüne, insan gücünün niteliğine ve yaratıcılığına kadar, eğitimin nüfus üzerinde birçok etkisinden bahsedebiliriz”⁶⁶

“Türkiye’de nüfusunun Avrupa Birliği ve OECD ülkeleriyle kıyaslandığında özellikle okul öncesi ve ortaöğretim düzeyinde eğitim oranlarının oldukça düşük olduğunu görmekteyiz.

Tablo 15. Yaşlar İtibarıyla Okullaşma Oranı (2006) (1)
(Yüzde)

	3-4 Yaş	5-14 Yaş	15-19 Yaş	20-29
Türkiye	4,6	82,9	45,2	11,3
OECD Ortalaması	69,4	98,5	81,5	25,1
AB-19	76,7	99,0	84,9	25,1

Kaynak: OECD; Education at a Glance 2008

Tablodaki yaş gruplarının alınma nedeni uluslararası karşılaştırma yapılabilmesini sağlamaktır.

Türkiye’de 25-64 yaş nüfus arasında ortaöğretimi bitiremeyenlerin oranı yüzde 71 iken OECD ve AB-19 ülke ortalamalarında yüzde 31’dir. Ortaöğretim daha üst seviyede eğitim alanların oranı Türkiye’de yüzde 28 iken bu oran OECD ve AB-19 ülke ortalamalarında yüzde 69’dur. OECD ve AB-19 ülkelerinde eğitimde cinsiyetler arası düzgün dağılım görülürken Türkiye’de kadınlar aleyhine bir durum söz konusudur.

⁶⁶ http://www.kbam.metu.edu.tr/published/egitim_nufus_kalkinma.pdf (12.06.2009)

Tablo 16. 25–64 Yaş Nüfusun Eğitim Düzeyi (2006)

(Yüzde)

	Türki		OECD		AB-19	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
İlköğretim ve Altı	67	77	30	32	30	32
Ortaöğretim	21	15	44	41	46	44
Yükseköğretim	12	8	27	27	23	25

Kaynak: OECD; Education at a Glance 2008

Eğitimde kalma beklentisi Türkiye’de OECD ve AB–19 ülke ortalamalarına kıyasla düşüktür. Ayrıca söz konusu ülkelerde kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla eğitimde kalmalarına rağmen Türkiye’de bu durum tam tersidir.

Tablo 17. Eğitimde Kalma Beklentisi (2006)

(Yüzde)

	Erkek	Kadın	Genel
Türkiye	13,1	11,5	12,3
OECD Ortalaması	17,1	17,9	17,5
AB–19 Ortalaması	17,2	18,1	17,6

Kaynak: OECD; Education at a Glance 2008

Türkiye’de okullaşma oranları kentlerden kırsala, batıdan doğuya doğru düşüş göstermektedir. Türkiye’de köyde ya da şehirde yaşamak eğitim hakkına erişimi önemli ölçüde farklılaştırmaktadır. Bu nedenle okullaşma oranlarını değerlendirirken köylerde ve şehirlerde yaşayan nüfusun eğitim düzeyinin dikkate alınması gerekir. Bu açıdan bakıldığında özellikle kız çocuklarının okullaşmasında hala ciddi sorunlar yaşandığı görülmektedir.”⁶⁷

1.3.2.3. Eğitim Kademeleri İtibariyle Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Her bir eğitim kademesinde yer alan öğretmen, öğrenci sayıları, öğretmen başına ve derslik başına düşen öğrenci sayıları eğitim sektörünün yapısını ve eğitim hizmetlerinin niteliğini belirleyen önemli etkenlerdendir. 1920’li yıllardan bugüne gelindiğinde eğitim sisteminin her tür ve kademesinde okul, öğretmen ve öğrenci sayısında büyük artışlar olduğu görülmektedir.

Türkiye’de eğitime erişimdeki sorunların yanı sıra, eğitimin kalitesine ilişkin sorunlarda önemini korumaktadır. Eğitim kalitesinin artırılması açısından, müfredatın

⁶⁷ DPT, 2009 Yılı Programı, a.g.k.s.193.

güncelleştirilmesi, ihtiyaç duyulan alanlardan yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen istihdam edilmesi ve hizmet içi eğitim yoluyla niteliklerinin artırılması, derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması, ilköğretimde ikili öğretimden tam gün eğitime geçilmesi, etkin bir rehberlik ve danışmanlık sisteminin kurulması, mesleki eğitimin işgücü piyasasıyla uyumunun sağlanması, okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanılması temel sorun alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda kaliteli eğitim imkânlarına erişim sağlanması açısından bireyler, bölgeler ve okullar arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi ihtiyacı önem taşımaktadır.

“ 2008-2009 Eğitim- Öğretim yılı başı itibariyle, eğitim düzeylerine sayılarla bakacak olursak;

Okulöncesi eğitimde; 2.506 okul, 36.236 derslik ve toplamda 701.762 öğrenci bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimde görev yapan öğretmenlerin 25.650’si kadrolu, 16.319’u sözleşmeli ya da usta öğreticidir. Eğitimde esnek istihdam uygulamalarının okul öncesi kadar inmiş olması gelecek açısından kaygı vericidir. Okul öncesi eğitimde 16.068 kişi ‘usta eğitici’ adı altında, 251 kişi ise sözleşmeli öğretmen olarak istihdam edilmektedir.

İlköğretimde toplam okul sayısı 34.093, derslik sayısı 315.887, öğrenci sayısı 10.870.570’tir. İlköğretimde görev yapan kadrolu öğretmen sayısı 409.318, sözleşmeli öğretmen sayısı 36.134’tür. Ücretli öğretmen sayısı bakanlık tarafından tespit edilmediği için açıklanmamıştır. Ancak sendikamızın tahminlerine göre Türkiye çapında görev yapan ücretli öğretmen sayısı, mevcut sözleşmeli öğretmen sayısından çok daha fazladır.

Tablo 18. İlköğretimde Yıllar İtibariyle Okul, Derslik ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Yeni Yapılan Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı
2002–2003	35.133	10.331.645	15.471	373.303
2003–2004	36.114	10.479.538	14.569	384.170
2004–2005	35.611	10.565.389	25.498	401.288
2005–2006	34.990	10.673.935	27.860	389.859
2006–2007	34.656	10.846.930	15.260	402.829
2007–2008	34.093	10.870.570	14.762	409.318

Kaynak: MEB İstatistikleri 2007/2008

İlköğretimin son altı yıllık gelişim tablosuna baktığımızda, 2002 yılından bu yana okul sayısında yaşanan azalma dikkat çekmektedir. Bu azalmanın nedeni özellikle köylerde yaygınlaşan birleştirilmiş sınıf, Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) sistemi ve taşınabilir eğitim uygulamalarının artmasıdır. 2002 yılından bu yana İlköğretimde okuyan sayısı sürekli artmış olmasına rağmen, öğretmen, okul ve derslik sayısının bu artışa paralel olarak artmadığı görülmektedir. Sürekli artan öğrenci sayısına rağmen, öğretmen sayısının aynı oranda artmaması düşündürücüdür.

Tablo 19. Ortaöğretimde Yıllar İtibariyle Okul, Öğrenci ve Öğretmen sayıları

Eğitim Yılı	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
2002–2003	6.212	3.023.625	137.956
2003–2004	6.931	3.014.392	147.776
2004–2005	7.183	3.046.719	167.614
2005–2006	7.435	3.258.254	185.317
2006–2007	7.934	3.386.717	187.665
2007–2008	8.250	3.245.322	191.041

Kaynak: MEB İstatistikleri 2007/2008

Ortaöğretimde toplam okul sayısı 8.250, derslik sayısı 100.853, öğrenci sayısı 3.245.322'dir. Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerden 188.973'ü kadrolu, 2.068'i sözleşmeli olmak üzere toplam 191.041 öğretmen görev yapmaktadır.

Son altı yıl içinde çok sayıda öğretmenin emekli olması, artan öğrenci sayısına paralel olarak yeterince öğretmen atanmaması sonucu öğretmen açıklarının kalıcı olmasına neden olmuştur. 2003'de 18 bin, 2004'de 20 bin, 2005'de 17 bin 150, 2006'da 15 bin ve 2007'de 16 bin öğretmen emekli olmuştur. 2008 yılında 18 bine yakın öğretmenin emekli olacağı tahmin edilmektedir. Bu rakamlara göre son altı yılda emekli olan öğretmen sayısı 100 bini aşmıştır. Aynı dönemde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı öğretmen ataması sayısı ise 159 bindir. 159 bin atamadan emekli olanları çıkardığımızda bakanlığın altı yılda yarattığı yeni kadronun gerçekte 59 bin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, son altı yıl içinde artan öğrenci sayısı ile kıyaslandığında, öğretmen açığının açıklanan rakamların çok üzerinde olduğunu göstermektedir.⁶⁸

⁶⁸ <http://www.egitimsen.org.tr/down/2008-2009EgitimDurumu.pdf> (10.06.2009)

“ Son beş yılda derslik sayısında yüzde 17,5 artış sağlanmasına rağmen, yapılan dersliklerin bir bölümünün bilgi teknolojisi (BT) sınıfı, laboratuvar, kütüphane gibi eğitimin kalitesini artıran diğer eğitim birimleri için kullanılması, derslik başına düşen öğrenci sayısının yeterince azaltılmamasına neden olmaktadır. Son yıllarda Türkiye genelinde ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı 30’a yaklaşmakla birlikte, özellikle göç alan büyük şehirler ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki illerde bu oranın yüksek olduğu görülmektedir. Söz konusu sorun bu illerin kent merkezlerinde daha belirgindir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı Şanlıurfa’da 57, İstanbul’da 49’dur.

Tablo 20. Eğitim Kademelerinde Derslik ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

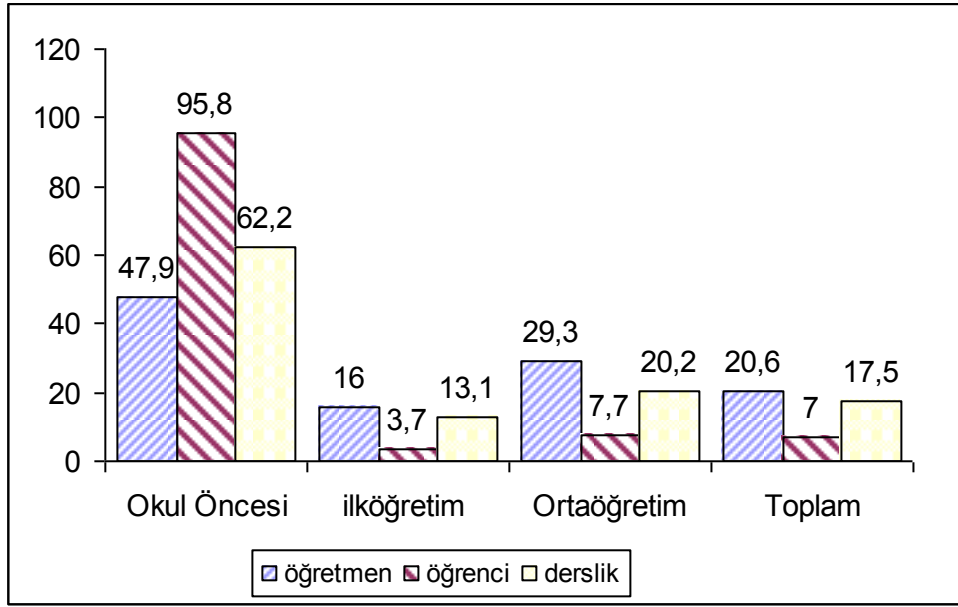
		2005	2006	2007
		2006	2007	2008
İlköğretim	Öğrenci/ Derslik sayısı	35	34	33
	Kent	44	41	40
	Kır	23	23	23
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	27	26	24
Ortaöğretim	Öğrenci/Derslik Sayısı	31	31	29
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	16	16	15
Genel Lise	Öğrenci/Derslik Sayısı	33	32	28
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	18	18	16
Mes. ve Teknik Lise	Öğrenci/Derslik Sayısı	29	29	29
	Öğrenci/Öğretmen Sayısı	13	14	14

Kaynak: MEB İstatistikleri 2007-2008

İlköğretimde tekli eğitime geçme yönündeki çalışmalara devam edilmesine rağmen, 2007–2008 öğretim dönemi itibariyle tekli eğitimde okuyan öğrencilerin oranı yüzde 46,3 düzeyinde kalmıştır. Ayrıca, birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin oranı yüzde 4,6’dır.

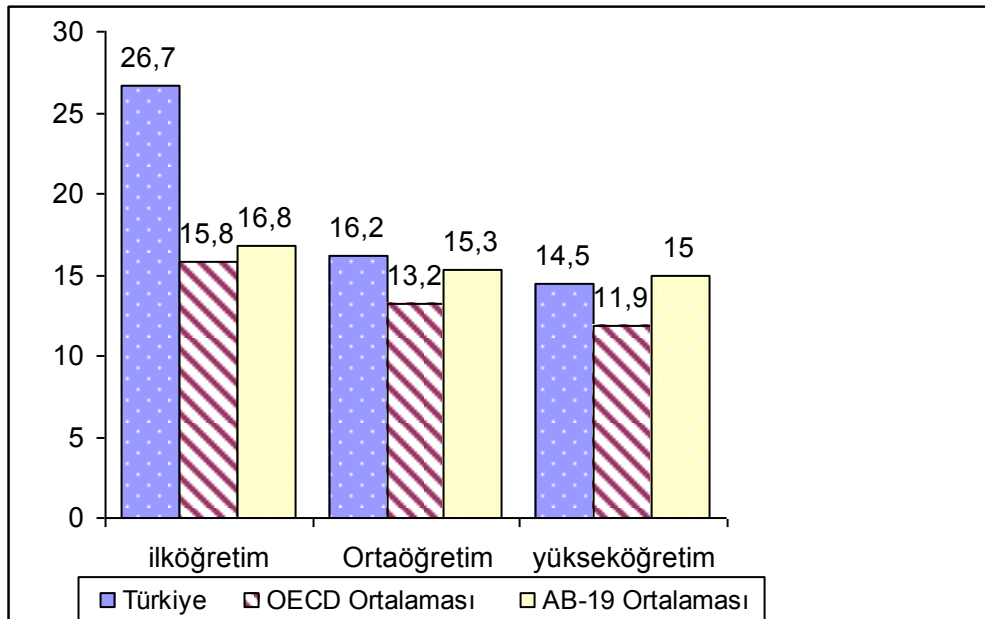
Öğretmenlerin ülke genelinde dengeli dağılımında sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye genelinde ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 24 iken, bu oran Şanlıurfa’da 36’dır.

(yüzde %)

Şekil 4. 2003/04 ve 2007/08 Dönemi Arasında Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayılarındaki Artış Oranı

Son beş yılda öğretmen sayısındaki artış oranına öğrenci sayısındaki artış oranına göre daha fazla olmakla birlikte Türkiye’de öğretmen başına düşen öğrenci sayısı özellikle ilköğretimde OECD ve AB ülke ortalamalarına göre yüksek düzeyde kalmaktadır.

Şekil 5. Kademeler Arası Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2006)

Ülkelerdeki eğitim kalitesini araştıran Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programının (PISA) 2006 araştırmasına göre, Türkiye’de bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı 26 iken bu sayı OECD ülkeleri için 6’dır. Bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde ihtiyaç duyulan teknolojik yetkinliklerin öğrencilere kazandırılması ile örgün ve yaygın eğitimin bu teknolojilerle desteklenmesi için öğretmen ve öğreticilerin niteliklerinin artırılması ve okullarda bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik altyapının geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Ülkemizde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ya oranı yeni hesaplama yöntemine göre 2008 yılındaki yüzde 3,3 düzeyine ulaşmıştır. Bu oranlar 2005 yılı AB–27 ortalaması olan yüzde 5’in altında bulunmaktadır. Eğitime giderek artan oranda kaynak tahsis edilmesine rağmen, eğitimin niteliğini artırmaya daha fazla önem verme ihtiyacı devam etmektedir.”⁶⁹

1.3.2.4. Özel Öğretim Kurumlarında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Türk Eğitim Sistemi içerisinde değişik eğitim kademelerinde faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarının sayısı özellikle son 10 yıllık dönem içerisinde hızla artmasına karşın gelişmiş ülkelerdeki özel okul sayılarının oldukça gerisindedir. Özel öğretim kurumlarının öğretmen, öğrenci ve okul sayıları itibariyle genel eğitim sistemi içerisindeki yeri aşağıdaki tablo aracılığıyla incelenmeye çalışılmaktadır.

Tablo 21. Özel öğretim kurumlarının öğretmen, öğrenci ve okul sayıları itibariyle genel eğitim sistemi içerisindeki yeri

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	2000–2001	2007–2008	2000–2001	2007–2008	2000–2001	2007–2008
İlköğretim	716	866	185.864	226.187	14.209	23.188
Genel Lise	459	711	55.881	92.827	8.530	13.139
Mes. Teknik Lise	25	21	1.473	1.015	130	322

Kaynak: MEB, İstatistikleri,2007–2008

“ 2007–2008 yılı itibariyle genel eğitim sistemi içerisinde ilköğretim okullarının % 3,5’i, ilköğretim öğrencilerinin % 2.03’ü, öğretmenlerin de %5,36’sı özel öğretim kurumları kapsamındadır. Ortaöğretim kademesinde ise ilgili oranlar şu şekildedir.

⁶⁹ DPT, 2009 Yılı Programı, a.g..k .s.194.

Ortaöğretim okullarının %5,54'ü, ortaöğretim öğrencilerinin %2,79'u, öğretmenlerin ise % 6,57'si özel öğretim kurumlarındadır. Diğer bir ifadeyle ilköğretim okullarının %96,5'ini kamu okulları oluştururken bu kademedeki öğrencilerin % 98'i kamu okullarına gitmektedir. Ortaöğretimde ise okulların yaklaşık % 95'ini kamu okulları oluştururken öğrencilerin de %93,5'i kamu okullarına gitmektedir.”⁷⁰

“Özel okulların diğer ülkelerdeki durumuna bakıldığında özellikle gelişmiş ülkelerde eğitimin hemen bütün kademelerinde özel okulların yoğun bir biçimde teşvik edildiği ve genel eğitim sistemi içerisinde de önemli bir ağırlıkların olduğu söylenebilir. Örneğin Danimarka'da özel ilkokul ve orta dereceli okullara giden öğrencilerin bu kademelerde eğitimlerini sürdüren toplam öğrenci sayısı içerisindeki payları % 11'dir. Japonya'da 2001 yılı itibariyle özel okullardaki öğrenci sayısını genel toplam içerisindeki payı ise ilköğretimde % 1, ortaöğretimin ilk kademesinde % 6, ikinci kademesinde % 30'a kadar çıkmıştır.

Aynı oranlarda Fransa'da ilköğretim kademesinde % 15, ortaöğretimde % 21, İtalya'da ilköğretimde % 7, ortaöğretimde % 5, İspanya'da ilköğretimde % 33,4, ortaöğretimde % 30'dur. Almanya'da ve Kore'de ise söz konusu oranlar sırasıyla ilköğretim için % 2,5 ve 1,5, ortaöğretim için de % 7,2 ve % 37 düzeyindedir. Diğer ülkelerdeki özel okullara ilişkin sayısal veriler Türkiye ile karşılaştırıldığında Türkiye'de özel öğretim kurumlarının genel eğitim sistemi içinde fazla bir etkinliklerinin olmadığı söylenebilir.

Türkiye'de eğitimle ilgili temel göstergeler genel olarak değerlendirildiğinde özellikle son dönemlerde olumlu gelişmeler kaydedilmesine rağmen bu gelişmelerin eğitim konusundaki toplumsal talebi karşılamaktan uzak olduğu ve gelişmiş ülkelerdeki standartların gerisinde kaldığı söylenebilir. Eğitim sektöründe niteliği artırmaya dönük çalışmalar doğrultusunda, derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısının azaltılması, okullarda ikili öğretim uygulamasına son verilmesi ve eğitim teknolojilerindeki gelişmelerin yakından izlenerek ilgili yeniliklerin eğitim sisteminde uygulanması gibi altyapı çalışmalarının yapılabilmesi ve her geçen gün artan eğitim talebinin karşılanabilmesinde hiç kuşkusuz bütçenin yapısı ve dolayısıyla eğitim bütçesinin büyüklüğü temel belirleyici olmaktadır.

⁷⁰ http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2007_2008.pdf .(10.06.2009)

Öğrenci sayısının toplam nüfusa oranının Türkiye'ye çok daha düşük olduğu gelişmiş ülkelerde, okur-yazar oranı, öğretmen ve okul başına düşen öğrenci sayıları ve okullaşma oranları gibi temel eğitim göstergelerinin Türkiye'den çok daha iyi durumda olduğu söylenebilir. Türkiye'de gerek eğitim konusundaki toplumsal beklentilerin bugüne kadar karşılanamamış olmasından ve gerekse toplam nüfus içinde öğrencilerin ve genç nüfusun oldukça önemli bir yere sahip olmasından dolayı eğitim bütçesinin reel olarak her dönem artırılması gerektiği ancak bu yolla tüm eğitim kademelerinde öngörülen hedeflere ulaşabileceği belirtilebilir.”⁷¹

1.4. Okulların Sosyal Yönü ve Önemi

“İnsanlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanması, karşılıklı saygı ve anlayışa dayanan sosyal münasebetlere girilerek yaşamları, fert ve toplum ahenginin istenilen düzeye gelmesi, toplumun sosyal gelişmesiyle mümkün olabilir.

Toplu halde yaşamak insanlar için sosyal bir ihtiyaçtır. İnsanın aile içerisinde başlayan sosyal etkileşimi, arkadaş ilişkileri ve okuldaki yaşantılarıyla devam eder gider. İnsanın çevreye uyum sağlaması mutlu bir hayat sürmesi için gereklidir. İşte buda sosyal gelişim ile olmalıdır.

Sosyal gelişim bir uyum sürecidir. Toplumsal uyumun ölçüsü de bireyin çevresindeki kişilerle ilişkileri, grup çalışmalarına katılabilmesi, yapıcı olması, sorumluluk yüklenmesi ve birlikte yaşamının getirdiği kurallara uyabilmesidir. Bu da zamanla oluşur.

Sosyal gelişim yardımlaşma, paylaşma, işbirliği içinde çalışmayı, iyi ilişkiler kurmayı da beraberinde getirir. Çocuğun bu becerileri yerine getirebiliyor olması çocuğun sosyal uyumunu gösterir ki, bu çocuğun kendine güven duyması, insanlarla uyum içinde yaşaması, mutlu ve başarılı bir yaşam sürmesi için gerekli birer olgudur. Bu beceriler çocuğa zamanında kazandırılmazsa ileride öğrenilmesi zor olabileceği gibi çocuğun sosyal uyumunu da bozabilir.”⁷²

“Sosyalleşme sürecinde okul ve eğitimin büyük etkisi bulunmaktadır. Hançerlioğlu'na göre; ‘Eğitim yoluyla bireyin topluma uyması, sosyal değerleri benimsemesi onu sosyal yaşama hazırlar’ şeklinde tanımlayarak eğitimin, bireyin

⁷¹ Demir, M., a.g.k., s.219.

⁷² Balyiye, H., İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 2000 Yılı Müfredatının Öğrenci Sosyal Gelişimine Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007, s.34

sosyalleşmesini gerçekleştiren unsur olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu durumda, okul, toplumda kabul gören davranışların öğretildiği yer olmaktadır.

Sosyalleşme, değişik bir yorum ve ifade ile insanın toplumsal değerlerle eğitimi demektir. İnsanın içinde yaşadığı toplumun kültür ve diğer toplumsal unsurları eğitim yoluyla alması, benimsemesi, kendi şahsiyetini mal etmesi ve bu şekilde o topluma iştirak eden bir üye haline gelmesidir. Değişik bir ifadeyle; sosyalleşmeyi, insanın topluma intibak mekanizması olarak tarif edilebildiğimize göre, sosyalleşme sürecinde insanın topluma intibakını sağlayan aracın, eğitim olduğu görülmektedir.

Eğitim, davranış değiştirme aracıdır. Ancak eğitimde amaç, propaganda ve reklâmda olduğu gibi yanlı ve şahısları sadece kendi istediği ideoloji veya maddi kazanımlar doğrultusunda değil, genel kabul gören ve gerçek bilgiler ışığında aydınlatmaktır. Eğitim, eleştiri ve rasyonellik ilkelerine dayalı tepkiler uyandırmaya çalışır. Ayrıca eğitim, gerçeğin bütün yüzlerini göstermeye çalışır. Gerçeklerin dışına çıkmak eğitimin amaçlarına ters düşmektedir.

Eğitimin sosyalleşmeye etkisini Erkal da şu ifade ile doğrulamaktadır. ‘ Eğitim fertlerin sosyalleşmesine yardımcı olur ve sosyal münasebetleri gelişmesini sağlar .’ Yine Uğur; ‘ Çocuğun sosyalleşmesi ve benlik kazanmasında eğitim ortamı ve okul etkili olmaktadır.’ Şeklinde ifade ederek sosyalleşmenin en etkili bir biçimde ortaya çıkması için eğitimin var olması gerektiğinin altını çizmektedir.

Bilginin ilgi çekici bir biçimde verildiği eğitim ortamlarında, öğrencilerin istenilen davranışı gerçekleştirmeleri; bilginin sıkıcı bir biçimde verildiği eğitim ortamlarına oranla daha olumlu gerçekleştirdikleri görülmektedir. Buradan eğitimin sosyalleşme işlevini yerine getirebilmesi için yöntem ve içeriğin amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.”⁷³

1.4.1. Okulların Sosyal Yönü

“Daha resmi ve örgütlü bir sosyalleşme kurumu da okuldur. Okul öğrencilerin belli bir plan ve program çerçevesinde eğitilerek sosyalleşmesini sağlar. Okul çocukların sosyal dünyasını genişletir. Okulda çocuk, farklı sosyo-ekonomik çevreden gelen kişilerle aynı

⁷³ Bayrakci, Ö.İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Araştırma Ödevlerinin (Etkinlik, Performans ve Proje) Öğrencilerin Sosyalleşmesine Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2007, s.38-39

ortamı paylaşır. Çocuk okulda cinsiyetler arası, diğer çocuklarla ve öğretmenleriyle ilişkiyi öğrenir.

Çocuk okulda zamanı kullanmayı, kurallara uymayı ve otoriteye saygı duymayı öğrenir. Eğitim-öğretim sırasında öğretmen çocuğun gözünde çok önemli bir kişilik halini alır. Özellikle ilköğretim 1. kademedeki çocuğun sürekli birlikte olduğu sınıf öğretmeni çok önemlidir. Bu dönemde genellikle, çocuk için anne ve babasından sonra öğretmeni gelir. Onun gözünde öğretmen her şeyi bilen, yaptığı her şey doğru olan üstün bir insandır.

Çocuk okulda sorumluluk almayı, zorluklarla baş etmeyi, ayrıca oyunlar sayesinde çeşitli toplumsal rolleri öğrenir.

Sosyalleşme ve eğitim birbiriyle ilişkili, hatta bazı yerlerde aynı anlamda kullanılabilen kavramlardır. Her şeyde önce eğitim kurumları sosyal bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Dünyaya yeni gelen bireylerin planlı bir biçimde topluma kazandırılması eğitim ile mümkün olabilmektedir.

Okul öğrencilere sadece müfredat programındaki bilgileri aktarmak, oradaki amaçlar doğrultusunda bazı beceri, alışkanlık ve davranış kalıpları kazandırmakla sosyalleştirme görevini yapamaz. Elbette çocuklar farklı bilim dallarındaki bazı pratik ve teorik bilgileri öğrenmek için okula giderler. Ama bu bilgi ve becerileri öğrenirken, aileden ve diğer sosyal kurumlardan çok farklı bir yapıya sahip olan okul toplumu içinde yaşamayı da öğrenirler. Okullar adeta aile ortamı ile büyük sosyal kurumlar arasında bir geçiş toplumdur; belki aile kadar sıcak ve hoşgörülü değildir ama içinde yaşadığımız toplumun diğer bazı kurum ve gruplarındaki kadar acımasız da değildir.”⁷⁴

1.4.1.1. Bireylerin Sosyalleşmesine Katkısı

“İnsan yaratılış özelliği olarak bilinçli bir şekilde etkilenmeye, davranış kazanmaya ve davranış değiştirmeye yatkındır. Aynı şekilde insan çevresini ve çevresindekileri etkileyerek geliştirme kabiliyetine sahiptir. Bu nedenle birey başkalarına yeni davranışlar kazandırabilmekte ve onda mevcut davranışları yönlendirerek yeni davranışlar oluşturabilmektedir. İşte bu nokta da insanda istenilen yönde davranış geliştirme faaliyeti olarak ifade edilen eğitim etkinliğini ortaya koymaktadır.

⁷⁴ Davarcı, M. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2008, s.11.

Eğitimin amaçlarından birisi de bireylerin topluma uyumuna yardımcı olmaktadır. Topluma uyum ise sosyal gelişimin sağlıklı olması ile ilgilidir. Çocukluğun ilk yıllarındaki sosyal gelişim de sosyal davranışların temelini oluşturmaktadır. Yani okul ortamı ve eğitim, sosyal gelişim için çok önemli unsurlardır.

Eğitim kişinin sosyal gelişimini sağlamaktadır. Ayrıca eğitim ile kültür nesilden nesile aktarılmaktadır.

“Eğitim yalnız kültürün nesillerden nesillere aktarımını değil; aynı zamanda her alanda donanımlı, kültürel ve bilimsel yönden üretken, toplum değerleriyle çelişmeyen bir nesil yetiştirmeyi de sağlamaktadır.

Eğitimin birey ve toplum açısından bu amaçları gerçekleştireceği yer ise okul ortamıdır. ‘Okul sosyalleşmenin adeta bir deney yeridir.’

Okullarımız çeşitli yollarla, bize akademik çalışmanın çok daha fazlasını sunulduğu minyatür toplumsal sistemler oluşturmaktadır. Okuldaki yaşantılarımız geleceğimizi belirlemede ailemizdeki ya da yaşlılarımız arasındaki yaşantılarımız kadar önemli sayılabilir.

Okul ortamında üç toplumsal gelişim görevinin başarılması önemlidir. Bunlar; kişisel bağımsızlık kazanma, yaşlılarla geçinmeyi öğrenme ve toplumsal rolünü öğrenmedir.

Çocukların kendini ifade edebilmesi, özgüven kazanması, ailesi ve çevresindeki bireylerle ilişki kurabilmesi, arkadaşları tarafından kabul görmesi, sosyal anlamda bağımsızlık kazanması gibi beceriler okul ortamında öğretmenler tarafından öğrenciler desteklenerek ve motive edilerek kazandırılabilir. Öğretmenlerin, öğrencilerin bu becerileri kazanmalarını sağlayacak düzenleme ve etkinliklere yer vermeleri gerekir. Nitekim bu becerilerin kazandırılması, öğrencilerin akademik başarısında, sosyal ilişkilerinde, sosyal uyumlarında etkili bir faktör olabilmektedir.”⁷⁵

“ Bir milletin kalkınması, refah seviyesinin yükselmesi ve kendini milletler arası platformda kabul ettirmesinin ancak eğitim ile mümkün olabileceği bilinen bir gerçektir.

⁷⁵ Balyiyen, H., a.g.k, s.35.

Türk gençliği yetişirken Türkiye Cumhuriyetine bağlı, milli manevi değerlerle donatılmış, bayrağını ve milletini seven, toplumun gelenek, görenek ve görgü kurallarına uyan, uygulanan bir nesil yetiştirmek, Türk Milli Eğitimi'nin görevi ve sorumluluğudur.

Kişilere bu davranışları kazandıran unsurlardan biri aile diğeri ise okuldur. İnsanların eğitim gereksinmesi büyük ölçüde okullarca sağlanır. Okul, yüzyıllar süren bir gelişim sonucunda toplumun ortaya çıkardığı vazgeçilmez bir toplumsal kurumdur. Eğitim ya da eğitim sistemi dendiğinde ilk akla gelen okuldur.

Genel anlamı içerisinde okul, belli bir yeri olan, belli bir süre devam eden, öğrenci ve öğretmeni değişen, geniş bir çevreye hitap eden, eğitim faaliyetini planlı ve programlı bir şekilde sürdüren, yani öğrenme faaliyetini organize bir ders faaliyeti olarak devam ettiren, genel mesleki çeşitler içerisinde şekillenen bir kuruluş olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda okul, küçük çaplı bazı fonksiyonların genel bir eğitim ve öğretim amacı çerçevesinde toplandığı bir kurumdur. Okul, eğitime ihtiyacı gidermek için çeşitli güçlerin bir araya geldiği bir yapı olarak değerlendirilebilir.

Okullar kültürü aktaran temel araçlardan biridir. Okullar formal toplumsallaşma kurumlarıdır. Okulun kurallarına göre toplumsallaşan genç, toplumun kurallarına da uyum gösterir.

Bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin ihtiyacı olan insan gücünün yetişmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur. Çocuk çevresinden bazen eğitsel, olmayan tecrübeler edinmektedir. Çevre ile çocuk arasındaki bu ilişki, hiçbir zaman son bulmamaktadır. Okulun, öğretmenin görevi, çocuğun yetişmesini sağlamak, bunu yaparken de çevreden edindiği eğitsel olmayan tecrübeleri de eğitsel yöne dönüştürmektedir.”⁷⁶

“Okulun işlevlerinden birisi de; okulda öğretilen şeylerin, somut bir anlam taşıması ve gencin ihtiyaçlarını karşılayabilmesidir. Bu açıdan okul ortamının, öğrencileri sosyalleştirici bir değer taşıması, onların aralarında işbirliği kuracak koşulları taşıması gerekmektedir. Öğrencilerin okulda öğrettikleri bilgiler kazandıkları davranışlar yine onların, okul dışındaki sosyal hayatlarında kullanabilecekleri ve sergileyebilecekleri türden

⁷⁶ Özçelik, E. Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2007, s.44-45.

olmalıdır. Öğrenciler okulda başka şeyler öğrenip toplumda başka davranışlar sergilemek zorunda kalırsa eğitimin ve okulun amaca hizmet etmediği ortaya çıkar.

Okul, ahlaki yapının oluşmasında da en mükemmel ortamı sağlayabilir. Okul, çocuğu sadece okul sonrası hayatında kullanacağı bilgiler ve mesleğe hazırlanmasının yanı sıra çocuğa ahlaki durumunu belirlemesi için de fırsat verir.

Okul toplum içerisinde bir toplumsal birimdir. İçinde bir kurum olarak bulunduğu toplum düzeni için; yetiştirmek zorunda olduğu öğrencilerin daha düzenli bir biçimde toplumsallaşmalarını sağlamalıdır. Bu sorumluluğunu yerine getirirken, okul-aile ilişkilerinin daha düzenli bir şekilde yürümesi gerekmektedir. Okul ve eğitim ortamlarının tamamı, çocuklar için aile dışındaki topluma geçiş aşaması olmaktadır. Aileden topluma geçerken çocukların kimlik bunalımları veya uyum sorunları yaşamamaları için geçişi sağlayan okulun görevini doğru ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmesi gerekmektedir.”⁷⁷

“Eğitim, insanın sosyalleşebilmesi diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurabilmesi, ortaklaşılın amaçlar için birlikte çalışabilmesi ve kendi kültürünü değerlendirebilmesi için ona, işbirliği yeteneği kazandırılmasıdır.

İnsanın kültürlenmesinde, sosyalleştirilmesinde eğitime düşen önemli görevler vardır. Eğitim, toplumun eğitime olan gereksinimlerini karşılamak için toplumca ortaya çıkarılmış bir toplumsal kurumdur. Eğitim, kurduğu okullarla ve eğitim yerleriyle toplumun kendisine verdiği eğitim görevlerini yerine getirmeye çalışır. Eğitim, kendisine verilen eğitim görevleriyle toplumu hem etkiler, hem de toplumun yapısından büyük oranda etkilenir.

Ferdin sosyalleştirilmesinde, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yeri önemlidir. Bu faaliyetler hem devlet, hem fert ve hem de devletle ferdin birlikte ortaya koydukları gayretlerle ortaya çıkabilir. Kültürün kazanılması ve genç nesillere aktarılması da eğitim, öğretim ve öğrenme süreci sonucunda elde edilir. Eğitimin sosyalleşme içinde etkin bir yeri vardır. Nitekim Ziya Gökalp'e göre de sosyalleştirme eğitim demektir. Fert dünyaya geldiği zaman sosyal olmayan bir varlıktır. Fakat cemiyet öyle bir muhittir ki, bu sosyal olmayan varlıkları içine girdiği andan itibaren kendisine benzetmeye, yani temsil ettirmeye çalışır. Fertlerin cemiyeti benimsemesi, yani sosyalleşmesi, cemiyetin bekası için gereklidir. Bir cemiyet fertlerine lisanını, ahlakını, estetik zevkini, ilmi mantığını teknik

⁷⁷ Bayrakci, Ö. a.g.k., s.40-41

vetirelerini aşılamazsa, yaşayamaz. İşte, cemiyetin fertleri üzerine tatbik ettiği bu sosyalleştirme işine terbiye adı verilir.”⁷⁸

“Sosyalleşme sürecinin temel kurumları arasında okullar gelir ve okulun öznesi de öğretmendir. Öğretmen öğrenci için önemli bir model ve rehberdir. Sosyalleşme sürecinde okul, bütün bireyleri çocukluktan okul yaşının sonuna kadar sürekli ve derin bir biçimde etkiler. Bu nedenle öğretmen çocuklar için eğitim süreci içerisinde ilgi odağıdır.

Karapınar’ın ‘Okuyan Ergenlerin Sosyalleşme Problemleri’ adlı çalışmasında yapılmış olduğu araştırmada, gençlerin %31’i “her zaman”, %46’sı “ara sıra”, “hayatın gerçeklerini okulda öğrendim” demişlerdir. “Çok az ve asla” cevapları oldukça düşük çıkmıştır. Bu cevaplardan anlaşıldığına göre, ergenlik çağına kadar gelen gençler, okul tarafından hayata hazırlanmış olduklarına inanmaktadırlar. Okul öğrenciyi sosyalleştirme işlevini yerine getirmektedir.

Çocuk okulda, çeşitli problemlerini nasıl çözeceğini öğrenir. Buna üç faktör neden olmaktadır. Birincisi; okuldaki eğitim anlayışının ailedekine uyum sağlaması ve desteklemesidir. İkincisi; okul müfredatının faydalı ve pedagojik olmasıdır. Üçüncüsü; olgun ve kabiliyetli bir öğrenim kadrosunun varlığıdır. Eğitim ve öğretimin amaçlara yönelik ve programa uygun bir şekilde yürütüldüğü durumlarda, öğrenciler, okulda çözdüğü problemlerle (bunu araştırma ödevlerini yaparak gerçekleştirirler) hayatta karşılaşılabilecekleri problemlere hazır olacaklardır.

Okul, sosyalleştirme üzerine uzmanlaşmış bir kurumdur. Okulun iki amacı vardır: Eğitim ve öğretim. Öğretim çocuğun yaş grubuna göre alması gereken bilgilerin aktarılmasıdır. Eğitimden kasıt ise iyi davranışlar kazandırmaktır. Eğitim ile toplumda geçerli olan değerler takviye edilir. Okulda öğretmenler örnek davranışlarıyla ve yetişkin olarak çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araç olduklarından, toplumda geçerli olan davranışları kusursuz olarak sergilemeleri gerekmektedir. Okul, bireyi içinde bulunduğu dar çevreden alarak daha geniş çevre ile temas etmesini sağlar. Çocuğu topluluktan toplum yaşamına ulaştırır. Bu durum bireye hareketlilik ve bir denge sağlar. Bununla birlikte, toplum içerisinde etkin bir rol alan birey, yaptığı etkinlik ve faaliyetler ile toplum için uyumsuzluğa düşmez ve kabul görür.

⁷⁸ Akıncı, A.Y., Ortaöğretim Kurumlarında, Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin, Sosyalleşme Süreci ve Şahsiyetin oluşmasına Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi., Kütahya, 2007, s.41-42.

Çocuğun toplumsallaşması ve yaşamı anlaması işlevini, eğitim kurumları olarak gösterilen okullar üstlenmektedir. Okula gitmekle çocuğun sosyal dünyası genişler. Okul çağına kadar 500–100 kişilik bir sokaktan ayrılıp 1000–1500 kişilik bir çevreye dâhil olmaktadır. Ayrıca yapacağı araştırmalar ile okul dışındaki sosyal hayatla da zaman zaman temasa geçmektedir. Tüm bunlar onun sosyal çevresinin genişlemesine olanaklar sağlamaktadır. Okul çağına gelmiş çocuktan bazı zihinsel ve sosyal beceriler kazanması beklenir. Bu başarı beklentisi karşısında çocuk, eğer beklentileri yerine getirebilirse kendisini başarılı, getiremezse başarısız hissetmektedir. Dikkat edilmesi gereken husus, öğrencilerin başarabilecekleri davranışları ondan istemektir. Çünkü çocuk bir işi başardığında kendine güveni gelir ve kişiliği bu oranda gelişir. Kişiliği gelişen çocuğun sosyalleşmesi daha kolay ve sağlıklı olmaktadır. Bu durumun tersi olarak, eğer okulda sadece öğretim yapılıp, eğitime yeteri kadar önem verilmez ise çocuğun sosyalleşmesi ve kişilik gelişiminde ciddi eksiklikler meydana gelmektedir.

Okul, kontrollü ve organize bir ortam olduğundan burada eğitim ve öğretim sürecini gerçekleştirmek öğretmeni, eğitim ve öğretimin planlamasını ve belirlenen amaçlara uygun olarak sürmesini sağlamak ise yöntemin sorumluluğundadır. Eğitim ortamlarında oluşturulan iş bölümü ve sonucunda gerçekleştirilen düzenli bir eğitim, öğrencileri amaca uygun bir şekilde yetiştirerek topluma hazır hale gelmelerine olanak sağlar.

İçtimai alanda sosyalleşmenin sağlanmasında eğitim kurumları önemli rol oynamaktadır. Eğitim kurumları iyi çalıştığında hem kaliteli, hem kendini geliştirmiş, hem de topluma faydalı, üretken bireyler yetiştirecektir. Okulların amacı bu doğrultuda olmalıdır. Ve yetiştirecekleri öğrenciler, okul hayatından sonra, toplum içerisinde beğenilen, kabul gören, faydalı olan ve toplumun devamlılığını sağlıklı bir şekilde sürdürmeye çaba gösteren, kendine güvenen, çevresine saygı duyan, kişilikleri gelişmiş ve sosyalleşmiş bireyler şeklinde olmalıdır.”⁷⁹

1.4.1.2. Bireylerin Kültürel Gelişimine Katkısı

“Bilimsel anlamda kültür, dini, sanatı, yapıp ettiğimiz her şeyi içine alan karmaşık bir varlık alanıdır. O bütünlük içinde yer alan her şey, her şeye bağlı ve bağımlıdır. Gözle görülmeyen, elle tutulmayan bu bağları, insanlar eğitimle öğrenir; dil ve iletişimle kurar,

⁷⁹ Bayrakci, Ö., .a.g.k., s.42-43.

sürdürür. Özetle, “Bilimsel anlamda kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bütünüdür.

Eriç’e göre; Kültür canlı bir varlık gibi insanla birlikte yaşamış ve gelişmiştir. Ancak aile, eğitim, devlet, din, dil, toprak, gelenekler, beslenme, çalışma ve yaşama çevreleri, bilim, sanat ve teknoloji gibi çeşitli faktörlerle de mutlak bir iletişim içindedir.

Kültür; alt yapıdaki üretim ilişkilerinin üst yapıya yansımadır. “Kültür” kelimesinin sosyolojik anlamı, bir topluluğun tüm yaşam biçiminin ifadesidir. Kültür öğrenilmiş davranışlar ve bu davranışların sonuçlarından meydana gelen bir bileşimdir. Onu bir araya getiren öğeler, belli bir toplumun üyelerince paylaşılır ve aktarılır.

Kültür, Calvin Wells’in ifadesiyle, “İnsan yaşamının zenginliği”dir. E.B. Taylor ise kültürü şöyle tanımlamış; “Kültür ya da uygarlık bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür.”⁸⁰

“Kültürel kişilik birey ve toplumların kişilik yapılarında odak noktayı oluşturur. Her türlü kişilik kültürel kişilikten etkilenir. Kültürel kişilikle alakalı problemler hem bireylerin hem de toplumun kişiliğini etkiler.

Sosyalleştirme, çocuğa, mensubu olduğu milletin kültürel değerlerini, töre, örf, adet, gelenek ve göreneklerini anlatma, öğretme ve benimsetme işidir. Bu işlem sonrasında çocuk toplumsal yaşama uyum sağlar, yani sosyalleşir. Sosyalleşme öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuklar kavrama ve taklit yoluyla kültürün adet ve değerlerini kazanırlar. Sonuç olarak, aynı süreç, çocuk açısından bakılırsa sosyalleşme, öğretmen ya da aile açısından bakılırsa sosyalleştirme diye adlandırılır.

Kültürleme ise, toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir.

Her iki kavram ile ifade edilmek istenenler aslında birbirinden çok da farklı değildir. Her millet, kendisine yeni katılan fertlerin bu süreçten geçmesini sağlar.

⁸⁰ Altun, O. H., Geleneksel Kültürün Korunması ve Tarihi Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Sanat Eğitiminin Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006, s.6

‘Çocuklar içinde yaşadıkları toplumun kurallarını bilmezler. Paylaşmayı, yardımlaşmayı, iş birliği içinde çalışmayı, duygularını ve düşüncelerini içinde yaşadıkları kültürün uygun gördüğü biçimde ifade etmeyi sonradan öğrenirler. Toplu yaşamak ve topluma uyum sağlamak için bu davranışların öğrenilmesi gerekir.’ Çocukların bu özelliklerle donatılması kültürel ya da sosyalleştirme diye adlandırabileceğimiz sürecin sonunda gerçekleşir.

Sosyalleşme ve kültürelleme süreci sırasında bireyler hem kendini, kendi özelliklerini tanırlar hem de kendine benzeyenlerle kendisi arasındaki farkları görür. Kısaca, ‘sosyalleşme bir kişilik ve kimlik edinme sürecidir.’ Bu da sosyalleşme sürecinin kişilik ve kimlik edinme sürecinde etkili olduğunu gösterir.

İlgili mevzuatlarda belirtildiği üzere okulun en önemli görevlerinden birisi, öğrenciyi hayata hazırlamak, parçası olduğu topluma uygun özelliklerle donatmak, yani öğrenciyi sosyalleştirmektir. Sosyalleştirmeden kastımız, bireyin toplumun kültürüne uygun hal, tutum ve davranışlar sergileyecek duruma gelmesidir. Bunun sağlanmasının yegâne yolu ise çocuğa mensubu olduğu milletin kültürel özelliklerini en iyi biçimde aktarmaktır. Çocuğu sosyalleştirmede önce anne-baba, okula başlaması ile öğretmen önemli rol oynar. Anne-baba ve öğretmenler, çocuğun sosyal çevre hakkında bilgi edinmesini sağlayarak kültürel değerleri öğretmek onu sosyalleştirmeye çalışır. Çocuğun sosyalleştirmesi görevini yerine getirecek ilk ve en önemli sosyal birim ailedir.

Günümüzde hemen her devlet kendi kültür değerlerini korumak, gözetmek ve genç nesillere aktarmak için müesseseler kurmaktadır. Hatta kendi gençlerinin yanı sıra dünyanın farklı ülkelerindeki insanlara kendi dillerini ve kültürlerini öğretmek için büyük bütçeler ayırmaktadır. Türkiye de aynı şekilde eğitim kurumlarına yatırım yapmakta, bütçesinin belirli bir miktarını eğitime ayırmaktadır. Milli gelirin israf edilmemesi, bütçeden eğitime ayrılan kaynağın amacına uygun olarak kullanılmasıyla mümkündür.”⁸¹

“ 20. yüzyılın başlarında eğitimin amacı ve görevi üzerinde yoğun tartışmalar yapılmıştır. Bu konuda iki temel görüş ön plana çıkmıştır. Birincisi ferdiyetçi, ikincisi de toplumcu görüştür. Eğitimi, bireylerin sosyalleşmesi olarak gören toplumcu ekolün ülkemizdeki en önemli savunucusu Ziya Gökalp olmuştur. Gökalp’e göre eğitimin amacı, milli kültürün öğretilmesidir.

⁸¹ Uyar, Y., Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2007, s.19-20

Gökalp'in fikirlerinin analizine geçmeden önce Gökalp'e benzer görüşe sahip sosyologların olduğunu belirtmeliyiz. Durkheim'e göre eğitimin amacı, toplumun dini ve ahlaki müeyyideleri, mesleki gelenekler, toplumsal his, fikir, adet ve törelerin toplamı olan "Sosyal varlık"ı fertlerde kurmak, meydana getirmektir. Durkheim eğitimi, toplumsal değerlerin yeni nesillere aktarılması ve ferdin sosyal varlık haline getirilmesi, bir diğer ifadeyle sosyalleştirilmesi olarak görmektedir.

Montaigne de eğitimi sosyalleşme bağlamında ele almaktadır. Ona göre "Çocuk gerçek hayat içerisinde yer almalıdır. O, tabiat, sosyal çevre ve insanlar hakkındaki bilgileri, kendi yaşantılarından çıkarmalıdır. Çocuk ve gençlere öğretilecek bilgilerin büyük bir kısmı, bizzat hayattan alınmış olmalıdır. Çocuk ancak iyice geliştikten sonradır ki tarih, mantık, fizik, geometri vb. diğer dallarda ders almalıdır." Montaigne, bu sözleriyle sosyalleşmenin, eğitimin en öncelikli konusu olduğunu ve sosyal ortam içerisinde yaşantı yoluyla sağlanabileceğini belirtmektedir.

Gökalp'e göre eğitimin iki temel amacı vardır. Birincisi, toplumun kültürünün ferde kazandırılmasıdır. Dolayısıyla eğitim bir kültürleştirme hadisesidir. Kazandırılacak olan kültür de din, ahlak, dil, tarih bilinci, mimari, sanat gibi öğelerden oluşur.

Eğitimin ikinci görevi ise milli fertler yetiştirmektir. Fertler ancak milli kültürü alırlarsa şahsiyet sahibi olurlar. Ferdin millileştirmek suretiyle şahsiyetini geliştirmesi, insanlık ilişkileri açısından çevresiyle uyum içinde bulunmasıdır. Toplumun bir üyesi olarak fert, kendini topluma adapte edebildiği ölçüde iç dünyası huzur bulabilir. Ancak bunun sonucunda dengeli bir ruh sağlığı ile şahsiyete sahip olabilir. Şu halde şahsiyetin kuvvetli ve istenilen şekilde gelişebilmesinin gereği, toplumla uyum halinde bulunmaktadır. Bu durum ise ferdin sosyalleşmesi şeklinde açıklanabilir.

Ülkemizde tüm eğitim-öğretim kurumları 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri doğrultusunda faaliyet gösterir. Bu amaç ve ilkeleri ele aldığımızda bireylerin sosyalleşmesinin Türk Milli Eğitimi açısından son derece önemli olduğunu göreceğiz.

Türk milli eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yuttaşlar olarak yetiştirmek,

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Birinci maddede belirtildiği üzere Türk Milli Eğitim sistemi bireyleri, milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerle donanmış, ailesini vatanını ve milletini seven birer şahsiyet olarak yetiştirmeyi hedeflemektedir. İkinci madde de bireylerin toplumun sağlıklı bir üyesi olarak yetişebilmeleri için sahip olmaları gereken karakter üzerinde durulmuştur. Aslında bu iki maddede tamamiyle fertlerin sosyalleşmesi hedeflenmektedir.

Üçüncü maddede ise mesleki eğitim sadece toplumun ihtiyaç duyduğu işgücü olarak görülmemiş, bireylerin kendini mutlu hissedeceği mesleği seçmesi hedeflenmiştir. Bu da sosyalleşmenin farklı bir boyutunu işaret etmektedir.

Eğitim ile kültür arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Eğitimcilere göre kültür, eğitim yoluyla kazanılan muhteva, eğitim ise bu muhtevayı kazandıran süreçtir. Bu bakış açısına göre, eğitimsiz kültür, kültürsüz eğitim düşünülemez. Eğitim yol ise, kültür yolunun hayat

boyunca öğrendiklerinin tümüdür. Okullarda verilen derslerden, özellikle dil, tarih, din ve ahlak dersleri, kültür aktarımını ve öğrencilerin kültürel gelişimlerini sağlayan derslerin başında gelir.”⁸²

1.4.1.3. Toplumsal Birlik ve Beraberliğin Sağlanması(Ortak Değerlerin Kazanımı)

Türk milli eğitiminin genel amaçlarından ilki, ‘**Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan**’ bireyler yetiştirmenin Türk milli eğitiminin amacı olduğunu belirtmektedir. Bu özelliklere sahip bireyler yetiştirmek, Türk milli eğitiminin amacıdır. MEB’e bağlı bütün okullarda verilen derslerin bu amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Öğrencilerin, belirtilen milli, manevi ve kültürel değerleri benimsemesi, ailesini, vatanını, milletini sevmesi için bu değerlerin, derslerde öğrencilere tanıtılması, öğretilmesi; aile, vatan ve millet sevgisinin genç nesillere aşılmalıdır. Yani ders içeriklerinde bu değerlerin bulunması, öğretmenlerin de bunları öğrencilere sezdirmesi, anlatması, sevdirmesi ve aktarması gerekmektedir.

Çocuğun milli benliği ilk sosyal çevresi olan ailede, daha sonra da okulda oluşmaya başlar. Yani ‘ben’den ‘biz’e geçilir. ‘Biz’ ile ifade edilmek istenen ise millettir. Birey bu milli şuura ulaştığında kendisinin bir millete mensup olduğunu düşünür ve başka milletlere karşı kendi milletine güvenmeye başlar.

“Milli kişiliğin oluşmasında çocuk eğitiminin önemli bir yeri vardır. Toplumların yaşam biçimleri, gelenek ve görenekleri, bir ülkenin tarihi, coğrafyası, çocuk eğitimine etki eder, bu da milli kişilik yapısını etkiler.

Milli kişilik, milli benlik ve milli kimliğin uyumlu bir duruma getirme, başka toplumlar karşısında değer ve normlarına şuurulu, akıllı ve ısrarlı bir şekilde sahip çıkma halidir. Okulların önemli görevlerinden birisi benlik ve milli kimliğin uyumlandırılıp içinde yaşadığı toplumun değer yargılarıyla barışık bir birey oluşturmaktır.”⁸³

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen amaçlara ulaşmak için örgün eğitim kurumlarında sistemli bir kültür aktarımı yapmak gerekmektedir. Bu sebeple okullarda

⁸² Davarcı, M., a.g.k., 26.

⁸³ Yörükoğlu, A., Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara, 1978, s.170

Türk kültürünü oluşturan her türlü maddi ve manevi değerleri öğrencilere aktaracak ortamlar hazırlanmalı, derslerin programları da buna uygun olarak hazırlanmalıdır.

“ Milli kültürümüzü ve toplumun değer yargılarının çocuğa benimsetilip ve sevdirmesi açısından okullarda öğretilen dersler ve müfredat programları içerisinde özellikle Türkçe dersleri ayrı bir öneme sahiptir.

Bu nedenle Türkçe öğretimi kapsamında uygulanacak faaliyetler için resmi dayanak olan İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, ilköğretim çağındaki çocuklara kazandırılması hedeflenen özellikler hakkında bilgiler verir. Bu özellikler toplumsal birliğin ve bütünlüğün sağlanmasında oldukça önemli vurgulardır.

a) Öğrencilerin, milli ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak.

b) Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek.

c) Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle milli kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak.

Özbay; eğitsel programı ve öğretim programını şu şekilde ifade eder:

‘Eğitim, programı, bir milletin kültürünü meydana getiren temel unsurları dikkate alarak toplumdaki sosyal bağları düzenleyen, bunları gelecek nesillere aktaran, muhatap kitlelere kazandırılması gereken davranışları gösteren hedefler dizisidir.’

2006–2007 eğitim öğretim yılında itibaren 6. sınıflardan başlayarak uygulamaya konmak üzere Türkçe Dersi Müfredat Programı yeniden hazırlanmıştır. Yeni programın genel amaçlar kısmından aşağıya alınan üç madde, milli ve toplumsal birliği kazanımı ve korunması amacıyla aşağıda ifadelere yer verilmiştir.

1. Dilimizin milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleridir.

2. Türk ve Dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,

3. Milli, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Türkçe ğretiminde kültür aktarımı, Türk milletinin bekası için önem arz etmektedir. Her millet kendisini değerli görür. Kendisi için değer biçer ve bu, fertler arasındaki münasebetler vasıtası ile kolektif Őuur halini alır. Böylece milli benlik oluşturur. Millet, kendisi için biçtiği bu değeri duygu, düşünce ve hayallerinde yaŐatır. Daha sonra da milletin bekası için bunları yeni nesillere sistemli veya systemsiz olarak aktarır. İŞte bu aktarımda, Türkçe dersinin görevi büyüktür. Türkçe öğretilirken aynı zamanda Türk milletine ait değerler üzerinde ısrarla durulmalı ve milli benlik canlı tutulmalıdır.

Milletin mevcudiyetini sürdürmesi için kültür önemle korunmalıdır. Toplumun her kesimi kültürel değerlere aynı Şekilde sarılmalı, hayatlarında bu değerlere uygun davranışlar, tutumlar sergilemelidir. Eğer bir toplumda farklı kesimler kültürel değerleri farklı algılar, anlar ve yorumlarsa toplum kendiliğinden kültür bunalımına girer ve kimlik tartışması ortaya çıkar. Bunun sonucunda da devletler yıkılmanın, yok olmanın eŐięine kadar gelir. Bu sebeple toplumun tamamınca benimsenmiŐ olan kültürel değerlerin zamanında korunması ve yeni nesillere aktarılması devlet tarafından gerektiğince desteklenmelidir. Bu da en iyi, okullarda, özellikle de Türkçe derslerinde yapılabilir. Böylece, hem yeni nesiller geçmiŐten miras kalan değer yargılarına ve kültürel özelliklere sahip olarak yetiŐir hem nesiller arasındaki anlaŐmazlıklar en aza indirilir hem de milli birlik ve bütünlük tesis edilmiş olur. .

Milli birliğin ve toplumsal bütünlüğün sağlanmasına yönelik ortak dilin yani Türkçemizin nemi bilinen bir gerçektir. Türkçe'nin kültür aktarımında en önemli araç olduğunu da daha önce belirtmiştik. Türkçe ğretiminde kültür aktarımı yapılması, uluslar arası arenada millet olarak nefsimize güvenimizi artırmada etkili rol üstlenecektir. Yukarıda da belirtildiği üzere hızlı teknolojik gelişmeler sonrasında dünya küçülürken milletler ve devletlerarasındaki münasebetler artmaktadır. Her millet ya da devlet uluslar arası münasebetlerde isteklerinin, hassasiyetlerinin ve kararlarının dikkate alınması için kendi ayakları üzerinde durmak ve millet olarak saygınlık kazanmak mecburiyetindedir. KiŐiyi toplumda kültürel gücü ayakta tuttuğu gibi, bir milleti de dünya milletleri arasında ayakta tutan, ona sürekli canlılık veren kültürel kaynaklarıdır. Burada milli kimliğin yani kültürün önemi ortaya çıkmaktadır. Hiçbir millet, taklitçi, kendi kültürel kimliğine sahip çıkmayan başka bir millete saygı duymaz. Dolayısıyla millet olarak bütün fertlerimize milli

kimliğimize ait unsurları aktarmak, milli şuuru uyanık tutmak zorundayız. Bu da ancak okullarda yapılacak bilinçli çalışmalarla mümkün olabilecektir. Türkçe öğretimi, yapılacak çalışmaların başlangıcını teşkil etmelidir.”⁸⁴

“ Kültür aktarımı yoluyla milli şuuru uyanık tutmak sadece dışarıdan gelecek tehlikelere karşı kalkan olarak düşünülmemelidir. Her ülke gibi Türkiye’nin de ülke içinde yaşadığı problemler vardır. Geçmişte yaşanan bazı yıkıcı olaylar hakkında Biner’in resmi kaynaklarla desteklediği şu görüşleri dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir.

‘Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 12 Eylül’ü müteakip yıllarda hazırlanan’ Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunda;

‘Türkiye’nin Öğretim Kurumlarında gençlere bir değerler sistemi kazandırılması gerekirken, gençlerin kendi değer ve kültür sistemlerini kendilerini meydana getirmek durumunda bırakıldığı belirtilen raporda, gençlerin kendiliğinden doğru kararlar verme yeteneği, aile ve okul eğitimi ile verilmediğinden geçmişte aşırı uçlara çekilmeleri kolaylaşmıştır.’ denildi.

Ülkenin siyasi rejimini ve devletin temel dayanaklarını korumak için de eğitim öğretim faaliyetlerinde kültür aktarımı gereklidir. ‘Hemen her ülkede kanuni müeyyidelerin ardında sadakatlerin ve inanışların mevcut olması gerektiği, böyle olmadığı takdirde hukuki kodların ruhsuz kalıplardan ibaret kalacağı hususu, bütün siyasi iktidarlar tarafından bilinen bir gerçektir. Bunun içindir ki, yeni ve eskiden değişik bir siyasi rejimi veya bir sosyal nizamı temsil eden iktidar otoriteleri, genç dimağların yeni rejimle ilgili kültürün değerlerine inanç ve sadakatle bağlanmış hale getirilmesi hususunda eğitim müesseselerinin yardımlarına müracaat ederler. Bu gaye ile alınan tedbirlerin hiçbir gizli tarafı yoktur. Telkin aşamasında ders programları yeniden tanzim edilir, okutulan kitaplar yeni baştan yazılır ve genç nesiller böylece yeni bir terbiyeye tabi tutulur. Sovyet Rusya’da aşağı yukarı otuz senelik bir süre boyunca böyle bir tatbikatın mevcut olduğu görülmektedir. Keza Çekoslovakyalı öğrenciler, bütün gayesi sosyalizmi öğrenmekten ibaret bir eğitime tabi tutulmuşlardır.’ Aynı düşünceden hareketle, ‘Türk milli eğitimi, Türk milletinin bütün fertlerini Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven, Türkiye Cumhuriyetine karşı sorumluluklarını

⁸⁴Uyar, Y., a.g.k., s.29

bilen, sağlıklı yurttaşlar olarak yetiştirmekle görevlidir.’ Türk milli eğitimine düşen bu görevi okullar yerine getirmektedir.”⁸⁵

“Türkiye’de hızlı bir kültürel yozlaşma yaşanmaktadır. Bu yozlaşmanın sebebi olarak yabancı kültürlerin tesiri, teknolojiadaki hızlı gelişme, medyanın ve popüler sanatçıların olumsuz tesirleri vb. pek çok şey gösterilebilir. Ancak bütün bunlar bir yana, okullarda, genç nesillere kendi tarihleri ve kültürel kaynaklarının tanıtılması, kültür yozlaşmasının önemli sebepleri arasında ilk sırayı almaktadır. Aile içinde ya da okullarda kendi kültürel değerlerini görmeyen, tanımayan nesiller bu boşluğu farklı şekillerde doldurmaktadır. Yaşanan, önemsenmemesi gereken basit değişiklikler olabildiği gibi; hayatlarının her alanında etki eden hatta kişiliklerini etkileyen değişimler de olabilmektedir. Bütün bu istenmeyen gelişmelerin ve yozlaşmanın önüne geçmek için genel olarak eğitimde, özelde de Türkçe öğretiminde Türk kültürü aktarılmalıdır.

‘Türk toplumu olarak sınırsız şerefler, paha biçilmez payeler atfettiğimiz her şeye; vatan, millet, devlet, sancak, bayrak, ordu, hamaset, şehadet, istiklal, zafer gibi bütün toplumsal mefhum ve mazruflarımıza ulviyet ve kutsiyet kazandıran manevi değerlerin bütününe ‘Milli Kültür’ diyoruz. Milli varlığımızın kutsal sermayesi, toplumumuzun manevi hayat kaynağı olan bu değerler manzumesini muhafaza etmek’ her Türk vatandaşının ve Türkiye Cumhuriyeti’ne ait kurumların en önemli vazifesidir. Bu bakımdan, Türk milli kültürünü korumak için Türkçe derslerinde Türk kültürünün unsurlarını yeni yetişen nesillere aktarmak elzemdir.

Toplumun genel normlarını temsil edemeyen, kendi bünyesinde özümseyememiş olan gruplarda yetişen genç kuşakların topluma uyması güç olduğu kadar birey ile toplum arasındaki çatışmaların da nedeni olabilmektedir. Böyle gruplara ait olan gençlerin toplum normlarına uyması güçtür ve normlardan sapan kişilikler oluşturmaları mümkündür.

Bu açıklama ışığında okulu da bireyin içinde bulunduğu gruplarda birisi olarak değerlendirmek gerekmektedir. Okul, toplumun kültürünü yaşattığı ve çocuğa aktardığı ölçüde çocuğun toplumsal gelişimine, millete intibakına ve kültürel kimlik gelişimine katkı sağlar. Dolayısıyla eğitimin kültürel kimliğin gelişimine doğrudan etki ettiğini söylemek mümkündür. Okullarda verilen dersler içinde de kültürü aktarma görevi en çok Türkçe

⁸⁵ Köseoğlu, N., Milli Kültür ve Milli Kimlik, İstanbul, 2003, s.311

dersine düşer. Çünkü dersin muhtevası, materyalleri ve programlarda belirlenen amaçları, Türkçe dersini, kültürü yaşatma ve aktarmada en etkili ders kılmaktadır.

Bilgen, eğitimin kültürel girdilerini evrensel, insani ve milli olmak üzere üç boyutta ele almıştır. Kültürel girdilerin milli boyutunda bayrak, millet, vatan, dil, din, tarih, örf, adet ve gelenek ve bir milletin üyesi olma inancını temel değişkenler olarak ele almıştır. Daha sonra da bu değişkenlerin eğitim yoluyla işlenmesi sürecine ait şu görüşleri dile getirmiştir. Bilgen'e ait görüşlere geçmeden önce şu nokta mutlaka dikkate alınmalıdır: Belirlenen değişkenler farklı şekillerde ele alınabilir, daha da zenginleştirilebilir ya da daha ayrıntılı bir sınıflamaya tabi tutulabilir.

'Ben Türk'üm' diyen bir kişi kendi milliyetinin farkındadır. Ancak bu farkındalığın şuurlandırılması, gelişmesi gerekmektedir. Ferdin milliyetine bağlı özellikleri, şuurdu davranışlara dönüşerek dışa yansıdığında, kültürel kimliğin geliştiğinin bir göstergesi olur. Bunu için de ferdin bayrak, millet, vatan, dil, din, tarih, örf-adet, gelenek vb. konularda eğitilmesi gerekmektedir.'⁸⁶

⁸⁶ Uyar, Y., a.g.k., s.42

II. BÖLÜM

2. MEVCUT EĞİTİME HİZMET VEREN OKULLARIN GENEL DURUMU

2.1. Genel Olarak Türk Eğitim Sistemindeki Okulların Genel Durumu

Bir ülkenin içinde bulunduğu çağa ayak uydurabilmesi, refah seviyesini yükseltebilmesi ve küreselleşen dünyada önemli bir yere sahip olabilmesi için eğitim, olmazsa olmaz koşullardan biridir. Eğitimin kalitesinin yüksek olması demek nitelikli işgücü ve dinamik bir toplum anlamına gelir. Böyle biri toplum içinde yer alan bireylerde uygun koşullar sağlandığında o ülkenin gelişiminde katkıda bulunacaklardır. Dolayısıyla genel anlamda eğitim, özel anlamda da eğitimin taşları olan okullar, bu insan profiline ulaşmada hayati bir önem taşımaktadır. O ülkede sorunlu bir eğitim sistemi varsa, bu sorunların toplumun diğer alanlarına yansımaları da kaçınılmazdır.

Her eğitim sistemi az-çok bazı sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar dönem dönem farklılıklar gösterir. Ne olursa olsun, eğitim bir ulus için büyük önem taşıdığından, mutlaka bu sorunların giderilmesi ve daha iyiye gidilmesi için gerekli adımlar atılır. Atılan bu adımların büyüklüğü ise o ülkenin hem ekonomisi hem de eğitim politikasıyla yakından ilişkilidir. Yani bir anlamda, ülkenin gelişmişliğiyle paralel olduğu söylenebilir.

“Erden’e göre klasik bir okul binasında bulunması gereken özellikler ise şunlardır.

- Okul binaları genel görünüşüyle çocuğa güven vermeli, temiz, bakımlı ve sağlam olmalıdır.

- Okul binalarının büyüklüğü öğrenci sayısı ile uyumlu olmalı, okulda öğrencilerin rahat edebilecekleri ve oyun oynayabilecekleri bir bahçe bulunmalıdır.

- Bina içinde çocukların spor yapmalarına ve sosyal faaliyetlerde bulunmalarına olanak sağlayacak geniş ve kapalı alanlara yer verilmelidir.

- Binanın içinde dersliklerin yanı sıra en az bir fen bir de bilgisayar laboratuvarı ve kütüphane olmalıdır.

- Bina içinde öğrenci sayısına ve sağlık koşullarına uygun lavabo ve tuvalet olmalıdır.

- Dersliklerin güneş görmesi, aydınlık ve sağlık koşullarına uygun, öğretim araç ve gereçlerin kullanılmasına olanak sağlayıcı donanıma sahip olmalıdır.

- Sıralar, sandalyeler, lavabolar öğrencilerin fiziksel yapısına uygun hazırlanmalıdır.

- Binalar sınıflar ile yönetici odaları, öğretmen odaları, laboratuvar arasında ulaşım kolay olmalıdır. Bina personelinin iletişimini aksatmamalıdır.

MEB, yukarıda verilen özellikleri ve pek çok yeniliği de kapsayan modern görünümlü ve çok amaçlı kullanılabilir okul binaları yapma çalışması başlatmıştır. Sekiz yıllık eğitime geçilmesiyle oluşan bina ihtiyacını gidermek için özellikle yapım öncesi yeni okul binalarının fiziki yapısına ilişkin arayış içine giren bakanlık, bu çerçevede okul binalarının yapısına karar vermek için üniversitelerin mimarlık bölümleriyle toplantılar yapmıştır. ‘Bizim Okul Projesi’ kapsamında yapılacak okul yapılarında, okul binalarının yakınında oturan ailelerin de yararlanabileceği şekilde salonlar, laboratuvar ve spor salonları bulunması hedeflenmiştir. Gri okullara son verme, daha sıcak görünümlü ve işlevli okul binaları yapma bu proje kapsamında alınan bazı kararlardır.”⁸⁷

“Gerek, İlköğretim ve Ortaöğretimde, gerekse Yükseköğretimde bahçe ve bina yetersizliğinden ailelerin uyarlanma sorunlarına kadar pek çok sıkıntı içiçe geçmiş durumda. En kötüsü de bu kadar sorunla yüz yüze olunca, nereden ve nasıl başlanacağını bile kestirilmesi güçleşmektedir. Yine de fiziki sorunlar bir sıralama yapacak olursak;

- % 46’sının bahçesi dar,
- % 49’u kalabalık,
- % 52’si derslik sıkıntısı çekiyor,
- % 65’i ders araç gereci bulamıyor,
- % 66’sının tuvaletleri bakımsız,
- % 70’inin laboratuvar-atölye eksikliği bulunuyor,
- % 72’si hijyen sorunları yaşıyor.

⁸⁷ <http://egitim.cukurova.edu.tr/myfiles/open.aspx?file=1175.pdf> (12.06.2009)

- Her 4 okuldan 3'ü (% 74'ü) ödenek sıkıntıları çekmektedir. Okullar; artık dönem başlarında veli ve öğrencilerden toplanan yardımlarla (harçlarla, katkı paylarıyla...) ayakta durmaktadır. 2004 ilköğretim taramasında ilköğretim için eğitim başına ortalama 11 YTL istenirken; 2006'da ortaöğretim için öğrenci başına 15 YTL istenmiştir.

Yukarıdaki sorunlar ilköğretim okulları içinde geçerlidir. Okulların fiziki-teknik donanımına bakıldığında ise yine çok sayıda eksiklik göze çarpmaktadır;

- İlköğretim okullarının % 82'sinde küçük yaşta yeni başlayan çocuklarla ikili kademe öğrenciler aynı binada ders görmektedir,

- İlköğretimlerin % 70'i, normal liselerin % 68'i ikili öğretim (sabahçı-öğlenci) yapmaktadır,

- Derslik başına ilköğretimde 60, liselerde 53 öğrenci düşüyor,

- Müzik odası, dil laboratuvarı neredeyse hiç bulunmuyor,

- Spor salonu başına ilköğretimde 5.412 ve normal liselerde 3.334 kişi düşüyor,

- Tek bir tuvaleti ilköğretimde 117, liselerde 145 kişi ortak kullanmaktadır.

Okullarımızın fiziki alt yapısı ve donanım eksikliği çok ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır. Yetersizlikler ve yoksunluklar bir yana, ikili eğitim, taşınmalı eğitim birleştirilmiş sınıflarda eğitim uygulaması yapılan, yeşil alan ile oyun alanı yoksulu okullarımızda; beton yığınlarından oluşmuş duvarlar üzerinde yazı yazarken kâğıdın yırtıldığı tahta sıralardan, kara tahtadan ve öğretmen masasından başka araç olmadığı anlaşılmaktadır.

2007–2008 eğitim öğretim yılı başında eğitim sisteminin karşı karşıya olduğu diğer sorunları ana başlıklar halinde sıralamak gerekirse;

- Öğrencilerin 24 kişilik sınıflardan eğitim görebilmesi için 145 bin yeni derslik yapılması gerekmektedir.

- Türkiye'de nüfusun ortalama eğitimi 5 yıldır.

- Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde yaklaşık 5 milyon çocuk ve gencimiz, çağ nüfusu içinde olmasına rağmen eğitim hakkında yararlanamamaktadır.

- İlköğretimden yararlanmayan çocukların % 70'i kız çocuğudur.
- Sınıf mevcutları büyük kentlerde ortalama 40–45 civarındadır, sınıfların kalabalık olması eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.
- Şu an Türkiye’de, bugünkü haliyle bile en az 70 bin öğretmen açığı bulunmaktadır. Bu açıklar, 24 kişilik sınıflarda tam gün eğitime geçilmesi durumunda yaklaşık 200 bine yükselmektedir.

Eğitim sisteminin içinde bulunduğu sorunların aşılması ve Türkiye’de toplumun eğitim düzeyini yükseltmek, ancak gerçekleştirilecek köklü değişiklikler olanaklı olabilir. Bu nedenle eğitim sisteminde yapısal değişiklikler gereklidir. Okul öncesi eğitimden başlayarak eğitim yatırımlarına, ders kitaplarının hazırlanmasından eğitim yöneticilerinin belirlenmesine; sınıf mevcutlarından eğitimin laik, bilimsel, demokratik ve kamusal yönünün geliştirilmesine özen gösterilmelidir. Derslik, okul, öğretmen açıklarından eğitimin genel bütçe içindeki payına kadar, eğitimin hemen her alanında köklü bir değişime gereksinim vardır. Gerekli değişiklikler yapılmadan atılacak her adım, sorunlarımızın sonraki yıllara ertelenmesinden öteye gitmeyecektir.”⁸⁸

“Türk Eğitim-Sen, OECD ve Milli Eğitim Bakanlığı verilerinden yola çıkarak Türk Milli Eğitim durumunu ortaya koyan bir araştırma gerçekleştirdi. Araştırma OECD verilerini de göz önünde bulundurduğumuzda ne yazık ki, eğitimin içler acısı halini gün yüzüne çıkarıyor.

Buna göre Türkiye’de okul öncesinde (3–5 yaş) 3 milyon 322 bin 151, ilköğretimde (6–13 yaş) 407 bin 70, ortaöğretimde (14–16 yaş) ise 601 bin 283 öğrenci okula gitmiyor. Okula gitmesi gereken öğrenci sayısı 19 milyon 205 bin iken; şu anda sadece 14 milyon 878 bin 496 öğrenci okula devam ediyor. Yani tam 4 milyon 330 bin 504 öğrenci ders sıralarındaki yerini alamıyor. Bu öğrencilerin 2 milyon 486 bin 554’ünü de kız öğrenciler oluşturuyor.

Türkiye’de derslik açığı ilköğretimde 218 bin 366, ortaöğretim 66 bin 729.

Sınıf başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında; Türkiye’de ilköğretimde 35, ortaöğretimde 34’dür. Ancak bu rakamlar büyük şehirlerimizde ve Doğu ve Güneydoğu

⁸⁸ http://www.egitimsen.info/down/130907_2007-2008egitim%20raporu.doc (10.06.2009)

Anadolu Bölgesinde çok daha yüksektir. Sınıf başına düşen öğrenci sayısı İstanbul'da ilköğretim için 58, ortaöğretim için 44, Ankara'da ilköğretimde 41, ortaöğretimde 40, Adana'da ilköğretimde 46, ortaöğretimde 50, Diyarbakır'da ilköğretimde 52, ortaöğretimde 62, Şanlıurfa'da ilköğretimde 63, ortaöğretimde 47, Mardin'de ilköğretimde 50, ortaöğretimde 60, Batman'da ilköğretimde 49, ortaöğretimde 57'dir.

OECD ülkelerinde ise sınıf başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 21.4, ortaöğretimde 24.1'dir. Bu rakam Lüksemburg'ta ilköğretimde 15.8, ortaöğretimde 19.7, Portekiz'de ilköğretimde 16.4, ortaöğretimde 23.5, İsviçre'de ilköğretimde 19.2, ortaöğretimde 18.7, İzlanda'da ilköğretimde 17.1, ortaöğretimde 18.5, Danimarka'da ilköğretimde 19.5, ortaöğretimde 19.4'tür.

Türkiye'de OECD standartları göz önüne alındığında ve çağ nüfusunun tamamının okula gitmesi durumunda derslik açığı okul öncesinde 229 bin 187, ilköğretimde 218 bin 366, ortaöğretimde ise 66 bin 729'dur.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısında da Türkiye ile OECD ülkeleri farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 27, ortaöğretimde 18'dir. OECD ülkelerinde ise öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 16.9, ortaöğretimde 13.3'dür. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı İsviçre'de ilköğretimde 14.3, ortaöğretimde 11.2, Portekiz'de ilköğretimde 11.1, ortaöğretimde 8.4, Norveç'te ilköğretimde 11.9, ortaöğretimde 10, Macaristan'da ilköğretimde 10.7, ortaöğretimde 11.2, Yunanistan'da ilköğretimde 11.3, ortaöğretimde 8.3, Belçika'da ise ilköğretimde 12.9, ortaöğretimde 9.6'dır. Buna göre Türkiye'de OECD standartlarına ve çağ nüfusunun tamamının okula gitmesi durumunda öğretmen açığı ilköğretimde 263 bin 88, ortaöğretimde 112 bin 184'tür.

Türkiye'de okul öncesinde okullaşma oranı yüzde 24, Belçika'da yüzde 120,8

Okullaşma oranları ise Türkiye'de OECD ülkelerine göre düşüktür. Türkiye'de okullaşma oranları okul öncesinde yüzde 24, ilköğretimde yüzde 90.1, genel ortaöğretimde yüzde 34.7, mesleki ve teknik ortaöğretimde ise yüzde 21.8'dir. OECD ülkelerinde okul öncesinde (3-4 yaş) yüzde 66.3, ilköğretimde (5-14 yaş) yüzde 98.3, ortaöğretimde (15-19) ise yüzde 80.5'tir. Belçika, İtalya, Portekiz, İspanya, İngiltere gibi ülkelerde okullaşma oranları yüzde 100'ü geçmiştir.

Araştırma ile ilgili açıklama yapan Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı Şuayip ÖZCAN, Türk Milli Eğitim sisteminin hala OECD ülkelerinin çok gerisinde olduğunu söyleyerek, eğitim sistemimizin baştan aşağı yenilenmesi gerektiğini vurguladı. Hâlihazırdaki sorunların çözümü için ciddi adımlar atılmadığını ifade eden ÖZCAN, eğitime ve eğitimciye de yeteri kadar önem verilmediğini ve bu nedenle ülkemizin eğitim alanında siyah-beyaz bir tablo çizdiğini dile getirdi.”⁸⁹

“2008–2009 eğitim öğretim yılında eğitim sisteminin karşı karşıya olduğu diğer sorunları sıralamak gerekirse;

- İlköğretim öğrencileri öğretim şekline göre %45’i normal eğitim yapan okullarda, %55’i ikili eğitim yapan okullarda okumaktadır. Şehir ilköğretim okullarının üçte ikisinde ikili öğretim yapılırken, köy ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin büyük bölümü birleştirilmiş sınıflarda eğitim görmektedir.

- Türkiye’de 6–13 yaş grubundaki çocukların 273 bin 634’ün okula gitmemektedir. Bunların 78 bin 261’ini erkekler, 195 bin 373’ünü, kızlar oluşturmaktadır.

- Türkiye’deki 8 milyon engellinin %36,3’ü okuma yazma bilmemektedir. Engelliler arasında ilkokul mezunlarının oranı %41 iken, yüksekokula devam edenlerin oranı sadece %2.24’tür.

- Eğitimin niteliğini yükseltmek için derslik yapımına paralel olarak her yıl en az 50 bin kadrolu öğretmen atamasına ihtiyaç vardır.

- Türkiye’de eğitimin 30 öğrencili sınıflarda verilmesi durumunda net derslik açığı 68 bin 195. Buna göre her yıl 35 bin derslik yapılması durumunda derslik açıkları iki yılda bitirilebilir.

- Okullarda araç-gereç, kütüphane, fiziki altyapı ve donatım yetersizlikleri hala giderilmemiştir.

- Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde yaklaşık 5 milyon çocuk ve gencimiz, çağ nüfusu içinde olmasına rağmen eğitim hakkında yararlanmamaktadır.

⁸⁹ <http://www.turkegitimsen.org.tr/modules.php?name=News&file=article&sid=554> (12.06.2009)

- Sınıf mevcutları büyük kentlerde ortalama 40–45 civarındadır, sınıfların kalabalık olması eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir.”⁹⁰

2.1.1. Öğrenmede Eğitim Ortamının Önemi

“İnsanlık tarihi insanın eğitsel tarihidir. Böylesi önemli bir süreç, daima insanı mekânlarla birleşerek değer kazanmıştır. Medeniyetler tarihe inşa ettikleri eğitim yuvalarıyla damgalarını vurmuşlar ve bu faaliyet alanlarıyla kendilerine övünç kaynakları yaratmışlardır.

Her dönem kendine özgü eğitim özellikleri ve eğitim mekânları ile yeni sistemler oluşturmuştur. Tarihsel veriler toplumların belirli dönemlerde felsefi, dini ve bilimsel gelişmeleri durumunda eğitim sistemleri amacına uygun olarak ideal eğitim mekânları düşünmüş ve gerçekleştirmiş olduklarını göstermektedir.

İster geleneksel ister modern dönemler dikkate alınsın insanlık, ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurumlar oluşturulmuştur. Toplumsal beşeri ihtiyaçları karşılamak üzere oluşturulan kurumların en gelişmiş, dinamik ve faal olanları arasında okulu saymak mümkündür. Okul güven uyandıran konumu ile her zaman kendine olan talebi karşılamak için çaba sarf etmektedir.

Bu konumu dikkate alanlarda bir kısmı okulu, hayat karşısındaki ideal mekân hatta ‘mabet’ olarak nitelendirirken onun içinde görev yapan ‘ruh mimarı’ öğretmeni ile birlikte ‘mana âlemine’ götüren yol olarak kabul etmektedirler. Buna karşılık okulu bir efsane haline dönüştürmeden ‘geleneklerin girift, toplum birikimlerini karmaşık olduğu ve bunların simgeler halinde amaçlandırılarak öğretilmesi gerektiği zaman ortaya çıktığını’ ifade eden, onu hayatın bizzat kendisi yaparak içindekilere ‘kararlılık ve güven’ vermeye çalışan bir kurum olarak kabul eden görüşlere de rastlamak mümkündür.”⁹¹

“ Günümüzde öğrencilere kazandırılan bilgilerin özelliği kadar nasıl bir ortamda öğretildiği ve eğitim sürecinde iletişimin nasıl gerçekleştirildiğinin de önemi anlaşılmıştır. Bu nedenle okulların niteliği söz konusu olduğunda üç temel kavram ortaya çıkmaktadır. ‘Kalite, verim ve öğrenci başarısı’. Elbette bu kavramların okul yaşamına geçirilebilirliği çok uzun bir zaman önce başlamıştır. İ. E. Başaran okul kalitesini ‘okul etkililiği’

⁹⁰ <http://www.egitimsen.org.tr/download/2008-2009EgitimDurumu.pdf> (10.06.2009)

⁹¹ Uludağ, Z., Odacı, H. “Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan” Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2002, S.153-154, s.1

bağlamında inceliyor. Ona göre okul etkililiği; okulun örgütsel, eğitsel ve yönetsel amaçlarının planlanan ve tasarlanan düzeyde gerçekleştirilmesi halidir. Bu bağlamda okulda kalite bir bütünselliği ifade etmelidir. Kaliteli bir okul mekânı derken hem fiziksel mekânın etkililiği hem de başarılı bir eğitim öğretim ortamı anlaşılmalıdır.”⁹²

“Bu itibarla bir sistemin yer aldığı mekânın özellikleri ile sistemin araç, süreç ve hedeflerinin uyum içinde olması gerekir. Mekân, sistemin bir parçası olarak, onun diğer parçalarıyla uyumlu olmak durumundadır. Herhangi bir uyumsuzluk durumunda eğitim sisteminde aksaklıkların oluşabileceği söylenebilir. ‘Fiziksel ortam, eğitim etkinlikleri için ayrılan mekânın özelliklerini belirtir. Sıra, masa, dolap vb. araçlarla, boş alanlar, mekânın ısı, ışık ve renk düzeni gibi bir dizi etken, ortamın fiziksel değişikliklerini oluşturur. Öğretmen-öğrenci ilişkileri, büyük ölçüde bu fiziksel değişkenler tarafından etkilenir.’ Bu yüzden eğitim ve öğretim faaliyetlerinde ortam (mekân) düzeninin önemi çok büyüktür. Sınıf içi nesnelere insanla birleştiğinde değer kazanırken öğretime katkı sağladığı süreç fonksiyonel olacaktır. Hathaway ‘Eğitsel Binalar’ adlı makalesinin girişinde şöyle diyor: ‘Bizler ilk önce binaları şekillendiririz sonra onlar bizleri şekillendirir. Okullar için bu çok önemlidir, çünkü gerek öğrenmeye ve insan becerisine yardımcı ya da her ikisini de engellemek için eğitsel binaların birçok özelliğinin gizil güçleri vardır.’

Bu açıdan bakıldığında fiziki mekân öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkide insanileşerek, hem öğretmen için hem de öğrenci için yaşanılır bir çevre oluşturulmaktadır. Cohen, Manion ve Morrison da fiziksel çevrenin öğrenmenin bir iskeletini oluşturduğunu ve öğrenmeyi ilerletmede katkıda bulunabileceği gibi öğrenmeyi engelleyebileceğini belirtiyorlar ve bu durumu öğretmenin mümkün olduğunca kontrol altında tutması gerektiğini, aslında fiziksel çevrenin öğretim için en iyi şekilde düzenlenmesinin öğretmen becerisine bağlı olduğunu ve bunun da sınıftaki kişisel gücüne katkı sağlayacağını önemle vurgulamaktadırlar.

Bu bakımdan fiziksel ortamla ilgili olan her değişken, eğitime destek veya engel olabilir. Sadece mekanda varolanlar değil, bunların düzenlenişi, görüntüsü (estetiksel durumu) da eğitsel açıdan insan üzerinde önemlidir ve etkileyici olmaktadır. Literatürde akademik başarı üzerinde fiziksel çevrenin etkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. King ve Marans yapılan çalışmaları incelemişler ve renk, ısı, mekan

⁹² Kalfa, Y., “Okul Büyüklüğünün Kalite, Verim ve Öğrenci Başarısına Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, s.4

düzeni ve aydınlatmanın öğrenme üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu dair araştırma bulgularının olduğunu tespit etmişlerdir ve bu konuyla ilgili daha çok çalışma yapılmasına ihtiyaç olduğunu belirtmektedirler. ‘Bu konuda yapılan çalışmalarda iyi bir sınıf düzeninin öğrenciyi güdülediği, öğrenci başarısını artırarak öğrenilenlerin hatırlanmasına neden olduğu, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlığı kazanmalarına ve arkadaş ilişkilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu ortaya konulmuştur.’ Cheng, Hong Kong da altıncı sınıf öğrencisi olan 21.622 öğrenci üzerinde yapmış olduğu çalışmasında sınıfın fiziksel çevresi ile öğrenci performansı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Elde ettiği bulgulara göre, fiziksel çevrenin kalitesinin algılanması ile öğrenci performansı arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf ortamının iyi bir şekilde düzenlenmiş olması, öğrencilerin birlikte çalışma alışkanlıklarının gelişmesine, arkadaş ilişkilerinin artmasına, öğrenmelerine ve öğretmenin sınıfta kontrolü sağlamasına katkıda bulunabilir. Manning ve Manning de; sınıfın fiziksel çevresinin öğrencilerin teşvik edici olabileceğini ve onların mutlu ve üretken kalmalarına yardım edebileceğini ve de bir öğretmenin sınıfın duvarlarından, tavanından ve zemininden yararlanmasının önemli olduğu çünkü bunlar sayesinde öğretmenin araştırmacılığı ve üretkenliği cesaretlendirebileceği belirtmektedirler. Eğitimin temel hedeflerinden birisi olan öğrenilenlerin davranışa dönüşebilmesi yani alışkanlık halinde kalıcılık kazanması, bir başka ifade ile eğitsel davranış olabilmesi için de Maiden ve Foreman aynı unsurlar hakkında yapılan çalışmalardan birisi olan okul binaları ile öğrenci başarıları ve eğitsel davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bucko ise; sağlıklı bir öğrenme atmosferinin; arkadaş canlısı sınıf arkadaşları, güzel fiziksel çevre, yumuşak renkler, temizlik, klasik müzik ve destekleyici öğretmenlerden oluştuğunu belirtiyor. Eğitim türü ve düzeyi, dersin amacı gibi değişkenlere göre, yapılandırılmış sınıf ortamı, öğrencilerin güdülenmesini kolaylaştırır. Yapılandırılmış ortam, sınıfta yer alan fiziksel özelliklerin amaca uygun düzenlenmesini tanımlamaktadır. Her durumda eldeki olanaklar ölçüsünde düzenlenebilecek en uygun sınıf ortamının sağlanması amaçlanmalıdır. Çünkü fiziksel ortamın uygunluğu, etkili öğrenme-öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.”⁹³

“Sınıf yönetimi etkinliklerinin bir boyutunu, sınıf ortamının fiziksel düzenine ilişkin olanlar oluşturur: Sınıfın genişliği, sınıf alanının çeşitli etkinliklerin yapımı için bölünmesi, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, temizlik, estetik, eğitsel araçlar, oturma düzeni, öğrencilerin gruplanması bunların başlıcalarıdır. Fiziksel düzenlemeler, öğrencinin rahat etmesini sağlamak, okul ve sınıfın çekiciliğini arttırarak öğrencinin okula isteyerek

⁹³ Uludağ, Z., Odacı, H., a.g.m., s.2

gelmesini gerçekleştirmek öğrenmeyi kolaylaştırmak amaçları için yapılır. Eğitim olarak tanımlanan davranış değişikliği uygun ortamlarda gerçekleşir.

Bu bağlamda fiziksel ortam ise eğitim etkinlikleri için ayrılan mekânın özelliklerini belirtir. Psikolojik ve biyolojik bir etkinlik olarak öğrenmenin nasıl ve hangi koşullarda etkin bir seviyede gerçekleşebileceği sorusu da öğrenen kişinin fiziksel çevresinden bağımsız olarak cevaplandırılmaz. Yaşama ve öğrenme alanı olan fiziksel çevrenin öğrenenin tüm duyu sistemlerinde bir bütün halinde kavranabilmesi için nasıl organize edilmesi gerektiği sorusu ilk defa Avrupalı filozof –eğitimciler tarafından incelenmiştir. Bireyin nasıl öğreneceği sorusuna bilgiler yığına belirli bir düzene göre yaklaşan eğitim metodu ve öğrenenin psikolojik ve fizyolojik yeterliliklerine göre uygulanan eğitim programları cevap verirken nerede sorusu değişmekte olan mekânsal düzenlerle ilintilidir.”⁹⁴

“Eğitimde verimlilik üzerine yapılan araştırmalarda sınıf ve okul ortamının öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olduğu ve aynı zamanda istenen davranışlara ulaşma konusunda bir gösterge olarak kabul edilebileceği ve eğitimde istenen verimin alınabilmesi için sınıf ve okul binalarının önemi üzerinde durulmaktadır. Bu unsurları ise eğitim öğretim ortamlarındaki etki ve önemleri bakımından aşağıdaki gibi ele almak mümkündür.

Öğrenci sayısı: Yukarıda da belirtildiği gibi eğitim insan içindir ve daima insanidir ve insan tarafından yürütüldükçe amaca ulaşacaktır. Eğitimin objesi olan insanın yani öğrenciyi dikkate almayan bir faaliyet eğitim olmaktan çok, bir zorlama ve bir baskı aracı olacaktır.

Her ne kadar ülkelerin eğitim imkânları ile sınırlı olmakla beraber modern eğitime gönül verenler tarafından sınıfta öğrenci sayısının genel olarak otuzun üstünde olması istenmeyen bir durumdur. Ancak ideal bir öğrenci sayısının olmadığı, bu durumun dersin niteliğine, eğitim düzeyine ve türüne göre değişebileceği kanaatindedirler. İlk yıllarda öğrenciler öğretmenin yardımına daha çok gereksinim duyarlar ‘Bu nedenle ilk sınıflarda öğrenci sayısının az tutulması gerekir, gerekirse sınıf düzeyi ile birlikte yükseltilmesi uygun olacaktır.’ Yapılan araştırmalar öğrenci sayısı ile başarı arasında ilişki olduğunu, öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda başarının ve öğrenmenin öğrenci sayısı çok olan sınıflara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

⁹⁴ Kalfa, Y., a.g.k. s.17

Kalabalık olmayan sınıflar bazı bakımlardan öğretmene de kolaylıklar sağlanmaktadır. Başar; Herder ve Benjamin'e dayanarak bu kolaylıkları şöyle aktarmaktadır: 'Bu sınıflar, öğretmene ek zaman kullanma, az kaynakla yetinebilme, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, sınıfı daha etkili yönetebilme, etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme fırsatları verir. Bu nedenle de eğitim ortamı olarak kabul ettiğimiz sınıf öğrenci sayısının mümkün olduğu kadar üst sınırın altında olması hem öğrencilerin daha başarılı olmalarını hem de öğretmenlerin kaliteli bir eğitim vermelerini sağlayacaktır.' Bu yüzden de ilköğretimden yüksek öğretime kadar sınıflardaki öğrenci sayıları belirlenirken dikkatli davranılmasında ve bu yaklaşımlara uyulmasında fayda olacağını söylemek mümkündür. Ayrıca bir sınıfta öğrenci sayısı ne kadar az olursa eğitimin niteliği ve hedeflere ulaşması ve öğretmenin gerçekleşmesi ve öğrenmenin gerçekleşmesi o kadar kolay olacaktır. Bunların yanında disiplin sorunları da bir o kadar az olacaktır. Çünkü öğrencilerin takip ve kontrolleri daha rahat yapılabilecek ve onlarla yakından ilgilenme imkânı artacaktır. Bunu yanında ekolojik-psikoloji bulguları daha az öğrenci bulunan sınıfların öğrencileri, öğrenci sayılarının az olmasının kendilerini psikoloji olarak olumlu yönde etkilediğini ve öğrencilerin sınıf içi aktivitelere daha çok katıldıklarını, kendilerini yeterli hissettiklerini, daha dakik ve daha düzenli olarak okula devam ettiklerini, sinirlilik ve okuldan uzaklaşma duygularını daha az yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

Temizlik: Bir sınıf ortamı, sağlık kurallarına ve insan onuruna uygun olmalıdır. Temizlik alışkanlığı kazanmak, öğrencilerin insanileşmesinin, medenileşmesinin ve uygar bir topluma uyum sağlayabilme sürecinin en önemli aşamalarından birini oluşturur. Bu bir taraftan bireyselleşmeyi sağlarken diğer taraftan toplumsallaşmayı sağlayarak eğitimin davranış kazandırma amacını gerçekleştirmeyi sağlayacaktır. Bedensel temizliğin önemini kavrayan öğrenci, aynı duyarlılığı çevresi için de gösterecektir. Böylece temiz bir çevrede yaşama bilinci kazanan öğrenciler, sınıflarının temiz tutulması yönünde ortak çaba gösterirler. Bu nedenle öğretmen, sık sık temizliğin neden gerekli olduğunu anlatmalı, enfeksiyon hastalıklarına karşı öğrencilerini uyarmalıdır. Bu arada öğretmen kişisel görüntüsüne özen göstermeli ve öğrencilerin karşısına her zaman temiz çıkmalıdır. Temizlik insan sağlığı açısından önemlidir ve sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların ve diğer eşyaların temizliğinin düzenli olarak yapılması gerekir. Bir bakıma 'her şey aslında iyi olarak doğar' ifadesinden hareketle insanın içinde yaşadığı mekanın

temizliği i dünyasının dışa yansıması olarak da algılanabilir. Dolayısıyla temiz bir evre insana daima yaşama aşkı kazandıracaktır.

Bu konudaki araştırmalar sınıftaki havanın temiz olması gerektiğini vurgulamakta ve oksijen azlığının öğrencileri dikkatsiz ve uykulu yapacağını belirtmektedirler. Ayrıca içerideki havanın kirlenmesi durumunda hastalık düzeyinin yükselebileceğini vurgulayanlar, doğada olan temizleme ve tazeleme aşamalarının havanın sınırlı olduğu binalar içinde söz konusu olmadığını ve bina içindeki havanın kirlilik içerebileceğini ve oksijen içeriğinin değişebildiğini bunun da rahatlık seviyesini ve insanın kendini nasıl hissettiğini etkileyebileceğini ifade etmektedirler. Sağlığımız ve başarımız için gerekli olan temizlik konusuna okullarımızda büyük bir titizlikle önem vermesi gerekmektedir. Özellikle ders aralarında sınıfların havalandırılması konusunda öğretmenlerin yönetimle işbirliği içine girmesi; eğitimin öğrencide alışkanlık kazandırmak varsayımına yardımcı olacak ve görerek öğrenmek hususunda katkı sağlayacaktır.

Aynı şekilde okul binaları daha proje bazında iken bazı kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Henüz mimari aşamada iken metrekareye düşün ğrenci sayısı ile kullanımı kolaylaştıracak olan birçok okul binasının, engelli ya da engelsiz kullanıcılara göre ve özellikle engelli bireylerin kullanımına imkân verecek şekilde inşa edilmesi gerekir. Ayrıca okul binalarının sadece öğrencilerin yararlanması için değil aynı zamanda öğretmenlere, ailelere ve okul ziyaretçilerine de hizmet edecek şekilde düzenlenmesi okulun etkinliğini artırmayı sağlar.”⁹⁵

“ Burden (1995), okul binası ve dersliklerin fiziksel görünümünün öncelikle öğrencilerin fizyolojik ihtiyaçlarına ve ğretim etkinliklerine uygun olması gerektiğini belirtmiştir. Edwards (1993) tarafından yapılan bir araştırmada okul yapısının koşullarının gelişmesiyle ğrenci başarı düzeyinin arttığını göstermektedir.

Bir diğer araştırmada da Lewis(1996), okul yapısının okulun bulunduğu bölgenin akademik başarıyı yordamada farklı sonuçlar verdiğini gözlemiştir. Chan, okul yapısının estetik durumunun ğrenci başarısını arttırıcı yönde etkisi olduğunu belirtirken bir diğer çalışmasında da (1982) modern okul yapısında öğrenim gören öğrencilerin eski yapılarda

⁹⁵ Uludağ, Z., Odacı, H., a.g.m., s.6

öğrenim gören öğrencilere göre okul yapılarına ilişkin daha olumlu tutuma sahip olduklarını gözlemiştir.”⁹⁶

“ Eğitim insanın bir halden daha iyi bir hale gelmesi için yapılan düzenlemeler olarak görülebilir. Bu anlam itibarıyla o, insanla özdeşleşmiş bir faaliyet şeklinde düşünölmelidir.

İnsan bilgisinin kaynaklarından biri olan duyumun mekânı ve yine bir özelliği olan hareketinin geçtiği yerde dünyadır. Yani insanı boşlukta düşünmek mümkün olmadığı gibi insan, her yönüyle içinde yaşadığı mekâna, çevreye ve içinde yaşadığı fiziksel ortama bağlıdır.

Yukarıda ifade edildiği gibi insan eğitimi de bu faaliyetlerden biri olduğuna göre elbette onun da bir mekânı olacaktır. Mekân insana sağladığı imkânlarla insan için gerçek yaşanılır bir çevre olacaktır. İşte o mekân buradaki anlamıyla güvenin kaynağı olan okul ve çevresidir. Dolayısıyla okul ve onun alt birimi olan sınıf üzerine dikkatlerin toplanması doğaldır.

Mekân olarak okul veya fiziksel ortam düzeni insanların; sağlıklarını, duygusal dünyalarını ve performanslarını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, okul mekânlarında özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilenmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı okullarda bu konu üzerinde önemli durulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada oldukça etkili olacaktır. Bu yüzden eğitim kurumlarında; yerleşim düzeninden, öğrenci sayısına, renk uyumuna, uygun ışık, ve ısı düzeyine, temizliğe, gürültünün olmamasına, estetiğe varıncaya kadar birçok fiziksel ortam öğesinin göz önünde bulundurularak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

2000’li yıllarda ölkemizde okul binaları dizayn edilirken multi-disipliner bir yaklaşımla mimarlar, iç tasarımcılar, yöneticiler, öğretmenler ve diğer ilgili uzmanlar hep birlikte çalışarak, okul binalarını daha işlevsel bir yapıya dönüştürmelidirler. Eğitim binaları gelişi güzel inşa edilebilecek yerler değildir, çünkü buralar gelecek nesli yetiştiren öğretmenlerimizin çalıştığı ve çocuklarımızın yetiştiği ortamlardır. Bu nedenledir ki, okul binalarının eğitim öğretim faaliyetlerini kolaylaştırıcı ve verimi arttırıcı bir şekilde

⁹⁶ <http://egitim.cukurova.edu.tr/myfiles/open.aspx?file=1175.pdf> (12.06.2009)

düzenlenmesi, öğrenci ve öğretmenin yanında, aileye ve halka açık yerler haline gelmesi gerekmektedir.”⁹⁷

“Toplumun eğitim kurumlarından beklediği, nitelikli bireyler yetiştirmek ve artan eğitim talebini karşılayarak bilimsel, teknolojik, toplumsal ve mesleki değişime yanıt vermektir. Bunu gerçekleştirebilmek ise, eğitim programlarının sürekli yapılandırılmasına bağlıdır. Bu nedenle de, var olan eğitim programlarında yeni düzenlemelere gidilmesi, içinde bulunduğumuz çağın yarattığı bir zorunluluktur.

Bu gereksinimleri karşılayacak eğitim programlarının etkinlikle uygulanabilmesi, yetişmiş insan gücünün yanı sıra programların niteliğine uygun okul binalarını ve ders araç gereçlerini de gerekmektedir. Yapılan araştırmalar, okul binaları ve öğrenme arasında ilişki bulunduğunu göstermektedir.

. Ülkemizde okul binalarının görünümü ve okul binalarında olması gereken özellikler ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise ulaşılan kaynakların çok sınırlı olduğu görülmüştür. Özüekren araştırmasında gerek eğimsel gereksinimler gerekse kullanıcı konforu açısından eğitim ekipmanlarının tasarımına bütünsel bir yaklaşımın nasıl belirleneceğini sorununa çözüm getirmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı, eğitsel ortamların yönetici, eğitici, ergonomist ve mimardan oluşacak geliştirme grupları tarafından ele alınması ve işbirliği yapılması gerektiğini önermektedir. Gömleksiz ve Temel tarafından yapılan bir başka araştırmada ise, Adana ili Seyhan ilçesinde bulunan devlet ve özel liselerin okul yapılarında bulunan eğitsel alanların, standartlara uygunluğu açısından bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, özel okulların eğitsel alanlar açısından genelde standartlar yönergesine uygun olduğu, devlet liselerinin ise bu standartlara ulaşamadığı sonucuna ulaşılmıştır.”⁹⁸

2.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Okulların Fiziki Sorunları

“Tüm öğütler gibi, eğitim örgütlerinin de temel amacı, bir üretimi gerçekleştirmek ve bu yolla verimliliği sağlamak, etkililiği yüksek kılmamaktır. Örgütsel verimliliğin artırılmasında, insangücü, teknoloji, fiziksel olanaklar, ham madde, diğer sistemler vb. birçok etmen rol oynar. Örgütlü verimliliği sağlamak için ellerinde bulundurdıkları insan

⁹⁷ Uludağ, Z., Odacı, H., a.g.m., s.7

⁹⁸ <http://egitim.cukurova.edu.tr/myfiles/open.aspx?file=1175.pdf> (10.06.2009)

kaynaklarını, fiziksel olanaklarını, yönetsel işlevlerle uyuşum içinde bir araya getirmek, örgütlemek durumundadırlar.

Eğitim hizmetlerinin üretim yeri olan okulların amaçlarını gerçekleştirebilecek bir yapıya ulaşabilmesi için alt sistemleriyle birlikte bir sistem bütünlüğüne kavuşması ve uygun nitelik ve yeterlikte girdiler alması gerekmektedir. Okul sistemleri, eğitimi en yüksek nitelikte üretebilmek için iyi yetişmiş öğretmen, eğitim bilimleri uzmanı ve yönetici çalıştırmak zorundadır. Bunun yanında, üretim sürecine en gelişmiş makine, araç ve gereçlerin katılması, en elverişli ortamın sağlanması eğitimin niteliğini artırır. Yeterli kadrolanıp donatılmayan ve girdiler alamayan örgütün yaşaması zorlaşır. Bu ve benzeri işlemlerin örgütlenmesi eğitim yönetmenlerinin görevidir.”⁹⁹

“ Türkiye’de okul düzeylerinin her birinde ulaşılacak başarı, Türk Eğitim Sistemi’nin başarısı olacaktır. Ancak, eğitim sistemlerinin yavaşlığı, toplumun eğitim istemindeki hızlı artış, yaşanan hızlı gelişmeler, eğitime ayrılan paranın azalması, yatırımların yetersiz kalması gibi nedenler bu eğitim düzeylerinde önemli sorunların yaşanılmasına yol açmaktadır. Özellikle, zorunlu eğitim kademesi olan ilköğretimde, sorunlar daha yoğun ve toplumsal baskı daha fazladır.

Sekiz yıllık eğitim uygulamasıyla beraber, uygulama öncesi yaşanan eğitim işgöreni, eğitim yapıları, araç ve gereç gereksinimi daha da artmıştır. Okul sistemleri için temel nitelikteki bu girdilerin sağlanması amacıyla yeni arayışlara girilmiştir. Sorunların bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı, bir kısmı da yerel eğitim örgütleri ya da okul yönetimleri tarafından çözülebilecek türdendir. Bu nedenle, başarıya ulaşabilmek için eğitim sistemlerinin her düzeyinde, yönetimlerin üzerine düşen yönetsel amaçları gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Okul örgütlerinin yönetsel amaçları ise, eğitim programlarını, öğrenci hizmetlerini, okulun eğitim yerleri ve araç gereçlerine ilişkin işleri, okulun bütçeleme işlerine dayalı işlevleri etkili biçimde yönetmektedir.

Öğrenciler, işlediği ham maddesi, işlenen temel girdisidir. Okul, hammaddenin işlenmesi, eğitim hizmetlerinin üretilmesi için işleyen girdi olarak insangücünü kullanır. Eğitim hizmetlerini okulun öğretmenleri, yöneticiler, eğitim birimleri uzmanları ve

⁹⁹ Bursalıoğlu, Z., Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara, 2005, s.26

yardımcı hizmetler işgörenleri üretir. Okulda bunlar olmadan eğitim hizmetlerinin yürütülmesi olanaksızdır. Bunlar eksik olduğunda ise, eğitim sürecinin etkililiği düşer.”¹⁰⁰

“Diğer taraftan eğitim, daha fazla fiziki özelliklere sahip olarak daha üretken bir etkinlik olması nedeniyle yeterli tesis, araç ve donanımla birlikte uyguladığı zaman daha etkin olarak işlevini yerine getiri ve daha kaliteli verim alınır. Genç kuşakların eğitimi için gereken nitelikli eğitim programları, onlara hizmet eden öğretim kadroları yanı sıra, fiziksel mekânların çağdaş ve örnek kalitede olması gerçeği günümüzde tartışılır olmaktan çıkmıştır. Özellikle ilköğretim kurumları, çocuklara gerekli bilişsel davranışları kazandırmak yanında, görgü dağarcıklarını zenginleştirmek vb. duyuşsal davranışları kazandırmak gibi bir görevi de üstlenmek durumundadır. Sağlıklı, doğru ve güzel mekânlarda eğitilen gençlere iyiyi, güzeli ve doğruyu öğretmek çok daha kolay olacaktır. Bu nedenle eğitim sistemimizin başarısını artırma ve sistemi verimli kılmada, eğitim yapıları ve donanımları göz ardı edilmemelidir. Diğer taraftan, insan, yaşadığı dünyayı mekân kavramıyla düşünüp anlamlandıran bir varlıktır. Evrende her varlık aynı zamanda mekânsal bir oluşu gösterirken, insanın yarattığı etik ve estetik değerler, eğitim, düşünce ve duygularda yani maddesel olmayan evrenin kendisi de mekânsal bağlantılar dışında açıklanamaz, varoluş mekânsaldır.”¹⁰¹

“ İlköğretim ve ortaöğretim okullarındaki eğitim yerlerini bina içi ve bina dışı eğitsel alanlar olmak üzere iki grupta ele alabiliriz. Bina içi eğitim yerleri denince, derslik, işlikler, deney odası, müze odası, okuma odaları, eğitsel kol odaları; bina dışı eğitim alanları denince de uygulama bahçesi, hayvanat bahçesi, spor alanları, oyun bahçesi, meteoroloji ve trafik köşeleri vb. yerler düşünülmelidir.

Tüm bu açıklamalara karşın, ülkemizdeki ilköğretim okullarının eğitim işgöreni ve fiziki olanaklarla konusundaki durumu ortadadır. Öğretmensizlik nedeniyle kapalı bulunana okullar ya da boş geçen dersler; bina, derslik yetersizlikleri, kalabalık derslikler her zaman gündemde yer almaktadır. Bir diğer sorun da, mevcut okul yapılarının birçoğunun eğitsel nitelikten yoksun olmasıdır. Yeni yapılar içinde aynı durum sözkonusudur. Bunların birçoğu uzaktan modern bir yapı görüntüsü verseler de, yanına

¹⁰⁰ Başaran, İ.E., Türkiye'nin Zorunlu Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1974, s.84

¹⁰¹ Hesapçıoğlu, Muhsin ve Beyhan MERİÇ.”Okul Binalarının Tasarımı, Türkiye ve İstanbul İlinde Eğitim Tesisleri-Nüfus İlişkisi-Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Açısından Bir Ön Çözümleme.” Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı:6, İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Yayını, 1994. s.123

yaklaştıktan, içine girdikten sonra, çoğunun soğuk birer beton ve tuğla yığını olduğu görülür. Oysa okul aile yaşamının devamı niteliğinde olmalı ve o sıcaklığı taşımalıdır.

Bu durumda, Milli Eğitim Bakanlığı'nın koyduğu 'modern yapılarda, normal öğretimli ve 30 öğrencili dersliklerde eğitim' hedefini, bırakın nitelik, nicelik olarak bile yakalamak zor görünmektedir. Ancak bazı illerimizde bu hedefe yaklaşıldığı da görülmektedir. Örneğin Çanakkale ili bunlardan biridir.”¹⁰²

60.Hükümet Programı Eylem Planı'nda eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla alınacak tedbirler şu şekilde belirtilmektedir.

“Eğitimin kalitesi iyileştirilecektir.

- Kamu harcamalarında en büyük pay eğitime ayrılacaktır. İnsan kaynağının niteliğini dünya ile rekabet edebilecek standartlara yükseltmek amacıyla başlanan yeniliklere devam edilecek ve beşeri sermaye yatırımları sürdürülecektir.

- Derslik, altyapı, öğretmen ve donanım gibi erişim sorunları azaltılacak, eğitim kalitesi artırılacaktır.

- MEB genel düzeyde politikaları belirleyen, koordinasyon ve denetim fonksiyonlarını yerine getiren etkin bir yapıya dönüştürülecektir.

- Okulların öğretmen ihtiyacı giderilecek, öğretmen yeterlilikleri artırılacaktır.

- Öğrencilerin yeteneklerinin ve bireysel farklılıklarının erken dönemlerde belirlenmesi için rehberlik ve yönlendirme sisteminin etkin hale getirilmesi çaba sürdürülecektir. İlköğretimde 4 ila 6. yıldan sonra çocukların ilgi ve kabiliyetlerine göre farklı alanlara yoğunlaşmalarına imkân verilecektir.

Kaliteli eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla eğitim kurumlarında kalite güvence sisteminin kurulması, kalite standartlarının belirlenerek yaygınlaştırılması, eğitim kurumlarının yetkilileri ve kurumsal kapasiteleri artırılarak, performans ölçümüne dayalı bir modelin geliştirilmesi.”¹⁰³

¹⁰² Başar, M., A., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi Özel Sayısı, Denizli, 2000, S.8, s.8

¹⁰³ http://sgb.meb.gov.tr/str_yon_planlama_V2/Hukumet_Programi_Eylem_Planı.pdf (10.06.2009)

Tüm bu bilgilerin ışığında Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde eğitime hizmet veren devlet okullarının içerisinde bulunduğu eğitim ortamları ve fiziki yeterlilikleri aşağıdaki bölümlerde maddeler halinde işlenmiştir.

2.1.2.1. Mevcut Binaların Yetersizliği

Okul, en yaygın öğrenme ortamıdır. Sınıflar, laboratuvarlar, işlikler, atölyeler, spor salonları, oyun ve tiyatro salonu, müzik odaları, kütüphane, yemekhane ya da kantin, revir vb. mekânlar da okul içindeki alt ortamlardır. Eğitim kalitesi için, öğrenme için hazırlanmış bu özel ortamda bu alt ortamlarda bulunmalıdır. Ancak şimdiye kadar yapılan araştırmalarda Milli Eğitim Sistemi içerisindeki okulların çoğunda bu belirtilen birimlerin birinin veya birkaçının bulunmadığını göstermektedir.

“ Eğitim ortamı, öğretme-öğrenme etkinlikleri ile eğitsel iletişimin ve etkileşimin olduğu çevredir. Bir eğitim ortamı eğitim etkinliklerine dolaylı ya da dolaysız katkıda bulunan öğretmenlerden veliye, öğrenciden hizmetliye kadar olan insan gücü ile öğretme-öğrenme yardımcıları olan araç-gereç ve eğitim etkinliklerinin meydana geldiği bina, tesisler, derslikler, atölyeler, laboratuvar vb öğeleri kapsayan kaynaklardan oluşur. Öğrenme öğrenci ve onu saran çevre ile karşılıklı etkileşim sonucu oluşacağından tüm bu öğeler belli eğitim hedefleri doğrultusunda ve bir sistem bütünlüğü içinde kullanıldığında öğretme-öğrenme süreçlerin daha iyi sonuçlar alındığı bir gerçektir.

Derslikler, laboratuvar, işlik, spor salonu gibi öğretim alanları, öğrencilerin değişik davranışları öğrenmesi için tasarlanmış öğretim birimleridir. Bu birimlerin şüphesiz kullanım amacına uygunluğu önemlidir. Örneğin; bir fen laboratuvarı; yeterli araç gereç malzemeye sahip olabilir ancak yeterli sayıda öğrenciyi alabilecek kapasitede ve belirlenen standartlara uygun değilse ders amaçlarının gerçekleşmesi söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle okul binalarının ve öğretim birimlerinin eğitim amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacak şekilde planlaması, yapılması ve kullanılması öğretimin niteliğini arttırmakta önemli paya sahiptir. Okul binası; öğretmen, öğrenci, araç-gereç ve donanım gibi eğitimin diğer girdilerini bir araya getiren, barındıran zorunlu mekânlar olarak eğitim ortamının en klasik ve temel öğelerinden birisi olma özelliğini taşımaktadır.

Ülkemizde 18 Ağustos 1997 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren sekiz yıllık kesintisiz eğitim yasası ile ilköğretimde oluşan sistem değişikliği okul yapılarında da değişikliği gerekli kılmaktadır. Her şeyden önce ilköğretim okullarında tekli

öğretime geçişin sağlanması ve sınıf mevcutlarının 30–35 öğrenciye indirilmesi hedeflerinin gerçekleşmesi daha fazla ilköğretim okuluna ve dersliğe ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç karşılanmak üzere devletin yoğun yatırımları, toplumsal destekler ve eğitime katkı payları ile sağlanan finansmanla birçok okulun dersliğin yapımı da sürmektedir. İlköğretimdeki yeniden yapılanma ile okullarda okuma salonu, işlik, spor tesisi, fen ve bilgisayar laboratuvarları, standart büyüklükte sınıflar ve bahçe alanlarının belirlenen standartlarda uygun olarak bulunması zorunlu hale getirilmiştir.”¹⁰⁴

Ancak öğrenci nüfusunun yoğun olmasından dolayı öncelik okul yapımına ve okullaşma oranının artırılması verilmiştir. Öğrenci sayısının çokluğu ve ikili öğretimin olması Bakanlık bütçesinin ve finansmanın var olan okul sayısını arttırmaya yöneltmiş, okulda bulunması gereken alt birimlerin yapımının ikinci plana bırakılmasına neden olmuştur. Hali hazırda Türkiye’deki devlet okullarında ;

“İlköğretimlerin %70’i, normal liselerin %68’i sabahçı ve öğlenci olmak üzere ikili öğretim yapmaktadır.”¹⁰⁵

Eğitim-Sen’in Prof. Dr. Adnan Gümüş’ün hazırladığı Türkiye geneli il merkezlerini kapsayan bir araştırmada 2003–2004 eğitim öğretim yılı içerisinde

“İlköğretim okullarında yapılan anket sonuçlarına göre % 69.03’ünde bina ve derslik eksiğinin olduğu tespit edilmiştir Yine Eğitim-Sen’in 2005–2006 yılında ortaöğretim kurumlarını kapsayan bir diğer araştırmada da ortaöğretim okullarının %51.71’inde binaların eğitim öğretim için yetersiz olduğu vurgulanmıştır.”¹⁰⁶

“Türk Eğitim-Sen’in 24 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa Kocaeli, Eskişehir, Konya, Afyon, Kayseri, Kütahya, Antalya, Mersin, Hatay, Samsun, Zonguldak, Ordu, Malatya, Erzurum, Gaziantep, Adıyaman, Mardin, Şanlıurfa, Batman) 3540 öğretmen ve idareci ile yapılan ‘Türkiye’de Okulların Mevcut Durumu’ adlı anket çalışmasında ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının ihtiyaçlara cevap veremediği sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre ankete katılanların % 65.7’si ilköğretim,

¹⁰⁴ <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/makale/.../13->

[İL KÖĞRETİM%20OKULLARININ%20BİNA%20STAND](http://www.egitimsen.org.tr/down/130907_2007-2008egitim%20raporu.doc) (12.06.2009)

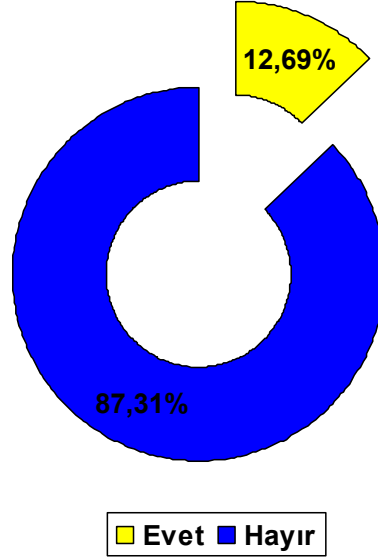
¹⁰⁵ http://www.egitimsen.org.tr/down/130907_2007-2008egitim%20raporu.doc (10.06.2009)

¹⁰⁶ Gümüş. A. Ortaöğretim Okulları İl Merkezleri Türkiye Taraması (2005-2006Eğitim Öğretim Yılı) Haz.

Adnan Gümüş, Eğitim-Sen, Ankara, 2006, s.288

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

%33.5'i ortaöğretim kurumlarında görev yapmaktadır. Ankete katılanların %61,6'sı öğretmen, %22,7'si müdür yardımcısı, %15,6'sı da müdür olarak görev yapmaktadır.

Şekil 6. İlinizdeki okullarda alt yapı ve fiziki mekânların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu anket dâhilinde öğretmen ve idarecilerin %87.31'i okulların alt yapı ve fiziki mekânlarının yeterli olmadığını düşünürken, sadece % 12.69'u yeterli olduğunu düşünmektedir.¹⁰⁷

2.1.2.2. Öğrenci Sayılarına Göre Okullaşma Oranının Yetersizliği

Türkiye'nin yoğun genç nüfusa sahip olması, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmesi, bütçeden eğitime yeterli kaynak ayrılamaması veya ayrılan kaynağın önemli bir bölümünün personel giderlerine gitmesi gibi birçok nedenden dolayı ülkemizin okullaşma oranı istenilen düzeyde gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple ülkemizin genelinde devlet okullarında özellikle nüfusun yoğun olduğu bölgelerde ikili eğitimin (sabahçı-öğlenci) uygulanmaktadır. Özellikle "16.08.1997 tarihinde yürürlüğe giren 4306 sayılı kanun kapsamında Türkiye'de uygulanmaya konulan ve 6–14 yaş grubunu kapsayan temel eğitim modeliyle ve 2005–2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Talim ve terbiye Kurulu'nun 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararıyla liselerin dört yıla çıkartılması"¹⁰⁸ ile okulların öğrenci yoğunluğu oldukça artmıştır. Avrupa Birliği'ne uyum süreci ve okullaşma oranının

¹⁰⁷ http://www.turkegitimsen.org.tr/1sunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

¹⁰⁸ http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/TR_TR_C5_1.pdf (10.06.2009)

arttırılma çabasıyla artan bu yoğun öğrenci nüfusunun eğitim sorunu; ikili öğretime geçmekle çözülmeye çalışılmıştır.

“İkili öğretim uygulaması % 30’lar düzeyinde bulunuyor. Bir diğer deyişle her 3 okuldan 1’i ikili öğretim yapmak zorunda kalıyor.

İkili öğretim en fazla İstanbul’da, en az Ege ve Karadeniz ile 5. derece gelişmiş illerde bulunuyor.

İkili öğretim uygulaması % 68 ile normal liselerde çok yaygın. Anadolu ve Endüstri Meslek Liseleri ise genelde tüm gün eğitim veriyor. 17 İmam Hatip Lisesinden ise sadece biri ikili öğretimde bulunuyor.

Tablo 22. İkili Öğretim Uygulaması

	Okul Sayısı	Hayır		Evet	
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Bölge	194	135	69,6	59	30,4
İstanbul	18	10	55,6	8	44,4
Ankara	11	7	63,6	4	36,4
İzmir	8	6	75,0	2	25,0
Marmara	23	17	73,9	6	26,1
Ege	10	9	90,0	1	10,0
İç Anadolu	34	25	73,5	9	26,5
Akdeniz	16	10	62,5	6	37,5
Karadeniz	23	19	82,6	4	17,4
Güneydoğu	29	18	62,1	11	37,9
Doğu Anadolu	22	14	63,6	8	36,4

Tabloya göre okulların üçte ikisinin ikili öğretim (sabahçı-öğlenci) ile eğitime devam ettiğini görüyoruz.”¹⁰⁹

Ancak tüm bu zorluklara karşın 2007 yılı sonu itibariyle net okullaşma oranı okul öncesi için ;

“ % 24, ilköğretimde %90,1, genel ortaöğretimde %34,7, mesleki ve teknik ortaöğretimde ise % 21,8’dir. OECD ülkelerinde okul öncesinde (3–4 yaş) %66,3, ilköğretimde (5–14 yaş) %98,3, ortaöğretimde (15–19) ise % 80,5’tir.

¹⁰⁹ Gümüş. A., a.g.k. s. 141

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

Tablo 23. 2007 Yılı Nüfus- Eğitim Verileri

OKUL ÖNCESİ	
ÖĞRENCİ SAYISI	640.849
ÇAĞ NÜFUS	3.963.000
GİTMESİ GEREKEN	3.322.151
İLKÖĞRETİM	
ÖĞRENCİ SAYISI	10.846.930
ÇAĞ NÜFUS	11.254.000
GİTMESİ GEREKEN	407.070
ORTAÖĞRETİM	
ÖĞRENCİ SAYISI	3.386.717
ÇAĞ NÜFUS	3.988.000
GİTMESİ GEREKEN	601.283
OKULA GİTMESİ GEREKEN TOPLAM ÖĞRENCİ	19.205.000

Kaynak: http://www.turkegitimsen.org.tr/1duyurupdf/2007_verileri.xls

Buna göre Türkiye’de okul öncesinde (3–5 yaş) 3 milyon 322 bin 151, ilköğretimde (6–13 yaş) 407 bin 70, ortaöğretimde (14–16 yaş) ise 601 bin 283 öğrenci okula gitmiyor. Okula gitmesi gereken öğrenci sayısı 19 milyon 205 bin iken; şu anda sadece 14 milyon 878 bin 496 öğrenci okula devam ediyor. Yani tam 4 milyon 330 bin 504 öğrenci ders sıralarındaki yerini alamıyor. Bu öğrencilerin 2 milyon 486 bin 554’ünü kız öğrenciler oluşturuyor.”¹¹⁰

60.Hükümet Eylem Planı’nda (2008–2012) eğitimde okullaşma oranının artırılmasıyla ilgili olarak;

“Okul öncesinde okul oranı % 50’ye çıkarılacaktır.

- Okul öncesinde yüzde 50 okullaşma oranı hedefine ulaşması için her yıl yaklaşık 155.000 öğrencinin okul öncesi eğitime katılması gerekmektedir. Söz konusu talebin karşılanması için 31.000 derslik ihtiyacı karşılanacaktır.

- Okul öncesi eğitimde ikili eğitim ile gezici ve yaz anaokulu gibi uygulamalar yaygınlaştırılacak, yaygın eğitim imkânlarından faydalanılacaktır.

- Toplumsal farkındalığın artırılması için yazılı ve görsel iletişim araçları kullanılacaktır.

¹¹⁰<http://www.turkegitimsen.org.tr/modules.php?name=News&file=article&sid=554> (12.06.2009)

Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapını karşılanması, eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilmesi, toplumsal farkındalık düzeyinin yükseltilmesi, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimlerinin artırılması.

Okullaşma oranı ilköğretimde % 100'e, ortaöğretimde %90'a çıkarılacaktır.

- İlköğretimde okul terkleri azaltılacaktır.
- Her ilçede, ilçenin nüfusu da dikkate alınarak, en az bir kız ve erkek öğrenci ortaöğretim yurdunun bulunması sağlanacaktır.
- İlköğretim çağı nüfusunda olup da okula gitmeyen her 5 çocuktan 3'ü kızdır. Kız çocuklarının okullaştırılmasına özel önem verilmeye devam edilecek, Haydi Kızlar Okula Kampanyasına ve Şartlı Nakit Transferi'ne devam edilecektir.
- Türkiye geneli için yüzde 86,5 olan ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranı artırılacak özellikle bu oranın yüzde 70'in altında olduğu illere öncelik verilecektir.
- Özel öğretim kurumları teşvik edilecektir.

Okullaşma oranının başka ki öğrenciler olmak üzere yükseltilmesi, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması hedefi doğrultusunda gerekli altyapı ihtiyacının hazırlanması planlanmıştır.”¹¹¹

2.1.2.3. Sınıf mevcutlarının Kalabalıklılığı

“Derslikler; bir okulun eğitsel değeri, dersliklerin kuruluşuna, okulun genel karakterine, öğretmenlerin kişilik ve yeterliliğine, öğretim metotlarının özelliğine bağlıdır. Dersliklerin düzenlenmesinde psikoloji, sosyoloji ve pedagoji gibi eğitim bilimlerinin ilkeleri göz önüne alınarak planlı öğretim gerçekleştirilmelidir.

Branş derslikleri; sınıf öğretmeni veya branş öğretmeni gözetiminde öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştiği mekanlardır. Ders dinlenme, kitap okuma, yazma, ödev yapma, küme çalışmalarına katılma, kaynak bulma ve kullanma, grup tartışması, sunu gibi etkinliklerin yaşıldığı bu mekânlarda; yazı tahtası, bilgisayar, tepegöz, teyp, pano gibi araçlar bulunur.

¹¹¹<http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

Genel derslik; sınav ya da program dışı etkinliklerin yapıldığı özel donanım gerektirmeyen mekânlardır. Yazı tahtası, öğretmen-öğrenci masa ve sandalyesi bulunur.”¹¹²

“Okul büyüklüğü kadar, sınıf büyüklüğü de önemlidir. Çünkü küçük okullarda da büyük okullarda da öğrenciler benzer büyüklüklerdeki sınıflarda öğrenim görmektedir.

Yıllardır, okul ve sınıf büyüklüklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Tartışmalar genelde bir öğretmenin çalıştığı öğrenci sayısının büyüklüğü üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bir sınıfta şu kadar öğrenci olmalıdır demek gerçekçi olmaz. Bu sayının belirleyicilerinden bir sınıfın düzeyidir. İlk yıllarda öğrenciler öğretmenin yardımına daha çok gereksinim duyarlar, ilgi çevreleri henüz dardır. Bu nedenlerle ilk sınıflarda öğrenci sayısı az tutulmalı, gerekiyorsa sınıf düzeyiyle birlikte yükseltilmelidir.

2.000 kişilik bir okul ile 200 kişilik bir okuldaki sınıf büyüklükleri (öğrenci sayısı) çok farklılaşmaktadır. 1950–1990 arasında Amerika’daki ilkokullarda sınıflardaki ortalama öğrenci sayısı 30’dan 18’e, ortaöğretim okullarında ise bu oran 21’den 15’e düşmüştür. 30’dan fazla öğrenci özellikle dal (brans) öğretmenleri için büyük bir yükür. Çünkü bu öğretmenler birçok sınıfa birden girmektedirler.

Bazı ülkelerde bir sınıftaki öğrenci sayısına ilişkin şunlar belirtilebilir;

İspanya’da ilköğretim okullarında bir sınıfta en fazla 25 öğrenci bulunabilir, ortaöğretimde bir öğretmene 30 öğrenci düşer; mesleki-teknik liselerde de sınıftaki öğrenci sayısı 30’u geçmez. Portekiz’de bir sınıftaki öğrenci sayısı 20–26 arasındadır.

Lüksemburg’da okulöncesi eğitimde ve ilköğretimde her sınıfa düşen öğrenci sayısı 17-18’dir. Bu sayı Almanya’da 24.1, Finlandiya’da 19.5, Japonya’da 38.8, Yeni Zelanda’da 25.0, Rusya’da 23.5, İsveç’te 21.2, Macaristan’da 28.1’dir.

Okul ve sınıf büyüklükleri ilgili ölçünlerin ve (standartlarının) belirlenmesi önemlidir. Böylece amaçlanan hedeflere ulaşmak güvence altına alınmış olacaktır. Büyüklük konusunda belirlenen ölçünler, öğrenci başarısı için gerçekleştirilmesi gereken

¹¹² Cilve, N., İlköğretim ve Lise Eğitim Binalarının Kullanıcı Gereksinimlerinin ve Fiziksel Mekan Özelliklerinin Bina Değerlendirme Yöntemi İle Belirlenmesi, Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006, s. 27

ölçünlerin belirlenmesini sağlayacaktır. 1970-1980’lerde yaygın olan kanı, kimi öğrencilerin başarılı olabileceği, kiminin ise öğrenemeyeceği biçimindeydi. Ancak özellikle nörologlar ve eğitim uzmanları normal olan herkesin öğrenebileceğini belirtmektedirler.

Okul mevcudu doğrudan sınıf mevcudunu etkilediği için sınıftaki öğrenci sayısının da istenenin üstünde olması pek çok problemi beraberinde getirir. Her husustan önce öğrenci sayısı, öğretim yöntemini seçimini, öğrenci ve öğretmenin motivasyonunu ve sınıfta disiplin sağlamayı etkilemektedir.

Eğer öğrencilerin öğrenme gereksinimlerinin karşılanması hedefleniyorsa, okullar ve sınıflar küçültülmelidir.

Çok sayıda araştırma sınıf büyüklüğünün önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Okulun ilk yıllarında küçük sınıfların öğrenci başarısını önemli derecede etkilediği saptanmıştır. Bu araştırmalarda öğrenci-öğretmen oranını düşürmek (12–15) kişilik sınıflar önerilmektedir. Birçok araştırmada sınıf büyüklüklerinin üst sınırı belirlenmektedir. Bunun dışında öğrenci sayısı ile ilgili çok yargı bulunmamaktadır. Ortaöğretim kurumlarında sınıflardaki öğrenci sayısı öğrenci davranışlarını önemli derecede etkilemektedir.

Çok öğrencinin bulunduğu sınıflarda öğretmenin her bir öğrenciye ayırdığı zaman azalmaktadır. Küçük sınıflarda öğretmen öğrencilere daha fazla zaman ayırır, öğrenciyi daha iyi tanıma olanağı bulur.”¹¹³

Ancak okulların mevcudunun fazla olması, derslik sayısının yetersizliği eğitimde kalitenin geliştirilmesinde önemli bir engel olarak karşımızda durmaktadır. 2003 ile 2008 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı’nın 2009 Yılı Programı’na göre %17,5’lik bir artış sağlanmasına rağmen sınıf mevcutları istenilen standartlara ulaştırılamamıştır.

Yıllara göre yapılan derslik sayılarına baktığımızda;

“2003 yılında 15.471, 2004 yılında 14569, 2005 yılında 25.498, 2006 yılında 27.860, 2007 yılında 15.260, 2007 yılında 14.762 derslik yapılmıştır.”¹¹⁴

Eğitim-sen’in 2005–2006 eğitim-öğretim yılında yaptığı araştırmaya göre;

¹¹³ Kalfa, Y., a.g.k. s.56-57

¹¹⁴ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

“ Bir okulda ortalama 26 derslik ve her bir dersliğe 41 öğrenci düşüyor. İdeal rakamlara ulaşılabilmesi için neredeyse bir kat daha dersliğe gereksinim bulunuyor.

İstanbul’da bir dersliğe 47 öğrenci, Marmara’da 45 öğrenci düşüyor. Derslik başına 34 öğrenci ile Doğu Anadolu en iyi durumda bulunuyor.

Derslik başına 1. derecede gelişmişlerde 55, normal liselerde 53 öğrencinin düşmesi, ilin veya semtin görece ekonomik refahının da bu sorunu aşmaya yetmediğini, eğitim yapılanmasında çok köklü bir anlayış sorununun olduğunu ortaya koyuyor.

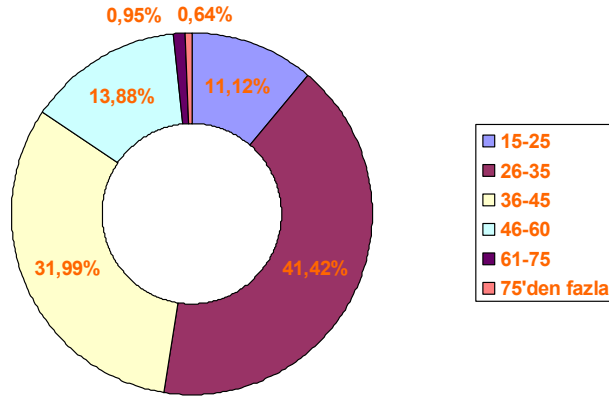
Tablo 24. Derslik Durumu

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı	Bir Okula Düşen Derslik Sayısı	Bir Dersliğe Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	183	194943	1065	4797	26,21	40,64
İstanbul	16	26009	1626	549	34,31	47,38
Ankara	12	14767	1231	337	28,08	43,82
İzmir	7	10392	1485	240	34,29	43,30
Marmara	23	24488	1065	539	23,43	45,43
Ege	12	13821	1152	357	29,75	38,71
İç Anadolu	31	25566	825	687	22,16	37,21
Akdeniz	15	17465	1164	402	26,80	43,45
Karadeniz	23	23154	1007	637	27,70	36,35
Güneydoğu	28	28962	1034	750	26,79	38,62
Doğu Anadolu	16	10319	645	299	18,69	34,51

Tabloya göre bir kat daha dersliğe ihtiyaç duyulmaktadır.”¹¹⁵

Türk Eğitim-sen bir araştırmasında eğitimcilere illerindeki okullarda bir sınıfta ortalama kaç öğrencinin eğitim-öğretim gördüğü sorusunu yöneltmiş ve aşağıdaki veriler oluşmuştur.

¹¹⁵ Gümüş. A., a.g.k. s. 144-145
<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

Şekil 7. “ İlinizdeki okullarda bir sınıfta ortalama kaç öğrenci eğitim-öğretim görüyor?”

Buna göre ankete katılanların yüzde 11.1’i 15–25, yüzde 41.4’ü 26–35, yüzde 32’si 36–45, yüzde 13.8’i de 46–60 öğrencinin bir sınıfta eğitim öğretim gördüğünü ifade etti.”¹¹⁶

60.Hükümet Programı Eylem Planı’nda (2008–2012) bu konuyla ilgili olarak;

“İlk ve ortaöğretimde tekli eğitime geçmek kaydıyla sınıflarda azami 30 öğrencinin eğitim görmesi sağlanacaktır.

- Derslik başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olan illerden başlamak üzere fiziki alt yapı ihtiyacı karşılanacaktır.

- Eğitime %100 destek kampanyasına devam edilecektir.

- Ortaöğretim süresinin dört yıla çıkarılmasından dolayı öğrenci sayısında meydana gelecek olan yaklaşık 700 bin öğrencilik artış, derslik başına öğrenci sayısını 32’den 43’e yükseltmiştir. Derslik başına düşen öğrenci sayısının tekrar 30’a yaklaştırılması için gerekli alt yapı ihtiyacı giderilecektir.

- Eğitim tesislerinin etkin kullanılabilmesi için standartlar ve ortak kullanım imkânları geliştirilecektir.

¹¹⁶ http://www.turkegitimsen.org.tr/Isunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması doğrultusunda derslik sayısının ihtiyacı karşılayacak şekilde ön planlamasının yapılması”¹¹⁷ hedeflenmektedir.

2.1.2.4. Teknolojik Altyapı ve Laboratuvar Yetersizliği

“Bilindiği gibi günümüz de toplumlar hızla değişmektedir. Toplumların bu değişimi, teknolojiyi ve iletişim alanındaki gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Teknoloji, bilgisayarlar ve iletişimdeki yeni gelişmeler; öğretim anlayışında da değişimlere neden olmuş ve günümüz öğretiminde yeni teknik ve yöntemlerin kullanımını da beraberinde getirmiştir. Teknik gelişmelerle birlikte yeni kavramlar ve teknoloji ürünleri eğitim ve öğretimde yerini almıştır. Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin de eğitim teknolojilerinden yararlanma imkânları giderek artmaktadır. Ancak eğitim teknolojilerinden yararlanmada kullanılan araç ve gereçlerin niceliği de önemlidir.

Bugün dünyada bilgi hizmet ve teknolojileri konusunda yapılan harcamaların yılda 5,2 trilyon ABD dolarına ulaştığı tahmin edilmektedir. Birçok OECD ülkesinde bilgi edinme, işleme ve iletme alanında çalışan kişi sayısı işgücünün yüzde 50’sini aşmaktadır. Bu durum Türkiye’nin orta ve uzun dönem stratejilerini oluşturma sürecinde önemle üzerinde durması gereken bir husustur. İki binli yılların ilk çeyreğinde, iş dünyasındaki kar ve piyasa değerinin en az yüzde 80 gibi bir oranının bilgi alanında iş yapan kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulacağı yönünde öngörmeler yapılabilmektedir.

Teknolojideki gelişmeler, eğitim sistemlerine çok katlı ek yükümlülükler getirmektedir. Gelişmekte olan toplumlarda artan değişim talebi, çok karmaşık toplumsal dinamiklerin ve uzlaşmaların bir kompozisyonu durumundadır. Farklı toplum kesimlerinin tercihlerinin bir potada eritilmesi oldukça zor görünmektedir. Bu yüzden, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, toplumsal enerjinin önemli bir bölümünün, toplumu kendi dinamikleriyle oluşmamış, aykırı ve akıldışı bir denge durumunda tutmak için harcanmaktadır. Bu noktada sadece eğitimde değil toplumsal hayatın diğer alanlarında da aktarıcılığın, araştırmacılığa ve problem çözücülüğe dönüştürülmesi en acil sorunlardan biri olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Eğitim kurumlarını değiştirmeye zorlayan pek çok dışsal kaynak arasında sayılabileceklerinden biri de bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişme ve bunların bireylerin yaşamlarına girişindeki hız olmaktadır. O denli ki eğitim kurumları, günlük

¹¹⁷ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

yaşamda her gün çeşitlenen teknolojik cihazları kullanan bir öğrenci kesimiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum en önemli eğitim girdilerinden birindeki değişmeyi ifade etmektedir. Öğretmenler, mevcut ulaşabilen teknoloji ürünlerini kullanma becerilerini geliştirememeleri durumunda, eğitim programlarında yer alan içeriği geleneksel yollar ve araçlarla aktarmada çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Bu güçlüklerin en önemlilerinden birisi öğrencilerin beklenti ve ilgileri ile yaşam alanları içinde yer alan ve bunları etkileyen teknoloji ürünlerinin etkileriyle baş etmek ya da bunları eğitim amaçlarıyla uyumlu olarak kullanabilmektedir.

Teknoloji elbette nitelikli eğitim için ön koşul değildir. Ancak içinde bulunduğumuz dünyada teknolojinin etkilemediği bir toplumsal yapı bulunmamaktadır. İçinde bulunduğumuz topluma ister post sanayi, ister üçüncü dalga bilgi ve ileri işletim toplumu ya da kısaca enformasyon toplumu olarak adlandırıldığında, bu yeni yapılanmanın her alt biriminde teknoloji bir şekilde yer almaktadır. Teknoloji insan içindir ve hangi boyutuyla kullanıldığına insan karar vermektedir. Eğitime ilişkin teknoloji kullanımını ise ‘kaliteyi artırıcı’ bir etki yapacaktır. Kısa sürede verilmek istenen ‘istendik’ davranışların gerçekleşmesi kolaylaşacaktır. Ancak teknoloji öğrenme sürelerini kısalttığı ölçüde hantal bir işletim düzeneğine sahiptir. Bu bakımdan sürekli yeni teknolojilerin takibi güçleşmektedir. Eğitimde niteliğin artması, yeni teknolojilerin eğitimde içkin kullanımına bağlıdır. Yeni teknolojiler ise maliyet sorunlarını gündeme getirmektedir.

Teknolojinin, eğitim kurumlarının örgütlenme ve işleyişine; eğitim sürecinde kullanılan yöntem, eğitimin içeriğine ve eğitim yoluyla toplumsal alana etkisinin de bu çerçevede gözden geçirilmesi gereklidir.

Bilgi toplumuna dönüşüm yolunda eğitim kurumlarının sağlayacağı etkinin diğer tesadüfi ve kurumsal olmayan öğrenme biçimlerinden daha güçlü olması beklenir. Bu açıdan bakıldığında eğitimcilerin karşısında daha fazla bilgi talep eden, daha meraklı ve sorgulayıcı, artan bilgi üretimine paralel olarak artan bilgi talebi durmaktadır.

Eğitimde teknolojinin kullanımını belirleyen çok sayıda değişken vardır ve bunlardan sistem içinde yer alanların bir kaçı eğitim programları, eğitimde kullanılan öğretim yöntemleri, öğretmen yetiştirme sistemi, eğitimin finansman modeli, eğitimin yaygınlık düzeyidir. Burada söz konusu olan sadece eğitim kurumunun varlığı değil, niteliğidir. Demokratik katılma kuramını ve eğitimde demokratikleşmenin günümüzde

ulaştığı anlamı dikkate aldığımızda; toplumun özellikle de yerel toplulukların, eğitim hakkının demokratik ve eşitlikçi bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için eğitim kurumlarına sahip çıkması gerekmektedir.

Teknoloji kullanımının, eğitim sistemi için getirdiği faydalar öğretmen, öğrenci ve sistemin kendisi için farklı boyutlardadır. Teknoloji sayesinde bilginin hızlı ve yayılımı sağlanırken, bireysel öğrenme ortamları oluşmaktadır; bu sayede kalıcı öğrenmelerin oluşması gerçekleşmektedir. Bunun yanında eğitim küreselleşmekte ve dünya içerisinde bilginin dolaşımı kolaylaşmaktadır. Bunun yanında, eğitim teknolojisi ürünlerinin dikkat çekmesi, hatırlamayı kolaylaştırması, soyut ve karmaşık kavramları basitleştirmesi zamandan tasarruf sağlaması, kolaylıkla tekrar edilebilir olması gibi etmenler sıralanabilir.”¹¹⁸

“Eğitim, hem beceri kazandıran hem de bilgi aktarılan bir süreçte bilginin dağıtımı temel olmaktadır. Genelde bilgi teknolojileri, özellikle de bilgisayar, öğretme ve öğrenme sürecinde yardımcı araç olarak işlev görmektedir. Eğitim kurumları, toplumsal değişme ve gelişmeleri hem başlatan hem de yönlendiren kurumlardır. Bu özellikleriyle eğitim kurumları, teknolojik gelişmeleriyle izlemek, bu teknolojileri de kullanmak ve bunların nasıl kullanıldığını öğrenmekle yükümlüdür. Daha açık bir deyişle eğitim kurumlarının toplumun gereksinimleri doğrultusunda, öğrencileri bilgi çağına uygun, bilgi toplumunun özelliklerini göz önünde tutarak geliştirmelidir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin anlamlı bir şekilde birleştirilerek eğitim sürecine dâhil edilmesi bugün öğrenme ortamlarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Uygun yöntemler bilgi teknolojilerinin eğitimi geliştirdiği şüphesizdir. Öğrenciler sadece bilgisayarlar hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Bunun yanında farklı disiplinlerin (fen, sosyal, matematik vb.) bilgi teknolojisi kaynaklarını kullanarak öğretilmesi gerekmektedir. Böylece öğrenciler, bir disiplin üzerinde çalışırken aynı zamanda bilgisayar ve diğer bilgi teknolojisi kaynakları hakkında da bilgi sahibi olacaklardır. Bu doğrultuda iki amaç karşımıza çıkmaktadır:

1. Kullanmak için öğrenmek,
2. Öğrenmek için kullanmak.

¹¹⁸ Baltacı, A., Ortaöğretim Okullarında Teknoloji Kapasitesi ve Kullanımı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Altındağ İlçesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005, s.5-6

Bilgi teknolojilerinin eğitimde kullanımı, öğrenme-öğretme sürecini daha etkili kılmakta, daha iyi öğrenme sonuçları sağlamak ve bireysel öğrenme için öğrencinin ihtiyacına göre fırsatlar yaratmaktadır.

Öğretme-öğrenme sürecinde bilgi teknolojilerinin etkilerinin büyük ölçüde öğretmene bağlı olduğu kabul edilmektedir. Yeni bilgi teknolojilerinin iyi bir öğretmenin yerini tutamayacağı bilinmemektedir. Daha çok bu teknolojiler okulda öğretmene ve öğrencilere yardımcı araçlar olarak görülmekte ve değişik amaçlarla kullanılmaktadır.

Bilgi teknolojisi dersinde şu etkinliklere yer verilmektedir:

1. Uygun olan her yerde çocuklara bilgi teknolojisi ile ilgili düşünce ve bilgilerin aktarılması,
2. Bilgilerin elde edilmesi, kaydedilmesi, ulaşılması, değiştirilmesi ve yorumlanması,
3. Veri tabanı sistemlerini de içeren değişik kaynaklardan bilgiler sunulması ve bu bilgilerin eleştirel olarak değerlendirilmesi,
4. Gerçek yâda imgesel bir durumun bilgisayarla sunumunun açıklanması,
5. Çizim, tasarım gibi estetik etkinliklerde bilgi teknolojisi sistemlerine uygun biçimde kullanılması,
6. Bilgi teknolojisinin yanında, uygun olan öteki kaynakların kullanılarak çevresel değişkenlerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi,
7. Bilgi teknolojisi kullanımı ile ilgili etik konuların ve kimi sosyal değişimlerin ele alınıp tartışılması.”¹¹⁹

“Teknolojinin eğitimde kullanımı radyo, tv, video ve tepegöz gibi araçların okullarda kullanımına bağlı olarak oldukça eski tarihlere gidebilmekle birlikte günümüzde eğitim kurumlarının gelişimi ve niteliğini etkileyen en önemli gelişme bilgisayar, internet ve ilişkili teknolojiler olmaktadır. Bunlar, genel olarak bilişim ve iletişim teknolojileri (Information and Communication Technologies, C&IT veya ICT) olarak

¹¹⁹ Algan, C., E., Özel Okullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Eğitimde Bilgi Teknolojileri Kullanımı Öz Yeterlilikleri, ve Derslerinde Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Durumları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, s.27-28

adlandırılmaktadır. İnternet ve dijital teknolojiler (sayılara dayalı ve bilgisayarlarda kullanılan) yüksek öğretim düzeyindeki süreç değişimleri için temel bir katalizör olarak kabul edilmektedir. 1997 yılı bu değişimlerin önemli bir şekilde ortaya çıktığı yıl olarak görülmektedir.

Türkiye’de, teknolojinin okullarda etkin kullanma konusunda gelişmiş ülkelere oranla geç kalınmasına karşın, son yıllarda, yavaş da olsa, teknolojinin okullarda kullanılmaya başlandığını belirtmektedir. Bilgisayarın okullarda kullanılmaya başlanması ile birlikte okul ve okulların üretkenliklerine ilişkin bakış açıları da değişmeye başlamıştır.”¹²⁰

“Bilgisayar Dersliği; bilgisayar eğitiminin verildiği mekânlardır. Her öğrenciye ve öğretmene bir bilgisayar ve ortak bir yazıcı ile telefon hattı bulunmalıdır.

Laboratuvarlar; okullarda fen bilgisi, fizik, kimya, biyoloji dersleri laboratuvarlarda yapılır. Laboratuvarlar bu ihtiyacı karşılayacak sayıda olur.

Fen deneylerinin yapıldığı, üzerinde su ve elektrik tesisat bağlantısı olan sabit tezgâhların bulunduğu mekânlardır. Cemekânlı sergi dolapları ve öğretmen masası bulunur. Tezgâhtarlar 6–8 kişilik gruplar için uygun boyutlarda olmalı, deneyin çeşitliliğine göre evyeler, gaz elektrik vs tesisatı yerleştirilmeli, kimyasal maddeler ve tüpler bulundurulmalıdır.

Bir kısmı derslerin öğretimini yabancı dille yapan ve ortaokul hazırlık sınıflarından itibaren kademeli olarak öğretime başlayacak olan okullarda fizik, kimya, biyoloji ve fen bilgisi laboratuvarları için ölçülerine uygun en az birer oda ayrılır.

Her laboratuvarlarda en az 12 metre kare genişlikte hazırlık odası bulunur.

Laboratuvarlarda öğrenci başına düşen kullanım alanı en az 2 metrekaredir.

Laboratuvarlarda karartma ve kimya laboratuvarlarında zehirli gazların tavsiyesi için gerekli önlemler alınır.

¹²⁰ Duman, A., Okullarda Bilişim Teknolojisinden Etkili Yararlanmada Okul Yönetimi Açısından Karşılaşılan Sorunlar (Elazığ İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2007, s. 9-10

Fen liselerinde fizik, kimya, biyoloji, laboratuvar araç-gereçleri altı öğrenciye bir takım olacak şekilde hazırlanır.”¹²¹

Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı okullarda bilgisayar laboratuvarlarını geliştirmek, eğitim teknolojisini daha etkin kılmak için birçok proje geliştirmesine rağmen henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

“Okul başına yarım 1,7 bilgisayar laboratuvarı, bir bilgisayar laboratuvarına 612 öğrenci düşüyor.

En iyi durumdaki Doğu Anadolu’da bile ancak 445 kişiye bir bilgisayar laboratuvarı düşüyor.

İstanbul’da 738, 1. derece gelişmiş illerde 847 öğrenciye bir bilgisayar laboratuvarı düşüyor.

Ticaret Lisesi 278 öğrenciye bir laboratuvar ortalaması ile en iyi durumda olup, Normal Lise ise laboratuvar başına 1.639 öğrenciyle en kötü durumda bulunuyor.

Tablo 25. Bilgisayar Laboratuvarı sayısı

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Bil. Lab. Sayısı	Bir Okula Düşen Bil. Lab. Sayısı	Bir Bil. Lab. Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	205	217897	1063	356	1,74	612,07
İstanbul	18	28775	1599	39	2,17	737,82
Ankara	12	14767	1231	23	1,92	642,04
İzmir	9	12414	1379	19	2,11	653,37
Marmara	24	25588	1066	35	1,46	731,09
Ege	12	13821	1152	27	2,25	511,89
İç Anadolu	38	34126	898	73	1,92	467,48
Akdeniz	16	18215	1138	29	1,81	628,10
Karadeniz	23	23154	1007	35	1,52	661,54
Güneydoğu	30	31446	1048	41	1,37	766,98
Doğu Anadolu	23	15591	678	35	1,52	445,46

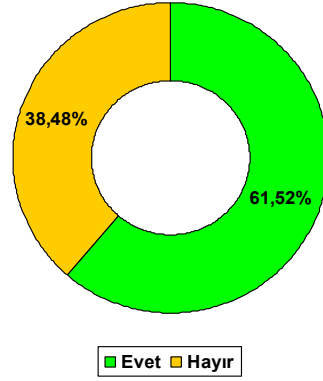
Türkiye geneli il merkezlerinde yapılan araştırmada 612 öğrenciye bir laboratuvar düştüğü görülmektedir.”¹²²

¹²¹ Cilve, N., a.g.k., s.28

¹²² Gümüş. A., a.g.k. s. 155-156

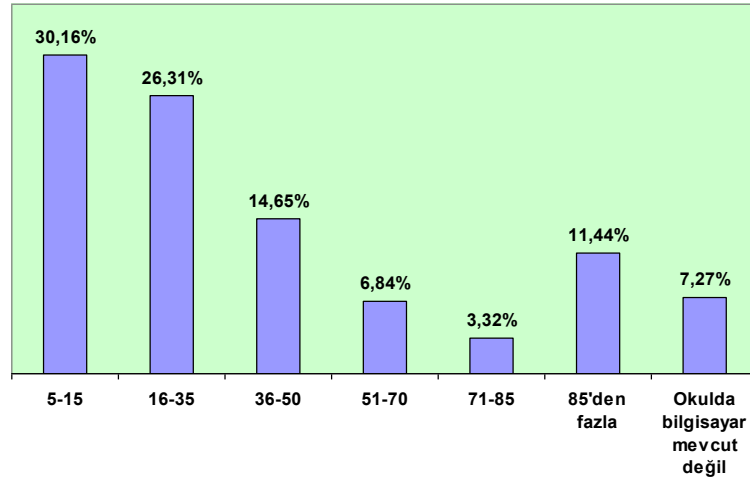
<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

“2008 yılı içinde 24 ilde 3540 öğretmen ve idarecinin katıldığı araştırmada ankete katılan eğitimcilerin yüzde 61.5’i görev yaptığı okulun bilgisayar destekli eğitim verdiğini söylerken, yüzde 38.4’ü okulunda bilgisayar destekli eğitim olmadığını belirtmektedir.

Şekil 8. Okulunuz bilgisayar destekli eğitim veriyor mu?

Ankete, okullarda bilgisayar başına düşen öğrenci sayısının da ne kadar olduğu sorusuna da cevap arandı.

Şekil 9. Okulunuzda bilgisayar başına düşen öğrenci sayısı nedir?

Ankette okullarda bilgisayar başına düşen öğrenci sayısının ne kadar olduğu sorusuna karşılık okul müdürü, müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin yüzde 30.1’i 5-15, yüzde 26.3’ü 16-35, yüzde 14.6’sı 36-50, yüzde 6.8 51-70, yüzde 3.3’ü 71-85, yüzde 11.4’ü de 85’den fazla derken; yüzde 7.2’si de okulunda bilgisayar bulunmadığını ifade etmiştir.”¹²³

“Fen Laboratuvarı: 806 Öğrenciye Bir Laboratuvar

¹²³ http://www.turkegitimsen.org.tr/Isunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

Okul başına bir fen laboratuvarı bile düşmemekte; 806 öğrenci bir laboratuardan hizmet almaya çalışıyor.

İstanbul, en kötü durumda. Bu ilde 1.599 öğrenciye bir fen laboratuvarı düşüyor. En iyi durumdaki Doğu Anadolu'da bile 557 kişiye bir fen laboratuvarı düşüyor.

Okul türü açısından Normal Lise (laboratuvar başına 1.150 öğrenci) ve Endüstri Meslek Liseleri (1.076 öğrenci) sorunlu bulunuyor. En iyi durumda ise İmam Hatip ve Anadolu Liseleri bulunuyor (laboratuvar başına yaklaşık 330 öğrenci).

Tablo 26. Fen Laboratuvarı

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Fen Lab. Sayısı	Bir Okula Düşen Fen Lab. Sayısı	Bir Fen Lab. Baş. Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	202	215127	1065	267	1,32	805,72
İstanbul	18	28775	1599	18	1,00	1598,61
Ankara	11	14337	1303	23	2,09	623,35
İzmir	9	12414	1379	14	1,56	886,71
Marmara	24	25588	1066	34	1,42	752,59
Ege	11	12601	1146	12	1,09	1050,08
İç Anadolu	37	33006	892	45	1,22	733,47
Akdeniz	16	18215	1138	27	1,69	674,63
Karadeniz	23	23154	1007	32	1,39	723,56
Güneydoğu	30	31446	1048	34	1,13	924,88
Doğu Anadolu	23	15591	678	28	1,22	556,82

Dil Laboratuvarı: 6.809 Öğrenciye Bir Laboratuvar

Okul başına düşen dil laboratuvarı sayısı kesirlerle bile ifade edilememekte; 28.483 kişiye bir laboratuvar düşmektedir.

Özetle dil laboratuvarı Kız Meslek Liselerinde hiç yok. Liselerde 24.170, İstanbul'da 28.775, toplamda 6.809 öğrenciye bir laboratuvar düşüyor. Dolayısıyla bölgelere, illere ve okullara göre ayrımların pek de önemi bulunmuyor.

Tüm laboratuvar, müzik odası ve atölyeleri topladığımızda okul başına sayısı 7 etmektedir. 150 öğrenciye bir laboratuvar (atölye veya oda) denk gelmektedir. Özellikle normal liseler sıkıntılı durumda bulunuyor.

Toplam rakamla bile normal liselerde 505 öğrenciye bir laboratuvar veya atölyenin düşüyor olması, özellikle liselerdeki donanımın çok eksik kaldığını gösteriyor.”¹²⁴

60.Hükümet Programı Eylem Planı’nda okullarda bilgisayar teknolojisini geliştirmek amacıyla;

“Okulların bilgi teknolojileri altyapısı tamamlanacaktır. Öğrencilerin bilgi ve iletişim teknolojilerini öğrenebilmeleri ve kullanabilmeleri için okullarda bilişim ve teknoloji sınıflarının kurulması ve okulların geniş bant internet bağlantıları tamamlanacaktır.

Bilişim okur-yazarlığı arttırılacaktır.

- Bilgisayar yazılımları müfredatlara uygun olarak hazırlanacaktır.
- BİT sınıflarının daha etkin kullanımı sağlanacaktır.
- BİT kullanımı konusunda hizmet içi eğitime ağırlık verilecektir.

Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve etkin hale getirilmesi”¹²⁵ hedeflenmektedir.

2.1.2.5. Spor Salonlarının Bulunmaması veya Yetersizliği

“Bir ulusun bireylerinin bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı ve mutlu olması, toplumsal kalkınmanın önde gelen koşullarındandır.

Nitelikli insan gücü yetiştirmede eğitimin değeri son çeyrek yüzyılda daha çok anlaşılmiş bulunmaktadır. Bilimsel çevrelerde oluşan görüş doğrultusunda; ekonomik büyümeyi, sosyal değişmeyi ve siyasal gelişmeyi kapsayan kalkınma süreci, davranış değişikliği, başka bir deyişle eğitim sorunudur.

Spor, toplumun diğer ölçülerine göre şekillenmiş bir kısım idealler çerçevesinde oluşan kavramlardaki davranış biçimlerinin şekillendirildiği alışkanlıkları sağlayan bir araç olmalıdır. Burada öğretmen ve eğitici, öğrenen için bir modeldir ve bu kavramda spor

¹²⁴ Gümüş. A., a.g.k. s. 158

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

¹²⁵ <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)

eğitimi yaşam içindir. Bu nedenle yaşamı düzenleyecek şekilde yaşam boyu sürecek alışkanlık içerisinde ele alınmaktadır.

Sporun kaynağı eğitim kurumlarıdır. Bir ülkenin spor arenasında zirveye çıkması ve sürekli başarılı olması için eğitimin ilk aşamasında başlayan sistemli bir spor politikasının olması gerekir. Öncelikle okullarda verilen beden eğitimi ve oyun dersleri amacına uygun organize edilmelidir. Bu yeterlilik; zaman, mekân ve ğretim elemanı olarak bir bütünlük arz etmelidir.

Tablo 27. Beden Eğitimi Dersinin İşlenme Yeri Dağılımı

Beden Eğitimi Dersini Nelerde İşliyorsunuz?	(f)	(%)
Bahçede	264	88,0
Sınıfta	10	3,3
Spor Salonu veya çok Amaçlı Salonda	26	8,7
Toplam	300	100,0

Beden eğitimi dersini öğrencilerin, 264'ünün (% 88,0) bahçede, 10'unun (% 3,3) sınıfta, 26'sının (% 8,7) spor salonu veya çok amaçlı salonda işledikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 28. Yeterli Ders Araç-Gercine Sahip Olma Durumunun Dağılımı

Yeterli Ders Araç-Gerciniz Var mı?	(f)	(%)
Evet	10	10,8
Kısmen	28	30,1
Hayır	55	59,1
Toplam	93	100,0

Öğretmenlerin 10'unun (% 10,8) yeterli, 28'sinin (% 30,1) kısmen yeterli, 55'inin (% 59,1) yetersiz ders araç-gercine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 29. Spor Odası Dağılımı

Spor Odanız Var Mı?	(f)	(%)
Evet	61	65,6
Hayır	32	34,4
Toplam	93	100,0

Öğretmenlerin 61'inin (% 65,6) spor odasının olduğu, 32'sinin (% 34,4) olmadığı anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin 1'i (% 1,1) yalnız sınıf mevcudu, 1'i (%1,1) yalnız araç-gereci, 2'si (%2,2) yalnız hava şartları, 34'ü (%36,6) tesis-öğretici-sınıf mevcudu-araç, gereç-hava şartları, 19'u (% 20,4) tesis-araç, gereç-hava şartları, 4'ü (% 4,3) tesis-öğretici-sınıf mevcudu, 1'i (%1,1) tesis-hava şartları-diğerleri, 1'i (% 1,1) tesis-araç-gereç, 1'i (%1,1) tesis-öğretici-araç, gereç-hava şartları, 9'u (% 9,7) tesis-sınıf mevcudu-araç-gereç, 14'ü (% 15,1) tesis-öğretici-araç-gereç 4'ü (%4,3) tesis-sınıf mevcudu-araç-gereç-hava şartları, 1'i (% 1,1) öğretici-hava şartları, 1'i (% 1,1) öğretici-sınıf mevcudu-araç, gereç cevaplarını verdikleri görünmüştür.¹²⁶

“Anlatım Yöntemi:

1. Anlatımın yönteminin uygulanması esnasında öğrencinin çok çabuk sıkılması %8
2. Öğrencilerin anlatılan konuya ilgi duymayıp bir an önce uygulamaya geçmek istemeleri %3
3. Sınıfların çok fazla kalabalık olmasından dolayı anlatılan konunun öğrenciyle eksik iletişim sonucu yeterince kavranamaması %19
4. Öğrencilerin yaşlarına göre algılamalarının yetersiz olması %3
5. Spor salonu bulunmaması sonucu bahçede ders işlenirken anlatımın öğrenciye ulaşmasını engelleyecek çok fazla çevresel faktörün devreye girmesi %24

Buna göre; öğretmenlerin en çok yaşadıkları sorun % 24 ile ‘Spor salonunun bulunmaması sonucu bahçede ders işlenirken, anlatımın öğrenciye ulaşmasını engelleyecek çok fazla çevresel faktörün devreye girmesi’ sorununu birinci sırada göstermişlerdir. ‘Gösteri yönetiminin kullanılmasını sağlayacak araç gereç ve malzemenin okulların birçoğunda bulunmaması’ ise %21 ile en çok karşılaşılan ikinci sorun olmuştur. En sık karşılaşılan üçüncü sorun ise; %19 ile ‘Sınıfların çok fazla kalabalık olmasından dolayı anlatılan konunun öğrenci ile eksik iletişim sonucu yeterince kavranamaması’ olmuştur.

Karşılaşılan en önemli sorun %75,5 ile ‘Gösteride kullanılacak yeterli araç gerecin bulunmaması’ olmuştur.

¹²⁶ Yılmaz, Ç., İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerini Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi ve Yeni Bir Modern Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2005, s.1, 2, 34, 43, 44

Okulların fiziksel koşulları (spor salonu, araç-gereç, malzeme vb.) beden eğitimi dersinin işlenmesine ve öğretim yöntemlerinin kullanılmasına imkân sağlayacak şekilde mutlaka düzenlenmelidir.

İlköğretim okullarında yürütülen beden eğitimi dersinin verimliliğini artırma amacıyla uygulamalara yönelik olarak yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.”¹²⁷

“Eğitim veren kurumlarda durum, tesis diğer açılardan çok farklı görünmemektedir. Toplum oluşturulan bireyin sağlıklı, becerikli, üretken olmaları, dengeli bir kişilik geliştirmelerinde, kısaca beden, zihin, duygu ve sosyal yeteneklerinin ulusal amaçlar doğrultusunda geliştirilmesi ve yönlendirilmesinde etkili araç beden eğitimi ve spor etkinlikleridir. Gelişen teknolojinin, hızlı kentleşmenin ve hayat şartlarının bireylere getirdiği bunalım ve baskıları azaltmak, bunların insan üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek, dolayısıyla sağlıklı bir toplum yaratmak için beden eğitimi ve spor etkinliklerini insan yaşamında vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Bu alışkanlığın verileceği en uygun yaş grubunu da başta ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Öyle ki, sporcu piramidinin tabanı tamamen okulların bünyesi içindedir. Sayıları 50000’in üzerinde olan okullardan sadece 672’sinde spor tesisi bulunmakta, bunların 446’sı nizamî olup, 226’sı açık spor tesislerinden oluşmaktadır.

Standartlara uygun spor salonu sayısı 220’dir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, bu tesislerin ağırlıklı olarak İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi büyük illerimizde yer aldığı görülmektedir. 50.233 okuldan 672’sinde spor tesisi bulunmakta (%0,13), spor salonu bulunan okulun oranı %0,4 olup, bu tesislerde yeterince verimli kullanılmamaktadır. Sayılarla okul spor eğitiminde ki tesisleşme oranlarının yetersizliği sonucu 7-18 yaş grubundaki yaklaşık 12 milyon çocuk ve gencimizin hiçbir spor tesisi görmeden sporu öğrenmeleri ve tanınmaları konusunda ne derecede başarılı olabilecekleri, teorik bilgilerle de sporu severek yaşam biçimi haline getirmelerinin zorlukları ortadadır.

¹²⁷ Keske, G., İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri ve Karşılaştıkları Sorunlar (Gaziantep İli Örneği) Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2007, s.70-73

Tablo 30. İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında Mevcut Okul, Öğrenci ve Tesis Sayısı (1999–2000)

OKUL TÜRÜ	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	TESİS SAYISI
İLKOKUL	44,525	9.581.120	446
ORTAOKUL	5,708	2.013.152	226
TOPLAM	50,233	11.594.272	672

Spor tabanını oluşturan ilköğretim çağındaki çocukların haftalık beden eğitimi ders saatleri, ilk beş yıl için haftada 3 saatten 2 saate, ikinci üç yıl (6,7,8. sınıf) için haftada 2 saatten 1 saate indirilmiştir. Okutulan 11 yıllık toplam beden eğitimi dersleri açısından ülkemiz, toplam 19 Avrupa ülkesi 18. sırada yer almaktadır.

Okullardaki spor tesisleri oranlarına VIII. Beş Yıllık Plan döneminde, binde 13'lerden gerçekçi ve makul düzeylerde (yüzde 10) yükseltilmesi, bu Kalkınma Planı döneminde yapılacak her ilk ve ortaöğretim kurumlarında spor tesislerinin de inşa edilmesinin zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır. Spor tesisi bulunmayan veya ödenek yetersizliğinden tesisleri yarım kalan okullarda, spor tesislerinin hayırsever vatandaşlarca veya sponsorlarca yapılması teşvik edilmeli ve bu tesislerin bu vatandaşların ve sponsorların isimlerinin verilmesi sağlanmalıdır. Mevcut okul spor tesislerini çok düşük kapasitede (yüzde 15) kullanılıyor olması ve bu tesislerin daha verimli bir şekilde kullanılabilmelerini sağlamak amacı ile, mesai saatleri dışında okul spor tesislerinin, işletme giderleri karşılanmak kaydıyla, bulunduğu semt ve mahalle sakinlerinin kullanımına açılmalarını ve beden eğitimi öğretmenlerinin ders ücreti karşılığında bu tesislere gelen vatandaşlara spor eğitimi vermeleri sağlanması teşvik edilmeli ve bu amaçla gerekli mevzuat değişiklikleri yapılmalıdır.

Ülkemizdeki spor yapılanmasının, Rapor'da önerilenlerin doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi halinde; Türkiye Beden Eğitimi ve Spor Yönetimini katılımcı ve demokrasiyi gerçekleştirmiş olacaktır. Bu yönetim biçimi; tesislerin yapımı ve verimli kullanımı, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, yerel yönetimlerle ve halkla ilişkiler, kaynak sağlanması, çağdaş spor bilincinin geliştirilmesi ve insanımızı yakından ilgilendiren tüm sosyal konuları olumlu etkileyecektir.

Tablo 31. Beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okulların araç-gereç yönünden yeterli olma düzeyi

SEÇENEK	n	%
Hiç	4	8
Az	17	34
Orta	18	36
Çok	9	18
Pek çok	2	4
TOPLAM	50	100

Beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden %42 yetersiz (% 8'i hiç, %34 az), % 36 oranında ise tam yeterli olmadığı bulunmuştur.

Tablo 32. Türkiye'deki okulların genelinin, beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden yeterli olma düzeyi

SEÇENEK	n	%
Hiç	5	10
Az	39	78
Orta	5	10
Çok	1	2
TOPLAM	50	100

Türkiye'deki okulların genelinin, beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden %88 oranında yetersiz olduğu (%10'u hiç, %78'i az) görülmektedir.

Tablo 33. Okulların kendilerine ait spor salonlarının olmasının dersin verimliliğinin etkileme düzeyi

SEÇENEK	n	%
Hiç	3	6
Orta	1	2
Çok	9	18
Pek çok	37	74
TOPLAM	50	100

Okulların kendilerine ait spor salonlarının olması beden eğitimi derslerinin verimliliğini etkileyeceği (%18'i çok, %74'ü pek çok, toplam %92) bulunmuştur.

Üç yılda yapılacak değişikliklerin günün şartlarının yakalayacağını düşündüğümüzde bu çalışma bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Türkiye’deki okulların genelinin beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden % 88 oranında yetersiz olduğu (%10’u hiç, %78’i az) görülmektedir.”¹²⁸

“Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterli sayıda olmamasının yanında, ilköğretim okullarındaki ders saatlerinin de (haftada bir saat) yetersiz olduğu bir gerçektir.

Ülkemizde olimpizm-fair-play davranışının özendirici eğitim etkinlikleri yapılmamaktadır. Yapılanların da, daha etkin ve daha geniş tabana yayılmasına ihtiyaç vardır.

Yerel yönetimler, anlayış ve uygulamada spor kulüpleri bazında sporun içinde yeni yeni yer almakta, ancak ağırlıklı olarak futbol desteklenmektedir. Son yıllarda spor tesisi yapımına da, yetersiz de olsa kaynak aktarılmaktadır.”¹²⁹

Bu kapsamda 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde okulların fiziki ve sosyal gelişimine katkı sağlama hakkı kazanan belediyeler, okullara spor salonu yapmaya başlamışlar ve bu konuda oldukça iyi gelişmeler sağlamışlardır.

“İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul ilinde 29.01.2007’de 50 okula 50 spor salonu yaptırmıştır.”¹³⁰

2.1.2.6. Konferans ve Sinema Salonlarının Olmaması veya Yetersizliği

Konferans ve sinema salonları okullarda öğrencilerin ders dışı sosyal aktivitelere katılmaları onların sosyal kişililerinin gelişiminde, yeteneklerinin ortaya çıkartılmasında, okullarını sevip benimsemeleri ve monoton bir eğitim ortamından çıkıp eğlenceli bir eğitim ortamına geçmelerinde oldukça önemlidir. Gelişmiş modern toplumlarda eğitim öğretim sadece sıra, masa, tahta ve tebeşirden ibaret değildir.

Okul, bireyin sosyal kişiliğinin gelişmesinde aileden sonra gelen en etkin kurumdur. Okullarda sosyal aktivitelerin (Tiyatro, müzik, konferans, seminer...) yapılacağı salonların yetersizliği öğrencilerin sosyal beceri ve yeteneklerinin tespitinde ve gelişmesinde oldukça önemli bir etkidir.

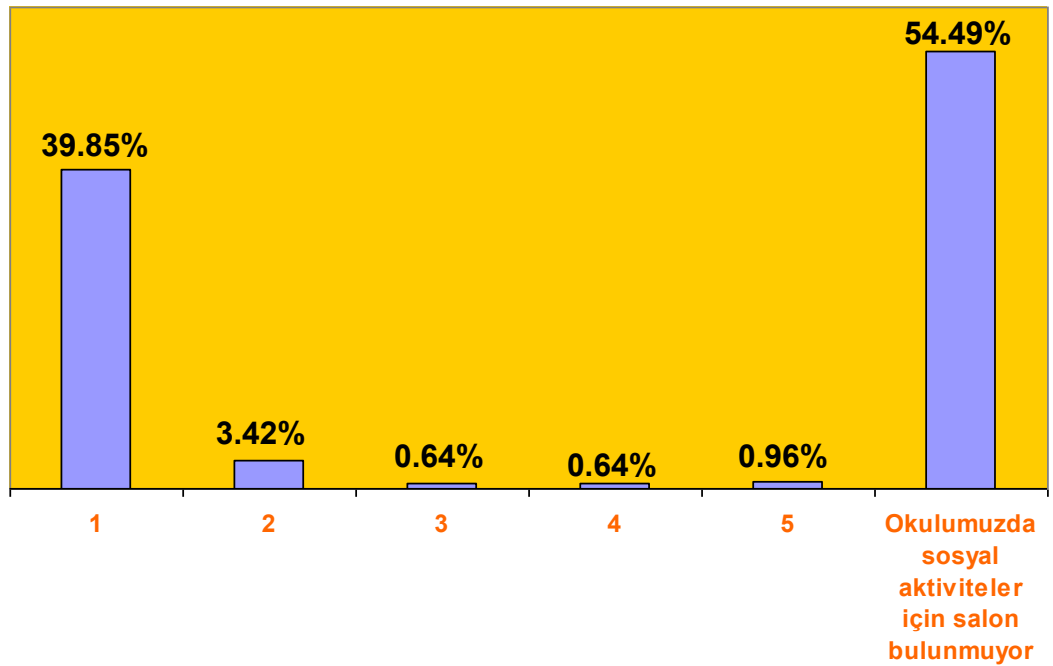
¹²⁸ Solmaz, A., Milli Eğitim Bünyesindeki Okullarda Beden Eğitimi Derslerinin İşlevsel Durumu, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006 s.47-48

¹²⁹ <http://ekutup.dpt.gov.tr/eğitim/beden/oik530.pdf> (12.06.2009)

¹³⁰ www.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=11336&hbid=1876 - 75k (11.06.2009)

Ders müfredatı uygulamalarında sadece kitap takibinin yapılması görsel, duyuşsal açıdan öğrenmeyi pekiştirecek farklı materyallere yer verilmemesi öğrenmenin kalıcı ve ezberci olmasına neden olmaktadır. Sinema salonları öğrenmenin kalıcı ve eğlenceli olmasında oldukça önemlidir.

“Ankete katılan öğretmen ve idarecilerin yüzde 54.4’ü okulunda sosyal aktiviteler (müzik, tiyatro v.b.) için salon bulunmadığını ifade ederken; yüzde 39.8’i okulunda sosyal aktiviteler için bir salon, yüzde 2.3’ü de iki salon bulunduğunu belirtmiştir.

Şekil 10. Okulunuzda öğrencilerin sosyal aktivitelerini (müzik, tiyatro v.s.) gerçekleştirebileceği kaç tane salon var?

Türk Eğitim- Sen’in 24 ili ve 3540 öğretmen ve idarecisini kapsayan araştırmaya göre devlet okullarının yüzde 0.64’ü 3 ve 4, yüzde 0.96’sı 5 salonunun bulunduğunu ifade etmiştir.”¹³¹

“Çok amaçlı salonlar da ancak 2.504 öğrenciye bir adet düşüyor.

En kötü durumda İzmir, İstanbul ve 1. Derecede Gelişmiş İller bulunuyor. Normal Liseler de solan başına 4.777 öğrenciyle okul türleri arasında en kısıtlı durumda olanı. Liseyi Endüstri Meslek Liseleri takip ediyor.

¹³¹ http://www.turkegitimsen.org.tr/Isunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

Tablo 34. Çok Amaçlı Salon

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Çok Amaçlı Salon Sayısı	Bir Okula Düşen Çok Amaçlı Salon Sayısı	Bir Çok Amaçlı Salona Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	203	215309	1061	86	0,42	2503,59
İstanbul	18	28775	1599	8	0,44	3596,88
Ankara	12	14767	1231	8	0,67	1845,88
İzmir	9	12414	1379	2	0,22	6207,00
Marmara	24	25588	1066	7	0,29	3655,43
Ege	12	13821	1152	4	0,33	3455,25
İç Anadolu	36	32218	895	13	0,36	2478,31
Akdeniz	16	18215	1138	8	0,50	2276,88
Karadeniz	22	21846	993	11	0,50	1986,00
Güneydoğu	31	32074	1035	16	0,52	2004,63
Doğu Anadolu	23	15591	678	9	0,39	1732,33

Konferans salonu, her 2 okuldan ancak 1'inde bulunuyor. Bu da, 2.127 öğrenciye bir konferans salonu anlamına geliyor.

Tablo 35. Konferans Salonu

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Konferans Salonu Sayısı	Bir Okula Düşen Konferans Salonu Sayısı	Bir Konferans Salonuna Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	206	219060	1063	103	0,50	2126,80
İstanbul	18	28775	1599	10	0,56	2877,50
Ankara	12	14767	1231	7	0,58	2109,57
İzmir	9	12414	1379	4	0,44	3103,50
Marmara	24	25588	1066	13	0,54	1968,31
Ege	12	13821	1152	6	0,50	2303,50
İç Anadolu	38	34661	912	23	0,61	1507,00
Akdeniz	16	18215	1138	7	0,44	2602,14
Karadeniz	23	23154	1007	13	0,57	1781,08
Güneydoğu	31	32074	1035	12	0,39	2672,83
Doğu Anadolu	23	15591	678	8	0,35	1948,88

İzmir ile 4. derecede gelişmiş iller (az gelişmişler) en sıkıntılı durumdadır. Normal Liselerde de 5.088 öğrenciye bir konferans salonu düşüyor.”¹³²

¹³² Gümüş. A., a.g.k. s. 182

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

2.1.2.7. Eğitim Materyallerinin Yetersizliği

“Bilimin hızlı gelişmesi, çoğalması ve daha karmaşık yapıya bürünmesi bilgi edinmenin zorlaşmasını da beraberinde getirmiştir. İnsanların herhangi bir bilgiyi edinebilmek için, belli ortamlara katılıp ve belirli bir çaba göstermesi gerekmektedir. Öğrenciler için ise bu ortam, eğitim ortamları dediğimiz ve öğrencinin varlığını hissettiği ve bir şeyler öğrenmek gayesi ile bulunduğu sınıf ortamlarıdır.

Eğitim ortamları öğrenme öğretme faaliyetlerinin meydana geldiği ve öğrencilerin bilimsel bilgileri öğrendiği yerlerdir. Eğitim ortamları, bilgi işletme sisteminin meydana geldiği ve öğrencilerin konu ile etkileşimlerde bulunduğu yerlerdir. Bu ortamlar; personel, araç gereç, tesis ve organizasyon öğelerinden oluşmaktadır. Bu ortamları öğretim araç ve gereçleriyle desteklemek, öğrencinin hem somut yaşantı kazanmasına hem de yaparak ve yaşayarak öğrenmesine imkân sağlar.

Materyal kullanımının yararları şu şekilde sıralanabilir;

- İçeriği basitleştirip, algılamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğrencilere çok karmaşık gelen konular, uygun hazırlanmış araç gereçlerle daha kolay ve daha etkili sunulabilir.
- İlgi uyandırır, ilgiyi devam ettirirler. Öğrencinin ilgi ve dikkatini hedef davranışlara çekerek onun derse katılımını sağlayabilir, yaparak ve yaşayarak öğrenmesine sebep olabilirler.
- Monotonluğu giderir, sıkıcılığu dağıtır, sınıfa canlılık getirirler.
- Öğrenmede zamanı kısaltırlar. Tekrar tekrar kullanabilirler.
- Unutmayı azaltır. Hatırlamayı sağlarlar.
- Bilgiyi tamamlar, pekiştirir ve kalıcılığa yardım ederler.
- Okuma ve araştırma arzusu uyandırır.
- Bilgilerin kavramlaşmasını, öğrencilerin bilgiyi yorumlamasını kolaylaştırır.
- Öğrencilerin problem çözmelerine yardımcı olurlar.

- Farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar.
- Öğrencilerde yaratıcılığı teşvik eder ve geliştirirler.
- Öğrencilerin dikkat, konuşma, dinleme, anlatım algılama ve yorumlama yeteneklerini geliştirirler.
- Öğrencileri okul dışı etkinliklere yöneltirler.
- İnançları, görüşleri, tavırları ve alışkanlıkları pekiştirir ya da değiştirirler. Belli bir konuya da alana karşı tutum geliştirmeye yahut da var olan tutumu değiştirmeye yardım ederler.
- Anlamları karıştırılmasını önlerler.
- Öğretim süreçlerini güçlendirir ve etkin kılarlar.
- Sözcük gelişimine katkı sağlarlar.
- Soyut şeyleri somutlaştırır.
- Güvenli gözlem yapma olanağı sağlarlar.
- Öğrencilerin hem bireysel hem de büyük ve küçük gruplarla çalışmalarına olanak sağlarlar. İçeriden, çekingen öğrencilerin bu özelliklerinden kurtulmalarına yardım ederler.
- Yanına gidilmesi veya sınıfa getirilmesi mümkün olmayan, duyu organlarının algı sınırlarını aşan büyüklük, küçüklük, zaman ve uzaklıkta olan araç, cisim, olgu ve olayların algılanabilmesini sağlarlar.
- Soyut düşünce, tasarı ve kavramların açıklanmasına yardım ederler.
- Eğitim kalitesini yükseltirler. Verimliliği artırır.
- Yazılı olmayan öğrenme ile tavırların değişmesine veya kuvvetlenmesine yardım edebilirler. Özellikle yüksek seviyede emniyetin, bağlılığın ve kişisel ilişkilerin gelişmesinde etkili olabilirler.

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere; araçlarla desteklenen öğretim hem öğretmen hem de öğrenciler yönünden pek çok kolaylık ve yara sağlamaktadır. Araçların etkili kullanılması, bunların potansiyellerini anlamakla ve yapacakları yardımdan fazlasını beklememekle başlar.

Öğretmen derste hangi yöntem ve tekniği kullanırsa kullansın, mutlaka öğretim araç ve gereçlerinden (teknolojilerinden) yararlanmalı ve derslerini bu araç gereçlerle desteklemelidir. Hiçbir eğitim aracı diğerinden üstün değildir. Bu eğitim aracının değeri hizmet ettiği eğitsel amaca uyabilmesine bağlıdır.”¹³³

“Eğitim öğretime ve bu süreç içerisinde hem öğretmene hem de öğrenciye yardımcı olan, hazır olan ve hazırlana araçlara öğretim aracı (öğretim materyali) denir.

Hedeflenen amaçlar doğrultusunda materyaller hazırlanmalı, etkin bir şekilde sınıfta kullanımı sağlanmalı ve öğrencinin öğrenme ortamına katılımına fırsat verilmelidir.

Materyallerin İşlevleri:

- Zamandan tasarruf
- Karmaşık yapıları basite indirgeme
- Soyutu somutlaştırma
- Geneli özelleştirme
- İşlemleri basamakları ile gösterme
- Uygulama yapma
- İlgi çekme
- Dikkat uyandırma
- Motivasyonu artırma olarak sıralanır.

¹³³ Aydoğan, S., Meslek Liselerinde Derslerde Elektronik Materyal Kullanımının Dersin Etkinliğindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2007, s.31-32

Bu derece çok getirisi olan öğretim materyallerinden faydalanmanın, hem eğitimin kalitesini artıracığı hem öğrenmeyi istenen seviyeye ulaştıracağı düşünülmektedir.”¹³⁴

“Eğitim materyallerinin öğretim sürecinde istendiği işlev eğitim amaçlarına en üst düzeyde ulaşmayı sağlamak, öğretim etkinliğini artırmak ve niteliği yükseltmektedir.

Derslerde araç-gereç kullanımı öğrencinin derse daha iyi motive olmasını sağlamakta ve öğrenciyi etkinliğe sevk etmekte etkilidir.

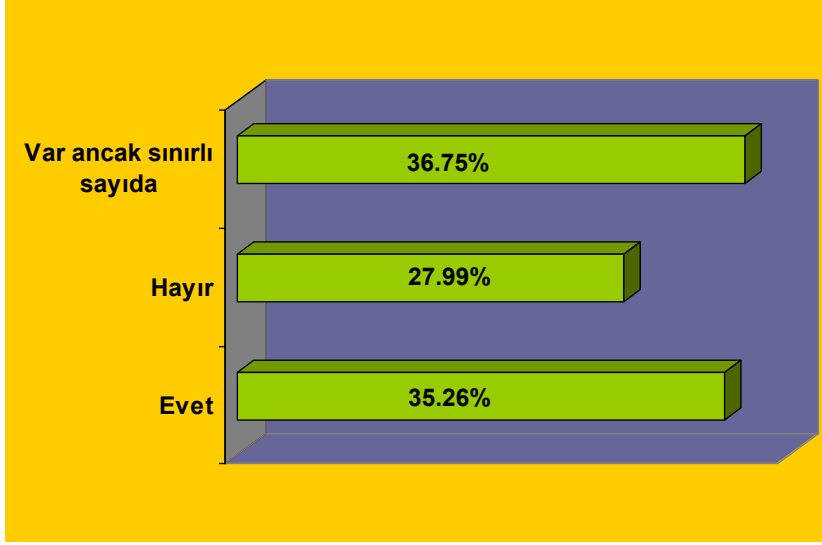
Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, araç-gereç kullanılarak işlenen bir ders araç-gereç kullanılmadan işlenen bir derse göre daha verimli geçmektedir. Bu da öğrencilerin gelişimleri üzerinde etkilidir.

Bugün okullarımızın en önemli sorunlarından birisi derslerin işlenişinde materyal kullanımında görülen eksikliklerdir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Okullarımızda yeterli materyallerin bulunmaması, öğretmenlerin mevcut materyalleri çeşitli sebeplerle kullanılmaması nitelikli öğrenci yetişmesini engellemektedir.”¹³⁵

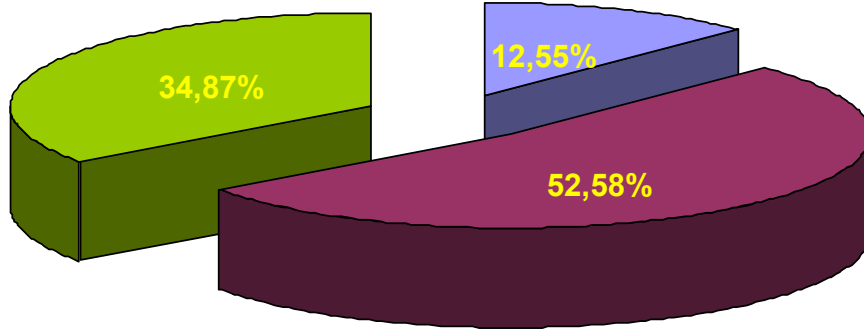
“Öğretmenlere ve idarecilere okullarında tepegöz, mikroskop, slâyt, deney araçları ve bu araçları kullanacaklar laboratuvarlar olup, olmadığını da sorduk. Buna göre ankete katılanların yüzde 36.7’si ‘var ancak sınırlı sayıda’ derken; yüzde 35.2’si bu tür ders araçlarının olduğunu, yüzde 27.9’u ise ders araçlarının olmadığını dile getirmiştir.

¹³⁴ Tuncer, D., Materyal Destekli Matematik Öğretiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarısına ve Başarının Kalıcılık Düzeyine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008, s.26-29

¹³⁵ Cihan, G., Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 1998 Programında Önerilen Ders Araç-Gereçlerinin (Materyallerin) Değerlendirilmesi ve öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s.102

Şekil 11. Okulunuzda tepegöz, mikroskop, slayt, deney araçları ve bu araçları kullanacak laboratuvarlar var mı?

■ Evet, yeterli ■ Hayır, yetersiz ■ Kısmen yeterli

Şekil 12. İlinizdeki okullarda ders araç-gereçleri yeterli sayıda mı?

Öğretmen ve idarecilere göre okullarda ders araç-gereç sayıları da yeterli düzeyde değildir. Ankete katılanların yüzde 52.5'i okullarda ders araç-gereçlerinin yetersiz olduğunu, 12.5'i ise yeterli olduğunu dile getirmiştir.”¹³⁶

¹³⁶ http://www.turkegitimsen.org.tr/Isunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

2.1.2.8. Kütüphanelerin Yetersiz Olması

“Çağdaş eğitim anlayışı, en genel anlamda öğrenciye eleştirel ve yaratıcı düşünme, araştırma ve yazma becerilerini kazandırmayı amaçlar. Okul kütüphanesi de bu amacı gerçekleştirmek üzere yararlanılacak en önemli eğitim araçlarından. Öğrencilere bu becerilerin ne zaman, nasıl ve nerede kazandırılacağı konusunda öğretmen ve kütüphanecinin birlikte çalışması da (collaboration), kuşkusuz öğrencinin akademik başarısını arttıracaktır. Okul kütüphanecisi ile öğretmen arasındaki işbirliğinden doğan çalışmalar da, temel olarak, öğrencinin akademik başarısının artırılması amaçlandığı için eğitim-öğretim sürecinde bir anlamda kaçınılmazdır.”¹³⁷

Okullarımızdaki kütüphanelerin hem büyüklük hem de öğrenci nüfusunun ihtiyacını karşılayacak düzeyde olmadığını görüyoruz. Ayrıca kütüphanedeki kitap ve kaynakların da hem nitelik hem de nicelik yönüyle ihtiyacı karşılamaktan oldukça uzak olduğunu yapılan araştırmalar da göstermektedir.

“ 205 okulun 195’inde kütüphane bulunmaktadır. Bir kütüphaneye ise 1.115 öğrenci düşmektedir.

İstanbul başta olmak üzere üç büyük kentin durumu daha kötü bulunuyor. Normal Liselerde de kütüphane başına 1.758 öğrenci düşüyor.

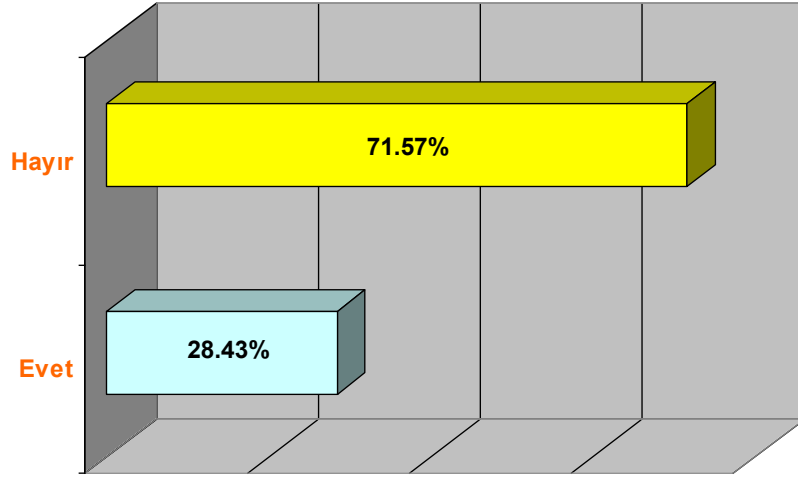
Tablo 36. Kütüphane

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Kütüphane Sayısı	Bir Okula Düşen Kütüp. Sayısı	Bir Kütüp. Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	205	217507	1061	195	0,95	1115,42
İstanbul	18	28775	1599	15	0,83	1918,33
Ankara	12	14767	1231	10	0,83	1476,70
İzmir	9	12414	1379	8	0,89	1551,75
Marmara	24	25588	1066	24	1,00	1066,17
Ege	12	13821	1152	12	1,00	1151,75
İç Anadolu	38	33736	888	37	0,97	911,78
Akdeniz	16	18215	1138	15	0,94	1214,33
Karadeniz	23	23154	1007	23	1,00	1006,70
Güneydoğu	30	31446	1048	29	0,97	1084,34
Doğu Anadolu	23	15591	678	22	0,96	708,68

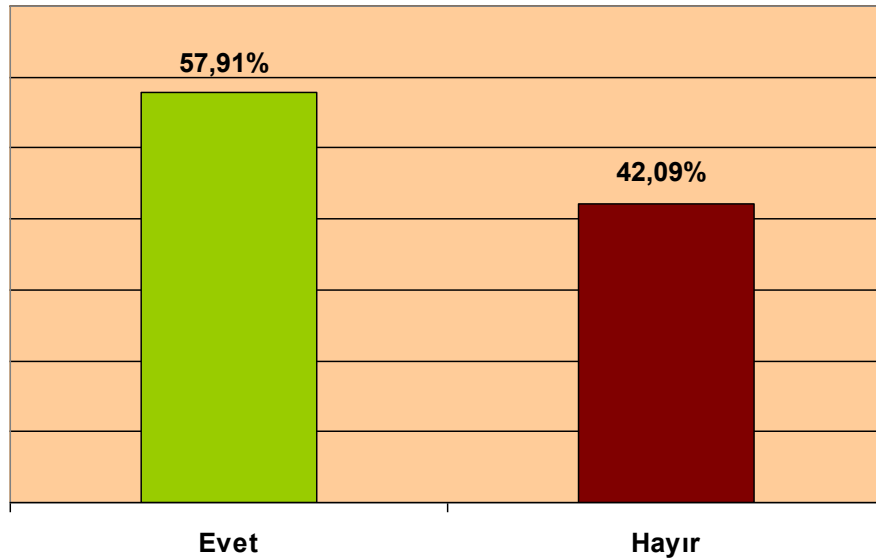
¹³⁷ Cevizbaş, S., Okul Kütüphanecisi ile Öğretmen Arasındaki İşbirliğinin Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006, s.1

Tüm Türkiye’de yapılan araştırmaya göre devlet okullarında 1.115 öğrenciye bir kütüphane düşüyor.”¹³⁸

“Ankete katılan öğretmen ve idarecilerin yüzde 57.9’u görev yaptığı kurumda kütüphane olduğunu belirtirken, yüzde 42’si okulunda kütüphane bulunmadığını ifade etmiştir.

Şekil 13. İlinizdeki okullarda kütüphane var mı?

Şekil 14. Okulunuzdaki kütüphane yeterli mi?

¹³⁸ Gümüş. A., a.g.k. s. 172
<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

Öğretmen ve idarecilere göre okullardaki kütüphaneler de yetersizdir. ‘Okulunuzdaki kütüphane yeterli mi?’ sorusuna ankete katılanların yüzde 71.5’i ‘hayır’ cevabını verirken, yüzde 28.4’ü ‘evet’ demiştir.”¹³⁹

2.1.2.9. Hijyen Koşullarının Sağlanamaması

“Okul sağlığının, öncelikli olarak temiz ve hijyenik ortamla ilişkilidir. Prof. Dr. Tefik Özlü, bu konunun sadece okul değil toplum sağlığı açısından çok önemli olduğunu ifade etmektedir.

Okul temizliği, titizlikle ve usulüyle uygun olarak yapılmalıdır. Okuldaki tozlu ortam, astım ve alerjik hastalıkları tetikleyebilir. Temizlik için kullanılan buharlaşan deterjan ve temizleyiciler de alerjiye neden olabilir. Toz kaldırmadan, alerjik olmayan temizleyicilerle temizlik yapılmalıdır. Tuvalet ve lavaboların temizliği en önemli kısımdır. Tuvaletler, musluklar, lavabo, sabunluklarla kapı kolları her teneffüs sonrasında antiseptik solüsyonlarla temizlenmelidir. Lavabolarda sıvı sabun tercih edilmeli ve devamlı eklenmelidir. İçme suyu alınan musluklar, tuvaletlerden ayrı ve uzak mekânlara yerleştirilmelidir. Okul yemekhanesi ve kantini tuvaletlere uzak olmalıdır.

Yemekhane ve kantinin temizliği, orada çalışanların temizlik ve hijyen kurallarına uyup uymadıklarını sık sık kontrol edilmesi gerektiğini kaydeden Özlü, buralarda çalışanların belirli aralıklarla sağlık kontrolünden geçirilmeleri, uygun iş kıyafeti giymeleri, maske, bone ve eldiven kullanmaları mutlaka sağlanmalıdır. Kullanılan malzemelerin alet ve cihazların temizliğine ve uygunluğuna dikkat edilmelidir. Mümkün oldukça bardak, tabak, kaşık ve çatal gibi malzemeler kullanılıp atılan cinsten olmalıdır.”¹⁴⁰

Eğitim-Sen’in Prof. Dr. Adnan Gümüş ile yaptığı kapsamlı araştırmada da bu konuya oldukça önem verildiğini görüyoruz

“Tuvalet ve Temizlik Durumu: 83 Öğrenciye Bir Tuvalet

Bir okulda ortalama 13 tuvalet bulunuyor, bir tuvalet 83 öğrenciye hizmet veriyor.

¹³⁹ http://www.turkegitimsen.org.tr/1sunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

¹⁴⁰ http://www.haber61.net/news_detail.php?id=4136&uniq_id=1236412076 (12.06.2009)

Normal Lisede 145 öğrenciye, İmam Hatip'te 22, Anadolu Lisesinde 49 öğrenciye bir tuvalet düşüyor. Üç büyük şehrin ortalaması da 100'ün üzerinde. Akdeniz ve 1. Derecede Gelişmiş İller de kötü durumda.

Tablo 37. Tuvaletler

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Tuvalet Sayısı	Bir Okula Düşen Tuvalet Sayısı	Bir Tuvalete Düşen Öğrenci Sayısı
Bölge	203	216231	1065	2615	12,88	82,69
İstanbul	16	27436	1715	207	12,94	132,54
Ankara	12	14767	1231	132	11,00	111,87
İzmir	8	11387	1423	86	10,75	132,41
Marmara	24	25588	1066	283	11,79	90,42
Ege	12	13821	1152	158	13,17	87,47
İç Anadolu	39	34826	893	487	12,49	71,51
Akdeniz	16	18215	1138	163	10,19	111,75
Karadeniz	23	23154	1007	250	10,87	92,62
Güneydoğu	30	31446	1048	601	20,03	52,32
Doğu Anadolu	23	15591	678	248	10,78	62,87

Tuvaletlerin bakımı ve genel temizlik durumu ise orta düzeyde.

Tablo 38. Bakım ve Temizlik Durumu (5 Üzerinden Ortalama)

	Okul Sayısı	Dersliklerin Durumu	Masaların Durumu	Genel Temizlik Durumu*	Tuvaletlerin Durumu (Okuldaki Tüm Tuvaletler)*
Bölge	207	3,57	3,60	3,53	3,32
İstanbul	18	3,22	3,17	3,33	2,76
Ankara	12	3,42	3,33	3,42	3,33
İzmir	9	3,67	3,56	3,78	3,67
Marmara	24	3,38	3,42	3,33	3,25
Ege	12	3,58	3,58	3,18	3,09
İç Anadolu	39	3,74	3,67	3,44	3,44
Akdeniz	16	3,69	4,00	3,75	3,56
Karadeniz	23	3,61	3,70	3,57	3,13
Güneydoğu	31	3,58	3,74	3,81	3,58
Doğu A.	23	3,61	3,61	3,65	3,26

*1 Hiç Yok, 2 Kötü, 3 Orta, 4 İyi, 5 Çok İyi

Okulların % 13'ü genel bakım durumunun, % 22'si tuvaletlerin bakımının kötü durumunda olduğunu belirtiyor.

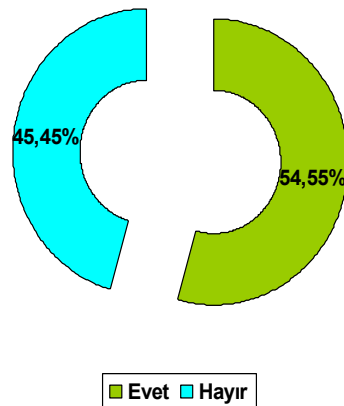
Tablo 39. Bakım ve Temizlik Durumu

Okulun bakım ve temizlik durumu nasıl?	Toplam Okul Sayısı	Okul Sayısı					Yüzde				
		1 Çok kötü	2 Kötü	3 Orta	4 İyi	5 Çok İyi	1 Çok kötü	2 Kötü	3 Orta	4 İyi	5 Çok İyi
Bina ve dersliklerin durumu	207	3	16	68	101	19	1.45	7.73	32.85	48.79	9.18
Sıraların-masaların durumu	207	3	21	61	93	29	1.45	10.14	29.47	44.93	14.01
Genel temizlik durumu	206	6	22	58	96	24	2.91	10.68	28.16	46.60	11.65
Tuvaletlerin durumu	205	9	36	58	84	18	4.39	17.56	28.29	40.98	8.78

Bütün bu rakamlar, ortaöğretim okullarının fiziki ve teknik altyapı ile donanım açısından henüz standartların çok altında kaldığını gösteriyor. Sayısal anlamda, en azından 1 kat daha yatırıma ihtiyaç bulunuyor.”¹⁴¹

Türk Eğitim-Sen’in 3 bin 540 öğretmen ve idarecilerin katılımıyla 24 ilde gerçekleştirdiği araştırmada da okulların hijyen ve temizliğine oldukça önem verdiğini görüyoruz.

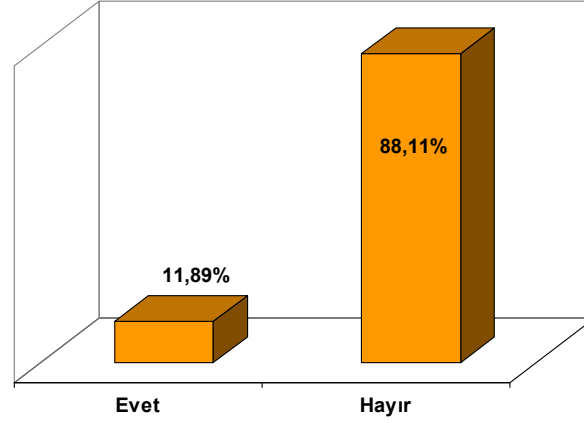
“Öğretmen ve idarecilerin yüzde 54.5’i okulunda kadrolu hizmetli/temizlik personeli bulunduğunu söylerken, yüzde 45.4’ü okulunda kadrolu hizmetli bulunmadığını ifade etmiştir. Okullarındaki hizmetlilerin sayısı ise oldukça yetersizdir. Birçok kalabalık okulda sadece bir ya da iki hizmetli görev yapmaktadır.

Şekil 15. Okulunuzda kadrolu yardımcı hizmetli/temizlik personeli var mı?

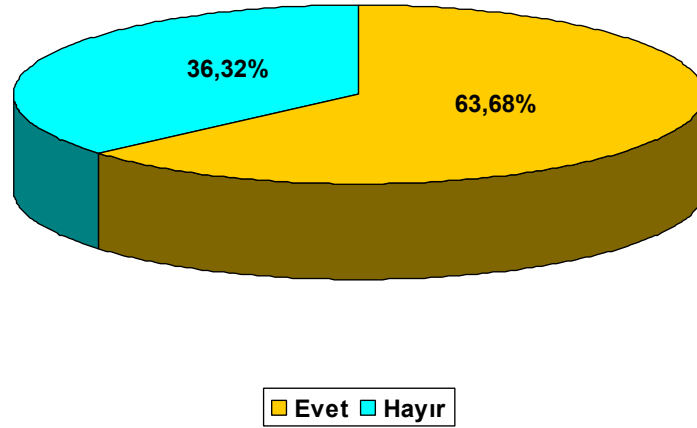
¹⁴¹ Gümüş. A., a.g.k. s. 203-206
<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

İdarecilerin yüzde 11.9'u tuvaleti bulunmayan okullar olduğunu, yüzde 36.3'ü okullardaki tuvalet sayısının ihtiyacı karşılamadığını, yüzde 43.8'i de okulların hijyenik bir ortama sahip olmadığını belirtiyor.

Şekil 16. Bulduğunuz bölgede tuvaleti bulunmayan okul var mı?

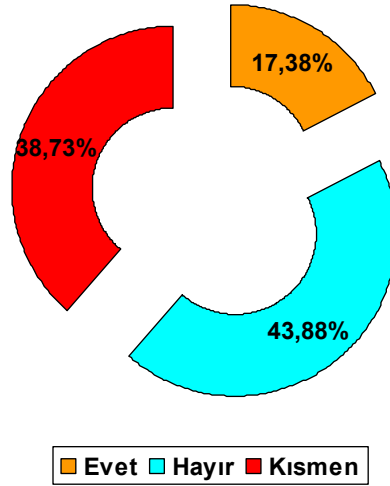
Ankete katılan eğitimcilerin yüzde 11.8'i tuvaleti olmayan okul olduğunu belirtirken yüzde 88.11'i tuvaleti bulunmayan okul olmadığını ifade etmiştir.

Şekil 17. Okulunuzda tuvalet sayısı ihtiyacı karşılıyor mu?

'Okulunuzda tuvalet sayısı ihtiyacı karşılıyor mu?' sorusuna ise ankete katılanların yüzde 63,6'sı 'evet' derken yüzde 36,3'ü 'hayır' cevabını vermiştir.

Ankete katılanların yüzde 43.8'i okulların hijyenik ortama sahip olmadığını düşünürken; yüzde 38.7'si okulların kısmen hijyenik ortama sahip olduğunu, yüzde 17.3'ü ise okulların hijyenik olduğunu ifade etmiştir.

Şekil 18. İlinizdeki okullar hijyenik ortama sahip mi?

Okulların hijyenik yapıya sahip olmadığını düşününlerin, yüzde 48'i personel yetersizliğinden, yüzde 35'i okullara yeterli ödenek ayrılmadığından, yüzde 8.6'sı okul yönetiminin duyarsızlığından dolayı okulların hijyenik ortama sahip olmadığını belirtmiştir. Bu soruya diğer cevabı verenlerin oranı ise 8,3'tür.

Cevabınız hayır ise, hijyenik ortam neden sağlanamıyor?

Ülkemizde okullarda ne yazık ki ihtiyaçlara cevap verememektedir. Öğrenciler, öğretmenler, idareciler zor koşullarda eğitim-öğretim yapmaktadır. Oysa eğitim kurumlarımız çağın gereklerine uygun, ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmalıdır. Aksi takdirde ne öğrenciler ne de eğitimciler sağlıklı bir eğitim-öğretim yapamaz. Okulların kapanmasına kısa bir süre kala yaptığımız bu anket çalışması umuyoruz ki, yeni eğitim-öğretim yılında eksikliklerin giderilmesi noktasında yol gösterici olur.”¹⁴²

2.1.2.10.Okulun Mevcut Yapısının (Ergonomik Yapısının) Eğitim Gören Bireylere Göre Uygun Olup Olmaması

Okulların mevcut fiziki yapısının ve eğitim öğretimde kullanılan araç-gereçlerin eğitim gören bireylere uygun olması, öğrencilerin hem fiziksel gelişimi hem de sağlıklı ve başarılı bir eğitim görebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Okulun bina yapısının çocukların bünyelerinin gelişimine uygun olması doğabilecek birçok yaralanmalarının hatta ölümle neticelenebilecek kazaların oluşumuna engel olması noktasında üzerinde

¹⁴² http://www.turkegitimsen.org.tr/Isunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.ppt (13.06.2009)

önemle durulması gereken bir konudur. Örneğin, anaokulu öğrencilerinin merdivensiz, çok katlı olmayan bir mekânda olması ve kullanılan araç-gereçlerin köşeli veya sivri uçlu olmaması doğabilecek birçok olumsuzluğun önüne geçecektir.

Eğitim öğretimde kullanılan mekânın ve araç-gereçlerin öğrencilerin yaşına ve bünyelerine uygunluğunu ve önemini ergonomi biliminin temelinde ele alarak bu konuyu inceleyeceğiz.

“Eğitim ergonomisi konusunda açıklama yapmadan önce, ergonomi kavramını ortaya koymak gerekir. Çünkü bu iki kavram arasında ilişkiler vardır ve ergonomi kavramından yola çıkılarak eğitim ergonomisi kavramına varılmıştır.

Ergonomi çalışanların biyolojik özelliklerini ve kapasitelerini göz önünde bulundurarak, insan-makine-çevre uyumunun doğal ve teknolojik yasalarını ortaya koyan çok disiplinli bir bilim dalıdır.

Gerçekten de içinde yaşanılan fiziksel çevre ve bu çevredeki düzen ve tasarımlar insanın düşünceleri, duyguları ve davranışları üzerinde önemli rol oynamamaktadır. Bu düzen ve tasarımlar insanı bazen olumlu bazen de ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek boyutlarda etkili olmaktadır.

Ergonominin gelişme sürecine paralel olarak geldiği nokta iş ve çevrenin kişiye uygun duruma getirilmesi ve bireylerin daha az yıpranmaları suretiyle daha verimli çalışmalarını sağlamaktadır.

Çünkü iş yaşamında dikkate alınması gereken fiziksel çevre etkenlerini eğitim ortamı için de düşünmek mümkündür. Öğretme-öğrenme işi boşlukta meydana gelmez. Fiziksel, sosyal ve psikolojik bir çevrenin varlığı zorunludur.

Öğrenmenin okul ortamında bitmediği düşünüldüğünde öğrenenlerin ve çeşitli kategorilerdeki eğitim personelinin okul dışında çeşitli durumlardaki ilişkilerini de eğitim ergonomisi kapsamında düşünmek gerekir. Çünkü öğrenmede ve başarıda bu faktörler de önemli rol oynamaktadır.

Eğitim ergonomisinin amacı öğrenme-öğretme etkinliklerinde verimi arttırmak, öğrencilerin başarılı olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle belirlenen amaçlara ulaşmak için öğretim ortamının etkili bir biçimde düzenlenmesi gerekir.

Öğretim ortamının düzenlenmesinde kullanılacak araç gereçlerin öğrenciye uygun olarak tasarlanması gerekir. Bu nedenle insanın çalışmasıyla ilgili fizyolojik, anatomik, psikolojik, antropometrik vb. özellikleri bilimsel olarak incelemeden onun kullanacağı her türlü makine, araç ve gerecin tasarımını başarılı bir biçimde gerçekleştirmek mümkün değildir.

Eğitimin yapılacağı hacmin elde edilmesi, günümüzde bütün ülkelerde çözümlenmesi gereken bir problem olarak güncelliğini korumakta ve binaların tasarımında mimar ve eğitimcilerin işbirliği yapması gerektiği yolunda bir yaklaşım çeşitli çalışmalarda öngörülmektedir.

Okul binalarının yapımında amaca uygunluk, kullanılabilirlik önemlidir. Böyle düzenlenmiş bir okul eğitimde öğretmene yardım eder. Çünkü okul binası geleneksel ve sınırlandırılmış faaliyetlerden başkasına izin vermiyorsa daha etkili olan yeni öğretim yöntemlerini de uygulamak güçleşecektir.

Uluslararası Ergonomi Kurumu yaptığı bir çalışmada okul ve eğitimde ergonomi alanındaki çalışmalarını gerçekleştirmek için orta vadeli etkinlik olarak şunları belirlemiştir:

- Dökümantasyon toplama ve işleme metodolojik kılavuzlar hazırlama
- Eğitimde çalışma koşulları ile ilgili tüm problemlerin daha iyi tanımlanması ve oryantasyon ile ilgili araştırmaların geliştirilmesi
- Ergonomi ilkelerinin programlar, yöntemler, gereçler ve okul binaları düzeylerinde uygulanması için ortak çalışmalar,
- Ulusal ve uluslar arası düzeylerde seminerler düzenleme.¹⁴³

“Çalışma hayatında ergonomi belirli bir becerisi olan, sürekli bir gelişim durumunda olan ve belirli bir işe yerleşmiş bulunan yetişkinlerle ilgilidir. Eğitimde durum farklıdır; çocuğun fizyolojik ve psikolojik olgunluğu henüz tamamlanmamıştır.

Bu nedenle, okul ve eğitim sisteminde ergonomi bazı çok özel karakteristiklere sahiptir; çünkü çocukta ya da gençte:

¹⁴³ <http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1990-23-2/769-773.pdf> (12.06.2009)

- Fizyolojik olgunluk henüz tamamlanmamıştır; zihinsel ve devinsel beceriler henüz tamamen oluşmamıştır;

- Büyüme kademeli olarak meydana gelir ve bir istikrarsızlık kaynağı oluşturmaktadır ki bu da bazı öğrenmelerin reddine yol açmaktadır (bir akademik kademedan ötekine geçerken ergenliğin özel sorunları); ve çocuğu muntazaman gözlem altında ve biyo-medikal gözlem altında tutarak uyumsuzluklar ve streslerden kurtarmayı gerektirmektedir;

- Gençlerin yetişkinlere bağımlılığı okul sürecinde oldukça fazladır; onların çevresi yetişkinler tarafından düzenlenmiş ve kendilerine empoze edilmiştir. (ev, okul vb.). Gençler kendi seçimlerinden tatmin olma ya da onları formüle etme hususunda çok az olanağa sahiptirler.

Ergonominin okulda ve eğitim sisteminde bunu yapabilmesi için yaşa göre değişen birçok gereksinimi dikkate alması gerekir:

- Büyüme süresinde fizyolojik gereksinimler: Öğrencinin çalışması fiziksel ve zihinsel yetenek durumuna uyarlanmalı ve sürekli gelişim içinde olmalı; dahası, bu iki göstergenin fazla yük nedeniyle meydana gelecek aksaklıklardan ve dengesizliklerden (örneğin beslenme gibi) sakınma üzere değerlendirilmesi ve gözlemlenmesi zorunludur.

- Büyüme süresinde nitelik değiştiren duygusal ya da zihinsel gereksinimler: Çok küçük çocuğun okulla ilk teması geçtiğinde güven içinde olduğunu hissetmesi gereksinimi; bu kollektif çevrede bireye özgü bir aidiyet ve güven oluşturma; okul aracılığı ile çocukta (estetik yönü ihmal etmemek koşuluyla) akademik çalışma disiplini geliştirmek; yetişkinle diyalogu sağlayacak bir durum yaratma.

- Farklı etkinlikler arasında dönüşüm gereksinimi: ritim ve dönüşüm yaş ve öğretime göre çeşitlidir.

- Gereç, mobilya ve aletlerle ilgili olarak özel gereksinimler:

1. Çok küçük çocukların sınıfları için öğretim yöntemleri ve gereçlerinin oyun özelliği;

2. Belirli öğrencilerin yaş, tecrübesizlik ve hoyratlığına uyarlanması gereken okul mobilyası, spor aletleri, makineler vb.

3. Öğrenci araçları: not defterleri, kalemler;

4. Eğitim gereçleri, ders kitapları, görsel işitsel ortamlar;

5. İletişim ortamındaki gelişmelerin psikolojik doğurguları, öğrenci-makine etkileşimi;

- Binalardan ve çevreden kaynaklanan gereksinimler:

1. Okul yerel duruma uyarlanmasının önemi (derslikler, beden eğitimi ve boş zamanların değerlendirilmesi için tesisler, atölyeler);

2. Zararlı etkilere karşı mücadele (gürültü, yetersiz aydınlatma, ısı ve vb. gibi); sonucu öğretme sürecini aksattığı için hepsinden daha tehlikelidir;

3. Çevrenin estetik tasarımının eğitsel ve kültürel rolü;

4. Okul dışı iklim farklılığının ve gelişmişlik düzeyinin önemi;

- Çevrenin ulaşım sorunlarının ve boş zamanların etkileri; bu veriler çocuk yatılı ya da gündüzlü olduğundaki farklılığı vurgulamaktadır (yatılı okul sorunları, kantin);

Özel bir yaklaşımı gerektiren üç eksen dikkati çekmektedir:

Okulda çalışmaların düzenlenmesi ve özellikle çocukların ve gençlerin belirli gelişim evrelerine göre zamanlama: gelişim gereksinimlerine göre öğretim yöntemlerinin, içeriğinin, yapının ve diğer etkinliklerin adaptasyonu; belirli disiplinlerin oynayacağı rol (örneğin, okul gereksinimleri ve beden eğitiminin diğer öğrenme etkinlikleriyle nasıl kaynaştırılacağı).

Eğitim için kullanılan araç gereçler: Öğretim gereçleri (örneğin, görsel-ışitsel) ekseriya çocuğun ve gencin gelişimsel büyüme düzeylerine uyarlanmıştır.

Benzer tarzda, bazı aletler ekseriya okul tesisler için tasarlanmamışlardır (mesleki ve teknik okullar); sadece uyarlanmamış değil fakat aynı zamanda bunlar kaza nedeni de olmaktadır; örneğin, teknik eğitimde, özellikle öğretimin üretici işe yönelik

olduğu ülkelerde. Sonuncu durumda talepler, fazla çalışma ve riskleri içerebilir (ağır motor aracının kullanılmasın sırt deformasyonuna yol açabilir, özellikle tarım işlerinde).

Okullarda kompüterin girmesi diğer sorunları yaratmıştır: Çalışma yerinin saptanması, okuma ekranlarındaki güçlükler (aydınlatma ve kontrast), ekran önünde sarf edilen zaman, (bu durum öğretimde televizyonun kullanılması halinde söz konusudur).

Her ne durumda olursa olsun, geleneksel ya da modern alet, kitaplar yazı tahtaları ya da makinalar kullanılan eğitim materyalinin kalitesine dikkat etme gereksinimi vardır (kitap için-yazı tipi ve görünüm, renkler, kâğıt) ve bunun kullanana uyarlanma gereksinimi vardır.

Anaokullarında tesisler, beden eğitimi ve spor için araç gereç, oyun alanlarının düzeni, farklı yaşlar (erken çocukluktan-yetişkinliğe dek) ve aynı yaş için ölçüler olması gerekir.

Mümkün olduğunca belirli deneyler sonucu çok amaçlı gereçler ve odalar teminine çalışmalı (özellikle çok amaçlı çalışma odaları ve laboratuvarları) çünkü bu yaklaşım yerin daha iyi kullanımını ve daha dinamik eğitimi teşvik etmektedir.

Bununla beraber, uyarlanabilirliği önceden tahmin etmek yeterli değildir; aynı zamanda bakım ve kullanım durumlarının da iyi olması gerekir (aydınlatma, ses yalıtımı vb.) ve çevre dikkate alınmalıdır (kent, kır, coğrafik ve iklimsel bölgeler).

Aynı zamanda okul möblelerinin kalitesi ve çok yönlü kullanımını da dikkate alınması yararlı olur: Yüksekliği ayarlanabilir sandalye ve masalar, yatay ya da meyilli masalar, çalışma yüzeylerinin kaplanması.

Mevcut binalarda ve möblelerdeki kusurlar ve devam eden deneylerin sonuçları, gelecekte üretilecek araç gereç için ders almayı sağlamalı ve fikir vermelidir; özellikle gelişen ülkeler için.

Bu nedenle okul ve eğitim ergonomisi çocuğun ve ergenin fiziksel ve zihinsel etkinlikler açısından gelişim özelliğini dikkate almalıdır; özellikle onların oyunu gereksinimleri ve durumlarını özelliği ve okul çevresi ile ilgili olarak (öğretim düzeyleri ve tipler). Bu anlayış, fizyolojik ve psikolojik evrim arası ilişki, bilgide artış ve çalışma koşullarının geliştirilmesinin sadece kronolojik düzende anaokulundan üniversiteye kadar

dikkate alınmakla yetinilmemesi, fakat aynı zamanda farklı alanlardaki ve sosyal çevredeki özel niteliklerinde dikkate alınması gerektiği varsayımına dayanmaktadır.

Böylece okulda ve eğitim sisteminde ergonomi tüm eğitim sürecinin organizasyonu için optimum durumları temin olanağı veren bir eylem yöntemi olarak görülebilir. Bu anlamda ergonomi insan biyolojisine dayalıdır: Anatomi, fizyoloji ve psikoloji; ancak antropolojik bir yaklaşım ve öğrencilerle eğitim personeli ve meslekleri aletleri ve öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan yardımcılarla; çalışma ve öğrenme çevresiyle ve işlerinin geçici ve sosyal durumu ile ilgili olarak.”¹⁴⁴

“Genel olarak eğitim ortamlarının düzenlenmesine ilişkin teknik kurallar; boyut ve hacimler, çalışma masası, oturma yeri, aydınlatma, renklendirme, iklimlendirme, gürültü şeklinde sınıflandırılabilir.

Boyut ve hacim: Eğitim ortamı; birçok öğrencinin birlikte bulunduğu ve öğrenme etkinliklerinin yapıldığı ortam olarak düşünüldüğünde, bu ortamın verimli olabilmesi için boyutlarının belirli standartlarda olması gerektiği açıktır.

Sınıf alan ölçüleri 24 kişilik grupları için, öğrenci başına düşen alan: 2 m², hava hacmi: 4 m³, derslik yüksekliği: 3-3,60 m, derslik uzunluğu: 9 m, pencere yüzeyi taban alanı: 1/5 olarak belirlenmiştir.

Yerleşim: Eğitim ortamının düzenlenmesinde bir diğer konu ise öğrencilerin yerleşimidir. Dersliklerde öğretmen kontrolünü sağlayabilmek, iletişim sürecinde öğrenciler ile göz teması sağlanması ve mimiklerin etkinliğinin artırılması için genellikle benzer klasik sınıf düzenlemesi yapılmaktadır.

Bilgisayar laboratuvarlarında da klasik yerleşimde genellikle tercih edilmektedir. Ancak en uygun yerleşim en yüksek verime sağlayacak dolayısı ile öğrenmeyi gerçekleştirecek yerleşim düzenlenmesi olmalıdır. Klasik sıralı yerleşimde öğretmenin sınıfta dolaşması, arkada kalan öğrencilere yardım etmesi zorlaşmaktadır. Bu yerleşim düzeninde öğretmen, öğrenci ekranlarını da göremeyeceğinden, bir yönetim yazılımı kullanılmalıdır.

¹⁴⁴ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6341.pdf> (10.06.2009)

‘U’ yerleşiminde ise bilgisayarlar sınıfın duvar çevresine yerleştirilmekte, orta kısımda öğretmen için boş alan kalmakta, öğretmen tahtada dikkati toplayarak konu anlatıldığı gibi gerek duyduğunda öğrencilere ulaşarak yardım edebilmektedir. Aynı zamanda ekranların sınıfa dönük olması nedeni ile öğretmen tarafından izlenmesi kolaylaşmaktadır.

Çokgen küme yerleşimi ise genellikle altıgen yada sekizgen masaların her bir kenarına bir bilgisayar yerleştirilmesiyle oluşturulmaktadır. Bu düzenleme genellikle geniş alanlarda tercih edilen bireysel çalışma için tercih edilebilecek bir yerleşimdir. Çokgen yerleşimde öğrencilerin tahta, projeksiyon, tepegöz gibi bir noktaya bakmaları gereken durumlarda bir kısmı arkasını dönmek zorunda bir kısmı ise masa üstünden görmeye çalışmaktadırlar. Bu açıdan konu anlatımı ve uzun süreli bir izleme gerektirmeyen durumlarda kullanılması uygundur.

Çalışma Masası ve Sandalye: Çalışma masası öğrencilerin ölçülerine uygun yükseklikte, genişlikte ve sabitlikte (titreşimlere karşı) olmalıdır. Masa üstü açık renkli (beyaz) olmamalı, ışık yansımalarına karşı mat yüzeyler tercih edilmelidir. Kısa boylu öğrenciler için ayak dayanağı bulunmalıdır. Ekran önünde hareketli çalışmaya uygun, ekseninde dönebilen beş tekerli, devrilmeye karşı dirençli, oturma yüzeyi geniş, sırt ve kollar için dayama yerleri bulunan bir oturma yeri tercih edilmelidir.

Yetişkinlerden alınan antropometrik ölçümler sonucu belirlemiş çalışma ortam ölçüleridir. Eğitim ortamları söz konusu olduğunda, bu ortamlarındaki öğrenciler göz önüne alınmalı, onların ölçülerine uygun tasarım yapılmalıdır.

Ülkemizde ilkokullarda kullanılmakta olan sıra boyutları üzerine Akın ve Sağır tarafından yapılmış olan araştırma ile ideal olabilecek sıra boyutları belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen ölçümlere göre oluşturulan sıra tasarım ölçüleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 40. Sıra tasarım ölçüleri

	Sıra Üstü	Oturak Ölçüleri	Sıra Arkalığı
Uzunluğu	100 cm	100 cm	100 cm
Genişliği	36 cm	32 cm	15 cm
Yüksekliği	60 cm	35 cm	60 cm

9–10 yaş grubu öğrencilerin ölçüleri, standart olarak kabul edilen ölçülerden daha kısa olduğu görülmektedir. Ölçüler incelendiğinde, yükseklik ölçülerinden yaklaşık 10 cm

daha kısa olarak yapılacak tasarımlar ile bu yaş grubuna daha uygun ortamlar hazırlanabileceği görülebilir.

Aydınlatma: Eğitim ortamları için aydınlatma şiddeti 300–500 lüks olarak kabul edilmektedir. Aydınlatma şiddetinin üst sınırını belirleyen büyüklük ekranın (özellikleri) kendisidir. Ekran başı çalışma ortamının aşırı aydınlatılması ekranda görsel algılamayı zorlaştırır. Alt sınırı ise görme keskinliğine bağlıdır. Özellikle bilgisayar laboratuvarlarda pencereden gelen ışık jaluzi, perde vb. engellenmeli, yapay aydınlatma ile tüm alanlarda aynı ışık şiddeti sağlanmalıdır. Gündüz pencereden ışık gelirken karanlıkta buradan ışık dışarı akacağından, pencere tarafı yeterli ve ayrı bir anahtar ile aydınlatılmalıdır. Ayrıca kullanılan aydınlatıcıların ekrana doğrudan ışık vermesi, armatür vb. araçlarla önlenmelidir.

Renklendirme: Eğitim ortamları için genellikle açık renk tonları tercih edilmelidir. Beyaz, şampanya, vb. açık renkler yanında pastel tonlardaki renkler de tercih edilebilir. Ancak yapılan araştırmalarda ve gözlemlerimizde kirlenmeyi azaltmak üzere yerden 80–120 cm arasında koyu bir renkle boyanmakta, bunun üstü açık renk boyanmaktadır.

İklimlendirme: Eğitim ortamlarında ısı ve nem çalışma performansını etkileyen önemli özelliklerdendir. Bilgisayar laboratuvarlarında ısı öğrencilerin yanında bilgisayarlardan ve diğer araçlardan kaynaklanabilir. Laboratuvar ortamı ders aralarında temiz hava ile havalandırılmalı, öğrencilerin oksijen bol ortamlarda çalışmalarını sağlanmalıdır. Okulun imkânları ölçüsünde ısı ve nem düzeyini kontrol etmek üzere klima cihazlarından yararlanılmalıdır.

Laboratuvar ortamında önerilen sıcaklık: 19,4–22,8 °C, bağıl nem: %30-%70, hava hareketi: 150–510 mm/sn arasında olmalıdır.

Gürültü: Eğitim ortamlarında öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişim süreçleri, sesli mesajlarla yürütülmektedir. Ortamdaki yüksek gürültü düzeyi iletişim sürecini, öğrencilerin dikkatini, dolayısıyla öğrencilerinin öğrenmelerini olumsuz etkileyecektir. Eğitim ortamları için önerilen gürültü düzeyi 30dB ile sınırlandırılmıştır. Gürültü kaynakları dışarıdan ise kapı, pencere, duvar yalıtımı yapılmalı, içerideki cihaz ve araçlardan kaynaklanıyorsa gerekli tedbirler alınmalıdır. Genellikle bilgisayarların soğutucu fanları, regülatör, klima gibi gürültü kaynakları bakımsızlık ve tozlanma nedeniyle gürültü yapmaktadır.

Güvenlik: Eğitim ortamlarında öğrencilerin bir kaza yada yaralanmaya maruz kalmaması için güvenlik tedbirleri de alınmalıdır. Fizik, kimya laboratuvarlarında olduğu gibi bilgisayar laboratuvarlarında da bu güvenlik kuralları öncelikle anlatılmalı ve uyarıcı levha ve işaretler ile belirtilmelidir. Önceden alınacak tedbirler arasında, kabloların boşa ve ortalıkta olmaması, elektrik priz ve panolarının ulaşılamaz olması, bilgisayar kasalarının açılmayacak şekilde kapatılması, vb. sıralanabilir. Bunların yanında uyarı levhaları ile fişlerin çekilmemesi, prize yabancı madde sokulmaması, ekran ve klavye üzerine sıvı dökülmemesi, vb. uyarı işaretleri ile laboratuvar kullanım kurallarının yazılı olduğu bir panonun bulunması da faydalı olacaktır.

Eğitim ortamlarında ergonomik düzenlemeler yapılması, ortamlarının kalitesini, verimi arttıracak, öğretmen ve öğrencilerin ‘insancillaştırılmış’ bir ortamda öğrenme yaşantıları geçirmelerini ve kalıcı öğrenmelerden, deneyim kazanmalarını kolaylaştıracaktır. Ayrıca ergonomik düzenlemelerin, sağlık sorunları ve kazalara karşı da önleyici ve engelleyici olacağı unutulmamalıdır. Okullarımızda kurulacak, bilgisayar laboratuvarlarının yukarıda da kısaca bahsedilen bu faktörlere göre düzenlenmesi, kurulu bulunanların ise gözden geçirilmesi ile olumlu çalışma koşulları sağlanacaktır. Bu temel düşünce ile okullarımızda kurulu bulunan bilgisayar laboratuvarlarının ergonomik kurallara uygunluk açısından incelenmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla aşağıdaki sorunlara yanıt aranacaktır.

Yapılan araştırmalarda çocuklarımızın ölçümleri alınarak, okullarda kullanılan sıra ve donanımlara ait ideal ölçüler belirlenmiştir. Bunun yanında eğitim ortamlarının düzenlenmesine ilişkin ergonomik kurallar, bilinmesine rağmen çeşitli imkânsızlıklar nedeni ile istendiği ölçüde uygulanamadığı düşünülmektedir.

Elde edilen bulgulara dayanılarak ergonomik düzenlemelerin çalışma ortamında verimin arttırılmasında önemli olduğu, ancak bu düzenlemelerin yeterince yapılamadığı gözlenmiştir. Araştırma sonunda laboratuvarların düzenlenmesine ilişkin önerilere de yer verilmektedir.¹⁴⁵

2.1.2.11. Okulların Deprem Riskine Göre Yapılıp Yapılmaması

17 Ağustos 1999 Gölcük, 12 Kasım 1999 Düzce depremleriyle Marmara Bölgesindeki okulların depreme karşı dayanıklı olup olmaması gündeme gelmiş ve yüz

¹⁴⁵ <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/Ergonomi/k12labErgonomi.doc> (10.06.2009)

binlerce hatta milyonlarca öğrencinin zamanının önemli bir bölümünün okullarda geçtiği düşünüldüğünde konunun önemi ve ciddiyeti daha da anlaşılır olmuştur.

“İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı Cemal Gökçe ise okulların durumunun çok daha vahim olduğunu dile getiriyor. İstanbul’daki 1600 civarındaki okuldan yalnız 150’ye yakınına güçlendirildiğini vurgulayan Gökçe, şöyle devam ediyor: Asıl yapılması gereken, deprem öncesi çalışmalardır... Okullar, hastaneler, diğer kamu binaları ve çok sayıda insanın çalıştığı büyük işyerlerinin güçlendirilmeleri yapılmalıdır.”¹⁴⁶

“Milli Eğitim Bakanlığı, depreme karşı test edilen okulların yüzde 70’inde beton kalitesi yetersizliği, geriye kalan bölümünde ise demir yetersizliği olduğunu tespit etti. Okulların depreme karşı güçlendirilmesi için 7 trilyon lira ayrıldı.

Okulların depreme karşı güvenliğinin test edilmesi çalışmalarına 7 trilyon lira ayıran Milli Eğitim Bakanlığı, ülke genelindeki tüm eğitim binalarının güçlendirilmesi gibi bir sorunla karşı karşıya olduklarını bildirdi. Çeltiksuyu Yatılı İlköğretim Bölge Okulu’nun Bingöl depreminde yerle bir olmasından sonra, yeni yapılan okul binalarında depreme dayanıklılık ön şart haline geldi...

... ‘Okullarımız Yıkılmasın Kampanyası’nın başlama nedeni ucuz iş yaptırmak adına güvensiz yapılan eğitim yapılarının varoluşudur. Bakanlıkça tüm eğitim binalarının güçlendirilmesi gibi dev bir sorunla karşı karşıyayız. MEB, yeni yaptığı ve yapacağı güvenli binalarla, bundan sonra ‘binaları güçlendirmek’ gibi bir durumla karşı karşıya kalmayacaktır.

...

Okullar çürüğe çıktı.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın yaptığı incelemelerde, depreme karşı dayanıksız olan okulların yüzde 70’inde beton kalitesi yetersizliği, geriye kalan bölümünde ise demir yetersizliği sorunu çıktı...

...Ödeneğin ilin büyüklüğü, okul sayısı ve deprem riskine göre üçe ayrıldığını belirterek, ‘Deprem ödeneği gönderdiğimiz iller 1. derece deprem riski taşıyan bölgede

¹⁴⁶ <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2003/mayis/28/g3.html> (09.06.2009)

bulunuyor. İllere 75,100 ve 150 milyar lira olarak üç ayrı ödenek gönderildi. Bu ödenekler, ortaöğretim okullarının depreme karşı güvenliğinin yeterli olup olmadığının ölçülmesinde kullanılacak' dedi.

Deprem ödeneği verilen 56 il

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda sismik güvenlik testi yapılması için deprem ödeneği gönderdiği 56 ilin isimleri şöyle: Adana, Adıyaman, Amasya, Antalya, Ardahan, Aydın, Balıkesir, Bartın, Batman, Batman, Bayburt, Bingöl, Bilecik, Bitlis, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakır, Düzce, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Kütahya, Malatya, Muğla, Manisa, Muş, Ordu, Osmaniye, Samsun, Siirt, Sinop, Sivas, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Van, Zonguldak.”¹⁴⁷

“Milli Eğitim Bakanı, 05.05.2003 tarihinde deprem hasarlarının önlenmesine ilişkin bir genelge yayımlayarak, tüm okullara depreme dayanıklılık testi yaptırılmasını istedi. Valilikler ve üniversitelerle de işbirliği yapılarak bu çalışmayı tüm okullarda başlatıldı. Bugüne kadar 1797 okulun depreme karşı güvenlik testi, 162 okula da depreme karşı güçlendirmesi yaptırıldı... Depremde birinci derecede riskli illerde bulunan 190 Yatılı İlköğretimde Bölge Okulu ve Pansiyonlu İlköğretim Okulu ve müstemilatlarının depreme karşı güvenlik testlerinin yapılması ve test sonucunda güçlendirilmesi gerekenlerin ‘Okullarımız Yıkılmasın Kampanyası’ kapsamında Milli Eğitim Vakfı, Hürriyet Gazetesi, üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğinde güçlendirme çalışmalarına başlandı ve söz konusu proje devam ediyor...”¹⁴⁸

“... Okul binalarını depreme karşı güçlendirmek amacıyla 2002 yılından bugüne çalışmalar yürüten Bakanlık, bu amaçla 2002–2006 yılları arasında toplam 367 eğitim kurumu için 195 milyon 390 bin YTL harcama yaptı.

Bakanlık, İstanbul'da deprem nedeniyle yıkılan okulların yerine yeni okullar yaparak, derslik kapasitelerini de arttırdı. Yıkılan bin 457 derslik yerine, 2 bin 359 yeni derslik yapıldı. 2002 yılında daha önce belirlenen 110 okulu depreme karşı güçlendiren bakanlık, bu iş için toplam 14 milyon 750 bin YTL harcadı.

¹⁴⁷ <http://www.memurlar.net/haber/14526> (06.06.2009)

¹⁴⁸ <http://www.memurlar.net/haberler/4155> / (06.06.2009)

Çalışmalarını 2003 yılında da sürdüren MEB, bu dönemde 84 okulu gözden geçirdi. Bakanlık, söz konusu okulları depreme karşı güçlendirmek için toplam 8 milyon 821 bin YTL sarf etti. 2004 yılında 16 eğitim kurumu için 9 milyon 305 bin YTL, 2005 yılında 130 okul için 115 milyon 404 bin YTL, 2006 yılında ise 27 okulun depreme karşı güçlendirilmesi için 47 milyon 110 bin YTL illere gönderildi.

Bakanlık tarafından, yeni binaların deprem sırasında ve sonrasında birer acil müdahale, idare ve barınma merkezleri olarak kullanılması planlanıyor. Çalışmalar kapsamında yaklaşık 200 milyon metrekare okul binasının sismik güvenlik testinden geçirilmesi hedefleniyor.

Bakanlık, yüksek deprem riski altında bulunan yerlerdeki tüm yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okullarını 2007 yılı sonuna kadar depreme karşı güçlendirmek için de çalışmalar yürütülüyor. Çalışmalar tamamlandığında İstanbul'daki okulların tamamına yakını depreme hazır hale gelecek.”¹⁴⁹

2.1.2.12.Okul Bahçesinin Yeterli Olup Olmaması

Okul bahçeleri, öğrencilerin huzurlu bir ortamda oyun oynamaları ve dinlenmeleri açısından oldukça önemlidir. Okul bahçeleri özellikle teneffüslerin değerlendirilmesinde, tören ve bazı açık hava etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde de vazgeçilmez bir unsurdur. Bahçenin geniş olması ve tabii unsurlarla donatılması okulun bir beton yığından ibaret olmaması çocukların daha ferah, huzur verici ve dinlendirici bir eğitim ortamının oluşmasını sağlayacak, bireyin okulunu sevmesi açısından da önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu da okulun arsasının mevcut öğrenci kapasitesini karşılayacak yeterlilikte ve büyüklükte olmasıyla doğru orantılıdır.

“ Okul başına arsa büyüklüğü 13.012 m2 olup, bu alan her bir öğrenci için 11,82 m2 arsa payı anlamına gelmektedir.

Öğrenci başına 5,27 m2'lik oranla İstanbul'da en dar; 16,67 m2'lik oranla Doğu Anadolu en geniş arsa büyüklüğüne sahiptir. İllerin gelişmişliği açısından 1. derecedekiler en dar, 2. derecede gelişmişler en geniştir.

¹⁴⁹ <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/anasayfa/6296661.asp?gid=171> (06.06.2009)

Okulun türü itibariyle de İmam Hatip, Endüstri ve Anadolu Liseleri için 20 m2 aşan oranlarla görece geniş, Kız Meslek (6.79) ve normal liselerde (5.23) en dardır.

Tablo 41. Okulların Arsa Büyüklüğü

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Arsa Büyüklüğü (m2)	Bir Okula Düşen Arsa Büyüklüğü (m2)	Bir Öğrenciye Düşen Arsa Büy. (m2)
Bölge	172	189339	1101	2238059	13011.97	11.82
İstanbul	15	25200	1680	132849	8856.60	5.27
Ankara	10	12934	1293	159786	15978.60	12.35
İzmir	8	11387	1423	130672	16334.00	11.48
Marmara	23	24717	1075	253410	11017.83	10.25
Ege	11	13079	1189	174112	15828.36	13.31
İç Anadolu	31	29342	947	426360	13753.55	14.53
Akdeniz	13	15613	1201	223208	17169.85	14.30
Karadeniz	20	20010	1001	207873	10393.65	10.39
Güneydoğu	23	24083	1047	313450	13628.26	13.02
Doğu Anadolu	18	12974	721	216339	12018.83	16.67

Normal olarak toplam arsa alanına göre açık bahçe alanı daha da küçük olacaktır. Oyun alanı okul başına ortalama 7.526 m2, öğrenci başına 6.78 m2 düşüyor.

En dar alan 2.84 m2'lik oyun alanı ile İstanbul'da bulunuyor.

Tablo 42. Dolaşım (Oyun) Alanı

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bir Okula Düşen Öğrenci Sayısı	Oyun Alanı Büyüklüğü (m2)	Bir Okula Düşen Oyun Alanı Büyüklüğü (m2)	Bir Öğrenciye Düşen Oyun Alanı Büy. (m2)
Bölge	166	184397	1111	1249332	7526.10	6.78
İstanbul	15	25200	1680	71499	4766.60	2.84
Ankara	11	13567	1233	102475	9315.91	7.55
İzmir	8	11387	1423	72833	9104.13	6.40
Marmara	20	20139	1007	138221	6911.05	6.86
Ege	11	13079	1189	89265	8115.00	6.83
İç Anadolu	29	28764	992	254830	8787.24	8.86
Akdeniz	13	15613	1201	126176	9705.85	8.08
Karadeniz	20	20010	1001	88867	4443.35	4.44
Güneydoğu	20	22323	1116	197950	9897.50	8.87
Doğu Anadolu	19	14315	753	107216	5642.95	7.49

İllerin gelişmişlik düzeyine göre en az alana 1. derece gelişmiş iller sahip. Okul türleri itibariyle de normal liselerde 3.30 m²'ye kadar düşüyor.”¹⁵⁰

2.1.2.13.Okulların Tadilat ve Yenilenme İhtiyaçlarının Yapılıp Yapılmaması

“Okulun varlığını sürdürmesi, eskimesini önlemeye bağlıdır. Binanın ve donanımın eskimesini durdurmak, doğal olarak olanaksızdır; ama en aza indirmek olanaklıdır. Okulun ve içindeki donanımın eskimesini en aza indirerek ömrünü uzatmaya sürdürme işlemi (maintenance) denir. Sürdürme işlerine, bakım, onarım, koruma işleri girer. Okulun bina ve tesislerinin Devlet Binaları İşletme, Bakım, Onarım Yönetmeliği'ne uygun olarak bakımının, onarımının ve işletilmesini yapılması zorunludur.

Bakım işleri, binanın ve donanımın, eskimesini en aza düşürmek için kullanılmadan önce, kullanma sırasında ve sonrasında yapılacak badana, boyama, yağlama, silme, parça değiştirme gibi işleri kapsar. Bunlar günlük, haftalık, mevsimlik işlere ayrılır.

Onarım işleri, binanın ve donanımın, kullanma sırasında ya da sonunda bozulan, eskiyen kesimleri yamanmasını, yenilenmesini, değiştirilmesini kapsar.”¹⁵¹

“Okuldaki bina, tesis ve araçların varlığını sürdürmesi, sürekli olarak kullanılması, eskimesini önlemeye, bakımının yapmaya, bozulan ve ya eskiyen kısımlarını yenilemeye bağlıdır. Okul yöneticileri ve ilgili personel tüm bina, tesis ve donatımını koruma, bakımını yapma ve onarma işlerine zamanında ve usulüne uygun yapılmasını sağlar.”¹⁵²

Okulda sağlıklı bir eğitim ortamının sağlanması eğitimin kalitesini de arttıracaktır. Bu nedenle eğitim ortamının bakımının düzenli olarak yapılması gerekir. Ancak okulların bütçesinin yetersizliğinden dolayı okullarda bakım onarım ihtiyacı yeterli ölçüde sağlanamamaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bütçesinin yetersiz oluşu var olan bütçenin büyük bir kısmının personel giderlerine ve yeni derslikler okul yapımına ayrılması okulların bakım ve onarımına yeterli bütçe ayrılamamasına yol açmıştır. Bu konudaki eksiklik okul yönetimlerine, okul-aile birliklerine dolayısıyla öğrenci velilerinden toplanan katkı paylarıyla giderilmeye çalışılmaktadır.

¹⁵⁰ Gümüş. A., a.g.k. s. 135-138

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

¹⁵¹ Başaran, İ.E., Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ankara, 2006, s.458

¹⁵² Taymaz, H., Okul Yönetimi, Ankara, 2003, s.221

Eğitim-Sen'in 2003–2004 eğitim–öğretim yılında Prof. Dr. Adnan Gümüş'ün önderliğinde hazırladığı tüm il merkezleri ilköğretim okullarını kapsayan araştırmasında

“ilköğretim okullarının %15'in ödenek yetersizliği yaşadığı ve %8'inin de bakım onarım yönünden eksik ”¹⁵³ olduğu belirtilmektedir. Yine Eğitim-Sen'in 2005–2006 eğitim–öğretim yılında Prof. Dr. Adnan Gümüş'ün hazırladığı tüm il merkezleri ortaöğretim okullarını kapsayan araştırmasında

“Ortaöğretim okullarının % 73'ü ödenek yetersizliği yaşadığı ve % 60'nın dersliklerin (cam, çerçeve, boya v.b.) bakımsız”¹⁵⁴ olduğu belirtilmektedir. Verilerden de anlaşılacağı üzere ortaöğretim kurumlarının durumu ilköğretime göre daha güç durumda olduğu görölmektedir. Bunun nedeni de ilköğretim okulu öğrencilerinin velilerinin okula daha çok ilgi göstermesidir. Fakat öğrenci ortaöğretimde üst sınıflara doğru çıktıkça velinin okula olan ilgisi de azalmaktadır.

¹⁵³ Eğitim-Sen, İlköğretim Okulları İl Merkezleri Türkiye Taraması, haz. Adnan Gümüş, 2004, s.216

¹⁵⁴ Gümüş. A., a.g.k. s. 288

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

III. BÖLÜM

3. BELEDİYELERİN, OKULLARIN FİZİKİ VE SOSYAL GELİŞİMİNE KATKISI(5393 SAYILI BELEDİYE YASASI ÇERÇEVESİNDE)

3.1. Belediyelerin Eğitim İşlevleri

“Türkiye gibi yüksek nüfusa ve büyük coğrafi alana sahip ve bölgeler arası gelişmişlik düzeylerinde de önemli farklılıklar bulunan bir ülkede, eğitim ve özellikle yaygın eğitim hizmetini sadece merkezi yönetim tarafından yönetilmesi, küreselleşmeyle birlikte hızlı bir değişimin yaşandığı bugünkü dünya içerisinde artık kabul edilemez bir durumdur. Yaygın eğitimin sağlanmasında, merkezi yönetimin, yasal ve mali alt yapı üzerinde gerekli düzenlemeleri yaparak halka en yakın hizmet birimleri olan belediyelere yetki ve sorumluluk devri gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dünya üzerinde etkisini her geçen gün artıran yerelleşme eğilimleri eğitim alanında da etkisini göstermiştir. Gelişmiş ülkelerin hemen hepsinde yerel yönetimler eğitim alanında geniş yetki ve sorumluluklara sahiptir. Bu ülkelerde yerel yönetimlere eğitim alanında gösterdikleri faaliyetler için önemli miktarlarda kaynak aktarılmaktadır. Söz konusu ülkelerin çoğunda; okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim ile yaygın eğitim tamamen yerel yönetimlere bırakılmıştır.

Yerel toplumun ortak sorunlarını çözmek amacı ile kurulmuş olan belediyeler, halka en yakın ve hizmet sağlama açısından etkinlik düzeyi en yüksek en yüksek olan yerel yönetim birimleridir. Ülkemizde, örgün eğitim alanında merkezi hükümetten belediyelere yetki ve sorumluluk devrine ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak, belediyelerin örgün eğitim alanında az da olsa dolaylı destek niteliğinde faaliyetler vardır. Bunlar, okul binalarının yapımı ve tamiri, öğrencilere aynı ve nakdi yardım sağlanması gibi faaliyetlerdir.”¹⁵⁵

“Okul öncesinden başlayıp yüksek öğrenimi de içeren örgün eğitime bu çağ içerisinde yer alan tüm bireylerin katılabilmeleri mümkün değildir. Bazı yörelerdeki okul, öğretmen ve araç gereç yokluğu bireyleri ilköğretimden yoksun bırakmaktadır. İlköğretimi ve ortaöğretimi bitirenleri bazıları ise bir üst öğrenime devam edememektedirler. Eğitim

¹⁵⁵ Akyıldız S.,a.g.k.,s.10

imkânları, öğretim basamakları yükseldikçe azalmaktadır. Çoğu ülkede eğitim seçici ve eleyici bir hal almasıyla, bir üst basamakta başarılı olacağı varsayılan çocuklar sınavlara tabi tutularak sınavlarda başarı göstermeleri halinde eğitim fırsatlarına ulaşabilmekte, başarı gösterecek kadar yetiştirilmemiş olanlar mevcut imkânlardan faydalanmamaktadır.”¹⁵⁶ Bu durum, özellikle gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarının aleyhine işlemektedir.

“Dünyada son elli yıldır hükümetlerce bilinçli olarak izlenen eğitimi yaygınlaştırma programlarının bir sonucu olarak, hemen her ülkede, eğitimin her tür ve düzeyinde öğrenci sayıları hızla artmaktadır. Buna karşın sistemin; bina, tesis, araç-gereç, öğretmen, finansman kaynağı gibi diğer girdilerinde gerekli artışlar gerçekleştirilmemektedir. Eğitim imkânlarının dağılımında; bölgeler, yöreler, kırkent ve hatta aynı mahalleler içinde yer alan okullar arasında denge sağlanmamaktadır. Pek çok ülkede eğitime ulusal bütçelerde ayrılabilir ödenek ise var olan imkanlar dahilinde çok artmış, hatta katlanılamayacak düzeye çıkmıştır. Buna karşın, eğitimin maliyeti giderek artmaktadır.”¹⁵⁷

“Türkiye’de eğitim harcamalarının GSYİH’deki payı hem toplamda, hem de özel harcamalarda diğer üç ülkeden çok daha yüksektir. Finlandiya’da özel harcama yoktur. İngiltere’de bu oran %0,7, Almanya’da ise %1’dir. Dünya Bankası Türkiye Direktörü Andrew Workink, Türkiye’nin eğitim harcamalarının GSYİH’deki payının çok yüksek olduğunu (% 7), fakat bunun tamamının kamu harcamalarından kaynaklanmadığını belirtmektedir. Çünkü kamu harcamaları diğer AB ve OECD ülkelerinin biraz altındadır. Türkiye’nin eğitime bu denli para harcamasının esas nedeni, temelde iyi bir şey olması gereken, özel olarak aile bütçesinden yapılan harcamaların payının çok büyük olmasıdır. Ancak, çoğunlukla aileler dershanede sınava hazırlık kurslarının ücretlerini, çocuklarının ilköğretim ve ortaöğretimdeki ilave destelerini ve vakıf üniversitelerindeki öğretim ücretlerini ödemektedir. Workink, ayrıca; ‘Türkiye’de revize edilmiş bir eğitim sisteminin tüm orta öğretim öğrencilerinin, hem üniversiteye hem de iş yaşamına hazırlanmaları için akademik öğretimin yanı sıra uygulamalı yetkinlikleri öğrenme fırsatına da sahip olmasının sağlanması’ gerektiğini belirtmektedir.”¹⁵⁸

¹⁵⁶ Kurt, T., Eğitim Yönetiminde Yerelleşme Eğilimi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu 2006, C.14, s. 61-72

¹⁵⁷ Bülbül, A. S., Halk Eğitimine Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1991, s.78

¹⁵⁸ Andrew Workink, ‘Türkiye’nin Eğitim Sisteminin AB Üyeliği İçin Hazırlanması’ Antalya Eğitim Konferansında Yaptığı Konuşma Metni. Antalya, 2006, s.8, WorldBank, ,

“Bilim ve teknolojide, toplumların demografik, toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel yapılarında hızlı ve sürekli değişimler olmakta; okullar buna uyum sağlayamamakta ve eğitim sistemleri çevrelerine yabancılaşmaktadırlar. Üstelik yeni kuşaklara çocukluk ve ergenlik dönemlerinin belli bir süresinde kazandırılan ve söz konusu toplumsal değişimlerin de gerisinde kalan bilgi ve becerilerin onlara hayatları boyunca yeteceği farz edilmektedir.

TUIK’in, Türkiye’deki bireylerin genel mutluluk düzeyine ilişkin algısını, temel yaşam alanlarına göre genel memnuniyetlerini ve kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek ve bunların zaman içindeki değişimini takip etmek için düzenlenmiş olduğu Yaşam Memnuniyeti Araştırmasınının 2004 yılı sonuçlarına göre, erkeklerin % 24.9’u, kadınların ise % 25.4’ü kamunun sağladığı eğitim hizmetlerinden orta düzeyde memnun iken, erkeklerin % 23.6’sı, kadınların ise % 28.9’u kamunun sağladığı eğitim hizmetlerinden memnun değillerdir.

Türkiye’nin GSYİH’nin %7’lik bu kısmını eğitim için ayırmasına rağmen, söz konusu araştırmadan, vatandaşların ancak yarısının kamunun sağladığı eğitim hizmetlerinden tam memnuniyet duyduğu sonucu ortaya çıkarmaktadır ki, bu durumda memnuniyet duymayan veya orta düzeyde memnuniyet duyanların toplamında oluşan kadınlarda % 53.8, erkeklerde %49 oranındaki büyük bir kitle için uzun vadede eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi, kısa vadede de yaygın eğitim programları yoluyla eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliği ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 43. Türkiye’de Kamunun Sağladığı Eğitim Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet (%), 2004

MEMNUN		ORTA		MEMNUN DEĞİL	
Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
46.3	51.0	24.9	25.4	28.9	23.6

Yukarıdaki tabloda, Türkiye’de kamunun sağladığı eğitim hizmetlerinde duyulan memnuniyet oranları yer almaktadır.”¹⁵⁹

“Günümüz dünyasında ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler, örgütleri ve yönetimleri daha önce karşılaşmadıkları yeni durumlarla karşı

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0>

(12.06.2009)

¹⁵⁹Tepe, A ., İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yaygın Eğitim Uygulaması: İSMEK, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2007, s.113-114

karşıya bırakmaktadır. Örgütler ve yönetimler bu değişmelere tepki verebilmek ve bu koşullar altında işlevlerini yerine getirmeye devam edebilmek için değişmek ve yenileşmek zorundadırlar. Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında hizmetlerin niteliğine ve ülke ve dünya gerçeklerine uygun bir görev bölüşümü yapılması zorunluluk halini almıştır. Daha iyi ve ekonomik kamu hizmetlerine yönelik talep, iyileştirilmiş idari ve organizasyon yapıları ile karşılanmaktadır. Yerinden yönetim, ekonomik ve sosyal değişimlerin oluşturduğu ihtiyaçların karşılanmasını sağlayan en hızlı araçlardan birisidir ve günümüzde yönetimin önde gelen faktörleri arasında yer almaktadır. Günümüzde, yerel yönetim ve yerel özerklik gibi konular, demokrasi ile özdeşleşmiş gibidir. Yerinden yönetimsiz bir demokrasi düşünmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir.

Yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarını etkin bir biçimde karşılamak üzere, yerel topluluğa kamu hizmeti sağlayan ve yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen; yönetsel, siyasal ve toplumsal kurumlardır. Dünya Bankası yerelleşmeyi; ‘kamusal faaliyetlere ilişkin sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesi’ şeklinde tanımlamaktadır. Yerel yönetim politikalarıyla, aynı reçetenin farklı yörelere uygulanmasındaki başarısızlık ortadan kalkmakta ve yerel alternatif çözümler üretilerek devreye sokulmaktadır.

Dünya üzerinde etkisini her geçen gün arttıran yerelleşme eğilimleri eğitim alanında da etkisini göstermiş eğitim yönetiminde yerinden yönetim, yerelleşme, okul merkezli yönetim gibi eğitimde daha etkili ve verimli, okul ile ilgili konularda, toplumun katılımının sağlanmasını amaçlayan modeller gündeme gelmiştir. Genel amaç toplumun refah düzeyinin artırılması ve merkezi düzeyde yaşanan bürokratik sıkıntıların önüne geçme isteği, eğitsel açıdan çocuklara daha iyi eğitim imkânlarının sunulması, okul açısından, yönetim, finansman, öğrenci politikaları, program ve personelle ilgili karar verme kontrol gücünün topluma verilmesidir.

Eğitim, geniş halk kesimini yakından ilgilendiren ve yaygın dışsallık yayan bir hizmettir. Eğitimin yerelleşmesi eğilimine neden olan etkenler tüm toplumda benzerlikler göstermekle birlikte, her toplumda eğitim yönetiminin ve dolayısıyla eğitim yerinden yönetiminin farklılıklar gösterebileceği ve hatta göstermesi gerektiği söylenebilir. Bu

bakımdan, eğitimde yerel yönetimlerin arttırılması ile ilgili hazırlanacak programlar ya da uygulamalar toplumlara göre çok farklı biçimlerde olabilecektir.”¹⁶⁰

“Değişik ülkelerdeki, eğitimin yerinden yönetimi uygulamalarına bakıldığında, bu uygulamaların farklılıklar gösterdiği izlenmektedir. Her ülkenin eğitim sisteminin amaçları farklıdır ve her toplum farklı gelişim süreçlerinden geçmiştir. Bu yüzden, farklı ülkelerdeki eğitimin yerinden yönetimi de birbirinden farklı olmaktadır. Yerinden yönetim uygulamalarının etkililiğinin sağlanabilmesi için; her ülkenin içinde bulunduğu koşullara, eğitim sisteminin yapısına ve eğitimden beklenti ve hedeflerine uygun bir model belirlemeye çalışması gerekmektedir.”¹⁶¹

“Eğitimde, merkezi ve yerel yönetim anlayışları karşılaştırıldığı zaman her iki yönetim anlayışının da avantaj ve dezavantajları olduğu görülmektedir. Merkezi ve yerel yönetiminin avantaj ve dezavantajları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.”¹⁶²

Tablo 44. Merkezden ve Yerinden Yönetim Kıyaslaması

Merkezden Yönetim	Yerinden Yönetim
Eğitim programları, ülkenin bütününde standarttır. Ülkenin özellik ve gereksinimleri ön plandadır.	Okulun eğitim programı, yerel gereksinim ve özelliklere uygun olarak geliştirilebilir.
Okulların eğitiminin nitelikçe daha eşit olmasını ve böylece eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak daha kolaydır.	Eğitim kurumları arasında gerek ülke bazında gerekse yerel birim bazında bir eşitsizlik yerine rekabet ve yarış vardır.
Eğitim toplumdaki egemen güçlerin olumsuz etkisinden kurtarılabilir.	Bu etkiler, olumlu da olabilir. Bu da yerel birimde başarıyı getirir.
Eğitimi ülke düzeyinde planlamak daha kolaydır ve planlar daha başarılı olabilir.	Planlama yerel düzeyde olmaktadır.
Eğitimde finansman ve insan kaynakları açısından savurganlık engellenmiş ve daha dengeli ve rasyonel kaynak dağılımı sağlanır.	Eğitimin finanse edilmesinde ve insan gücü gereksinimlerinin sağlanmasında yerel olanakların sağlanması daha kolaydır. Ancak ülke genelinde rasyonel dağılım oluşmayabilir.
Yerel insan kaynaklarında merkezde yararlanmak zordur.	Yerel düzeyde nitelikli insan gücünden yararlanmada yerel olanakların sağlanması daha kolaydır.

¹⁶⁰ Tepe, A., a.g.k., s.25-26

¹⁶¹ Thomas Welsh, Noel F. McGinn, Decentralization of Education: Why, When, What and How?, International Institute For Educational Planning, UNESCO, 1999, p.7

¹⁶² Akçay, C., Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 2006, s. 66

Eğitim personelinin iş güvencelerini sağlamak daha kolay görülmektedir.	İş güvencesi, yarışmacı özellik nedeni ile daha düşüktür.
Personel cret ve yükselmeleri daha dengeli olabilmektedir.	Personel cretleri yerel özelliklere bağımlıdır.
Nitelikli personeli merkezde istihdam edilmesiyle taşrada nitelikli personel istihdamı gereksizleşir ve dolayısıyla personel giderleri azalır.	Özellikle uzman düzeyinde eleman istihdamı, bunların temini zor olduğu için personel giderleri artar.
Sorunlara dışardan ve daha yansız, nesnel olarak bakmak mümkündür.	Sorunlar yakından daha iyi tanınır, fakat yansızlık yakınlıştışa zorlaşır. Yerel etki glerinden etkilenerken sorunların çözümü zorlaşabilir.
Kimi can alıcı durumlarda merkez örgütün daha acil kararlar verebilir.	Sorunların yerel örgütler ve yöneticilere paylaşılmasını ve böylelikle çözümünü kolaylaştırır.
Merkezden kararlar genel olarak eksik bilgi ile verilir.	Yerel yönetimde ise kararlar daha fazla bilgiye dayanır.
Merkezi yönetimde bürokrasi daha fazladır.	Yerel yönetim anlayışı aşırı büyüyerek hantallaşan merkez yönetimin işini kolaylaştırır. Yapıyı dinamikleştirir.
Okul bina, araç-gereç ve donanımlar konularında standartlar geliştirmek daha kolaydır.	Yerel özelliklere uygun bina ve donanım sağlama imkn daha fazladır.
Okul-aile işbirliğini sağlamak daha zor olabilmektedir.	Okul-aile birliğini sağlamada daha yüksek başarı elde edilebilmektedir.
Okulun toplum tarafından benimsenmesi daha zordur.	Yerel toplum okuluna daha fazla sahip çıkar.

“Yerel yönetimlere eğitim hizmeti yürütmede yetki devredilmesinin olumlu sonuçlardan biri olan, parasal kazanca dayanmayan rekabetçi bir anlayışla, iller, ilçeler, beldeler arasında daha iyi okul, daha kaliteli ve daha verimli bir eğitim ve ğretim hizmeti gerçekleştirmek amacı ile olumlu bir yarışma ortamı ortaya çıkaracak olması önemli bir avantaj olarak özellikle vurgulanması gereken bir husustur. Yerel yönetim anlayışının en önemli üstünlüklerinden biri de, yerel özelliklere daha uygun eğitim programlarının yürütülmesini sağlamasıdır. Ayrıca, eğitimin belediyeler eliyle yürütülmesi durumunda; yerel halkın belediyelerini daha yakından ve titizlikle denetleme istekleri, beraberinde yönetimde Şeffaflığı ve demokratik katılımı zorunlu hale getirmektedir. Belediye faaliyetlerinde hangi olayların cereyan ettiği konusunda yerel halkın sistemli bir biçimde

bilgi sahibi kılınmaları onların en doğal hakları sayılmalıdır. Yönetimin işlem ve uygulamalarının herkesin gözü önünde yapılması için gerçekleştirilecek yasal ve yönetsel düzenlemeler, belediye-yerel halk yakınlaşmasını, halkın yönetime güvenini ve desteğini sağlayacaktır. Ayrıca, ortaya çıkabilecek yolsuzluklar ve istismarları önlemek bakımından da yerelleşmeyle birlikte uygulanacak olan açıklık politikası önemli bir rol oynayacaktır.

Eğitimde yerelleşmenin ortaya çıkaracağı avantajların yanında, getireceği dezavantajlar da vardır. Üzerinde durulması gereken dezavantajlardan biri; yerel siyasetçilere mali sorumluluk vermenin önemli riskleri de beraberinde getirebilecek olmasıdır. Bu riskler arasında en önemlisi yerel siyasetçilerin eğitim için kullanmaları gereken kaynakları, bölgesel bayındırlık faaliyetleri gibi kısa vadeli hizmet için kullanmalarıdır. Yerelleşme, varlıklı ve yoksul bölgelerde yaşayan öğrenciler arasında var olan eğitim alanındaki eşitsizliği daha da arttırabilmektedir. Şöyle ki; varlıklı bölgelerdeki öğrencilere artan imkânlar sunarak daha iyi eğitim almalarını sağlarken, yoksul bölgelerdeki öğrencilerin durumunu daha da kötüleştirebilmektedir. Bu durumda yerelleşmeden kazançlı çıkanlar varlıklı bölgelerdeki okullar ve öğrenciler olmakta, ülkenin düşük gelirlili bölgelerinde yaşayanların aleyhine bir durum oluşmaktadır. Bu nedenle yerel imkânlardan yararlanma, yerinden yönetim anlayışında daha kolay görülmekle birlikte; bu imkânların yetersiz olması durumunda avantaj dezavantaja dönüşmektedir.”¹⁶³

“Dünyadaki eğitimde yerelleşme uygulamalarına bakıldığında demokratik açıdan gelişmiş ve sanayileşme ülkelerdeki uygulamaların başarılı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu ülkelerden yerinden yönetim kuruluşlarının güçlü bir geleneğe sahip ve köklü kurumlar olduğu da özellikle belirtilmesi gereken bir husustur. Bu husus, yerel yönetim uygulamalarının başarısını temelden etkileyen unsurların başında gelmektedir. Oysa az gelişmiş ülkelerde yerinden yönetim kuruluşlarının güçsüz olduğu halk katılımının az olduğu, buna paralel olarak demokrasinin de fazla gelişmediği görülmektedir. Böyle bir yapının, eğitimde yerinden yönetim uygulamalarının başarısını engelleyen önemli bir etmen olduğu söylenebilir.”¹⁶⁴

“Avrupa ülkelerinde eğitim harcamalarının GSMH içindeki oranları % 3 ile % 8 arasında değişmektedir. Bu oran; Danimarka’da % 8 ile en yüksek iken, en düşük oran ise

¹⁶³ Akyıldız S.,a.g.k.,s.58

¹⁶⁴ Tepe, A., a.g.k., s.120

% 3.7 ile Yunanistan'dadır. Bazı bu ülkelerdeki yerel yönetim birimlerinin eğitim hizmetlerindeki rolü Türkiye'deki uygulamalarla karşılaştırılması bakımından önemli yararlar sağlanabilir.”¹⁶⁵

“Türkiye’de belediyelerle ilgili olarak yürürlüğe giren kanunlar arasında gelişmiş Avrupa ülkelerindeki yerel yönetimlere verilen yetki ve sorumluluklardan çok uzak olmakla birlikte, belediyelere eğitim alanında en geniş yetkiler 3.7.2005 tarih ve 5393 sayılı kanun ile verilmiştir. Bu kanunun 14. maddesinde belediyelerin görevleri konu başlıkları biçiminde belirtilirken, okul öncesi eğitim kurumları açabilecekleri ve devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilecekleri veya yaptırabilecekleri, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri hükmü yer almaktadır. Aynı zamanda maddenin 2. fıkrasında ‘Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır’ ifadelerine yer verilerek, belediyelerin yetkilerinin Genellikle İlkesi’ne uygun olarak düzenlenmesine imkân sağlanmak istenmiştir.

Ülkemizde yerel yönetimlerin eğitim alanındaki fonksiyonları değerlendirildiğinde, örgün eğitim sisteminin tamamıyla merkezi yönetimin kontrolü altında olduğu ve merkezi yönetimden yerel yönetimlere bir yetki ve sorumluluk devri olmadığı görülmektedir. Türkiye’de belediyeler açısından önem taşıyan eğitim alanı, yaygın eğitimidir.

Türkiye eğitim harcamalarının, finansman kaynaklarına göre dağılımı incelendiğinde, yerel yönetimlerin payının 2001 yılında % 0.5 civarında iken bu oranın 2005 yılına geldiği görülmektedir. Kendi içinde % 200 oranında bir artışı ifade eden bu durumun Büyükşehir belediyelerinin yaygın eğitim faaliyetlerine ayırdıkları kaynaklardaki artışlardan dolayı oluştuğu düşünülmektedir.

Aşağıdaki tabloda 2001–2005 yılları arasında Türkiye eğitim harcamalarının finansman kaynaklarına göre oransal dağılımı yer almaktadır.

¹⁶⁵ Kurt, T., a.g.m., s.122

Tablo 45. Türkiye Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı (%) 2001–2005

YILLAR	MERKEZİ HÜKÜMET	HANE HALKI	ÖZEL VE TÜZEL KİŞİ VE KURULUŞLARI	YEREL YÖNETİMLER
2001	67.0	31.0	1.5	0.5
2002	64.0	33.0	2.0	1.0
2003	61.0	35.5	2.5	1.0
2004	59.0	37.5	2.5	1.0
2005	56.0	39.0	3.5	1.5

Türkiye’de Büyükşehir belediyeleri, hemşehrilerin kent kültürünü benimsemelerini sağlamak, kente aidiyetlerini arttırmak, bir sanat ve meslek dalında gelişimlerini sağlamak, istihdam sorunlarına çözüm bulmak, yerel demokrasi kültürünü geliştirmek ve yerel halkın eğitim düzeylerini arttırmak gibi amaçlara yönelik olarak çeşitli hizmetler yürütmektedirler. Bu hizmetleri;

- Örgün Eğitim Kurumlarına Destek Faaliyetleri,
- Öğrencilere Yapılan Ayni ve Nakdi Yardımlar,
- Yaygın Eğitim Faaliyetleri olmak üzere üç ana başlıkta toplamak mümkündür.

Türkiye’de Yerel belediyeler tarafından örgün eğitim ve öğretime destek sağlamak amacıyla;

- Okullara ek bina ve derslik yapımı,
- Okullara arsa tahsisi,
- Okullara spor salonu, kütüphane, yemekhane yapımı,
- Okul binalarının boya, badana, bakım, onarım işlerinin gerçekleştirilmesi,
- Okul alanı içinde ve okulun dış alanında asfaltlama ve çevre düzenlenmesi yapılmaktadır.

Yerel belediyeler ayrıca; sahip oldukları bina ve tesisleri okulların veya öğrencilerin kullanımına açarak bu tesislerde eğitim ve eğitimle ilgili sosyal etkinliklerin düzenlenmesine imkân sağlamaktadırlar.

Yerel belediyeler eğitime destek faaliyetlerinden biri de, öğrencilere yapılan aynı ve nakdi yardımlardır. Bu kapsamda, gelir düzeyi düşük ailelerin öğrenci çocuklarına burs ve kredi imkânları sağlanmakta, kitap, kırtasiye ve giyim eşyası yapılmaktadır. Ayrıca, tüm belediyeler tarafından şehir içi ulaşım hizmetlerinde öğrencilere yönelik indirimli ulaşım hizmetleri sağlanmaktadır.

İstanbul'un eğitim açısından ülke içindeki konumuna bakıldığında, ülke geneliyle zaman zaman benzer, zaman zaman da farklı bir yapı ortaya koyduğu görülmektedir. İstanbul ve Türkiye geneli karşılaştırıldığında, Türkiye'deki örgün eğitim sistemindeki eksikliklerin İstanbul içindeki yoğunlukla benzer oranlarda söz konusu olduğu görülmektedir.

Türkiye'de ve İstanbul'da, okul öncesi eğitimin, çocuğun kişilik gelişimi ve okul eğitimi için önemi anlaşıldığı halde, bireyin okul eğitimi sonrası dönemde eğitiminin önem ve gerekliliği henüz yeterince anlaşılabilmiş değildir. Bireylere öğrencilik dönemlerinde verilen eğitim ve kazandırılan becerilerin onlara hayatları boyunca yeteceği farz edilmektedir. Ayrıca, örgün eğitim sistemlerinin geleneksel seçici eleyici yapısı, öğrenciler arasında sağlıklı bir yarışmaya ve pek çok öğrencinin hak etmediği bir şekilde başarısızlıkla damgalanmasına yol açmaktadır, ortaya çıkardığı sağlıklı sonuçları bir yana bu durum özellikle gelir düzeyi düşük ailelerin aleyhine olmak üzere çok önemli olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır.¹⁶⁶

“Ülkemizdeki belediyelerin eğitim alanındaki etkinlikleri ise aşağıdaki konular çerçevesinde irdelenmiştir. Eğitim alanında belediyeleri bu hizmetlerin sağlanmasına katılım düzeyi oldukça düşüktür. Zaten belirtildiği gibi 5393 sayılı yasada belediyelere okul öncesi eğitim kurumu açma imkânı veren düzenlemenin yürürlüğü anayasa mahkemesi tarafından durdurulmuştur. Buna göre belediyelere okul öncesi eğitim hizmeti sunma imkânı tanınmamıştır. Oysa merkezi idarenin çok önemli bir aşama olduğu uzmanlarca ifade edilen okul öncesi eğitim hizmetini bütünüyle sunabilmesi imkânsızdır. Ayrıca, okul öncesi eğitimin önemli bir kısmını oluşturan yuva ve kreş hizmeti kamu

¹⁶⁶ Tepe, A., a.g.k., s.170

sektörü okullarında sunulmamakta ve bu durum çalışan ailelerin yüksek fiyatla hizmet sunan özel sektörün insafına terk edilmesine yol açmaktadır. Aileler, kadının çalışması ile çocuk bakım maliyeti arasında sıkışıp kalmakta ve kadınlar çalışma hayatından ayrılmak durumunda kalmaktadırlar.

Tablo 46. Aşağıdaki Eğitim Hizmetlerinden Hangilerini Sunmaktasınız?

	Evet	Hayır	Cevapsız
Kreş	13.7	82.1	4.2
Yuva	6.3	89.5	4.2
Anaokulu	3.2	92.6	4.2
Okulların bakım ve onarımı	28.4	67.4	4.2
Okullara araç-gereç desteği	24.2	71.6	4.2
Meslek edindirme kursları	30.5	65.3	4.2

Tabloda görüldüğü gibi, belediyelerin çok az bir kısmı anaokulu, yuva ve kreşe sahip olup, eğitim alanında daha çok okullara bakım onarım ve araç-gereç desteği vermekte ve hemşehrilerine vasıf ve beceri kazandırmak amacıyla meslek ve beceri kursları tertip etmektedirler.”¹⁶⁷

“Örgün eğitim kurumları insanlara eğitim imkânı sağlama yollarından sadece birisidir. Aynı sonuçlar başka yollarla da sağlanabilir. Bu yoların en önde geleni yaygın eğitimidir. Yaygın eğitim faaliyetleri, eğitimi insan yaşamının belirli bir dönemi ve okul ile sınırlandırılıp, hayatının tamamına yayma ve bunun için çeşitli kuruluşları işe katma gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Bu kuruluşlar en başta geleni şüphesiz yerel yönetimlerdir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu amaçla; yaygın eğitim faaliyetlerini geniş bir tabana yaymak amacıyla İSMEK’i kurmuştur.”¹⁶⁸

“Günümüzde küreselleşmeden çok söz edilmesine karşın, çoğunlukla küreselleşmeyle birlikte yaşanan yerelleşme sürecinin sahip olduğu önem göz ardı edilmektedir. AB, hem üye ulusların küreselleşme süreci içinde yarışabilirliğini gerçekleştirirken hem de yerelin yeni anlamalar kazanmasına ve güçlenmesine katkı sağlamaktadır. AB’nin ekonomik birlikten siyasal birliğe giderken gerekli adımları atabilmesinde yerelliğe verdiği önemin büyük katkısı olmuştur.”¹⁶⁹

¹⁶⁷ Aydın, M., Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Görev ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi (Zeytinburnu Belediyesi) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006, s. 91-92

¹⁶⁸ Tepe, A., a.g.k., s.171

¹⁶⁹ Tekeli, İ., İlkin, S., Avrupa Birliği Türkiye ve Yerellik, Ankara, 2003 s.69

“AB kararlarının, kural, mevzuat ve tavsiye kararlarının çoğu yerel yaşam ve yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler içerir. Bu nedenle yerel yönetimler merkezi yönetimin yetki alanına karşı kendi statülerini geliştirebilmektedir.”¹⁷⁰

“Bir saptamaya göre, AB’ye girecek ülkelerin uygulamak durumunda olduğu AB mevzuatı ve düzenlemelerinin % 60’ı yerel yönetimlerce gerçekleştirilmesi gereken düzenlemelerdir. Bu nedenle AB’ye girmenin etkileri büyük ölçüde yerel hayatta kendisini gösterecektir.”¹⁷¹

“Yerel yönetimler Avrupa tarihinin en başta gelen aktörleri, siyasal ve yönetsel yapının da temel taşlarıdır. Bugün Avrupa, gelişmiş kentlerin ve yetkin yerel yönetimlerin birbirleriyle yarıştığı bir kentsel medeniyet görüntüsü sergilemektedir. Avrupa’nın siyasi ve ekonomik birliğinde de kritik öneme sahip olan yerel ve bölgesel yönetimler, bu anlayışla yeniden yorumlanarak, yeni Avrupa içinde sosyal ve siyasal uyumun esas unsurları olarak kurgulanmaktadır.

Tüm Avrupa ülkelerinde yapılmış olan bir anketin sonuçları, Avrupalıların büyük bir çoğunluğunun (%85) kendilerini Avrupa yurttaşı olarak görmekten çok bulduklarını yörenin ve kentin hemşehrilerin olarak gördüklerini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Avrupa içerisinde yerel yönetimler büyük önem kazanmaktadır.

Avrupa Birliği’nin büyük verdiği ‘yerellik’ (subsidiarite) ilkesi, yerel ve bölgesel yönetimlere daha çok yetki aktararak özelliklerinin ve etkinliklerinin arttırılmasını öngörmektedir. Yerellik ilkesi, genel olarak demokrasinin, özel olarak da yerel ve bölgesel demokrasinin bir güvencesi olarak Maastricht Antlaşmasının 3/B maddesine konulmuştur. AB ülkelerinde genel olarak yerel yönetimlerin; eğitim, konut, ulaşım gibi refah devletine özgü hizmetlerin tümünü değilse de büyük bölümünü kapsayan geniş bir yetki ve sorumluluk alanları vardır. Yerel yönetimler AB içinde özellikle mesleki eğitimin geliştirilmesi yoluyla bölgesel ve yerel kalkınmada önemli rol oynamaktadır.

AB yaygın eğitim politikalarında; hayat boyu öğrenme fırsatlarının öğrencinin mümkün olduğu kadar yakınında ve kendi topluluğu içinde bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklenerek sunulması amaçlanmaktadır. AB ülkelerinde, bölgesel ve yerel yönetimlerin

¹⁷⁰ Janus Tamkivi, ‘AB Katılım Sürecinde Yerel Yönetimlerin ve Yerel Yönetim Birliklerinin Rolü’ İsveç ve Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Avrupa Birliği Ulusal Semineri 12.03.2009

¹⁷¹ Tekeli, İlkin a.g.k., s.82 12.03.2009

son yıllarda karar vermede ve hizmetlerin sunulmasında artan bir şekilde etkili oldukları, eğitim ve öğretimin öngörüsünün de bu genel eğilim içinde bireyler için erken çocukluktan ileri yaşlara kadar yerel düzeyde gerçekleştiği belirtilmektedir. Yerel ve bölgesel otoriterlerin hayat boyu öğrenmeye erişim için altyapı hizmetleri sundukları ve hayat boyu öğrenmeyi desteklemek için yerel sivil toplum örgütleriyle birlikte kaynakları harekete geçirdikleri görülmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de eğitim politikalarının oluşturulmasında son 25 yıldır etkili olan en önemli aktör Dünya Bankası’dır. Dünya Bankası az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde proje kredileri temelinde yürüttüğü çalışmalara ‘Küresel Eğitim Reformu’ adını vermektedir. Dünya Bankası’nın 1990’lı yıllarda en yüksek tutarda kredi açtığı ülkeler arasında Türkiye; Hindistan ve Arjantin’den sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Dünya Bankası bir sektör olarak tanımladığı eğitim hizmetlerini yedi başlığa ayırmakta ve açtığı kredileri de bu başlıklara göre sınıflandırmaktadır. Söz konu başlıklar şunlardan oluşmaktadır.

- Resmi olmayan yetişkin okur-yazarlık eğitimi,
- Genel eğitim sektörü,
- Okul öncesi eğitim,
- İlköğretim,
- Ortaöğretim,
- Yaygın eğitim,
- Mesleki eğitim.

Dünya Bankasının küresel reformunun esasını ‘yerelleşme ve okul temelli işletmecilik’ oluşturmaktadır. Dünya Bankası’na göre eğitimde yerelleşme; eğitim sistemlerinde politika oluşturma yöntemlerindeki değişimler, kaynakların paylaşımı, gelirlerin harcanması, öğretmenlerin yetiştirilmesi, müfredatın belirlenmesi ve yerel organlara devredilen okulların işletmesini içeren kapsamlı ve karmaşık bir süreçtir. Dünya Bankası’na göre yerelleşme genel olarak etkinliği, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve sorumluluğu arttıracaktır. Yerelleşme eğitim ise; yerel tercihleri daha iyi yansıtmakta,

verimliliği arttırmakta, katılımı güçlendirmekte ve kaliteyi geliştirmektedir. Ayrıca eğitim maliyetleri bölgesel ya da yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine ve ailelere kaydırılarak etkinlik arttırılmaktadır.”¹⁷²

2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı taşra örgütlerinde görev yapmakta olan eğitim yöneticileri ile yapılan bir araştırmada eğitim yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuş; eğitimin yerel idarelere bırakılmasının faydaları ve sakıncaları incelenerek bazı bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmada 81 il Milli Eğitim Müdürü, 243 Milli Eğitim Müdür Yardımcısı, 1709 Şube Müdürü, 2221 ilköğretim Müfettişi yer almıştır.

“Araştırmada ulaşılan bulgular şunlardır:

1. Eğitim yöneticileri ve denetçilerinin çoğunluğu (%64), Milli Eğitim Bakanlığının karar verme yetkisinin üst yönetim birimlerinde toplandığı merkeziyetçi yapıyla işlevlerini yerine getiremediği görüşündedirler.

2. Eğitim yöneticileri ve deneticilerinin çoğunluğu (%70), Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün yetkilerinin bir kısmı yerel örgütlere devretmesi ve eğitim sisteminin yeniden yapılanması görüşündedirler.

3. Eğitim yöneticileri ve denetçileri, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün yerel örgütlere yetki devretmesi durumunda en fazla (%74), bakanlık merkez örgütlerden gelen bilgileri daha gerçekçi eğitim politikaları oluşturması ve yerel düzeyde bulunan eğitim araç-gereçleri, personel, bina ve diğer kaynakların daha verimli kullanılması konularında yaralı olacağı görüşündedirler.

4. Eğitim yöneticileri ve denetçileri, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün yerel örgütlere yetki devretmesi durumunda en fazla (%60), halk arasındaki nüfuzlu kişilerin kendi çıkarları yönünde eğitim yönetimini etkilemesi, böylece eğitimde tarafsızlığı sağlanmanın güçleşmesi ve yerel örgütlerde görevli eğitim yöneticilerinin halk tarafından daha çok ilgi gören hizmetlere yönelmesiyle eğitimin genel amaç ve ilkelerinden uzaklaştırılması konularında sakıncalı olacağı görüşündedirler.

5. Eğitim yöneticileri ve deneticilerinin çoğunluğu (%73), en fazla okul yapımı için arsa, bina yapımı, binaların onarım işleri, eğitim araç-gereçlerinin temin edilmesi,

¹⁷² Tepe, A., a.g.k., s.115-116

bakım ve onarımı, kurumların elektrik, su, haberleşme, ısınma vb. giderlerinin karşılanması konularında yerel örgütlere yetki devredilmesinin uygun olacağı görüşündedirler.

6. Eğitim yöneticileri ve deneticilerinin görev unvanı, eğitim durumu, yöneticilik kıdemi değişkelerine göre yerelleşme konusuna ilişkin görüşünde gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır.

7. Eğitim yöneticileri ve deneticileri en fazla, eğitimin milli birliği sağlama işlevinin azalacağı ve yerelleşme ile ekonomik ve sosyal kalkınmanın daha hızlı gerçekleşeceği konularında görüş ayrılığına düşmektedirler.”¹⁷³

3.2. Belediyelerin Sosyo-Kültürel Yönü

“Sosyal Devlet esas itibariyle Almanya kökenli bir Avrupa terimidir. Anglo Amerikan dünyasında ise, daha ziyade devletin bir amacı olarak ‘sosyal adalet’ten söz edilmekte ve devletle ilgili olarak ‘refah devleti’ (welfare state) terimi tercih edilmektedir. Türkiye’de ise ‘Sosyal Devlet’ kavramı bu ikisini birleştiren bir anlamı çağrıştırmaktadır. Buna göre sosyal devlet hem sosyal adaleti gerçekleştirmeyi amaçlayan, hem de refahı yaygınlaştırmaya çalışan devlet anlamına gelmektedir.”¹⁷⁴

“Sosyal belediyecilik ise, ‘mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir. Şeklinde tanımlanmaktadır.”¹⁷⁵

¹⁷³ Atasayar, H.H., Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, 2005 s.4-5

¹⁷⁴ Pekküçükşen, Ş., Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği, Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 2004, s.459

¹⁷⁵ Akdoğan, Y., Ulusal Sorunlar Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik , Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı, İstanbul, 2002, s.35

“Sosyal belediyecilik Anayasamızda yer alan sosyal devlet kavramının yereldeki tanımlayıcısıdır. Her ne kadar yerelde sosyal belediyecilik uzun yıllar algılanamamış olsa da son dönemlerde özellikle Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde önemini arttırmıştır.

Sosyal politika ve devlet arasındaki ilişki amaçları itibari ile her ikisinin de taraflar ve değişik çıkar grupları arasında denge ve uzlaşma sağlayıcı rol oynamalarında yatmaktadır. Devletin eğitim, sağlık, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, istihdam politikaları yoluyla ülkenin ekonomik ve sosyal refahını sağlayacak tedbirler almaya başladığı dönemlerde, sosyal politika kavramının devlet aracılığıyla uygulanabilirlik kazandığı söylenebilir. Ancak zamanla küreselleşmenin de etkisiyle sosyal sorunlar çeşitlenerek artmış, devletin çeşitlenen sosyal sorunları çözme yönündeki etkinliği azalmaya başlamıştır.

Sosyal devlet ve sosyal politika ile ilgili temel konular ve sorumluluklar açısından önemli yetkilerle donatılmış olan yerel kamu yöneticileri, buldukları bölgedeki sosyo-ekonomik sorunların çözümünde ve dezavantajlı sosyal grupların mağduriyetlerinin giderilmesinde etkin bir rol üstlenmektedirler. Sosyal politika, iktisadi düzenlemelerin sosyal ve ahlak esaslarının şemsiyesi altında dizayn edilmesi gerektiğini ileri süren bir bilim dalı olmanın ötesinde sosyal devletlerin, resmi ve özel sosyal kurumların ve sivil toplum örgütlerinin, değişik sosyal kesimlerin yaşama şartlarını iyileştirmek maksadıyla uyguladıkları politikaların ve tedbirlerin bütünüdür. Bir başka ifadeyle, sosyal politika toplumun değişik kesimlerinde ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı ve sosyal refahı temin etmeyi arttırmayı-yaygınlaştırmayı hedefleyen politikaların-tedbirlerin bütünüdür.

Mananın genişlemesine paralel olarak modern sosyal politika, bugün hemen hemen bütün sosyal alanların ve bütün sosyal grupların sorunlarını tespit etmekte ve buna göre çareler aramaktadır. Sosyal politikanın ilgi alanının genişlemesi şüphesiz, insan haklarının ve bununla birlikte sosyal hakların daha belirgin bir biçimde ortaya çıkması ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla, değişik sosyal grupların (işsizlikler, gençler, çocuklar, kadınların, yaşlılar, özürlüler, bakıma muhtaçlar, ev hanımları, yabancılar vs.) hak ve menfaatlerini belirlemek, korumak ve geliştirmek sosyal politikalarının ana hedefleri arasına girmektedir.

Böylece, toplumdaki tüm sınıfların ve grupların sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, konut, vergi gibi problemlerini çözme vazifesini üstlenen aktif sosyal politika, sosyal devletlerin değişik sosyal sorunların çözümünde en önemli vasıtası haline gelmiştir.

Devlet bazı sorunların çözümü olduğu kadar, bazı sorunların da bizzat kaynağıdır. Gelir dağılımı ve yoksulluk sorunu bu tahlile örnek olarak gösterilebilir. Devlet müdahaleleri kimi zaman mevcut gelir dağılımını ve yoksulluk sorunu bu tahlile örnek olarak gösterilebilir. Devlet müdahaleleri kimi zaman mevcut gelir dağılımını ve yoksulluk sorununu daha da büyütebilir. Oysa yerel yönetimlerde yoksul kesimin kentle bütünleşmesini sağlayacak önlemleri almak daha kolaydır. Bu anlamda yoksulluğun kaynaklarından biri olan gelir dağılımı adaletsizliği giderilebilir kayıt dışı ekonomik ve faizden gelir elde eden kesimlere yönelik politikalar etkin bir şekilde uygulanacak gelir uçurumu kapatılabilir. Ancak sosyal belediyciliğin etkin olabilmesi için belediyelerin güçlendirilmesi kaçınılmazdır. Etkin sosyal politikalar, belediyelerin sınırları içindeki halkının sorunlarını çözmeye yönelik en geçerli yoldur.”¹⁷⁶

“Unutulmamalıdır ki, kentlerde görülen yerel bazdaki sorunların yine en iyi çözecek yer yerel idarelerdir. Bunun için uygun sosyal politikalar üretilmeli ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalıdır. Yerelde güçlü bir sosyal belediycilik anlayışı sosyal devlet olmanın önemli bir ön şartı ve sosyal sorunların çözümüne yönelik bir anahtardır.

Belediyeler açısından yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında, belediyelerin faaliyet alanlarında ve yönetim şekillerinde de çalışmalar yapılması gerekmektedir. Genelde kamu yönetiminin ve özelde ise yerel yönetimlerin hizmet alanlarında ve yönetim şekillerinde yeni anlayış ve yöntemler geliştirilmektedir. Belediyelerin bu gelişmeleri yakından takip ederek, mevzuat çerçevesinde uygulaması mümkün ve yararlı olanları gerçekleştirmeleri, hizmet zenginliği, demokratik gelişme ve vatandaş memnuniyetini sağlayacaktır.

Kamu ve belediye yönetiminde ve hizmet sunumunda birçok yeni alanlar ve yöntemler geliştirilmiştir. ‘Etkin toplumsal politikalar için yerelden yola çıkılması’ yaygınlaşan bir düşüncedir.”¹⁷⁷

¹⁷⁶ Es, M., Kentsel Yoksulluğun Azaltılmasında Sosyal Belediyeçiliğin Rolü, Yerel Siyaset Dergisi, S. 13, s.51

¹⁷⁷ Porto Alegre, Özgün Bir Belediyeçilik Deneyimi, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, İstanbul, 1998, s.19

“Sosyal belediyeçilik, belediyelerin sosyal fonksiyonlarını arttıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan bir anlayıştır. Bu sosyal fonksiyonlar gelişmiş ülkelerde gönüllü ve özel teşebbüslere, tarihi geleneğimizde ise vakıflara bırakılmıştır.

Türkiye gibi sivil toplum kuruluşlarının yeterince gelişmediği, ara korunak mekanizmalarının etkisiz olduğu, devletin sosyo-ekonomik fonksiyonlarının zayıf olduğu ülkelerde yerel yönetimlerin bu misyonu üstlenmeleri kaçınılmaz bir durumdur.

Değişime açık olmayan ve değişen dünya koşullarında kendilerini yenilemeyenler üretkenliklerini kaybetmekte, var oluş nedenlerinden uzaklaşmamaktadırlar. Kendini yeniden tanımlama, yeniden üretme noktasında görüş açısını kaybeden kurum ve sistemlerin acilen değişen parametreler ışığında kendilerini sorgulamaları ve yeniden yapılanmaya gitmeleri gerekmektedir. Bu yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında misyon ve vizyon tanımlamalarını yapmadan yola çıkmak pek fazla bir anlam ifade etmez. Bugün nerede olduğunu ve hangi fonksiyonları üstlendiğini göremeyen kurumlar yarın nerede olacaklarını ve ne yapacaklarını kestirmekte güçlük çekerler.

Özellikle kamu yönetimi alanında yaşanan hızlı değişim siyasal yapıların ve kurumların kendilerini yeniden tanımlamalarını öngörmektedir. Yeniden yapılanma kavramı son dönemlerde Türkçe literatürde sıkça karşılaşılan bir kavram haline gelmiştir. Kamu yönetimini daha etkili ve daha verimli kılmak adına, iyileştirme amacıyla girilen yeniden düzenleme ve bunun sonucunda gerçekleştirilen yenilikler sürekli olarak artmaktadır.”¹⁷⁸

“Kamu yönetimi sisteminin yerel ayağını oluşturan ve yerel yönetim denince akla ilk gelen kurumlar olan belediyeler de gerek organizasyon yapılarında, gerekse iş süreçlerinde yenilenmeye ve değişime ihtiyaç duyarlar. Değişen dış çevre koşulları bu kurumların kendilerini ve hizmet felsefelerini gözden geçirmeye zorlaştırmıştır. Yasalar, hızlı kentleşme, kentleşme ile birlikte ortaya çıkan sorunlar, küreselleşme ile var olan yerelleşme ve göç olgusu belediye yönetimi anlayışında değişime sebep olan başlıca unsurlardır.

Kamu yönetiminin temel fonksiyonu, toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Devlet bu ihtiyaçların karşılanmasını iki yönetim düzeyinde sağlar: Birincisi, merkezi idare, ikincisi yerel idarelerdir. Yerel idarelerin en önemli ve en etkin kurumu olan

¹⁷⁸ Tutum, C., Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, TESAV Yayınları, Ankara, 1998, s.104

belediyelerin görev ve sorumlulukları 5215 sayılı yasanın 14.maddesinde tanımlanmıştır: ‘Belediye özellikle imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehiriçi trafik; defin ve mezarlıklar, ağaçlandırma; park ve yeşil alanlar, konut; kültür ve sanat; turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım; evlendirme, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.’ Yasanın devamında ‘Hizmetin sunumunda özürü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır’ denmektedir. Görüldüğü gibi teknik altyapı hizmetlerinin yanında sosyal nitelikli hizmetler de tanımlanmıştır.

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan nüfus artışı ve göçler, kent nüfusunun artmasına ve belediyelerin önceliklerinin sosyal politikalardan ziyade temel kentsel altyapı ve hizmetlerinin karşılanmasına yöneltmesine yol açmıştır. Kaynak sorunu bugünde devam etmekte ve birçok belediye, kentsel hizmetleri dahi yeterince yerine getirmemektedir. 1950’li yıllardan itibaren 1580 Sayılı Yasa ile belediyelere verilmiş olan birçok sosyal ve kültürel içerikli görev, bu görevlerin merkezi idare veya başka kurumlara verilmesinden değil; kaynak yetersizliği nedeniyle belediyelerin ilgisizliğinden dolayı zamanla bu kurumların görev alanları dışında kalmıştır. Kuşkusuz bu dönemde birçok belediye, bu kurumların eğitim, konut, sağlık, sosyal yardım ve sosyal yardım ve sosyal hizmetler alanlarındaki yetkinliklerini ortaya koyan başarılı projelere de imzalar atmışlardır.

1990’lı yılların başında itibaren geçmiş döneme göre nisbeten gelirleri artan bazı belediyeler, bir yandan eğitim ve kültür düzeyi değişen ve kentsel ve sosyal hizmet talebi büyüyen ve çeşitlenen nüfusun, diğer yandan ülkenin birbiri ardına yaşadığı krizlerden dolayı göçle gelen veya giderek yoksullaşan kentli kitlelerin ihtiyacını karşılamak için sosyal yardım ve sosyal hizmet merkezli sosyal politika önlemlerine daha fazla pay ayırmaya başlamışlardır. Geçmiş dönemden fakir, kimsesiz, özürü ve yaşlı kimselere aşevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990’lı yıllardan sonra hem tür, nitelik ve kapsam olarak artmış ve hem de ayrı ayrı belediye kurumları tarafından sağlanır hale gelmiştir. Özürülüler merkezleri, huzurevi, kadın ve çocuk sığınma ev ve merkezleri, hastane, poliklinik ve sağlık merkezlerinin kurulması ve kapsamlı meslek ve beceri kazandırma kurslarını düzenlenmesi birçok

belediyelerin temel hizmetleri arasına girmiştir. Bazı belediyeler tarafından sağlanan bu hizmetler, giderek yaygınlaşmaktadır.”¹⁷⁹

“Sosyal duyarlı kamu yöneticileri, değişik kurallarda sosyal görevlerini yerine getirirken, vatandaşlarının itibarlarını ve şahsiyetlerini korumalı ve gelişmeleri gerekmektedir. Gerek ulusal, gerekse uluslararası sosyal nitelikli sözleşmeler, sosyal politikanın temel esaslarını belirlediği gibi, uygulamaya dönük olarak hangi kriterlerin dikkate alınması gerektiği noktasında da önemli mesajlar vermektedir. Örnek teşkil etmesi bakımından uluslar arası sosyal nitelikli sözleşmeler arasında şu düzenlemeler anılabilir. Atlantik Paktı, Filadelfiya Beyannamesi, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Sosyal Güvenliğin Asgari Normlarına İlişkin 102 Sayılı ILO Sözleşmesi, Uluslar arası Nakliyat İşlerinde Çalışan İşçilerin Sosyal Güvenliğine Dair Avrupa Sözleşmesi, Avrupa Ekonomik Topluluğu (Birliği) Antlaşması, Avrupa Konseyi Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Vatandaşlarla Vatandaş Olmayan Kimselere Sosyal Güvenlik Konusunda Eşit İşlem Yapılması Hakkında Sözleşme, Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu, Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi, Ekonomik ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, vb.

Bunların temelinde sosyal hakların, ‘ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer bir fikir, milli ve toplumsal köken, mülkiyet doğum gibi herhangi bir statüye göre ayrımcılık yapılmaksızın kullanılmasının güvence altına alınması’ gelmektedir. Diğer taraftan ‘sağlığın bozulmasına yol açan sebepleri olabildiğince ortadan kaldırmak, sağlıklı olmayı teşvik etmek ve sağlık konularında şahsi sorumluluk duygusunu geliştirmek üzere eğitim ve danışma hizmetleri sağlamak’ sosyal devletin görevleri arasındadır.”¹⁸⁰

3.3. 5393 Sayılı Belediye Yasası ve Okullara Kazandırdıkları

“Eğitim sisteminin sorunları temel olarak eğitime erişim ve eğitimin kalitesi şeklinde özetlenebilir. Erişim sorunu kapsamında okullaşma oranları ve bölgeler arası farklılıklar, kalite sorunu kapsamında ise fiziki altyapı yetersizlikleri, müfredatın güncellenmesi, öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin müfredatla uyumu gibi hususlar öne çıkmaktadır. Eğitimin her kademesinde, istenilen düzeye ulaşamamakla birlikte okullaşma oranları yükselmiş; ancak artan öğrenci sayıları

¹⁷⁹ Demir, İ., Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006 s. 63-64

¹⁸⁰ Demir, İ., a.g.k., s.59

nedeniyle mali kaynak öncelikle erişime yönelik tahsis edildiğinden, eğitim kalitesinde istenen düzeyde bir iyileşme sağlanamamıştır.”¹⁸¹

Örgün eğitimde hizmet veren okulların kalitesinin artırılmasında, eksikliklerin giderilmesinde bu yasa adeta bir çıkış noktası olmuştur. Yukarıda ve daha önceki konularda devlet okullarında yaşanan yetersizlik ve aksaklıklardan ayrıntılı bir şekilde söz etmiştik. Merkezi yönetimin okul ve öğrenci sayılarının fazlalığı ve ödenek yani kaynak yetersizliğinden okulların sorunlarını çözmede yetersiz kalması bu kanunun önemini daha da arttırmıştır.

Bazı düşünürler 5393 sayılı yasanın daha önce yürürlükte olan 5272 sayılı yasadan pek bir farkının olmadığını, belediyelerin görev ve sorumluluklarını koruduğunu ifade etmektedir.

“5393 sayılı yeni Belediye Kanunu bu kurumların görev ve sorumlulukları bakımından 5272 sayılı yasadaki düzenlenmeyi büyük ölçüde korumuş ve ayrıca belediyelere öğrenci, sporcu ve sporcu ve spor kulüplerini destekleme, sportif faaliyetler organize etme görevi vermiştir.

Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilen 5272 sayılı Belediye yasası ile 1930 yılından beri yürürlükte olan ve kentsel yaşamı biçimlendiren hükümler içeren 1580 sayılı yasa ortadan kalkmıştır. Aslında 1580 sayılı yasa 1930’larda ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel koşullara göre oldukça ileri düzenlemeler içermekteydi. Hemşehri hukuku, belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları, belediye meclisinin oluşumu, belediye başkanı ile meclis arasında kurulan denge bakımından çağdaş hükümlere sahipti.

5272 sayılı yeni Belediye Yasasının birinci kısım 3. bölümü ‘belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları’ başlığını taşımakta ve bu bölümdeki 14. madde belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Bu madde, Cumhurbaşkanının veto gerekçesini oluşturan 3 maddeden biridir.

Milli Eğitim sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci, Örgün Eğitim, ikincisi Yaygın Eğitim’dir. Örgün Eğitim ‘Okul Öncesi Eğitim’, ‘ilköğretim’, ‘ortaöğretim’ ve ‘Yükseköğretim’ kurumlarından

¹⁸¹ <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2007.pdf> (13.06.2009)

meydana gelmektedir. Yaygın eğitim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerinden çıkmış kişilere, eğitim vermek amacıyla tüm etkinlikleri kapsamaktadır.

5272 sayılı yasa, aynı zamanda belediyelerin ‘Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım onarımını yapabileceğini veya yaptırabileceğini, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düzenlemektedir. Bu konunun isteğe bağlı olan görevler arasında sayılması, yerel yönetimler alanındaki yazarların eleştirisine yol açmakta ve bu görevin zorunlu görevler arasında sayılmasının daha isabetli olacağı düşünülmektedir. Çünkü bugün büyük kentlerde ilk ve ortaöğretimlerde karşılaşılan en önemli sorun okul binası, binaların bakım ve onarımı ile temizliğidir. Bu endişe, 1580 sayılı yasa ilkokul yapımı için ücretsiz arsa tahsisi görevini belediyelere vermekle birlikte, özellikle il veya büyük şehir belediyelerinin konuya gereken özeni göstermemiş ve hatta okul yerlerinin tespitinde imar düzenlemeleri ve plan değişikliklerinde duyarlı davranmamış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Ancak, belediyelerin okul yönetimlerinin taleplerini karşıladıkları ve bazı belediyelerin ise okul binalarının bakım ve onarımı konusunda öncü oldukları görülmektedir.

Belediyelerin eğitim alanındaki diğer faaliyetleri, örgün eğitim ve öğretime yönelik hizmetlerdir. Bu alandaki hizmetler birtakım müşterek eğitim projelerinin yanı sıra daha çok, öğrencilere burs verilmesi biçiminde somutlaşmıştır.”¹⁸²

“Ülkemizdeki belediyelerin önemli bir kısmı 5393 sayılı yasa yürürlüğü girmeden önce, bu yasada yer alan sosyal politikaları önemli bir kısmıyla ilgili faaliyette bulunmaktadır. Sosyal yardım, sosyal hizmetler, kültür ve sanat ile amatör spor, ve sporculara destek 5393 sayılı yasada yer alan hizmetler olup, en fazla hizmet üretilen alanların başında gelmektedir. Belediyelerin büyük kısmı sosyal yardım ve sosyal hizmet yaptığını, kültürel ve sanatsal etkinliklerde bulduklarını ve sporcu, sportif faaliyetleri ve sporcuları desteklediklerini belirtmiştir. Eğitim desteği, meslek ve beceri kazandırma belediyelerin yarısından fazlasının başvurduğu faaliyet alanlarıdır. Belediyelerin %40-50’ler civarındaki kısmı da okulların bakım ve onarımı, okullara araç ve malzeme desteği hizmeti yapmaktadır. Buna karşılık, sınırlı sayıda yer alan konut üretimi, sağlık tesisleri

¹⁸² http://www.sosyalsiyaset.com/documents/belediye_ss_deneyimleri.htm (13.06.2009)

açma ve işletme alanları ile okul öncesi eğitim kurumu açma konularında faaliyette bulunurken, kadın koruma evi ve çocuk koruma evi açan belediye sayısı yok denecek kadar azdır.”¹⁸³

5393 sayılı belediye yasası yerel belediyelerinin eğitim alanındaki faaliyetlerinin artmasını sağlamıştır. Yasadan önce okulların bakım ve onarımı adı altında eğitim hizmetleri üreten belediyeler yasadan sonra okullara yani eğitim kurumlarına desteğini arttırdığı gibi meslek edinmeye yönelik meslek ve beceri kursları düzenlemiş aynı zamanda okuma yazma kursları da açmıştır. Ancak yasanın belediyelerin okulların bakım ve onarımını yapabilmesine imkân tanınması bu konudaki hizmetlerin kapsam olarak genişlemesini sağlamıştır. Nitekim okulların bakım ve onarımını yapan harcamalar yasadan sonra her yıl daha da artmaya başlamıştır.

Birçok belediye 2005 yılından bu yana okulların bakım, onarım, yenilenme, kırtasiye, ders araç ve gereci belediyelerce karşılanmaya başlamış ve fiziki sosyal yardımları da her geçen gün artmaktadır. Ayrıca belediyelerin ilköğretim ve ortaöğretim kurumları destek olmaktadır. Bu çerçevede gönüllülere arsa tedarik etmektedir. 2005 yılından bu yana okullara İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 50 adet spor salonu yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bazı ilçe belediyeleri eğitim öğretim alanında ‘Bilgi Evleri ile kapsamlı bir hizmet sunulmaktadır’. Bilgi evlerini çoğunluğunun okulu üyeleri devlet okullarında okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu bilgi evlerinde kütüphane ve bilgisayar hizmeti sunulmaktadır. Bazı belediyelerde bilgi evlerinin yanı sıra ilçe milli eğitim müdürlükleriyle yapmış olduğu protokol çerçevesinde ‘Lig Heyeti’ adı altında birçok yarışma programları düzenleyerek okullar arası bilgi ve spor müsabakaları düzenlenmektedir. Bu yarışmalarda dereceye giren öğrencilere törenlerle ödülleri hem belediye başkanları hem de eğitim yöneticileri tarafından sunulmaktadır.

3.3.1. Bahçelievler Belediyesi

Bahçelievler Belediyesi İstanbul’daki belediyeler içerisinde eğitime fiziki ve sosyal katılım açısından en aktif belediyelerden biridir. Okullara ve öğrencilere yönelik eğitim faaliyetleri ve yardımları aşağıdaki gibidir.

¹⁸³ Aydın, M., a.g.k., s.95

“Sevgi ve Eğitim Evi, toplam 780 m² inşaat alanlı olup, bina bodrum+zemin+1 normal kattan oluşmaktadır. Binanın tamamı psikolojik rahatsızlıkları tedavi merkezi olarak düzenlenmiş olup faaliyete geçmiştir.

Özürümler Rehabilitasyon ve Eğitim Merkezi, toplam 3.050 m² inşaat alanlı olup, bina bodrum+zemin+3 normal kattan oluşmaktadır. Binanın tamamı özürümler rehabilitasyon ve eğitim merkezi olarak düzenlenmiş olup bina kaba inşaatı devam etmektedir.

Zafer İlköğretim Okulu’na ek olarak yapılacak, toplam 2.000 m² inşaat alanlı olup bir hayırsever tarafından hibe olarak yaptırılacaktır. Bina zemin+4 normal kattan oluşmaktadır. Ek binada toplam 14 derslik, beden eğitim salonu, idari bölüm ve ısıklık hacimler bulunmaktadır. Binanın inşa edileceği alanda fore kazıkları çakılmış olup kısa süre sonra hafriyatı alınarak bina inşaatına başlanacaktır.

Bahçelievler Belediyesi ile Valilik arasında düzenlenen protokol ile belediyemize devredilen anaokulu tarafımızca tadil ve tamir edilerek tamamlanmıştır. Bahçelievler Belediyesi Anaokulu tek katlı prefabrik olup, toplam alanı 322 m²’dir. Binada 3 derslik, öğretmenler odası, yönetim odası, yemek salonu, mutfak ve ıslak hacimler bulunmaktadır. Bina tamamlanmış olup 2007–2008 öğretim yılının ikinci yarısında faaliyete geçmiştir.

Bahçelievler Yenibosna Altınyıldız İlköğretim Okulu bahçesinde toplam 592 m² inşaat alanlı olup, binada çok amaçlı Spor salonu (Basketbol, Voleybol vb.), sporcu soyunma odaları, duşlar, wc’ler ve bina tamamlanmış olup faaliyettedir.

Bahçelievler Yenibosna Dr. Behiye-nevhiz Işıl İlköğretim Okulu bahçesinde toplam 592 m² inşaat alanlı olup, binada çok amaçlı spor salonu (Basketbol, Voleybol vb.) sporcu soyunma odaları, duşlar, wc’ler ve ayrıca halka açık fitness salonu bulunmamaktadır. Bina tamamlanmış olup faaliyettedir.

Bahçelievler Yenibosna Erguvan İlköğretim Okulu bahçesinde toplam 592 m² inşaat alanlı olup, binada çok amaçlı spor salonu (Basketbol, Voleybol vb.) sporcu soyunma odaları, duşlar, wc’ler ve ayrıca halka açık fitness salonu bulunmaktadır. Bina tamamlanmış olup faaliyettedir.

Bahçelievler Yenibosna Bülent Ecevit İlköğretim Okulu bahçesinde toplam 600 m² inşaat alanlı olup, binada çok amaçlı Spor salonu (Basketbol, Voleybol vb.), sporcu soyunma odaları, duşlar, wc'ler bulunmaktadır. Bina tamamlanmış olup faaliyettedir.

Köy okullarına yardım amacıyla adreslerden toplanan ders kitapları ve giysiler Doğu ve Güneydoğu'daki köy okullarına gönderildi.

Öğretmenler Günü dolayısıyla ilçeimizdeki tüm okullara kalem ve çikolata dağıtımı yapıldı. Öğretmenlere, Öğretmen Evi'nde yemek verildi.

Amatör spor kulüplerimize 250 bin TL malzeme yardımı ile destek verildi.

Hürriyet İlköğretim Okulu, Bülent Ecevit İlköğretim Okulu, Eşref Bitlis İlköğretim Okulu, Halk Eğitim Merkezi, Rehberlik Araştırma Merkezi, Erguvan İlköğretim Okulu, Ali Haydar Ünver İlköğretim Okulu ve Kocasinan İlköğretim Okulu gibi birçok okulun 'Atatürk Köşesi' belediye tarafından yapılmıştır.

Bahçelievler Belediyesi sınırları içinde talepte bulunan tüm okulların boya, ilaçlama ihtiyacı karşılanmıştır. Yine ihtiyaç bildiren tüm okulların engelli rampaları yapılmıştır.

İhtiyaç duyulan okullarımıza 1000 adet konferans koltuğu hediye ettik. Tüm okullarımızın sıhhi tesisatları tamir edildi, wc'lerine sıvı sabunluk takıldı.

Belediye ve okullar arası ortak düzenlenen sosyal aktiviteler çerçevesinde 18 Mart Çanakkale Zaferi yıl dönümü kutlamaları öğrencilerden oluşan Bahçelievler Belediyesi Tiyatro Grubu tarafından oynanan birçok tiyatro oyunu ile kutlanmıştır.

Dünyada çocuklara ait tek bayram olan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, her defasında ilçeimizdeki binlerce çocuğun katılımıyla adeta bir şölen havasında kutlandı.

10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü çerçevesinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nce belirlenen 500 öğrenci öğretmenleriyle Ankara'ya götürülerek Anıtkabir gezdirilmiştir.

İlçe Okulları öğrencileriyle ve öğretmenleriyle birlikte Nisan-Mayıs ve Haziran aylarında hafta içi her Salı Tarihi Gelibolu Yarımadası'na gezi düzenlenmiştir. Dönüşümlü olarak her okuldan otobüs başına 40 öğrenci, 3 öğretmen, 1 okul idarecisi, 1 belediye

yetkilisi geziye katılmıştır. Haziran ayından sonra ise ilçede yaşayan vatandaşlara Gelibolu Yarımadası gezisi düzenlenerek geziye katılan kişilerin ulaşım ve tüm ihtiyaçları belediyemiz tarafından karşılanmıştır.

Milli Eğitim Müdürlüğü'nce belirlenen öğrenciler, belediyemiz tarafından değişik zamanlarda İstanbul'un tarihi ve turistik yerleri gezdirilmiştir. Gezinin bütün giderleri belediyece karşılanmıştır.

Öğrencilerin okul dışında ders faaliyetlerini tamamlayıcı ve faydalı zaman geçirmesini sağlayıcı Bilgi Evleri kurulmuştur. Bilgi Evleri Bahçelievler ilçesinde okuyan veya ikamet eden ilk ve orta ortaöğretim öğrencilerimizin okul harici zamanlarını en iyi şekilde değerlendirecekleri çok amaçlı merkezlerdir. Gençlerimiz Bilgi Evleri'nde, çok sayıda kitap ve temiz internette bilgi ihtiyaçlarını karşılamakta ayrıca kulüp çalışmaları ile yeni hobiler edinmektedirler. Bilgi Evleri'ne ücretsiz olarak üye olan çocuk ve gençlerimiz Kütüphane, Bilgisayar Laboratuvarı ve diğer pek çok faaliyetten yararlanabilmektedir. Bu amaçla Bahçelievler ilçesi dahilinde;

- Kocasınan Mahallesi Hizmet Binası Bilgi Evi
- Fevzi Çakmak Mahallesi Hizmet Binası Bilgi Evi
- Nafize Yaman Hizmet Binası Bilgi Evi
- Hz. Ömer Camii Kütüphanesi ve Bilgi Evi

kurulmuştur.

İlçede bulunan okulların katılımıyla Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi'nde minikler, yıldızlar, gençler kategorilerinde satranç turnuvası düzenlenmiş dereceye girenler ödüllendirilmiştir.

TBMM'nin 85. Kuruluş Yıldönümü yurdun dört bir köşesinde çeşitli programlarla kutlanırken, belediyemizde kutlamalar kapsamında ilçelerdeki tüm ilköğretim okullarında TBMM'nin 85. Kuruluş Yıldönümü'nde 'Ben Belediye Başkanı Olsaydım' konulu bir Kompozisyon Yarışması'nı gerçekleştirdi. TBMM Başkanı Sayın Bülent Arınç'ın katılımı ile gerçekleşen ödül töreninde ise derece alan öğrencilere çeşitli armağanlar verildi.

Üç yıldır düzenlenen yetişkin ve çocuklara yönelik tiyatro kurs çalışmaları hafta sonları gerçekleştirilmektedir. Kurs bitiminde öğrencilerin sergiledikleri oyunun ardından katılım belgeleri verilmektedir.

Bahçelievler Belediyesi ve Bil Dershaneleri işbirliği ile 2 senedir uygulanan ücretsiz Matematik Kampı'nda matematik konularının tamamı işlenmiştir.

Üç yıldır düzenlenen yaz okulumuz 8–14 yaş arası çocuklara yönelik olup sportif ve kültürel faaliyetlerden oluşmaktadır. Sportif faaliyetlerde Basketbol, Futbol, Voleybol, Badminton kültürel faaliyetlerde ise Satranç, Tiyatro, İngilizce İzcilik, Diksiyon dersleri yer almaktadır. Toplam 2500 öğrenci yaz okulundan faydalanmıştır.

Üç yıldır düzenlenen Kış Spor Okulunda Basketbol, Voleybol, Badminton ve Futbol branşları yer almaktadır. Erken Avcı End. Meslek Lisesi Spor Salonu ve Halı Sahasında gerçekleşen Kış Spor Okulunun 1. Dönem kayıtları eğitim öğretim yılının başlamasıyla 2. Dönem kayıtları ise Sömestr tatilinde alınmaktadır. Toplam 1500 öğrenci Kış Spor Okulundan faydalanmıştır.

Bahçelievler Belediyesi ve Puan Dershanesi işbirliğiyle 5.6.7. ve lise 1–2. sınıf öğrencileri için yaz dönemlerinde Matematik, Fizik ve Türkçe derslerinin yer aldığı 'Takviye Kursları' açılmıştır.

İlçe sınırları içinde OKS sınavına hazırlanmak amacıyla dersaneye gitme imkânı olmayan başarılı 8. sınıf öğrencileri için Zirve Dersaneleri'yle işbirliği yapılarak kurs verildi.

Bil Dershanesi işbirliği ile düzenlenmiş olduğumuz yabancı dil-bilgisayar kurs kampanyasına yabancı dillere 107 kişi, bilgisayar eğitimlerine ise 73 kişi müracaat etmiş ve eğitimlerini tamamlanmıştır.

Bahçelievler Belediyesi Gençlik Meclisi; 16–23 yaş gençler arasından belirlendi. Gençlik Meclisi, Bahçelievler Belediye Meclisi'ndeki gibi 37 kişiden oluşuyor.

Bahçelievler Belediyesi ve Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu İşbirliği ile düzenlenmiş olduğumuz Pazarlama-Satış Teknikleri, Yönetici Asistanlığı, Reklamcılık branşlarındaki dersler 28 Mayıs 2007 ve 23 Haziran 2007 tarihleri arasında Necip Fazıl

Kısakürek Kültür Merkezi'nde Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Öğretim Üyeleri tarafından verilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Bahçelievler Belediyesi, Bahçelievler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Bahçelievler gençlik ve spor ilçe müdürlüğü arasında imzalanan protokol uyarınca gerçekleşen Kültür ve Spor Ligi'nde, Bahçelievler'de bulunan resmi ve özel okullardan 329 takım olmak üzere 2640 öğrenci katılımıyla toplam 770 müsabaka gerçekleşmiştir. Kültür ve Spor Liginde, Kültür Faaliyetleri kapsamında; Bilgi Yarışmaları, Münazara ve Satranç Turnuvaları yer alırken Sportif Faaliyetler kapsamında ise Atletizm, Badminton, Basketbol, Voleybol ve masa tenisi müsabakaları gerçekleşti. Bahçelievler Şehir Stadi'nda tüm branşlarda yapılan müsabakalarda dereceye giren okul ve öğrenciler ile antrenörlerine kupa, madalya ve çeşitli hediyeler verilerek Sanatçı Doğuş Konseri'yle program sona erdi. 2007–2008 Kültür ve Spor Ligi'ne, ilçemizde bulunan resmi ve özel 81 okuldan 364 takım olmak üzere toplam 3130 öğrenci katılımıyla 1150 müsabaka gerçekleşmiştir.

İlçemizdeki ihtiyaç sahibi öğrencilere dağıtılmak üzere 2006 ve 2007 yıllarında okul müdürlüklerine toplam 10.000 adet okul çantası ve kırtasiye malzemesi (kalem, defter, kalem kutusu, silgi, kuru boya, imla kılavuzu, sözlük) teslim edilmiştir.

23.06.2007 tarihinde Dumansız Hayatlar Projesinin Kapanış Programı kapsamında okullar arası Afiş, Şiir, Kompozisyon ve Resim yarışmasına katılarak dereceye giren öğrencilere hediyeleri verildi. Bırak-Kazan Kampanyasında Sigarayı bırakan kişiler arasından çekiliş yapılarak 50 kişiye çeşitli hediyeler verilmiştir.

30 Temmuz – 08 Ağustos 2007 tarihinde Bahçelievler Belediyesinin, İlköğretim öğrencilerine kitap okuma alışkanlığını kazandırmak amacıyla düzenlediği Kitap Okuma Kampanyası'nda 1. kademe ve 2. kademe için ayrı ayrı belirlenmiş yüz temel eserden 10'ar kitap okuyan 10 öğrenciye bisiklet hediye edildi.

Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi'mizde çeşitli oyunların yer aldığı tiyatro gösterileri; günün filmlerinden oluşan sinema gösterimi, çocuk ve aile konularında konferans, seminer paneller; belirli gün ve haftalar içerisinde bulunan anma kutlama programları nedeniyle düzenlenen sergi, konser, söyleşi ve şiir dinletilerinin vatandaşlarımıza duyurulması amacıyla aylık etkinlik broşürleri basılmaktadır.

İlçemizdeki öğrencilere tiyatro sevgisini ve çevre bilincini aşlamak üzere ilköğretim okullarının tiyatro salonlarında 24 oyunluk tiyatro gösterisi yapıldı.

İlçemiz ilköğretim okulu öğrencilerine 2005–2006 eğitim-öğretim yılında 4000 adet Türkçe Sözlük, 4000 adet İmla Kılavuzu dağıtıldı. Ayrıca Mehmet Akif Ersoy’un 69. ölüm yıldönümü münasebetiyle 100 adet “Safahat” adlı kitap okul kütüphanelerine dağıtıldı.

İlçemizdeki lise öğrencilerinin sigara ve uyuşturucu madde bağımlılığının sebep olduğu olumsuzlukları daha iyi kavrayabilmelerini sağlamak amacıyla ‘Bay Ex’ adlı tiyatro oyunu 3 kez oynandı.

18 Mart Çanakkale Zaferi’nin yıldönümü münasebetiyle hazırlanan ‘Zafer Hatırası’ adlı kitabın dağıtımı yapıldı.

Milli Eğitim Bakanlığı onaylı ‘100 Temel Eser’ den birer takım ilçemizdeki ilköğretim ve ortaöğretim okul kütüphanelerine dağıtıldı.

İlköğretim çağı çocuklarına yönelik kukla gösterisi yapıldı.

Çevre haftası etkinlikleri içerisinde çevre ve temizlik konulu 12 oyunluk ücretsiz tiyatro gösterisi Refik Saydam, Mevlana, Yayla, Hazım Ersu, Emir Sultan İlköğretim Okulları’nda gösterime sunuldu.

30 Ağustos münasebetiyle hazırlanan ‘Kurtuluş Savaşı Bir Milletın Diriliş Hikâyesi’ adlı kitap okul kütüphanelerine dağıtıldı.

Mehmet Akif Ersoy’u anma programı münasebetiyle hazırlanan Mehmet Akif Ersoy adlı kitap ilçemizdeki tüm okullara dağıtılmıştır.

Gençlik Spor Genel Müdürlüğü ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İlçe ve İlk Kademe Belediye Başkanlıkları, Türkiye İzcilik Federasyonu iş birliği kapsamında düzenlenen ‘İzcilik Yaz Kampı’na ilçemizden de katılım sağlandı.

Çocuk yuvası bahçesi, kamu sağlığı bahçesi, Emniyet Müdürlüğü bahçesi ve ilçe sınırları içerisindeki okulları çevre duvarları ve bahçelerimizde düzenlemeler yapıldı.

Erguvan Okulu Kapalı Spor Salonu İnşaatı, Behiye Nevhiz Okulu Kapalı Spor Salonu İnşaatı, Altınyıldız Okulu Kapalı Spor Salonu İnşaatı, Kocasinan Merkez Mahallesi Sevgi Evi İnşaatı işlerimiz tamamlanmıştır.

Tablo 47. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Yıllar İtibariyle Okullara Yapılan Yardımlar ve Aktiviteler

YAPILAN YARDIM VE AKTİVİTELER	2005	2006	2007	2008
KIRTASİYELER	--	5000 ADET 15.000.00 TL	5000 ADET 16.500.00 TL	--
ÇANTA	--	5000 ADET 25.000.00 TL	5000 ADET 29.000.00 TL	--
KUPA (SPOR LİĞİ)	--	--	66 ADET 3.960.00 TL	54 ADET 2.700.00 TL
MADALYA (SPOR LİĞİ)	--	--	540 ADET 5.400.00 TL	521 ADET 7.815.00 TL
PLAKET (SPOR LİĞİ)	--	--	--	33 ADET 2.31.00 TL
TİYATRO	22 ADET 25.960.00 TL	36 ADET 42.480.00 TL	80 ADET 36.000.00 TL	--
YAZ SPOR OKULLARI	350 KİŞİ 40.000.00 TL	350 KİŞİ 45.000.00 TL	1000 KİŞİ 92.400.00 TL	1000 KİŞİ 109.000.00 TL
KIŞ SPOR OKULLARI	--	--	--	445 KİŞİ 28.215.00 TL
KÜLTÜR VE SPOR LİĞİ	--	--	2650 ÖĞRENCİ 102.891.00 TL	3100 ÖĞRENCİ 332. 360,00 TL
RESİM YARŞMASI VE ÖDÜLÜ	--	--	6.188.00 TL	--
KOMPOZİSYON YARIŞMASI VE OKULU	--	--	6.188.00 YTL	--
KİTAP	--	60 TAKIM 100 TEMEL ESER 25.514.00 YTL	--	20.000 ADET TRAFİK KİTABI 35.400.00 YTL
SEMİNER	--	--	--	20 ADET 31.860.00 YTL
ÇANAKKALE GEZİSİ	--	5000 ÖĞRENCİ	--	5400 ÖĞRENCİ

SEMİNER (SİGARASIZ HAYATTAN PROJESİ İÇİNDE)	--	--	160 ADET 27.200.00 YTL	--
KUMBARA	--	--	--	60.000 ADET 144.000.00 YTL

Kaynak: Bahçelievler Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Bahçelievler Belediyesi tarafından Mehmet Akif Ersoy Lisesi inşaatı devam etmektedir. Kocasinan Merkez Mahallesinde Yapıtılan Lise 2009–2010 eğitim öğretim yılında hizmete açılacaktır.

İlçemizdeki sınırları dâhilinde bulunan okulların çatılar, tuvaletler, fayans, tesisat, boya, tamir ve tadilat yapımları, bahçe duvarları, yol ve tretuar çalışmaları ve çevre düzenlemeleri gibi ihtiyaçları müdürlüğümüzce karşılanmıştır.

Okullara yapılan harcamalar yıllara göre;

2006 yılı= 230.398.77

2007 yılı= 232.890.96

2008 yılı= 98.246.64 olmak üzere toplam 561.536.37 TL' dir.

Ayrıca, okullarımıza yapılan spor salonları:

Erguvan İlköğretim Okulu Kapalı Spor Salonu: 348.000 TL

Dr. Behiye-Nevhiz Işıl İlköğretim Okulu Kapalı Spor Salonu: 314.000 TL

Altınıyıldız İlköğretim Kapalı Spor Salonu: 298.000 TL

Bülent Ecevit İlköğretim Okulu Kapalı Spor Salonu: 345.000 TL

Toplam 1.305.000 TL harcanarak hizmete açılmıştır.”¹⁸⁴

¹⁸⁴Bahçelievler Belediyesi, Bahçelievler'in 4 Altın Yılı Adlı Faaliyet Kitapçığı, 2008, s.1–165

3.3.2. Esenler Belediyesi

İlçemizdeki bütün okullara 40 takım basketbol potası takılmış 10 adedine voleybol direkleri yapılmış bahçelerde ağaçlandırma ve yeşil alan düzenleme çalışmalarının bakım ve onarımdan Belediyece düzenli olarak sürdürülmektedir.

Önceden yürürlükte olan kanunlar nedeniyle okullarımıza bakım, onarım ve tadilat için bütçe ayrılamamaktaydı.

Ancak, 5393 sayılı Belediye yasasının getirdiği yenilikler ve kanuni sorumluluklar ve zorunluluklar çerçevesinde Belediyemiz ilçemizdeki okulların ihtiyaçlarını imkânların el verdiği ölçülerde yerine getirmiştir ve bu çalışmalarımız halen devam etmektedir.

Okullarımızdan gelen talep doğrultusunda yürüme engelli öğrencilerimizin ihtiyaçlarını daha rahat görebilmeleri için mevcut wc'lerin bir kısmının engelli öğrencilerinin kullanımına uygun hale getirmiştir. Bazı okullarımızın tahrip çatıları ve dereleri değiştirilmiştir.

20 adet okulun iç ve dış boyaları (öğretmen odaları, laboratuvarlar, sınıflar ve koridorlar) boyanmıştır. Geriye kalan bazı okullara da boya yardımı yapılmıştır. Birçok sınıf kapısı tamir edilmiş, bir kısmı da yeniden yaptırılmıştır. Güvenlik gerekçesi ile birçok okulumuzun giriş kattaki sınıflarının dışa bakan pencereleri demir doğrama ile kapatılmıştır.

Tuvaletlerde kabin yetersizliği olanlara ilave kabinler yapılmış ve tüm okullardaki temiz ve pis su tesisatlarında bakım ve onarımlar yapılmıştır.

Tablo 48. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Okullara Yapılan Yardım ve Aktiviteler

YAPILAN YARDIM VE AKTİVİTELER	2005	2006	2007	2008
BURS	5.530 TL	2.230 TL	3.720 TL	-
KIRTASIYE	17.452 TL	25.440 TL	66.420 TL	-
ÖNLÜK	25.665 TL	25.125 TL	28.125 TL	-
ÇANTA	16.726 TL	25. 500 TL	-	-
ETKİNLİK(Tiyatro, Spor Etkinlikleri, Bilgi, şiir, kompozisyon yarışmaları, konferanslar vs.)	8.350 TL	13.632 TL	15.090.30 TL	13.350 TL
Araç-Gereç (Kitap, Bayrak vs.)	-	12.750 TL	45.738 TL	-

Kaynak: Esenler Belediyesi Eğitim ve Kültür Müdürlüğü (Haziran, 2008)

Bir kısım okullarda depo olarak kullanılan odaların bazıları sınıf olarak düzenlenmiştir. Güvenlik nedeniyle bazı okulların etrafına perde duvar, korkuluk ve güvenlik kulübesi yapılmıştır.

Kanuni düzenlemeden sonra yapılan tüm bu çalışmaların maliyeti yaklaşık olarak 200.000 YTL' dir.

Tablo 49. 5393 Sayılı Yasa Sonrası Okullarda Yapılan İşler ve Maliyetler

Yapılan Yardım ve Aktiviteler	2005	2006	2007	2008
Okul wc'lerinin tamiratı ve bakımı		5.000 YTL	10.000 YTL	
Okul çevresindeki mevcut duvarlarının tamiratı ve yeni duvar yapılması	20.000 YTL	40.000 YTL	10.000 YTL	
Güvenlik nedeniyle okullara demir parmaklık yapılması				20.000 YTL
Güvenlik kulübesi yapılması	5.000 YTL		12.000 YTL	
Okul çatılarının tamiratları ve bakımı	25.000 YTL	5.000 YTL	10.000 YTL	
Okuldaki sınıf kapılarının onarımı ve yeni kapı yapılması			30.000 YTL	
Okullardaki sınıfların ve öğretmen odalarının boyanması	40.000 YTL			
Okullardaki bazı wc'lerin özürü öğrencilerin kullanımına uygun hale getirilmesi			3.000 YTL	
Bazı okullarda depo olarak kullanılan mahallerin sınıf haline getirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması			10.000 YTL	
Okul bahçelerine asfalt serilmesi		25.000 YTL	25.000 YTL	

Kaynak: Esenler Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü (Haziran, 2008)

“Sigarasız topluma doğru kampanyası çerçevesinde;

1. İlçemizdeki toplam 28 ilköğretim okulunda sigaranın zararları ile ilgili 290 saat seminer verilmiştir. İlçemizdeki 71.690 öğrenciden 49.906 öğrenci seminere katılmıştır.

2. İlçemizdeki 7 ilköğretim okulunda 24 defa sahnelendi. Tiyatro oyununu 4.150 kişilik öğrenci grubu izledi.

3. Kampanya için ilçemizdeki tüm öğrencilere dağıtılmak üzere; sigaranın zararlarını tanıtıcı, Sigarayla Savaşanlar (dergi) ve Duman Avcıları (çizgi roman) olmak üzere 170 bin adet 2 ayrı dergi hazırlanarak dağıtımı yapılmıştır.

4. 3000 adet tanıtım CD'si hazırlatılarak okullara dağıtımı yapılmıştır.

Belediyemizde halka ve öğrencilere yönelik 'Türk Tasavvuf Musikisi ve Ney Kursu' başlatıldı.

Esenler Belediyesi'nin okullarda başlattığı '100 kilo kâğıt getiren öğrenciye bir çeyrek altın' kampanyasına katılan öğrencilere düzenlenen bir törenle altınları dağıtıldı.

Esenler Belediyesi'nin kâğıt toplama kampanyasına katılan öğrencilerin çeyrek altınlarını ve defterlerini Esenler Belediye Başkanı'nca dağıtıldı.

2006 yılında 28 okul boyandı ve 1 okulun boya ihtiyacı karşılandı.

"Esenler'deki ilköğretim okulları ve liseler arasındaki Esenler Belediyesi Atletizm Yarışması Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsü'nde gerçekleştirildi.

Atletizm yarışmasında dereceye giren ilköğretim okulu öğrencilerinin ödülleri, Esenler Belediyesi Konferans Salonu'nda Belediye Başkanı tarafından verildi.

Esenler Belediyesi, Yaz Spor Okulu öğrencileri yaklaşık 2 ay boyunca elde ettikleri sportif yetenek ve becerilerini bir gösteri programıyla gösterme şansı bulmuşlardır.

Esenler Şefkat Evi Rehabilitasyon Merkezi ile 500 özürlü çocuğa eğitim ve tedavi imkânı sunulmuş, çocukların her türlü eğitimini sağlamak amacıyla çeşitli aktiviteler gerçekleştirilmiş, yıl sonunda öğrenci ve ailelerine moral gecesi düzenlenmiştir.

Çevre bilincinin öğrencilere kazandırılması amacıyla ilköğretim öğrencilerine Karagöz-Hacivat adlı gölge oyunu izletilmiştir.

Belediyece öğrencilere satrancı sevdirmek, onların düşünce gücünü geliştirmek amacıyla okullar arası Satranç Turnuvası düzenlenmiştir. Dereceye giren öğrenciler ödüllendirilmiştir.

Okuma-yazma, düşünme, araştırma ve geliştirme alışkanlığının kazandırılması, kütüphaneler aracılığı ile gerçekleştirilebilir. Bilimsel ve akademik çalışmaların temelini

oluşturan bilgi toplama, araştırma yapma geleneği, en yaygın olarak kütüphaneler vasıtasıyla sağlanır. Bu noktada Esenler Belediyesi Halk Kütüphanesi olarak amacımız:

- Bireyin resmi eğitim ve öğrenim sırasında karşılaşacağı çeşitli güçlüklerin aşılmasında yardımcı olmak, bilgisini arttırmasına ve geliştirmesine katkıda bulunmak.
- Bireyin boş zamanlarını bilinçli bir etkinliğe dönüştürmesine önayak olmak.
- Kütüphanemizde her cuma ‘Okuma saati’ düzenlenmektedir. Bu etkinlikteki hedefimiz, beyin fırtınası yaratıcı oyunlar ve oyun şeklinde tasarlanmış araştırmalarla kütüphane ortamını, ilköğretim çağındaki çocuklara yaşatarak öğretmektir.

Toplam okuyucu sayısı 3883’dir

Esenler Belediye Başkanlığına bağlı Halk Kütüphanesi tam faaliyette olup Esenler halkına hizmet vermektedir. Kütüphanemizde 11151 kitap bulunmakta olup bunların 4211 âdeti internet sitemizde yayınlanmaktadır.

Sadece 2007 Nisan ayı başlangıcından Şubat ayı bitimine kadar geçen sadece 5 ay sürede 945 okura hizmet vermiştir. Bunun yanı sıra internet üzerinde de okurlara hizmet vermektedir. Ayrıca okurlarla sessiz bir ortamda rahat çalışma fırsatı sunmaktadır.

Esenler 125. Yıl İlköğretim Okulu İçerisinde Yapılan Rehberlik ve Araştırma Merkezinin de faaliyete geçmesinde katkıları olmuştur. Rehberlik araştırma merkezinin tefrişatı, Belediyemiz katkılarıyla yapılmış olup, problemlili öğrencilere hizmet sunulmaktadır.

Öğrencilerin okul dışında boş zamanlarını değerlendirmeleri amacıyla ‘Bilgi Evi’ Kurulmuştur. Başakşehir Mahallesi Göçmen Konutlarında 100 m² kullanım alanlı internet salonu olarak kullanılmak üzere Prefabrik usulle yapı inşa edildi.

Eğitim-Öğretim ve Kırtasiye Yardımları: İlçemizde ikamet eden yardıma muhtaç ailelerin çocuklarına kırtasiye yardımı yapılmaktadır. 2007–2008 eğitim-öğretim yılında 2000 ilköğretim öğrencisine sınıflarına göre kırtasiye (önlük, çanta, defter, kalem vs.) yapılmıştır.

Yaklaşık iki yıl önce başlatılan Atık Kâğıt Toplama Kampanyası çerçevesinde okullardan ve vatandaşlardan 689 ton atık kâğıt toplanmış, bundan elde edilen gelirle 110.000 adet defter ve 7000 adet otomatik uçlu kalem öğrencilere dağıtılmıştır.

Spor kulüplerine yardım kapsamında Esenler Belediyesi, ilçemizde faaliyette bulunan amatör kulüplere spor malzemesi yardımı yaptı.

2007 Yılında İlçemiz dâhilinde 14 okul ve duvarları boya ekibimiz tarafından boyanmıştır. Yine aynı yıl içinde 14 anaokulu'nun halıları yılda iki kez yıkanmıştır.

Tablo 50. Esenler Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü Faaliyetleri

S.NO	FAALİYET KONUSU İCMAL
1	2005 yılında 17 adet okul boyanmıştır. 2007 yılında 10 okul boyandı ve 13 okulun boya ihtiyacı karşılandı.
2	2007 yılında 26 adet ilköğretim okulunda lüpi lüpella ile geri dönüşümü anlatan tiyatro gösterisi yapılmıştır.
3	5 Haziran Çevre Günü Etkinlikleri 2005 Esenler Çok Programlı Lisesi'nde etkinlikler düzenlendi. 2006 Birlik Mahallesi Deprem Parkı'nda etkinlikler düzenlendi. 2007 Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu'nda etkinlikler düzenlendi.
4	İlköğretimler için büyük çöp sepetlerinden okullara 51 adet verilmiştir.
5	12 adet Anaokulu yılda 2 defa Periyodik olarak temizlenmiştir.

Kaynak: Esenler Belediyesi Temizlik İşleri müdürlüğü

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yeni düzenlemesine bağlı olarak;

Madde 75. Belediye, Belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

'Mahalli idareler ile diğer kamu kurum kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli veya bedelsiz üstlenebilir veya bu kuruluşlarla ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir ve bu amaçla gerekli kaynak aktarımında bulunabilir. Bu takdirde iş, işin yapımını üstlenen kuruluşuna tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır...'diyerek Belediyelerin hizmet alanını ve hizmet imkânını son derece genişletmiştir. Daha önceden Belediyelerin kendi sınırları içerisinde bile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, onarım ve hizmet işlerini yasal olarak yapma imkânı yok iken şimdi sınırları dışındaki bir yere bile protokol dâhilinde hizmet verme imkânı sağlanmış bulunmaktadır.

3.3.3. Güngören Belediyesi

“Güngören Belediyesi geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın eğitimi için her türlü desteği vermektedir. Bu amaçla, okullarımızın daha iyi şartlarda eğitim almaları için tüm imkânlar kullanılmaktadır. Ayrıca, Bilgi Evleri projesiyle çocukların eğitim sürecine katkı sağlarken, düzenlenen seminer ve kurslarla da yetişkinlere destek verilmektedir. Spora ve sporcuya verilen destekle Türk sporunun kalkınmasına katkı sağlanmaktadır.

Bilgi Evlerimiz; öğrencilerin ev ve okuldan sonra gelen adresi olmuştur.

- Bilgisayar-internet salonu
- Kütüphane
- Sayısal ve sözel bölüm öğretmenleri
- Rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlar
- Etüt sınıfları ve kulüpler

Çocuklarımızı geleceğe hazırlarken en büyük destek Bilgi Evleri aracılığı ile verilmektedir. Bilgi Evleri ile çocuklara sanatsal yeteneklerini, düşünme, araştırma ve öğrenme becerilerini geliştirme fırsatı sunulmaktadır.

Üye olan çocuk sayısı 15 bini aşan Bilgi Evleri’nde hedef, her mahalleye bir bilgi evi ile Güngörenli her çocuğa ulaşmaktadır.

- Akşemsettin Bilgi Evi (Güneştepe Mah.)
- İbn-i Sina Bilgi Evi (Haznedar Mah.)
- Ahmet Yesevi Bilgi Evi (Sanayi Mah.)
- Mimar Sinan Bilgi Evi (M. N. Özmen Mah.)
- Yunus Emre Bilgi Evi (A. N. Gürman Mah.)
- Mevlana Bilgi Evi (Akıncılar Mah.)

Güngören Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Ligi ile çocuklara her türlü sosyal alanda yeteneklerini gösterme fırsatı tanınmaktadır. Güngören Belediyesi'nin bu çalışması 1. İstanbul Uluslar arası Yerel Yönetimler Sosyal Proje ödülü almıştır.

- 200 kişilik öğretmen ve idareci kadrosu yönetiminde, 20 bin öğrenci katıldı.
- Bilim, kültür, sanat ve spor alanlarında 25 dalda yarışma düzenlendi.
- Başarılı öğrenci, öğretmen ve okullara ödül verildi.
- Burada temel amaçlardan biri de genç yeteneklerin gün ışığına çıkartılmasıdır.

Açılan spor salonları ile çocukların eğitimleri sürecinde vücut sağlığı ve gelişmelerine katkı sağlarken okul dışı zamanlarda da halkın hizmetine açarak antrenörler nezaretinde spor imkânı sağlanmıştır. Çocukların güvenliğini sağlamak ve okullara çağdaş bir estetik kazandırmak için okul duvarlarının yapımına büyük önem verildi.

- 29 okula yazıcı, tarayıcı, projeksiyon, perde, bilgisayar ve ses sistemi alındı. 2 okula fizik, 3 okula fen ve 2 okula kimya laboratuvarı kuruldu.
- 7180 eğitim seti yardımı yapıldı.

Yaz Okullarında öğrencilerin; iletişim yeteneklerini geliştirerek, sosyalleşerek, eğlenerek ve öğrenerek verimli tatiller geçirmeleri sağlanmaktadır.

Kaymakamlık ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğiyle düzenlenen toplantılarda; öğretmenler, öğrenciler, idareciler, veliler, okul aile birlikleri ve bölge milletvekilleriyle eğitim sorunlarını tartışılıyor ve çözüm yolları üretilmektedir.

Çocuk ruh sağlığı, aile içi iletişim, okul başarısını ve disiplin gibi konularda eğitimlerin verildiği Aile Okulumuz; aile-çocuk iletişim kalitesini artırıyor ve eğitim sürecine olumlu katkı sağlıyor.

20 değişik alanda mesleki kurslar düzenleyerek lise ve üniversite mezunu geçlere farklı mesleki yeterlilikler kazandırarak kariyer planlamalarına katkı sağlanmıştır.

İlçedeki okulların gereken bakım ve onarımlarını gerçekleştiriyor, yeni tesislerle eğitim kaliteleri yükseltilmektedir.

- Ağır bakım ve onarımlar
- Bahçe duvarları
- Konferans salonları
- Spor salonları
- Fen ve teknoloji laboratuvarları
- Ana sınıfları için oyun alanları

Hem okulların hem de ilçenin kültür, sanat yaşamına katkı sağlanması amacıyla okullara modern konferans salonları yapılmıştır.

Okullara fen laboratuvarları kurularak eğitimde araştırmaya dayalı bilimsel yaklaşımı yaygınlaştırmak amaçlanmıştır.

‘Güngören Okuyor’ kampanyası kapsamında ilçemizdeki ilk ve ortaöğretimdeki tüm sınıflara Milli eğitim onaylı 100 temel eserden oluşan kitap setleri dağıtıldı.

6 Okula bahçe duvarı yapıldı. Çocukların güvenliğini sağlamak ve okullara çağdaş bir estetik kazandırmak için okul duvarlarının yapımına büyük önem verildi.

Anasınıfları için 11 okula çocuk oyun alanları yapıldı. İlköğretim okullarının bünyesindeki ana sınıflarının ihtiyacı olan oyun alanları hazırlanarak hizmete açıldı.

İstanbul’da Milli Eğitim Müdürlüğünün teşvikiyle tüm okullarda spor kulübü kurulmuştur. Buna binaen Güngören Belediyesi, okul spor kulüplerine farklı alanlarda destek sunmuştur.

- Spor kulüplerine malzeme yardımı yapılmaktadır.
- Başarılı sporcular ödüllendirilmektedir.
- Sporculara ulaşım ve sağlık desteği sağlanmaktadır.

Her yıl 24 Kasım Öğretmenler Günü, Güngören de bir hafta süren İstanbul dışı gezi, sinema, tiyatro ve konser etkinlikleri düzenlenmektedir.

Güngören ilçesindeki mevcut okullarda okuyan öğrencilerin mülki ve manevi değerlerini kazanması amacıyla okulların belirlediği öğrenci ve öğretmenlere Çanakkale Gezisi düzenlenmiştir.

Geleneksel mezuniyet şöenleriyle mezun olan öğrencilerin ve ailelerinin mutluluğu paylaşılmaktadır. Okul ve sınıf birincileri ile resim, şiir, kompozisyon alanlarında dereceye girenlere çeşitli ödüller verilmektedir.

İstiklal Marşının Kabulü ve Şehitler Haftası nedeniyle tiyatro gösterileri, konferans, seminer ve şehitlik ziyareti düzenlenmektedir.

Müze Gezileriyle ilk ve ortaöğretimdeki öğrencilerin müzelere ziyarete götürülüyor tarih ve kültürel değerler öğretilmektedir.

Şiir ve Edebiyat Günleri ile yıl boyunca ünlü şair ve edebiyatçıların katıldığı şiir dinletileri ve edebiyat söyleşileri gerçekleştirilmektedir.

İlçemizde yaşayan Yetim ve Öksüz Çocuklara Şefkat Eli uzatarak sevinçlerine ortak olunuyor; giyecek ihtiyaçlarını karşılanıyor, onlara gezi ve eğlence programlarıyla moral verilmektedir.

Kemal Kaya İlköğretim Okulu Engelliler sınıfı yenilendi; bilgisayar ve gerekli teçhizat alt yapısı sağlandı.”¹⁸⁵

Tablo 51. 5393 Sayılı Yasa Çıktıktan Sonra Okullara Yapılan Yardım ve Aktiviteler

YAPILAN YARDIM VE AKTİVİTELER	2005	2006	2007	2008
BURS	120.000YTL	--	--	--
KIRTASIYE	5.000YTL	94.000YTL	3.500YTL	
ÖNLÜK	3.500 YTL	4.000 YTL	3.500 YTL	
ÇANTA	5.000 YTL	4.000 YTL	3.500 YTL	
ETKİNLİK(TİYATRO, SPOR ATKİNLİKLERİ, BİLGİ, ŞİİR, KOMPOZİSYON YARIŞMALARI)	109.000YTL		312.000 YTL	301.000 YTL
ARAÇ-GEREÇ (KİTAP, BAYRAK, SPOR MALZEMESİ)			65.000 YTL	

Kaynak: Güngören Belediyesi Eğitim Kültür Müdürlüğü

¹⁸⁵ Güngören'in Değişim Yılları 2004-2008, Güngören Belediyesi Tanıtım ve Faaliyet Kitabı, 2009,

“5393 Sayılı Belediye Yasasının çıkmasıyla 2005’ten bu yana GÜNGÖREN Belediyesi’nin okullara yapmış olduğu yardımlar okullara göre aşağıdaki gibidir.

Abdi İpekçi İlköğretim Okulu:

2007-2 adet pinpon masası verildi.

2006-Konferans Salonu yapıldı. (Havalandırma, Ses Sistemi, Aydınlatma, Platform, Sinema Koltuğu)

2005- İç ve dış boyası yapıldı.

2005- Sınıf kapıları yenilendi.

2005- WC tesisat ve armatür yenilemesi yapıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 18 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 2 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 1 adet tenis masası, 10 adet masa tenisi raketi verildi.

Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu:

2008- 4 kova plastik (krem), 2 kova silikonlu (gülkurusu)boya yardımı yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2007- 1 adet pinpon masası verildi.

2007- konferans salonuna klima takıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 18 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 1 adet voleybol filesi, 5 adet basketbol topu, 2 adet basketbol potası ve filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 2 adet jimnastik minderi, 10 adet antrenman hunisi verildi.

Atatürk İlköğretim Okulu:

2008- Atatürk büstü yapıldı.

2007- 5 adet futbol forması, 18 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 10 adet basketbol topu, 1 adet tenis masası, 2 adet masa tenisi filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 2 adet jimnastik minderi, 20 adet idman yeleşi verildi.

Ergenekon İlköğretim Okulu:

2008- 20 kova plastik (krem), 15 kova plastik (beyaz), 10 kova silikonlu (gölkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

Ergün-Mehmet Öner Anadolu Lisesi:

2008- 20 kova plastik (krem), 5 kova silikonlu (gölkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- 2 adet pinpon masası verildi.

2007- 5 adet futbol topu, 10 adet voleybol topu, 2 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 4 adet tenis masası filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 6 adet jimnastik minderi

Gaziler İlköğretim Okulu:

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

Güngören Anadolu İmam Hatip Lisesi:

2008- 5 kova plastik (krem), 6 kova plastik (beyaz), 5 kova silikonlu (gölkurusu) boya yardımı yapıldı.

2005- iç ve dış boya yapıldı.

2005- sınıf kapıları yenilendi.

2005- WC tesisat ve armatür yenilenmesi yapıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 18 adet futbol forması, 5 adet voleybol topu, 12 adet voleybol forması, 2 adet voleybol filesi, 5 adet basketbol topu, 12 adet basketbol forması, 20 adet basketbol potası ve filesi, 1 adet tenis masası, 2 adet tenis masası filesi, 10 adet

masa tenisi rekabeti, 4 adet jimnastik minderi, 5 adet hentbol topu, 4 adet gürüş minderi verildi.

Gençosman İlköğretim Okulu:

2008- 8 kova plastik (krem), 15 kova Plastik (beyaz), 15 kova silikonlu (gül kurusu) boya yardımı yapıldı.

Güneşlitepe İlköğretim Okulu:

2008- İç boya yapıldı.

2008- Fen laboratuvarı yapıldı.

2007- Konferans salonu yapıldı.(havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

2007- Okul çevre duvarları üstüne ferforje korkuluk yapıldı.

2007- Okul giriş kapısı ferforje yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2005- iç ve dış cephe boya yapıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 10 adet voleybol topu, 10 adet basketbol topu, 12 adet basketbol forması, 2 adet tenis masası raketi, 10 adet masa tenisi raketi.

Gündoğdu İlköğretim Okulu:

2008- 20 kova plastik (krem), 15 kova plastik (beyaz), boya yardımı yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu yapıldı.

2007- Konferans salonu yapıldı. (havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

2005- İç ve dış boyama yapıldı.

2005 sınıf kapıları yenilendi.

2005 çatı aktarımı yapıldı.

2005- WC tesisat armatür yenilemesi yapıldı.

Güngören İlköğretim Okulu:

2007- 1 adet pinpon masası verildi.

2005- İç ve dış boyası yapıldı.

2007- 2 adet voleybol direği, 1 adet voleybol filesi, 2 adet basketbol potası ve filesi, 1 adet tenis masası, 2 adet tenis masası filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 12 adet idman yeleşği verildi.

Güngören Lisesi:

2008- 1. ve 2. kat pencereleri korkuluk yapıldı.

2007- 2 adet pinpon masası verildi.

Halk Eğitim Merkezleri:

Yapılacak olan: konferans salonu (havalandırma, ses sistemleri, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

İncirli Bahçe İlköğretim Okulu:

2008- 10 kova plastik (krem), 30 kova plastik (beyaz), 10 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Perde duvar yapıldı.

2007- Otomatik sürgülü demir kapı yapıldı.

2007- Araç rampası yapıldı.

2007- Bekçi kulübesi yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2006- Konferans salonu yapıldı. (Havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

2007- 5 adet futbol topu, 18 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 12 adet voleybol forması, 10 adet basketbol topu, 12 adet basketbol forması, 1 adet tenis masası, 2 adet tenis masası filesi, 10 adet masa tenisi raketi.

Yapılacak olan: fen laboratuvarları yapımı.

Gençosman İ.M.K.B. Ticaret Meslek Lisesi:

2008- İç ve dış boya yapıldı.

2007- İç ve dış boya yapıldı.

2007- 2 adet pinpon masası verildi.

2006- Okul çevre perde duvarları yapıldı.

2006- Perde duvarlar dekoratif taş kaplaması yapıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 10 adet voleybol topu, 12 adet voleybol forması, 10 adet masa tenisi raketi.

Yapılacak olan: Konferans salonu (havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

İzzet Ünver Lisesi:

2008- Çevre düzenlemesi yapıldı.(Okul bahçesine asfalt serimi)

2008- 2 adet öğretmenler odası tefrişi yapıldı.

2007- Kapalı spor salonu büyütüldü. İç boyası ve WC'ler yapıldı.

2007- Kapalı spor salonu türbin koltukları yapıldı.

2007- 1 adet pinpon masası verildi.

2006- A-B blok WC tesisat yenilenmesi yapıldı.

2006- A-B blok iç ve dış boya yapıldı.

2006- A-B blok koridor ve sınıfların Gre seramik döşemesi yapıldı.

2006- A-B blok PVC doğramaların tadilatı yapıldı.

2006- Okul çevre perde duvarları yapıldı.

2006- Perde duvarlar dekoratif taş kaplaması yapıldı.

2006- Perde duvarların üstüne ferforje korkuluk yapıldı.

Yapılacak olan: Fen laboratuvarı yapımı.

Kemal Kaya İlköğretim Okulu (Eski Halk Eğitim Merkezi Binası):

2007- iç ve dış cephe boya yapıldı.

2007- 5 adet futbol topu, 10 adet voleybol topu, 1 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 6 adet masa tenisi raketi, 10 adet antrenman ipi.

Lütfi Kırdar İlköğretim Okulu:

2008- 5 kova plastik (beyaz), 5 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2006- Okul çevre perde duvarları yapıldı.

2006- Perde duvarlar dekoratif taş kaplaması yapıldı.

Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu:

2008- Okul çevre duvarları boyandı.

2008- 3 kova plastik(krem), 5 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007-Konferans salonu yapıldı. (Havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

2007- 5 adet futbol topu, 16 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 2 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 12 adet basketbol forması, 5 adet tenis masası filesi, 20 adet idman yelegei.

Mehmetçik İlköğretim Okulu:

2008- İç cephe boya yapıldı.

2007- İç ve dış cephe boya yapıldı.

Mesleki Eğitim Merkezi:

2008- 8 kova plastik (boncuk mavi), 10 kova silikonlu (gök mavi) boya yardımı yapıldı.

2009- Okul çevre duvarları boyandı.

Tozkoparan İlköğretim Okulu:

2008- Kova plastik (krem), 15 kova plastik (beyaz), 15 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Mevcut taş duvarların üstüne demir korkuluk yapıldı.

2007- 1 adet pinpon masası verildi.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2007- Mevcut taş duvarların güçlendirilmesi ve yükseltilmesi yapıldı.

2005- İç ve dış boya yapıldı.

2005- Sınıf kapıları yenilendi.

2005-WC tesisat ve armatür yenilemesi yapıldı.

Yahya Çavuş İlköğretim Okulu:

2008- 15 kova plastik (krem), 15 kova plastik (beyaz), 15 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Konferans salonu yapıldı. (Havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu)

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2007- 1 adet pinpon masası verildi.

2007- 5 adet futbol topu, 10 adet voleybol topu, 12 adet voleybol forması, 2 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 12 adet basketbol forması, 2 adet basketbol potası ve filesi, 1 adet tenis masası, 2 adet tenis masası filesi, 10 adet masa tenisi raketi.

Yapılacak olan: Fen laboratuvarı yapımı.

50. Yıl Ahmet Merter İlköğretim Okulu:

2008- İç ve dış cephe boyası yapıldı.

75. Yıl İlköğretim Okulu:

2008- 20 kova plastik (krem), 20 kova plastik (beyaz), 20 kova silikonlu (gülkurusu) boya yardımı yapıldı.

2007- Çocuk oyun grubu ve oyun alanları yapıldı.

2006- Konferans salonu yapıldı. (Havalandırma, ses sistemi, aydınlatma, platform, sinema koltuğu).

2007- 5 adet futbol topu, 18 adet futbol forması, 10 adet voleybol topu, 12 adet voleybol forması, 2 adet voleybol direği, 1 adet voleybol filesi, 10 adet basketbol topu, 1 adet tenis masası, 2 adet tenis masası filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 2 adet minyatür futbol kalesi.

Güngören Ticaret Meslek Lisesi:

2007- 2 adet voleybol direği, 2 adet voleybol filesi, 2 adet tenis masası, 2 adet masa tenisi filesi, 10 adet masa tenisi raketi, 2 adet jimnastik minderi, 2 adet minyatür futbol kalesi.

Cumhuriyet İlköğretim Okulu:

5 adet futbol topu, 5 adet voleybol topu, 2 adet voleybol direği, 1 adet voleybol filesi, 5 adet basketbol topu, 12 adet antrenman hunisi, 10 adet antrenman ipi, 2 adet basketbol potası ve filesi.”¹⁸⁶

“Okullara ve öğrencilere birçok kalem ve çeşitlilikte yapılan eğitim yardımlarının son üç yılın (2005–2008) Güngören Belediyesi’ne toplam maliyeti 568.912.67 TL’dir.

Okulların onarım ve tadilat işlerinin belediyeye toplam maliyeti 6.133.521.76 TL’dir.¹⁸⁷”

3.3.4. Kadıköy Belediyesi

“Eğitim seferberliğine destek amacıyla Okuma-Yazma Bilmeyen ve yardıma muhtaç 100 Kız Öğrenciye (Ekim 2006-Şubat 2007 Dönemlerinde) maddi destek verildi.

Kadıköy’de eğitim gören gelir düzeyi düşük başarılı öğrenciler için yurt içi ve yurt dışı gezileri düzenlendi.

Gelir düzeyi düşük olan mahallelerde eğitim-öğretim gören öğrencilere sosyal yardımlarda bulunmak amacıyla 2006–2007 eğitim-öğretim döneminde Kadıköy İlçemizdeki ihtiyaç sahibi 1000 öğrenciye giyecek, kırtasiye gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere okul araç-gereçleri yardımının Eylül ayında yapıldı.

Kadıköy İlçemizde spor alanı olmayan veya var olan alanları değerlendirilmeyen okullarda Kasım 2006’dan başlanarak 2006-2009 yılları arasında yapılandırmalara gidildi.

Kadıköy İlçemizde eğitim-öğretim gören ekonomik gücü düşük ama başarılı 30 öğrencinin İstanbul’un tarihi ve turistik yerlerini her yıl ve yılın Mayıs ayında gezdirildi.

İlçemizde faaliyet gösteren amatör spor kulüplerine her yıl (2006-2009 arası) sezon başında Eylül 2006’dan başlayarak spor malzemeleri yardımında bulundu. Amatör sporculuğu teşvik edip geliştirecek, halkın sosyal ihtiyaçlarına cevap vererek, güçlü kentlilik bilincinin oluşmasına katkı sağlayacak turnuvalar düzenlendi.

Kadıköy’de çocukların ve gençlerin tiyatro bilincinin standartların üzerine çıkartılmasını sağlamak için ücretsiz olarak tiyatro gösterimleri her yıl düzenli olarak

¹⁸⁶ Güngören Belediyesi Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Ligi 2008–2009 Faaliyet Kitapçığı, s.94-97

¹⁸⁷ Güngören Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

gerçekleştirmek, çocuk ve büyükler tiyatro festivali kapsamında sezon oyunlarından örnekler sergilenerek halkın bilinçlenmesini ve kültürel yanlarının güçlenerek, sosyalleşmesi sağlanmaya çalışıldı.

Kadıköy Gençlik Merkezi'ni daha etkin bir duruma getirmek için, bu meclisin yılın belirli dönemlerinde toplayarak gençlerin gelişimine yönelik verimli bir kent ortaklığı etrafında birleştirerek; bu projenin kurumsallaşmasını sağlamaya çalışıldı.

Milli Bayramlar, Önemli Günler ve Haftalar, Geleneksel Şenlikler ve festivallerin (29 Ekim, 23 Nisan, 19 Mayıs, yöresel günler, anma günleri ve ramazan şenlikleri, çevre şenliği, spor şenlikleri, sevgililer günü) yıllık planlamalar ve programlar çerçevesinde her yıl yapmak, 23 Nisan ve 19 Mayıs Kutlamaları çerçevesinde çocukların ve genlerin bir şenlik programı çerçevesinde bir araya gelmelerini sağlandı, seminerler düzenleyerek bu faaliyetler her yıl devam ettirildi.

Kadıköylü'nün kültürel ve sosyal açıdan yaşamına halk oyunları yarışmalarıyla renkli katmak amacıyla Kadıköy'de bulunan dernek ve/veya okullar arası halk oyunları yarışmalarının her yıl Mayıs-Haziran döneminde düzenlendi.

2006-2007 eğitim öğretim döneminden başlamak kaydıyla Kadıköy'de 8.100 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencisinin dış hastalıkları açısından bir yıl sürecek şekilde taraması yapıldı, bu amaçla 4 yerde tedavi istasyonu kurularak sorunu olanların tedavisi yapıldı.

Kadıköy İlçesinde bulunan ilköğretim okulunda okumakta olan öğrencilerin genel vücut sağlığı açısından tarama, muayene ve tedavilerini yapmak suretiyle sağlıklı ve bilinçli nesillerin yetişmesine katkıda bulunmuştur. Bu amaçla 25 ilköğretim okulunda 20.400 öğrencinin sağlık taraması yapılmış sağlık sorunu tespit edilen 16.965 öğrencinin tedavisi yapılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü okul öncesi eğitim amaçlarının yanı sıra, Kadıköy Belediyesi Çocuk Yuvaları'nda eğitim gören çocukların, var olan potansiyellerini, özgün şekliyle tüm gelişim alanlarında, en üst düzeye ulaştırabilmeleri için uygun eğitim ortamlarının hazırlanması ve evrensel değerlere yönelik öz disiplini gelişmiş, kendini ifade eden, özgün, yaratıcı, sosyal bir birey olarak yetişmelerine rehberlik edilmesi amacıyla;

- Bütün yuvalarda bilgisayar eğitim saati 2007 yılında haftada 2'ye çıkarıldı.

- Yuvalarda kalan öğrencilere yönelik sağlık taramaları yılda 1'den 2'ye çıkarıldı.
- Yuvalarda çalışan bütün görevlilere 2007 yılı sonuna kadar iletişim eğitimi sağlandı.
- Bütün yuvalarda 2007 yılı sonuna kadar kalite yönetimi sistemine geçildi.
- Yuva mutfaklarında çalışanların tümüne her yıl iki kez hijyenik mutfak ve sağlıklı gıda eğitimleri sağlandı.
- Mutfak çalışanların portör tetkikleri ilgili yönetmelikteki uygun şekilde eksiksiz tamamlandı.
- Yuvalara 8 saat şeklinde verilmekte olan Eğitim Danışmanlığı hizmeti 2006-2007 yılı itibarıyla hafta 16 saate çıkarıldı.
- 2006 Eylül ayından itibaren yuvalarda haftada 1 saat olarak verilmekte olan İngilizce dersleri haftada 2 saate çıkarıldı.
- Kent içinde bulunan MEB'e ait eğitim birimlerinde yıllık bakım onarım, kısmi tadilat işlerinin 2009 yılına kadar düzenli olarak yapılması belediye yönetimince kararlaştırıldı.
- Son yıllarda artan madde bağımlılığı, sigara alkol vb. zararlı alışkanlıklarla ilgili 2006-2007 yılları arasında eğitim seminerleri düzenleyerek çocukların gençlerin bilinçlendirilmesini sağlandı. (Sigarasızlanma Projesi)

Maddi yönden zayıf öğrencilere, özürlü çocuklara eğitimlerini sürdürmeleri için her yıl Eylül-Ekim döneminde 600 öğrenciye eğitim yardımı (burs) vererek katkı sunuldu.

İlçemizde çevre bilincini geliştirmek ve yaygınlaştırmak fikriyle, geleneksel olarak her yıl 4-10 Haziran tarihleri arasında Dünya Çevre Haftası etkinlikleri düzenlenmektedir.

Tablo 52. Kadıköy ilçesinde 2006-2009 yılları arasında yapılan işler

Yapılan İşler	2006	2007	2008	2009
İlçemizde bulunan MEB'e ait okulların ihata ve istinat duvarlarının uygulama projeleri yapılarak, ihale çalışmalarının 2006 yılında tamamlanması	538.637.16 TL	—	—	—
MEB'e bağlı eğitim kurumlarının istek ve talepleri doğrultusunda açık ve kapalı spor sahaları yapmak	—	1.000.000.00 TL	500.000.00 TL	—
Kent içinde bulunan MEB'e ait eğitim birimlerinde yıllık bakım onarım, kısmi tadilat işlerinin 2009 yılına kadar düzenli olarak yapılması	1.907.857.38 TL	2.800.002.00 TL	2.250.002.00 TL	—
Eğitim kuruluşları yönetimlerinden gelen istekler doğrultusunda tespitler tamamlanarak yaklaşık maliyetlerin çıkarılması	1.907.857.38 TL	2.500.000.00 TL	1.500.000.00 TL	—
Atatürk Fen Lisesi, Halil Türkan İlköğretim Okulu, Kozyatağı Kız Öğrenci Yurdu, Aziz Berker Halk kütüphanesi bakım onarım kısmi tadilat işlerinin 2006 yılı içinde tamamlanması	112.042.97 TL	—	—	—
Kadıköy Sınırları İçerisindeki Devlet Okullarının (İlhami Ertem İ.Ö., Osmangazi İ.Ö., Kemal Berktaş İ.Ö., Cemal Diker İ.Ö., Mehmet Akif İ.Ö., Bahariye İ.Ö., Sait Cordan İ.Ö., Yeditepe İşitme Engelliler İ.Ö., Sakarya İ.Ö., Cemile Besler İ.Ö., Celal Yar)	684.825.06 TL	—	—	—
Kadıköy'ün muhtelif yerlerinde bulunan okulların bakım onarım kısmi tadilat işlerinin 2006 yılı içinde tamamlanması	1.907.857.38 TL	—	—	—
İlçemizdeki okullarda muhtelif ihata ve istinat duvarı yapılması ve 2007-	—	300.000.00 TL	250.000.00 TL	—

2008 yılında tamamlanması				
Okuma-yazma bilmeyen kızların tespit edilmesi (eğitim seferberliğine katkı amaçlı)	—	30.000 TL 100 Kişi	45.000 TL 150 Kişi	45.000 TL 150 Kişi
Gelir düzeyi düşük öğrencilere sosyal yardımlarda bulunmak amacıyla 2006–2007 Eğitim-öğretim döneminde ihtiyaç sahibi 1000 öğrenciye giyecek kırtasiye gibi ihtiyaçlarını karşılamak üzere okul araç gereçleri yardımının eylül ayında yapılması	—	100.000.00 TL	100.000.00 TL	110.000.00 TL
Kadıköy ilçesindeki eğitim ve öğretim gören ekonomik gücü düşük ama başarılı 30 öğrencinin İstanbul’un tarihi ve turistik mekanlarına gezdirilmesi (YTL)	18.000.00 TL	20.000.00 TL	20.000.00 TL	25.000.00 TL
İlçemizde faaliyet gösteren amatör spor kulüpleri her yıl (2006-2009 arası) sezon başında Eylül 2006’ dan başlayarak spor malzemeleri yardımında bulunmak, amatör sporculuğu teşvik edip geliştirecek, halkın sosyal ihtiyaçlarına cevap vererek, güçlü kentlilik bilincinin oluşmasına katkı sağlayacak turnuvalar düzenlemek	25.000.00 TL 20 Kulüp	27.000.00 TL 20 Kulüp	30.000.00 TL 20 Kulüp	33.000.00 TL 20 Kulüp
İlçemizde faaliyet gösteren amatör spor kulüplerindeki 200 sporcuya bir takım spor malzemeleri yardımında bulunmak	—	30.000 TL	—	—
Derslerinde başarılı öğrencilere eğitim bursu yardımında bulunulması	—	450.000.00 TL	500.000.00 TL	550.000.00 TL
Kadıköy’de çocukların ve gençlerin tiyatro bilincinin standartların üzerine çıkarılmasını sağlamak için ücretsiz olarak tiyatro gösterimleri her yıl düzenli olarak gerçekleştirmek,	400.000.00 TL	450.000.00 TL	500.000.00 TL	550.000.00 TL

çocuk ve büyükler tiyatro festivali kapsamında sezon oyunlarından örnekler sergilenerek halkın bilinçlenmesine ve kültürel yanlarının güçlenerek, sosyalleşmesini sağlamak.				
Milli Bayramlar, Önemli Günler ve Haftalar, Geleneksel Şenlikler ve Festivallerin (29 Ekim, 23 Nisan, 19 Mayıs, yöresel günler, anma günleri, ramazan şenlikleri, çevre şenliği, turizm şenliği, spor şenlikleri, sevgililer günü) yıllık planlamalar ve programlamalar çerçevesinde her yıl yapmak, 23 Nisan ve 19 Mayıs kutlamaları çerçevesinde çocukların ve gençlerin bir şenlik programı çerçevesinde bir araya gelmelerini sağlamak, seminerler düzenlemek ve bu faaliyetleri her yıl devam ettirmek.	1.000.000.00 TL	1.300.000.00 TL	1.500.000.00 TL	1.700.000.00 TL
Çocuk tiyatro oyunu (120 oyun)	—	10.000 TL 3.500 Kişi	—	—
Tiyatrodan faydalanan çocuk sayısı	5000 Kişi	5000 Kişi	10000 Kişi	10000 Kişi
Halis Kurtça Kültür Merkezi ve Barış Manço Kültür Merkezi' mizde 5000 öğrenciye her yıl Haziran döneminde tiyatro gösterimi gerçekleştirmek.	837.860.95 TL	—	—	—
Etkinliklere katılan çocuk ve genç sayısı	15000 Kişi	15000 Kişi	15000 Kişi	15000 Kişi

Bu etkinlikler kapsamında ilçemiz genelindeki İlköğretim Okulları, Sivil Toplum Kuruluşları ve Çevre Gönüllüleri ile işbirliği yapılarak çevre yürüyüşü, resim sergisi, konferans, paneller vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

2006- 2009 Yılları arasında Okulların fiziki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla okullarda yapılan çalışmalar:

Okullarda yapılan çalışmalara ait ayrıntılı bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

60. Yıl İlköğretim Okulu: Okulun i ve dış boyası, sınıf kapıları onarımı, WC' lerin tadilatı, okul tabelası onarımı, bahçe çizgi çalışması yapıldı.

Ali Rıza Ersin Lisesi: Okul i boyası, seramik döşemeler, çatı aktarılması yapıldı.

Ahmet Sani Gezici Lisesi: Okul i boyası, Sahne kurulması, Bahçe aydınlatma çalışması, atık su kanalının açılması yapıldı.

Sait Darga İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapılması ve boyanması, Anasınıfı ve bahçeye iniş merdiveni yapımı, bahçe kulübesine elektrik kablo çekimi, türübün oturma tahtaların tamiri, elektrik direği montajı yapıldı.

Özdemiroğlu İlköğretim Okulu: Okul i ve dış boyası, çatı aktarımı ve onarımı yapıldı.

Acıbadem Ana Okulu: Okul bahçesi parke taş döşendi.

Ataşehir İlköğretim Okulu: Okul i ve dış boya, ön ve arka bahçede bulunan basket sahaları asfalt kaplama, spor salonu PVC döşeme kaplaması, okul bahçesi parke taş döşenmesi, atık su kanalı açılması sağlandı, malzeme nakli-sıra nakli, bahçe korkuluk demirleri boyandı, 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Ataşehir Ana Okulu: Okulun i boyası yapıldı.

Yeditepe İşitme Engelliler Okulu: Kız ve erkek öğrenci yatakhaneleri, koridorları ve sınıfların i boyası yapıldı. alçıpan bölme duvar yapımı PVC doğrama yapımı yapıldı. Ayrıca kapalı otopark asfalt kaplama yapıldı.

Sait Jordan İlköğretim Okulu: Okul dış cephe boya, okul bahçesi parke taş döşemesi, bahçe duvarları boyandı.

Cemile Besler İlköğretim Okulu: Bahçe asfalt kaplama yapıldı.

Ataşehir Bilim Sanat Okulu: Okulun i ve dış boyası, malzeme nakli yapıldı.

Hasan Akan İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı. Bahçe duvarları boyandı. Okul bahçesi parke taş döşemesi ile sınıf dolaplarının kilitleri değiştirildi.

Ataşehir Lisesi: Atık su kanalının açılması sağlandı.

Zihinsel Engelliler Rehabilitasyon Merkezi: Okul iç boyası, kapı pervazı tamirleri, elektrik tesisatı çekimi yapıldı. Okul bahçesi parke taş döşendi.

Bostancı İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı.

Hakkı Değer İlköğretim Okulu: Hurda nakli yapıldı.

Leman Kaya İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması ve sıra nakli yapıldı.

Bahariye İlköğretim Okulu: Okul dış cephe boyası, bahçe aydınlatma çalışması, 6 adet bank ve 3 adet çöp kovası yerleştirildi. Voleybol direği yapıldı.

Moda İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapımı ve boyanması, sahne kuruldu.

Kadıköy Anadolu Meslek Lisesi: Okul iç boyası yapıldı. Mutfak tesisatı ve zemin seramiği yapıldı.

Kadıköy Anadolu Lisesi: Okul dış cephe boyası yapıldı. Spor alanı asfalt kaplama, kapı yapımı ve boyanması yapıldı. Okul bahçesine parke taş döşendi. Tiyatro salonu girişinde mevcut hafriyat alınarak yürüyüş yolu andezit kaplama yapıldı.

Halk Eğitim Merkezi: Spor salonu tadilatı yapıldı.

Nihat Işık İlköğretim Okulu: Eşya nakli ve hurda nakli yapıldı.

Muhsin Adil Binal İlköğretim Okulu: Bahçe duvarı yapımı ve boyanması yapıldı. Sahne kuruldu. Oyun alanı asfalt kaplama yapıldı.

50. Yıl Feridun Tümer İlköğretim Okulu: Okul bahçesi asfalt kaplama yapıldı.

Erenköy Kız Lisesi: Okul iç boyası yapıldı. Çatı onarı ve aktarılması, Tören alanı asfaltı, kaplama çalışması ve tenis kortu etrafı tel çekimi yapıldı. Okul istinat duvarı yapımı, bahçeye parke taş döşeme yapıldı. Duvar üstü ferforje demir yapımı, atık su kanalının açılması, bahçe içi çizgi çalışması, okul önü yol çizgi çalışması yapıldı.

Erenköy Pratik Kız Sanat Okulu: Okul dışı ve iç boyası yapıldı. Doğramalar ve yer döşemeleri yenilendi. Çatı yağmur olukları değiştirildi. Atık su kanalının açılması sağlandı. Wc'lerin tadilatı yapıldı.

Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu: Okul bahçesi asfalt kaplama yapıldı. Bayrak direği, seramik döşemesi yapıldı. Atık su kanalının açılması sağlandı. Paletle malzeme indirilmesi yapıldı. Malzeme nakli, sınıf boyandı. Okul bahçesi parke taş döşendi.

Zihni Paşa İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapımı ve boyanması yapıldı. Tuvalet tamiraty yapıldı. Voleybol ve basketbol sahası çizgi çalışması yapıldı. Sundurma yapıldı.

Erenköy İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı.

Fehmi Ekşioğlu İlköğretim Okulu: Okul bahçesi asfalt kaplama yapıldı.

Avni Akyol Güzel Sanatlar Lisesi: Bahçe ihata duvarı yapıldı. Bahçe duvarı üzeri ferforje demir korkuluk yapıldı. Atatürk büstü çevresi ve bina girişi granit kaplama yapıldı. Bahçedeki ek binanın çatı onarımı yapıldı. Konferans salonu tamiraty yapıldı. Okul bahçesi yeşil alanlarda bulunan yürüyüş yollarında parke döşeme çalışması yapıldı. Okul girişi kapısı ferforje demir kapı yapıldı.

Atatürk Fen Lisesi: Malzeme nakli, moloz nakli ve kum nakli yapıldı. Okul bahçesi parke taş döşendi.

Mustafa Aykın İlköğretim Okulu: WC'lerin tadilatı yapıldı.

Fenerbahçe Lisesi: Okul dış cephe boyası yapıldı. Çatı aktarılması ve onarımı asfalt kaplama çalışması yapıldı. Basket potası yapıldı. Atık su kanalının açılması yapıldı. Bahçe korkulukları boyandı.

Kenan Evren Lisesi: okul iç boyası yapıldı. Atık su kanalının açılması sağlandı.

Nurettin Teksan İlköğretim Okulu: Okul önü yol çizgi çalışması yapıldı.

Kalamış İlköğretim Okulu: Bahçe duvarı üstü korkuluk yapıldı.

Fenerbahçe Koleji: Okul bahçesi parke taş döşendi.

İbrahim Ökten İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapıldı ve boyandı.

Melahat Şefizade İlköğretim Okulu: Okul iç ve dış boyası, seramik döşenmesi, parke taş döşenmesi, malzeme nakli, bahçe duvarları boyandı. 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Münevver Şefik Fergar İlköğretim Okulu: İç ve dış boyası, atık su kanalının açılması sağlandı. Bayrak direği yapımı yapıldı.

Murat Paşa İlköğretim Okulu: Okul iç boyası yapıldı. Bahçesinin tamamı asfalt kaplama yapıldı. Okul bahçesi parke taş döşemesi, tesisat tamiri ve seramik döşeme çalışması, wc tadilatı yapıldı.

Gözcü Baba Lisesi: Okul iç ve dış boyası yapıldı. Okul duvarı boyandı. Bahçe çizgi çalışma yapıldı. Sahne kuruldu. 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Semiha Şahir İlköğretim Okulu. Okulun iç boyası yapıldı. 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Mehmet Beyazıt Lisesi: Okul iç boyası, okul bahçesi parke taş döşendi.

Halil Türkkın İlköğretim Okulu: Okulun iç boyası yapıldı.

İlhami Örnekal İlköğretim Okulu: Okulun iç boyası yapıldı.

Harun Reşit İlköğretim Okulu: Çardak yapıldı.

Faik Reşit Unat İlköğretim Okulu: İç ve dış boyası, çatı onarımı, atık su kanalının açılması sağlandı, eşya nakli-okul önü yol çizgisi çalışması yapıldı.

50. Yıl İlköğretim Okulu: Bahçe asfalt kaplama yapıldı.

İhsan Kurşunlu Lisesi: Hurda nakli yapıldı.

Dosteller İşitme Engelliler Okulu: Malzeme nakli ve hurda nakli yapıldı. Çeşme aydınlatma, okul bahçesi parke döşendi. 3 adet wc yenilendi.

Yeşil Bahar İlköğretim Okulu: Okulun iç boyası yapıldı. 4 adet wc yenilendi.

Göztepe Anadolu Ticaret ve Meslek Lisesi: Bahçe duvarı yapımı, okul dış cephe boyası, okulu önü yol çizgi çalışması, bahçe duvarı ve korkulukları boyandı.

Kaptan Hasanpaşa İlköğretim Okulu: Duvar üstü korkuluk yapımı, sıra nakli yapıldı.

Nuri Cingilloğlu Lisesi: Tuvaletleri tadilatı yapıldı.

Yahya Kemal Beyatlı İlköğretim Okulu: Okul bahçesi asfalt kaplama, molozlar kaldırıldı. Voleybol direği yapıldı ve boyandı.

Halil Atamavcı İlköğretim Okulu: Demir kapı yapıldı.

Hasan Leyli İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapıldı ve boyandı.

Kanuni Sultan Süleyman İlköğretim Okulu: Hurda nakli yapıldı.

İnönü İlköğretim Okulu: Okul bahçesi parke döşendi.

Mehmet Fidan İlköğretim Okulu: Okul iç ve dış boyası yapıldı. Duvarları ve korkulukları boyandı.

Fahriye Vandemir İlköğretim Okulu: Okul iç ve dış boya, bayrak direği yapıldı ve boyandı.

Faik Somer Lisesi: Okul bahçesi kısmi asfalt kaplama, yeni istinat taş duvar yapımı, taş duvar üstü korkuluk yapımı, okul bahçesi parke taş döşendi.

Şehit Öğretmen Nuriye Ak Ana Okulu: Bahçe asfalt kaplaması çalışması, bahçe aydınlatma, okul bahçesi parke taş döşendi.

Kemal Berktaş İlköğretim Okulu: Bahçe duvarı yapımı, kitapların nakil edilmesi.

Metin Sabancı Spastik Çocuklar Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı.

Dilek Sabancı Lisesi: Sıra nakli yapıldı.

Ata İlköğretim Okulu: Hurda nakli, Atatürk büstü etrafı korkuluk yapıldı.

Reşat Nuri Gültekin İlköğretim Okulu: Bahçenin tamamı kazınarak asfalt kaplama yapıldı. Sıra nakli, atık su kanalının açılması sağlandı.

Halil Türkkan İlköğretim Okulu: Soyunma odası yapıldı.

30 Ağustos İlköğretim Okulu: Okul iç boyası yapıldı. Atatürk kaidesi, bölme duvar yapımı, çatıya eternit çatı kaplama yapıldı.

Cemal Diker İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı.

İlhami Ertem İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı, vinç talepleri yerine getirildi.

Kozyatağı İlköğretim Okulu: Atık su kanalının açılması sağlandı.

Kozyatağı Kız Yurdu: Aydınlatma tesisatı yapıldı.

İhsan Sungu İlköğretim Okulu: Okul iç boyası, Atatürk büstü onarımı yapıldı. 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Yeldeğirmeni Çocuk Esirgeme Kurumu: Tüm katlarda PVC yer döşemesi ve Atatürk köşesi yapıldı.

İntaş Lisesi: Okul iç boyası yapıldı.

Şener Birsöz İlköğretim Okulu: Voleybol direği yapıldı ve boyandı. Atık su kanalının açılması sağlandı.

Nevzat Ayasbeyoğlu İlköğretim Okulu: Hurda yükleme ve nakli yapıldı.

Mediha Turhan Tansel İlköğretim Okulu: Okul iç ve dış boyama, moloz nakli yapıldı. 2 adette su arıtma cihazı takıldı.

Mihriban Boysan İlköğretim Okulu: Asfalt kaplama çalışması, okul bahçesi beton parke taş döşendi.

Suadiye Lisesi: Atık su kanalı açılması sağlandı.

29 Ekim İlköğretim Okulu: Okul bahçesi tamamı asfalt kaplama, bahçe içi çizgi çalışması yapıldı.

Yenisahra Nuriye Duriye İlköğretim Okulu: A blok iç ve dış boya çalışması yapıldı. B blok zemin kat boya asfalt kaplama yapıldı.

Sera Selahattin Uzel İlköğretim Okulu: Okul iç boyası, sıra nakli-moloz nakli, atık su kanalının açılış çalışmasının sağlanması, basketbol potası yapıldı.

Sakarya İlköğretim Okulu: Bahçe asfalt kaplama, atık su kanalının açılması sağlandı.

Habire Yahşi Lisesi: Bahçe korkuluklarının tamiri ve boyama çalışması, bahçe duvarları boyandı. 2 adet su arıtma cihazı takıldı.

Rabiye Leman Eruysal İlköğretim Okulu: Okul bahçesi parke taş döşendi.

Yenisahra Endüstri Meslek Lisesi: Spor malzemesi nakli-hurda nakli atık su kanalının açılması sağlandı.

Nurettin Erk- Perihan Erk Lisesi: Kapı yapımı ve boyanması, çok amaçlı salon yapıldı.

Zühtüpaşa İlköğretim Okulu: Okul bahçesi parke taş döşenmesi, bahçeye sundurma yapımı, ön bahçe asfalt kaplama yapıldı.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim birimlerinde yıllık bakım, onarım ve tadilat işleri okullardan gelen talep üzerine her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.

Eğitim hizmetleri kapsamında 2007 Yılı içerisinde 1. kademe öğrencilerine (210 kişi) 2. kademe öğrencilerine (105 kişi) okuma yazma ve takviye kursu verilmiştir.

Kadıköy Belediyesi eğitim hizmetleri olarak;

- Okul öncesi eğitim desteği
- İlköğretim öğrencilerine etüt dersleri
- Lise ve üniversite öğrencilerine hazırlık kursu
- Yaz okulları
- Burs

- Kütüphane hizmeti
- Bale eğitimi

verilmiştir.

2007 yılı içerisinde Kadıköy Belediyesi sosyal yardım kapsamında 700 öğrenciye kırtasiye yardımında bulunmuştur.

Yaz Okulları etkinlikleri çerçevesinde Marmara Üniversitesi öğrencileri tarafından 450 öğrenciye Aile Danışma Merkezleri'nde ve Özgürlük Parkı'nda, 20 farklı branşta ders verilmiştir. Öğrencilerin ulaşımı, öğlen yemeği, belediyemiz tarafından sağlanmıştır. Öğrencilere Taşdelen'de kaynaşma pikniği düzenlenmiştir. Yaz okulu süresince öğrenciler tarafından yapılan resimler ve çeşitli etkinlikler Özgürlük Parkında sergilenmiş ve kapanış töreni yapılmıştır. Bu sayede öğrencilerin yaz tatilini verimli ve faydalı uğraşlarla geçirmesi sağlanmıştır.

Çocuk Evi Projesi, Kadıköy Belediyesi sınırları içerisinde ikamet eden dar gelirli ailelerin 3-6 yaş arası çocuklarına tam zamanlı okul öncesi eğitimi hizmetini ücretsiz olarak vermektedir. 2006-2007 eğitim döneminde 36 öğrenci çocuk evi hizmetinden aktif olarak faydalanmıştır.

Kadıköy Belediyesi Barış Manço Kültür Merkezi bünyesinde; çocuk tiyatro gösterimleri her yıl düzenlenmektedir

Faaliyetin Türü	Adet	Seyirci Sayısı
Çocuk Tiyatro Oyunu	120	3500
Okul Etkinlikleri	20	3000

Kadıköy Belediyesi Halk ve Çocuk Kütüphanesi faaliyetleri çerçevesinde Muhtar Özkaya Halk Kütüphanesi ve Cadde Bostan Mahallesiindeki Kütüphanede 24.703 kişi 16.380 adet kitaptan faydalanmıştır.

Kültürel etkinlikler çerçevesinde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile iş birliği yapılarak 29 Ekim Şehitleri Anma ve Cumhuriyet Yürüyüşü gerçekleştirilmiş, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları yapılmıştır.

Kadıköy ilçesindeki öğrencilere ve gençlere Ücretsiz Müzik Eğitimi Projesi çerçevesinde müzik dersleri verilmiştir. Bu proje kapsamında 65 öğretmen tarafından 6 branşta 1938 öğrencinin faydalanılması sağlanmıştır.

Tiyatro Festivali bünyesinde 10.000 öğrenciye 8 tiyatro grubu tarafından tiyatro bilinci ve sevgisi kazandırılmaya çalışılmıştır.

Eğitim yardımı kapsamında derslerinde başarılı, maddi durumu yetersiz 1000 öğrenciye kırtasiye yardımı yapılmıştır. Yine derslerinde başarılı maddi durumu yetersiz Güneydoğulu 35 öğrenciye İstanbul'un tarihi ve turistik mekânları gezdirilmiştir. Ayrıca 2007 yılı içinde 430 öğrenciye 9 ay süreyle burs verilmiştir. Derslerinde başarılı öğrencilere 2008 ve 2009 yılları içerisinde eğitim bursu vermeye devam edilmiştir.

Atık pil ve akümülatörlerin kontrolü yönetmeliği çerçevesinde tehlikeli atık olan pillerin diğer atıklardan ayrı toplanması amacıyla 134 okula 160 adet atık pil kutusu verilmiştir. Doğrudan temin veya ihale yoluyla 200'er eşofman takımı, forma ve spor ayakkabısı malzemesi temin edilmiş ve amatör spor kulüplerine dağıtılmıştır.¹⁸⁸

3.3.5. Şişli Belediyesi

“Ülke kalkınmasının temel taşlarından olan eğitim, Şişli Belediyesi'nin, temel yatırım alanlarından biridir. Cumhuriyetimizin geleceği ve teminatı olan çocuk ve gençlerimizin, laik ve bilimsel bir öğrenim sürecinden eğitilmeleri için, okullarımızın fiziki olanaklarının uluslar arası nitelik ölçülerine uygun duruma getirilmesi ve bilimsel eğitim için gerekli araç-gereç ve donanımına sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu gereklilikten hareketle, ilçemiz sınırları içerisindeki tüm devlet okulları ile vakıf okullarının her türlü fiziki ihtiyaçları, bakım ve onarımları, ders, araç-gereç ve donanımları sağlanacak fiziki olarak yetersiz okullarımız yeniden inşa edilmekte, okulları bulunmayan, ancak, okul gereksinmesi olan mahallelerimize yeni okul binaları yapılmaktadır.

¹⁸⁸ <http://www.yeni.kadikoy.bel.tr/altsayfa.jsp?pid=604> (08.06.2009)

Tablo 53. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arası yapılan işler

Yapılan İşler	2007	2008	2009
Belediye sınırları içerisindeki 47 adet ilköğretim ve lise binasının olağan olarak (her yıl) bakım, onarım ve gerekli değişikliklerinin yapılması	4.500.000 TL	4.680.000 TL	4.867.000 TL
Şişli Anadolu Lisesi Okul Binası İnşaatı	4.000.000 TL	—	—
Şişli Feriköy Mahallesi Kuvayı Milliye İlköğretim Okulu Binası İnşaatı	4.000.000 TL	—	—
Şişli Ayazağa Mahallesi'nde İlköğretim Okulu Binası İnşaatı	—	4.400.000 TL	—
Şişli Fulya Mahallesi Resneli Niyazi İlköğretim Okulu Binası İnşaatı	—	4.400.000 TL	—
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün vermiş olduğu listeden seçilen okullarda, ek derslik, kütüphane, bilgisayar ve fen laboratuvarları inşa edilmesi	450.000 TL	495.000 TL	—
Öğrenci yurdu inşası ve işletilmesi	—	850.000 TL	400.000 TL
Kreş toplum merkezlerinin açılması, donanımlarının sağlanması ve işletilmesi	1.070.000 TL	1.770.000 TL	1.400.000 TL
Şişli'de yaşayan yurttaşlarımıza yönelik olarak çeşitli eğitsel, kültürel faaliyet ve sanatsal kursların açılması, sergiler düzenlenmesi	100.000 TL	120.000 TL	140.000 TL
Şişli Belediyesi Öğretmen Evi'nin açılması	—	900.000 TL	300.000 TL
İlçemiz halkı ve ilköğretim okulu öğrencilerine çevre bilincinin yerleştirilmesine ve geliştirilmesine yönelik broşür, kitapçık ve afişlerle bilgilendirme ve bu konuda gerekli seminerlerin düzenlenmesi	10.000 TL	14.000 TL	20.000 TL

Belediye sınırları içerisindeki tüm okullarda sanatsal ve kültürel etkinliklerin desteklenmesine yönelik kültürel amaçları salonlar inşa edilmekte; var olan salonların, bakım ve onarımları yapılmaktadır.

İmar planlarında kültürel alan olarak ayrılmış yerlere, Şişli İlçesinin gereksinim duyduğu kültür ve sanat aktivitelerinin yapılacağı çok amaçlı kültür merkezleri yapılmıştır.

Belediyece çıkartılan süreli ve süresiz yayımlarla kültür ve sanat alanına ilgi duyulması ve ilginin giderek arttırılması sağlanmaktadır.

Cumhuriyet Değerlerinin Korunması için öncülük yapılmaktadır. Toplumsal değer niteliğindeki özel günlerde; günün anlamına uygun etkinlikler, düzenlemek suretiyle kaynaşma ve dayanışma duygularının geliştirilmesi sağlanmaktadır.

Kültürel ve tarihsel önem arz eden kent ve alan turları düzenlemeleri yapılar gençlerin milli ve kültürel değerleri tanımaları ve benimsemeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 54. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arasında yapılan kültürel alandaki işler

Yapılan İşler	2007	2008	2009
İlçe sınırlarındaki okulların bünyelerinde, tiyatro ve kültürel amaçlı salon inşaatlarının yapılması	150.000 TL 2 Adet	275.000 TL 3 Adet	—
Şişli ilçe sınırlarındaki okulların bünyelerindeki varolan tiyatro ve kültürel amaçlı salonların bakım, onarım ve gerekli değişikliklerinin yapılması	100.000 TL 17 Adet	120.000 TL 15 Adet	144.400 TL 15 Adet

Her yaştaki yurttaşlarımıza spor yapabilme olanakları yaratmak; bunun için gerekli alt yapı ve tesisleri oluşturmak; spor malzemeleri sağlamak, amatör spor kulüplerini desteklemek, özellikle öğrenim çağındaki çocuklarımıza spor sevgisini aşılıyarak, kötü alışkanlıklardan uzak durmaları hedeflenmekte ve spor etkinlikleri ile kardeşlik ve dayanışma duygusunun geliştirilmesi amaçlanmıştır.¹⁸⁹

Tablo 55. Şişli Belediyesi 2007-2009 yılları arasında Spor alanında yapılan işler

Yapılan İşler	2007	2008	2009
Şişli ilçeler sınırlarında bulunan okullarda, spor salonları yapılması	900.000 TL	900.000 TL	—
Şişli ilçe sınırlarında bulunan okullarda varolan spor salonlarının bakım onarım ve gerekli değişikliklerinin yapılması	100.000 TL	111.000 TL	122.000 TL
Zeminin durumuna göre (doğal/yapay) çimlendiren ve varolan sahaların bakım, onarım ve gerekli değişikliklerinin yapılması	400.000 TL	240.000 TL	—

¹⁸⁹ <http://www.sp.gov.tr/documents/planlar/SisliBelediyeSP2007200.pdf> (08.06.2009)

Spor alanlarına tribün yapılması	290.000 TL	290.000 TL	—
Yoksul ailelerin başarılı çocuklarına, eğitim bursu verilmesi	100.000 TL	100.000 TL	100.000 TL
Yoksul ailelerin çocuklarına, eğitim malzemeleri sağlanması	100.000 TL	110.000 TL	120.000 TL
Öğrenim çağındaki çocuk ve gençlere yönelik 'E-Kütüphane'lerin açılması	15.000 TL	5.000 TL	5.000 TL
Yaz spor okullarının açılması	150.000 TL	165.000 TL	180.000 TL
Dershane olanağı bulamayan başarılı öğrenciler için, olanak sağlanması	25 Öğrenci	25 Öğrenci	25 Öğrenci
Anne-baba adaylarına, çocuk yetiştirme eğitimlerinin verilmesi	25.000 TL	30.000 TL	35.000 TL
Çocuklar için, ücretsiz aylık dergi yayımlanması	600.000 TL	700.000 TL	800.000 TL
Okuma-yazma/biçki-dikiş/nakış kursları inşası veya var olanların bakım ve onarımının yapılması	150.000 TL	10.000 TL	20.000 TL

İlçe sınırları içinde bulunan ve yeni yapılan üç okul önceki binalardan bambaşka bir görünüme ve donanımına kavuşturulmuştur. Tekli eğitim veren okullar özel okul standartlarına eriştirilmiştir.

Ayrıca belediye sınırları içinde okuyup maddi durumu yetersiz ailelerin çocuklarına burs imkânı tanınmış, onların eğitim ve kırtasiye malzemeleri ihtiyacı karşılanmıştır.”¹⁹⁰

“Sürekli göç alan yapısıyla Şişli ihtiyaçlarının ve beklentilerin de aynı oranda artığı İstanbul’un gözde ilçelerinden biridir. Kalabalık nüfusuna ve geniş ilçe sınırlarına rağmen okullara eksiksiz hizmet götürülmeye çalışılmaktadır.

Şişlili çocukların her zaman en iyi koşullarda eğitim görmelerini, sadece onların değil, öğretmenlerin ve idarecilerin en temel isteğidir. Bu amaçla eğitim faaliyetleri kapsamında Şişli’deki okulların iç ve dış cepheleri boyanarak yenilenmekte, derslikler onarılmaktadır. Doğalgaz donanımı olmayan okullar doğalgaza kavuşturulurken eskien veya tamirat gerektiren tesisatlar elden geçirilmekte, depremde zarar gören okullar yenilenmektedir.

¹⁹⁰ <http://www.sp.gov.tr/documents/planlar/SisliBelediyeSP2007200.pdf> (08.06.2009)

Ayrıca okulun üst yapısındaki unsurların iyileştirilmesi ve eksikliklerin giderilmesine de önem verilmekte, okullardan gelen talepler doğrultusunda gerekli yenilikler ve değişimler yapılmaktadır. Bu amaçla okullarda kütüphane ve spor salonları açılmakta, sınıfları yetersiz okullara ek üniteler inşa edilmektedir.

Yasaların eğitim kurumları konusunda belediyelere getirdiği herhangi bir zorunlu görev olmamasına rağmen Şişli Belediyesi eğitimi çok önemsiyor ve bu alandaki hizmetlerini adeta bir seferberlik halinde sürdürmektedir. Okulların açılmasından itibaren hemen her hafta Şişli'deki bir okula yeni bir hizmet götürülmekte, yeni bir temel atılmakta ya da bir açılış yapılmaktadır. Tüm bu çalışmaların özünde çağdaşlaşma bilinci ve eğitime verilen önem yatmaktadır. Şişli Belediyesi ülke geleceğini yakından ilgilendiren ve ilerlemenin kilit kavramı olarak kabul edilen eğitim konusunu gönüllü bir zorunluluk olarak kabul etmektedir.

Eğitim konusunda yapılacak daha çok iş, gidilecek daha çok yol var. Şişli Belediyesi bir yandan Şişli'deki okulların AB standartlarında eğitim verilmesi için başlattığı atılımı sürdürürken öte yandan da yeni hizmet ve projelerle bu atılımı desteklemeye devam etmektedir. İlçedeki her okulu bilgisayar ağıyla donatmayı amaçlayan Şişli Belediye Başkanlığı, Şişlili çocuklarının çağdaş ve modern ortamlarda eğitim almaları için çalışmaktadır.

Şişli Belediyesi'nin ilçedeki eğitim kurumlarına yaptığı hizmetlerden bazıları:

- Bakım ve onarım yapılan okul: 56
- Kütüphane yaptırılan okul: 26
- Bilgisayar sınıfı yaptırılan okul: 41
- Kapalı spor salonu yaptırılan okul: 16
- Öğretmenler odası yaptırılan okul: 35
- Tiyatro salonu yaptırılan okul: 33
- Ana sınıfı yaptırılan okul: 25
- Konferans salonu yaptırılan okul: 27

- Doğalgaza dönüşümü sağlanan okul: 25
- Fen laboratuvarları yaptırılan okul: 48
- Ek hizmet binası yaptırılan okul: 12

Göreve geldiği andan itibaren başlattığı eğitim seferberliğiyle ‘her okulda bir tuğlamız olmalı’ diyen Şişli Belediye Başkanlığı, eskiyen ve yetersiz donanımdaki okullara yönelik bir yeniden yapılanma süreci başlatmıştır. Okulların yenileme, bakım ve onarım ihtiyaçlarının giderildiği, laboratuvar, spor salonu ve benzeri donanımlara kavuşturulduğu proje kapsamında 56 okul, belediyenin hizmetleriyle daha modern bir yapıya kavuşmuştur.”¹⁹¹

“Şişli Belediyesi Stratejik Planı ve Kurumsal Performans Programı (2007–2009);

- Yoksul ailelerin başarılı çocuklarına, son üç yıl içinde 6000 öğrenciye toplam eğitim bursu verilmiştir
- Yoksul ailelerin çocuklarına, toplam 15.000 öğrenciye eğitim malzemeleri sağlanmıştır.
- Zararlı alışkanlıklara karşı etkinlikler kapsamında, 30 okulda konferanslar düzenlenmiştir.
- Öğrenim çağındaki çocuk ve gençlere yönelik ‘E-KÜTÜPHANE’ler açılmış bu kapsamda toplam 9 kütüphane açılmıştır.
- Yaz spor okulları açılarak öğrencilerin yaz tatilini verimli geçirmeleri hedeflenmiş, bu kapsamda 5 branşta toplam 30000 öğrenciye bu imkân tanınmıştır.
- Anne-baba adaylarına, çocuk yetiştirme eğitimleri verilmiştir. Bu kapsamda 450 anne-babaya bu eğitim sağlanmıştır
- Engelli yurttaşlarımıza yönelik, meslek edindirme eğitimleri verilmiştir.
- Şişli’de yaşayan işsizlere yönelik olarak, meslek edindirme eğitimleri verilmiştir. Bu amaçla toplam 30 adet meslek kursu açılmıştır.

¹⁹¹ <http://www.sisliblediyesi.com/yeni/faaliyetler/t1.asp?PageName=hizmetlerAyr&ID=124> (08.06.2009)

- Şişli ilçesindeki tüm 0-6 yaş dönemi çocukları düzenli sağlık taramasından geçirilmiştir.

- Milli Kurtuluş Savaşı öncesi ve içinde önem taşıyan günler ile Çanakkale Zaferi, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Zafer Bayramı ile ilgili günlere ilişkin kutlama etkinliklerinin yapılmıştır.

- Şişli ilçesindeki öğrencilere yönelik tarihi ve kültürel turlar düzenlenmiştir.

- Kimsesiz çocuklar koruma, bakım ve rehabilitasyon merkezi yapımı ve donatımı yapılmıştır.

- Okuma- yazma/biçki-dikiş/nakış kursları inşası veya var olanların bakım ve onarımı yapılmıştır. Bu amaçla toplam 4 adet kurs binasının inşası ve bakım onarımı gerçekleştirilmiştir.

- Belediye sınırları içerisindeki 47 adet ilköğretim ve lise binasının olağan olarak (her yıl) bakım, onarım ve gerekli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla toplam 120.000 m²'lik okul alanının bakım ve onarımı yapılmıştır.

- Eski depreme karşı dayanıklı olmayan ya da derslik sayısı yetersiz okul binalarının yıkılarak teknik nitelikleri uygun okul binalarını oluşturma kapsamında Şişli Anadolu Lisesi okul binası inşaatı yapılmıştır. Yine bu amaçla Şişli Feriköy Mahallesi Kuvayı Milliye İlköğretim Okulu binası inşaatı, Şişli Ayazağa Mahallesi'nde İlköğretim Okulu binası inşaatı, Şişli Fulya Mahallesi Resneli Niyazi İlköğretim Okulu binası inşaatı gerçekleştirilerek yeniden yapılmıştır.

- İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün vermiş olduğu listeden seçilen okullarda, ek, derslik, kütüphane, bilgisayar ve fen laboratuvarları inşa edilmiştir. Bu amaçla 2007 ve 2008 yıllarında toplam 40 adet ek derslik, 10 adet fen ve 10 adet bilgisayar laboratuvarı hizmete açılmıştır.

- İlçede bulunan üniversite öğrencilerinin barınma ihtiyaçların karşılamak adına 2 adet öğrenci yurdu inşası yapılmıştır.

- Çalışan anne ve babaların çocuklarının ham bakım hem de eğitimlerinin sağlanması aynı zamanda her çocuğa okul öncesi eğitim imkânı sunmak amacıyla 4 adet

kreş ve toplum merkezi açılmış ve gerekli donanımları yapılarak işletilmeye hazır hale getirilmiştir. Bu merkezler Belediyece işletilmeye devam etmektedir.

- Çocukların eğitimlerini üstlenmiş olan öğretmenlere dinlenme mekânı oluşturmak amacıyla 1 adet Şişli Belediyesi Öğretmen Evi hizmete açılmıştır.

- Eğitim alanındaki kültürel faaliyetleri desteklemek amacıyla ilçe sınırlarındaki okulların bünyelerinde toplam 5 adet tiyatro ve kültürel amaçlı salon inşaatı bitirilerek hizmete sunulmuştur.

- Şişli ilçe sınırlarındaki okulların bünyelerindeki var olan 47 adet tiyatro ve kültürel amaçlı salonlar bakım, onarım ve gerekli değişiklikleri yapılarak hizmete sunulmuştur.

- Eğitim alanındaki sportif faaliyetleri desteklemek amacıyla Şişli ilçe sınırlarında bulunan 4 adet okula spor salonu yapılmış ve hizmete sunulmuştur.

- Şişli ilçe sınırlarında bulunan okullarda var olan spor salonlarının bakım, onarım ve gerekli değişiklikler yapılması amacıyla 12.000 m2 spor alanın bakım ve onarımı ile gerekli değişikliklerin yapımı sağlanmıştır.

- Zeminin durumuna göre 3 adet sahanın çimlendirilmesi ile var olan sahaların bakımı gerekli değişikliklerin yapılmıştır.

- 2 adet spor alanına tribün yapılmıştır.

- İlçemiz halkı ve ilköğretim okulu öğrencileri çevre bilincini yerleştirilmesine ve geliştirilmesine yönelik broşür, kitapçık ve afişlerle bilgilendirme bu konuda gerekli seminerlerin düzenlenmesi amacıyla toplam 37 seminer gerçekleştirilmiştir.

- Dershane olanağı bulunmayan başarılı 75 öğrenciye dersane imkânı tanınmıştır.

- Çocuklar için ücretsiz aylık dergi yayınlanmış ve yayımlanmaya devam edilmektedir. Bu kapsamda toplam 36 sayı yayımlanmış ve her yıl 40.000 adet basılmıştır.”¹⁹²

¹⁹² <http://www.sislibelediyesi.com/yeni/doc/kapak.pdf> (08.06.2009)

3.4. Yasayla İlgili Belediye Başkanlarının Görüşleri

Belediyelerin Okullara fiziki ve sosyal katılımının yolunu açan bu yasanın belediye başkanlarınca nasıl değerlendirildiğini görmek, onların konuya yönelik fikir ve bakış açılarını anlamak amacıyla belediye başkanlarıyla görüşülmüş ve yüz yüze röportaj yapılmıştır. Önce konuyla ilgili kısa bir bilgi sunulmuş daha sonra 4 adet soru sorularak konuyla ilgili düşünceleri istenmiştir.. Verilen ön bilgi ve röportaj soruları aşağıdaki gibidir.

‘03.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yasa 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak 59. hükümet tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa ile belediyeler; okul öncesi eğitim kurumları açabilir, devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç gereç ve malzeme ihtiyacını karşılayabilir; gerektiğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme desteği sağlar...’ maddesiyle belediyelerin yani yerel yönetimlerin okullara ve eğitime her türlü fiziki ve sosyal katılımının yolu açılmıştır. Araştırma konumuzun temelini oluşturan bu yasanın Türk Eğitimine getirileri olup olmadığı incelenmekte, olumlu veya olumsuz yönleri araştırılmaktadır.

Saygıdeğer Belediye Başkanı;

Soru 1: Günümüzde Türkiye’inde eğitimin kalitesini ve okulların fiziki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz, yeterli buluyor musunuz?

Soru 2: 13.07.2005 tarihli 5393 sayılı belediye yasası çıkmadan önce okullara fiziki ve sosyal katkı sağlayabiliyor muydunuz ve hangi boyuttaydı?

Soru 3: 5393 sayılı belediye yasası çıktıktan sonra okullara karşı fiziki ve sosyal yardım sağlamada konumunuz nedir ve hangi boyutlardadır?

Soru 4: Yasa hakkında ne düşünüyorsunuz, yeterli buluyor musunuz?

Görüşmeler soru cevap şeklinde gerçekleşmiştir. Yapılan görüşmeler aynen aktarılmış olup hiçbir ekleme veya çıkartma yapılmamıştır. Neredeyse her aileden en az bir veya birden çok bireyin eğitim amacıyla okullardan yararlandığı düşünüldüğünde belediye başkanlarının da eğitim ve eğitimle ilgili sorunlara uzak olmadığı ve hatta oldukça ilgili olduğu gözlemlenmiştir.

Bahçelievler Belediye Başkanı Osman Develioğlu:

“Ülkemizde son yıllarda her alanda olduğu gibi eğitim alanında da köklü değişikliklere gidilerek eğitim kalitesinin yükselmesi hedeflenmiştir. Her geçen gün gelişen dünyamıza paralel olarak baş döndürücü bir hızla değişen ve yenilenen teknoloji, yaşamın her alanında olduğu gibi eğitim kalitemizi de olumlu yönde etkilemektedir. Yakın geçmişimize bakılarak bu değişimin bir takım aksaklıkları da beraberinde getirirse de ne derece hızlı ve yoğun gerçekleştiğini görmek mümkündür. Okullarımızın fiziki durumlarına bakıldığında ise tamamının yeterli olduğunu en azından şimdilik söyleyemeyiz.

Şimdiki kadar katkı sağladığımızı söyleyemeyiz. Yasadan önce okullarımıza sağlayabildiğimiz katkı, bahçelerinin ağaçlandırılması veya asfaltlandırılmasından öteye gidemiyordu.

En başta söylemem gereken, Mart 2004’de göreve gelen bir Belediye Başkanı olarak yasayı ilk uygulayanlar arasında olduğum için kendimi şanslı sayıyorum. Yasanın çıkmasından itibaren yetkilerimiz çerçevesinde yapabileceğimiz her katkıyı, imkânlarımızı da zorlayarak sağlamaya çalışıyoruz. Ülkemizin geleceğini emanet edeceğimiz çocuklarımıza yönelik yaptığımız çalışmalar belediyecilik faaliyetlerimizin de ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamında çocuklarımızın daha güzel ortamlarda eğitim yapabilmeleri için ilçemizdeki tüm okullarımızın ilaçlanması iç ve dış boya ve badanalanmasına, çatılarının tamirlerinden bahçe duvarlarının yapılmasına, çatı onarımlarından su depolarının temizlenmesine, bahçe düzenlemelerinden asfaltlanmasına, spor aletlerinin tamirinden 17 okulumun bahçesine kapalı spor salonu yapılmasına kadar birçok çalışmamız oldu. Ayrıca okullarımızdan gelen talepler doğrutusunda kendilerine Anıtkabir, Çanakkale ve müze gezileri için araç teminini de sağlamaktayız.

Ülkemizin her köşesinde bulunan binlerce okulumuzun alt ve üst yapıdaki fiziki gereksinimlerini gidermenin merkezi yönetim tarafından yeterince mümkün olmadığından hareketle bu önemli yükü yerel yönetimlerin üstlenmesi konusunda yapılan 5393 sayılı yasa sayesinde çok önemli bir mesafe kaydedilmiştir.

Şimdilik yeterli gördüğümüz bu yasa, ilerleyen zamanlarda gerektiğinde üzerinde değişiklikler ve eklemelerle çağın gereklerine uygun hale getirilebilecektir.”¹⁹³

Esenler Belediye Başkanı Mehmet Teyfik Göksu:

“Okullarımızın fiziki imkânlarının yeterli olduğunu söylemimiz imkânsız. Fiziki imkânlardan kastım, dersliklerden koridorlara, okul bahçelerinden laboratuarlara, kütüphanelere, spor sahalarına, eğitim araç-gereçlerine kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Hâlbuki başarıya ulaşmanın 3 temel unsuru zaman, mekân ve imkândır. Bunlardan birisi olmazsa veya eksikse başarıya giden yollardan birisi kesilmiş demektir.

Eğitimde ise mekân olgusu daha da öne çıkmaktadır. Eğitimde mekân yani, fiziki şartlar bazı durumlarda öğretmen kadar önem arz etmektedir. Ülkemizde, özellikle de büyük şehirlerimizde derslik sıkıntısından dolayı okullarımızın diğer fiziki imkânlarını düşünemez hale gelmişiz. Öncelikle, öğrencinin eğitim süreci içinde en çok kullandığı alan olan sınıflarımızın fiziki şartlarını en uygun hale getirmemiz gerekiyor. Bunun ilk şartı da sınıflarımızdaki öğrenci sayıları makul seviyeye çekmemizdir. 30 kişilik bir sınıfta eğitim görmek ile 70-80 kişilik bir sınıfta eğitim görmenin eğitimin kalitesini nasıl etkilediğini söylemeye gerek yok. Eğitimin kalitesini artırmak istiyorsa öncelikle sınıf ortalamalarımızı standartlara çekmek mecburiyetindeyiz. Sınıf ortalamalarında standardı yakaladıktan sonra yazı tahtasından sıralara, havalandırmadan ısıtma sistemine, koridorların genişliğinden, laboratuvar imkânlarına, okul bahçesine, spor salonlarına kadar okulun tüm fiziki şartlarını uygun hale getirmek lazım.

Son yıllarda bu konuda atılan adımlar ilerisi için ümit vaat etmektedir. Bir taraftan yeni okullar inşa edilerek derslik açığı kapatılmaya çalışılırken bir taraftan da mevcut okulların fiziki şartları iyileştiriliyor, teknoloji eğitimin imkânına sunuluyor.

Bildiğiniz gibi göreve 29 Mart 2009 Mahalli İdareler Seçimi ile geldim. Ancak 5393 sayılı belediye kanunu çıkmadan önceki uygulamalarda çok sıkıntı yaşandığını biliyorum. Çok sayıda belediye başkanı arkadaşımın bu konuda yakınmalar dinledim. Kanun çıkmadan önce, belediye sınırları içindeki okula hiçbir şekilde yardımcı olamıyordu. Belediye tarafından okula çakılan her çivi için belediye başkanları (acaba soruşturma geçirecek miyim?), (zimmet çıkacak mı?) diye endişe içindelerdi. Nitekim

¹⁹³ Bahçelievler Belediye Başkanı Osman Develioğlu İle 03.06.2009 tarihli Yapılan Röportaj

ilçesindeki okullara boya-badana, duvar, çatı tamiri gibi çeşitli yardımlardan dolayı soruşturma geçiren, zimmet çıkan belediye başkanları biliyorum.

İşte bu sebeplerden dolayı 5393 sayılı belediye kanununda, belediye başkanlarına bölgelerindeki okulların bakım ve onarımında yetki ve sorumluluklar verildi. Şimdi belediye başkanları imkânları nispetinde bölgelerindeki okulların fiziki şartlarını en iyi şekle getirmek için gayret sarf ediyorlar.

Dediğim gibi yeni yasa ile birlikte gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bu konuda belediye başkanlarının önü açılmış ve ‘yerinden yönetim’ ilkesi doğrultusunda geniş yetkiler verilmiştir. Yasa çıkmadan önce korkarak okullara yardım eden belediye başkanları şimdi bunları bir görev ve sorumluluk olarak yerine getirmeye çalışmaktadır. Ülkelerin kalkınmasının yolu eğitimden geçmektedir. Bu sebeple eğitilmiş insan sayısını arttırmamız gerekir. Bizim genç nüfusumuz potansiyel bir güç konumundadır. Yeter ki onları eğitelim, geleceğe hazırlayalım. Eğitirken de en iyi şekilde eğitelim. Bunun için devlet – millet işbirliğinde çocuklarımızın, gençlerimiz en kaliteli eğitimi almaları için her kurum ve kuruluş üzerine düşeni yerine getirmek durumundadır. Bunlardan birisi de belediyelerdir. Bunun bilincinde olan belediyemiz, okullarımızın her türlü fiziki imkânlarını iyileştirmek için elinden geleni yapmaktadır. Şimdiye kadar yardım elimiz hep okullarımız üzerinde oldu. Bundan sonra da bu yardımlarımız artarak devam edecek.

Seçimle işbaşına gelen belediye başkanları siyaseten de olsa zaten bölgesindeki okullara yardım yapmak, onların ihtiyaçlarını gidermek mecburiyetindedir. Kanun çıkmadan da bunlar büyük ölçüde yerine getiriliyordu. Ancak daha önce de söylediğim gibi, belediye başkanları korkarak, çekinerek bu hizmetleri yürütüyordu. Yasa ile birlikte bu sıkıntı ortadan kalktı. Yasa, belediye başkanlarına hareket kabiliyeti getirdi. Zaten olması gereken de buydu. Eğitime ve okullara yapılan yardımlar kanuni zemine oturmuş oldu. Kanunu bugün için yeterli buluyor ve günümüz şartlarına cevap verecek nitelikte görüyorum.”¹⁹⁴

Güngören Belediye Başkanı Şakir Yücel Karaman:

“Bu sorunun asıl muhatabı eğitimciler olmakla birlikte, bir TC vatandaşı, veli ve eğitim camiasıyla yoğun mesai harcayan biri olarak konuyu değerlendirmek isterim. Tabii

¹⁹⁴ Esenler Belediye Başkanı Mehmet Teyfik Göksu ile 26.05.2009 tarihli yapılan röportaj

ki değerlendirmemi, Şartlarını yakından tanıma fırsatından uzak olduğum Doğu illerimizdeki okullardan ziyade İstanbul'a odaklamayı tercih ederim.

Malumunuz devletimizin her alanda ihtiyaçları çok ancak kaynaklarımız kısıtlı. Buna rağmen son yıllarda eğitimde ciddi atılımlar oldu. Okullardaki bilgisayarlaşma, eğitimci kadrolarının zenginleşmesi, çeşitli teknolojik imkânlar arttı. Ayrıca ders kitaplarının devletçe karşılanması da ciddi bir destek oldu. Bunun yanında ailelere yapılan yardımlar var. Konun bir de yerel yönetimler boyutu önemli. Yasal düzenleme ile belediyelerin okullara direkt yardımlarının önü açıldı. Bence bu ülkemiz eğitiminin önünü açan çok önemli bir adım oldu.

İnanıyorum ki, önümüzdeki yıllarda ülkemiz eğitim kalitesi çok daha fazla artacaktır

Yasa çıkılmadan önce belediye olarak, çok kısıtlı da olsa eğitime yönelik birçok farklı uygulama ve çalışma sahamız vardı. Öncelikle Milli Eğitim'in organize ettiği çeşitli etkinliklere lojistik desteğimiz söz konusu. Ayrıca imkânlara göre boya badana desteği yapılıyordu. Bunun yanında bölge işadamların ve eşraftan sağlanan imkânlarla da dönem dönem okullara destek sağlanıyordu. Ancak yasal bir zemin olmaması nedeniyle okullara ciddi bir katkı yapamıyorduk.

Tabi ki... 5393 sayılı yasa ile okullarımıza desteğimiz arttı. Öncelikle, okullar için büyük bir maddi yük olan boya ve badana işlerini yaptık. Ağır bakım ve onarım çalışmaları ile 6 okulumuza bahçe duvarı yaptık. Yani ilk olarak Güngören'deki okullarımızın fiziki altyapı eksikliklerini giderdik. Ardından öğrencilerimizin sosyal ve kültürel faaliyet alanlarını artırma çalışmalarını yürüttük. Bu kapsamda 14 okulumuza birinci sınıf konferans salonu kazandırdık. Bir okulumuza büyükşehir belediyesinin de desteğiyle kapalı spor salonu yaptık. Birçok okulumuza fen laboratuvarı kurarak, eğitimde araştırmaya dayalı bilimsel yaklaşımı yaygınlaştırmayı hedefliyoruz. İlköğretim okullarının bünyesindeki ana sınıflarının ihtiyacı olan oyun alanları hazırladık. Anasınıfları için 11 okula ocuk oyun alanları yaptık. Ayrıca belirli periyotlarla bütün okullarımızda büyük çapta temizlik uygulaması yapıyoruz. Çocuklarımızın daha sağlıklı ve temiz, steril ortamlarda öğrenim görmeleri için belediye olarak elimizden geleni yapıyoruz.

Ayrıca Güngören Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Ligi'ni organize ederek, her yıl (artık) 10 binleri aşan öğrenciyi aktif sportif ve kültürel çalışma ortamına alıyoruz. Teşvik edici ödüller ve sağlanan imkânlarla gençlerimiz birbirinden güzel projelere imza atıyor.

Bu yapılan hizmetler de eğitim camiasının üzerinden büyük bir yük kaldırdı. Bu da eğitimcilerimizin çocuklarımıza olan ilgi ve dikkat düzeyini etkiledi. Güngören artık eğitim kalitesi açısından İstanbul'un sayılı ilçelerinden biri haline geldi. Başta eğitim camiasının özverili gayretleri ve yaptığımız hizmetler sayesinde eğitimde bu noktaya geldiğimize inanıyorum.”¹⁹⁵

Belediye başkanları; günümüz Türkiye'sinde eğitimin kalitesinin istenilen düzeyde ve standartlarda olmadığını, şu anki haliyle geliştirilmeye ihtiyacı olduğunu belirtirken bu yasayla birlikte okulların kalite sorununun iyileştirilmesinde önemli bir mesafe kaydedildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin eğitimin kalitesiyle doğru orantıda olduğunu belirtirken bu bilinçle kaynaklarını eğitime dolayısıyla okullara ve öğrencilere ayırmada öncelik tanımaya çalıştıklarını söylemişlerdir.

Belediye Başkanları yasa çıkmadan evvel okullara doğrudan katkı sağlamakta zorlandıklarını hatta kimi zaman zimmet çıkmasından endişe ettiklerini belirtirken katkılarının çok dar alanda daha çok lojistik destek olarak gerçekleştirebildiklerini ifade etmişlerdir. Fakat yasa çıktıktan sonra okullara her türlü fiziki ve sosyal katılımının yanında ihtiyaç sahibi başarılı öğrencilere de burs verdiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla önlerindeki kanuni engelin bu yasayla kalktığını ifade etmişlerdir. Ayrıca günümüz konjüktürel şartları göz önünde bulundurulduğunda yasanın bu haliyle yeterli olduğu belediye başkanlarınca ifade edilmiştir.

3.5. Yasayla İlgili Okul Müdürlerinin Görüşleri

5393 Sayılı Belediye Yasası'yla belediyelerin okullara sağlamış olduğu fiziki ve sosyal katkıları bir önceki konuda ele aldık. Belediyelerin okullara katkısının ağırlıklı olarak bakım ve onarım alanında yoğunlaştığını görmekteyiz. Bazı belediyelerin milli eğitim müdürlükleri ve okullarla işbirliği yaparak sosyal alanlarda da etkin bir rol aldığını da görüyoruz. Sosyal alanlardaki faaliyetlerinin ağırlıklı olarak burs, amatör spor kulüplerine malzeme desteği, kültürel geziler düzenleme, ücretsiz yaz okulları ve ücretsiz dershane desteği şeklinde gerçekleşmektedir.

¹⁹⁵ Güngören Belediye Başkanı Şakir Yücel Karaman ile 18.05.2009 tarihli Yapılan Röportaj

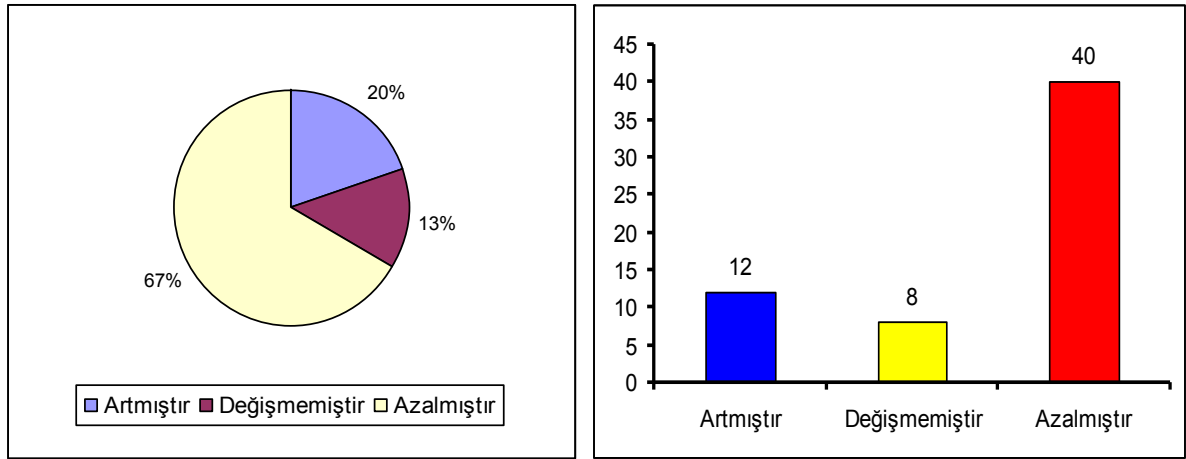
Belediyelerin okul ve öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmaların okul müdürleri tarafından nasıl değerlendirildiğini Bahçelievler, Esenler ve Güngören ilçelerinde yani üç ilçede altmış okul müdürüyle yapılan anketle değerlendirmesi yapılmış, yasanın getirileri tespit edilmiştir. Ankette okul müdürlerine on altı soru sorulmuş verilen yanıtlar yüzdelik olarak hesaplanarak değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo 56. 5393 Sayılı Belediye Yasası ile İlgili Okul Müdürlerinin Görüşleri

S.NO	SORU	ARTMIŞ TİR	DEĞİŞ MEMİŞ TİR	AZALMIŞ TİR
1	Merkez teşkilatının iş yükü	12	8	40
2	Yerel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması imkânı	52	6	2
3	Yerel eğitim sorunlarının giderilmesi imkânı	44	12	4
4	Yerel halkın eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve Eğitim sorunlarının çözülmesiyle ilgili girişimciliği	48	9	3
5	Eğitim giderlerine yerel mali destek	44	14	2
6	Ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama imkânı	37	22	1
7	Eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması imkânı	43	15	2
8	Yerel kurum ve kuruluşları arasında (resmi, özel gönüllü) arasında işbirliği ve eşgüdüm	51	9	0
9	Demokrasinin gelişme imkânı	41	18	1
10	Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların eğitim ihtiyacı ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme imkânı	42	18	0
11	Yerel düzeyde var olan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması imkânı	46	14	0
12	Milli ve yerel çıkarların bir arada dikkate alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi imkânı	54	5	1
13	Kalkınma planlarının eğitimle ilgili hedef ve ilkelerin yerel düzeyde uygulama imkânı	18	27	15
14	Yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması imkânı	46	13	1
15	Yerel eğitim yönetimlerine tarafsız olma imkânı	28	30	2
16	Devletçe belirlenen, eğitimin kalitesiyle ilgili standartlara ulaşma imkânı	36	24	0

Okul müdürleriyle yapılan ankette objektifliğin ve tarafsızlığın sağlanabilmesi amacıyla okul ve kişi bilgilerinin yazılıp yazılmaması bireyin inisiyatifine bırakılmıştır. Okul müdürleriyle yapılan mülakatlarda ise bu yasadan ve belediyelerden beklentilerin daha çok alt yapı eksiklerinin giderilmesi noktasında olduğu belirtilmiştir. Eğitimin kalitesinin altyapı eksikliklerinin giderilmesiyle doğru orantıda olduğunu belirten anketörler, özellikle ödenek yetersizliğini eğitimin istenilen düzeyde ve kalitede sunulmamasının gerekçesi olarak göstermektedirler. Bu konudaki yetersizliğin giderilmesinin velilerin mali katkılarına ve yerel yönetimlerin desteğine bağlı olduğunu belirterek genel olarak yasanın okulların fiziki ve sosyal gelişimine ciddi katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

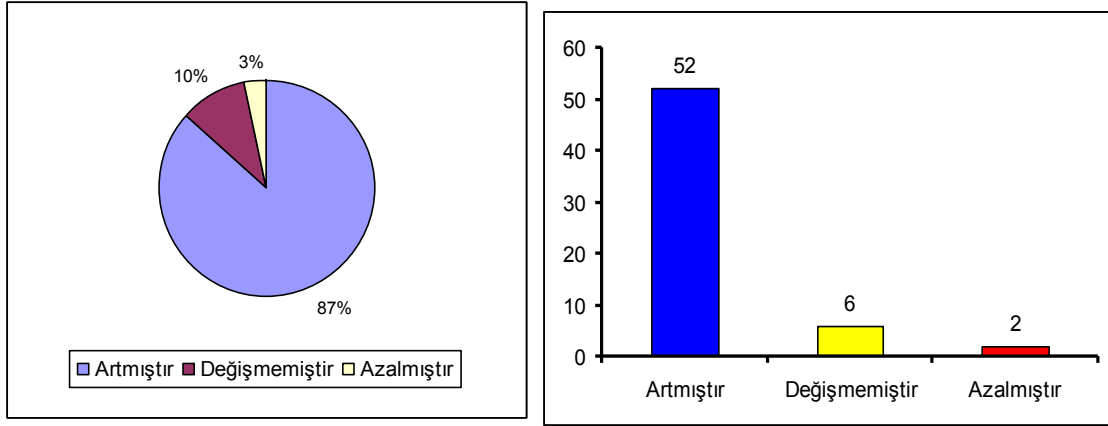
Soru 1: Merkez teşkilatının iş yükü

Şekil 19. Merkez teşkilatının iş yükü

Tabloya göre okul müdürlerinin yüzde %66,66' sını 5393 sayılı Belediye Yasası'nın merkez teşkilatının iş yükü azaldığını, %20'si iş yükünün arttığını belirtirken %13,34'ü de herhangi bir değişikliğin olmadığını belirtmektedir. Merkez teşkilatının iş yükünün arttığının düşünülmesinde artan genç nüfusa karşılık yeterli okullaşmanın ve alt yapının sağlanamaması düşüncesi etkin rol oynamıştır. Ayrıca belediyelerin sınırları içindeki okullardan bazılarında yerel yönetim tarafından herhangi bir destek götürülememesi de bu seçeneğin işaretlenmesinde önemli bir etkidir.

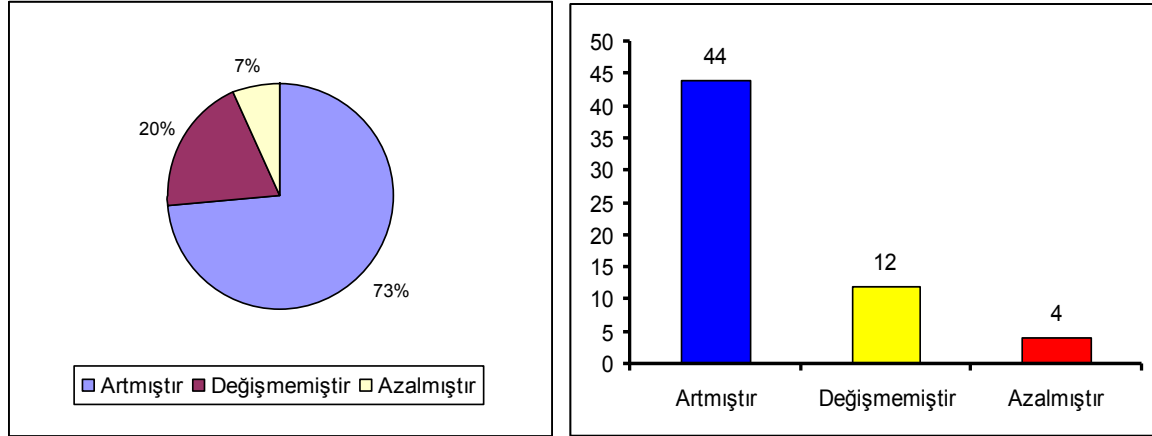
Soru 2: Yerel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması imkânı

Şekil 20. Yerel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %86,66 gibi büyük bir çoğunluğu yerel eğitim ihtiyaçlarının karşılanması imkânının arttığını ifade ederken %10' u yerel yönetimlerin okulların ve öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının giderilmesinde herhangi bir değişikliğin söz konusu olmadığını düşünmektedir. Ayrıca %2 gibi çok düşük bir kısmı da eğitim ihtiyacının karşılanma imkânının azaldığını düşünmektedir.

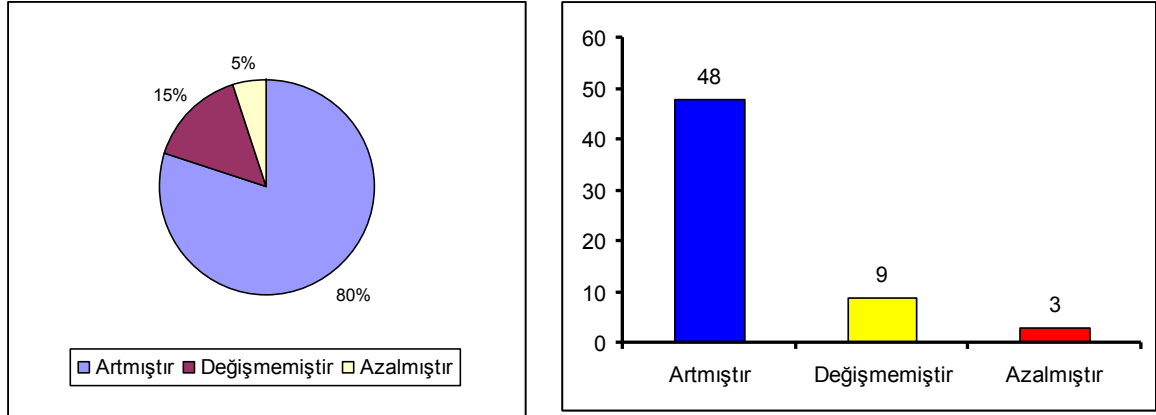
Soru 3: Yerel eğitim sorunlarının giderilmesi imkânı

Şekil 21. Yerel eğitim sorunlarının giderilmesi imkânı

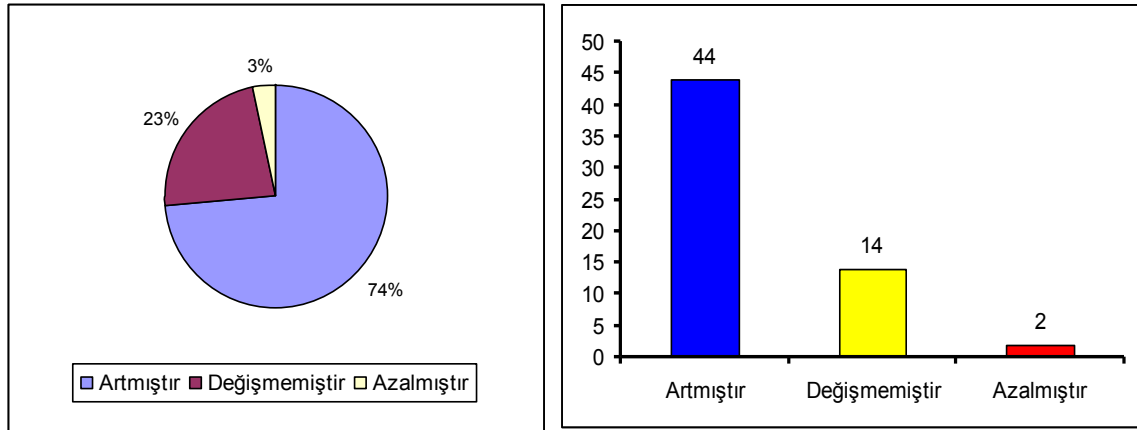
Tabloya göre okul müdürlerinin %73.34'ü yerel eğitim sorunlarının giderilmesinde 5393 Sayılı Belediye Yasası'nın önemli bir katkı sağladığını, %20'si herhangi bir değişikliğin olmadığını, %6.66'sı ise eğitim sorunlarının giderilmesinde herhangi bir katkı sağlamadığını ifade etmektedir.

Soru 4: Yerel halkın eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve Eğitim sorunlarının çözülmesiyle ilgili girişimciliği

Tabloya göre okul müdürlerinin %80'i yerel halkın eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitim sorunlarının çözülmesi ile ilgili girişimciliğinin arttığını düşünmekte, %15'i herhangi bir değişimin olmadığını %5' ise azaldığını ifade etmektedir. Neredeyse her aileden en az bir ferdinin okullarda eğitim aldığını ve ülkenin eğitim düzeyinin her geçen gün arttığını düşündüğümüzde oy veren insanların çocuklarının eğitim aldığı okulların iyileştirilmesinin ve eğitim imkânlarının artırılmasının yerel yönetimlere olan bakışında etkin rol oynadığını görmekteyiz.

Soru 5: Eğitim giderlerine yerel mali destek

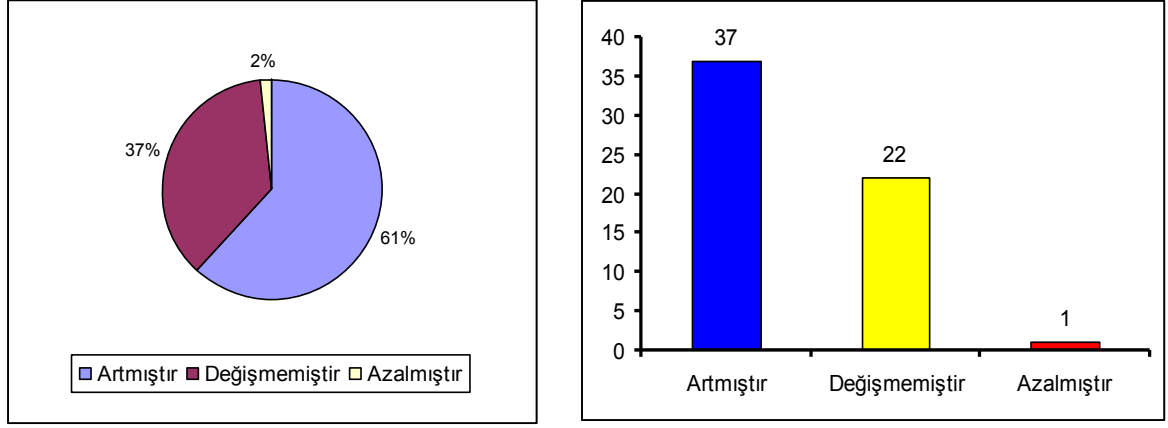

Şekil 22. Eğitim giderlerine yerel mali destek

Tabloya göre okul müdürlerinin %74'ü eğitim giderlerine mali desteğin arttığını, %23'si herhangi bir değişikliğin olmadığını, %3'sü eğitim giderlerine olan mali desteğin azaldığını ifade etmektedir. Okulların mali sıkıntı çektiğini, ödenek yetersizliğinin yaşandığını daha önce de belirtmiştik. Bu durumda %74 gibi okul müdürlerinin önemli bir kısmı eğitime mali desteğinin olduğunu belirtmesi yasanın getirilerinin

değerlendirilmesinde önemle üzerinde durulması gereken bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır.

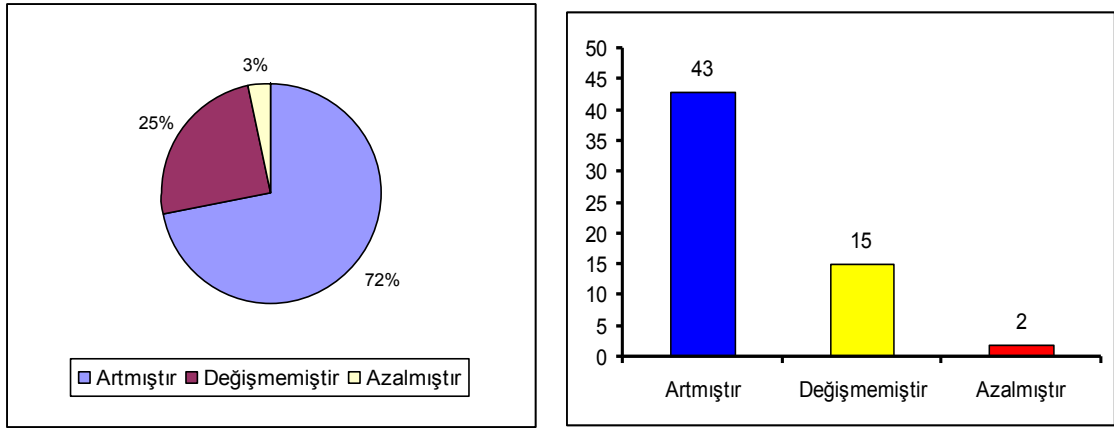
Soru 6: Ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama imkânı

Şekil 23. Ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %61'si ülke çapındaki genel eğitim politikaları ile yerel birimlerin eğitim politikaları arasında uyum sağlama imkânının arttığını, %37'si herhangi bir değişimin olmadığını, %2'sinin ise azaldığını ifade etmektedir.

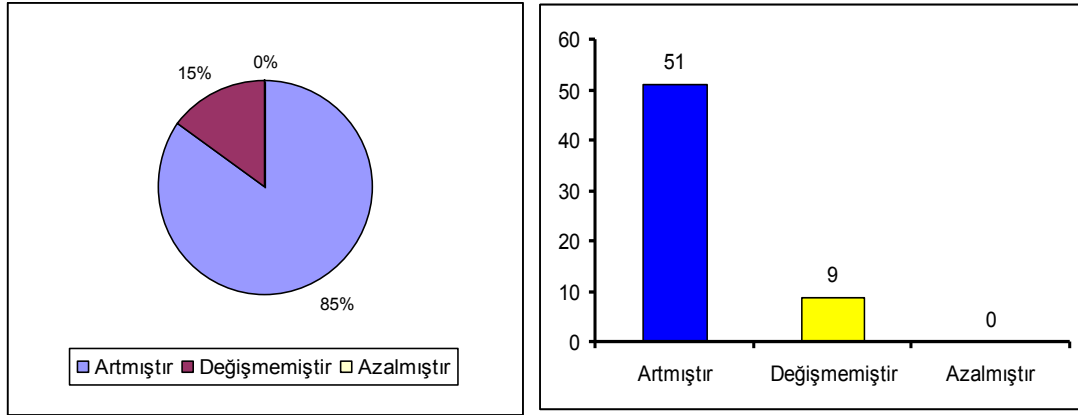
Soru 7: Eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması imkânı

Şekil 24. Eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %71.66'sı eğitim uygulamalarının değişen çevre koşullarına uyarlanması imkânının arttığını, %25'i herhangi bir değişimin olmadığını, %3.34'ü de azaldığını ifade etmektedir.

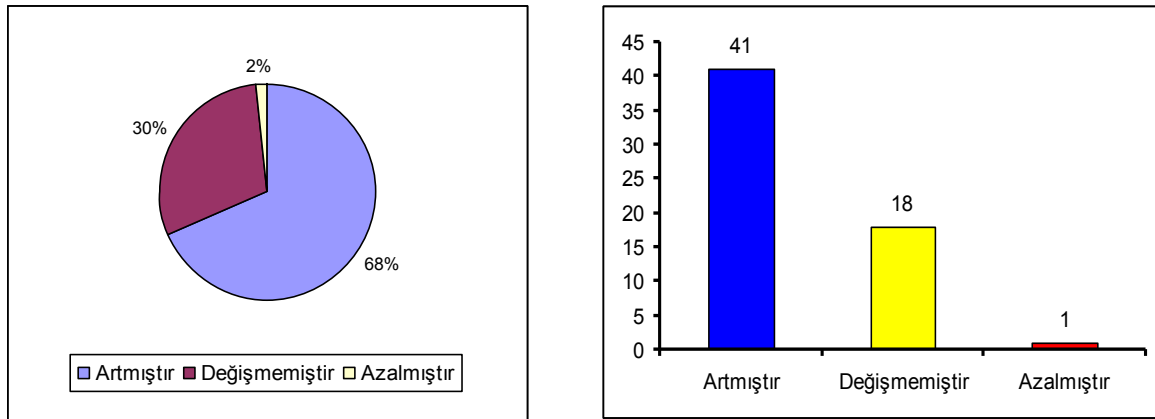
Soru 8: Yerel kurum ve kuruluşları arasında (resmi, özel gönüllü) işbirliği ve eşgüdüm

Şekil 25. Yerel kurum ve kuruluşları arasında (resmi, özel gönüllü) işbirliği ve eşgüdüm

Tabloya göre okul müdürlerinin %85'i yerel kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ve eşgüdümün arttığını, %15'i herhangi bir değişimin olmadığını belirtirken azaldığını ifade eden olmamıştır. Bu da toplumun sosyal hayatında önemli bir yeri olan okulların 5393 Sayılı Belediye Yasası'yla yerel yönetimle olan işbirliğinin ve eğitimin sorunlarına duyarlılığın da arttığını görmekteyiz.

Soru 9: Demokrasinin gelişme imkânı

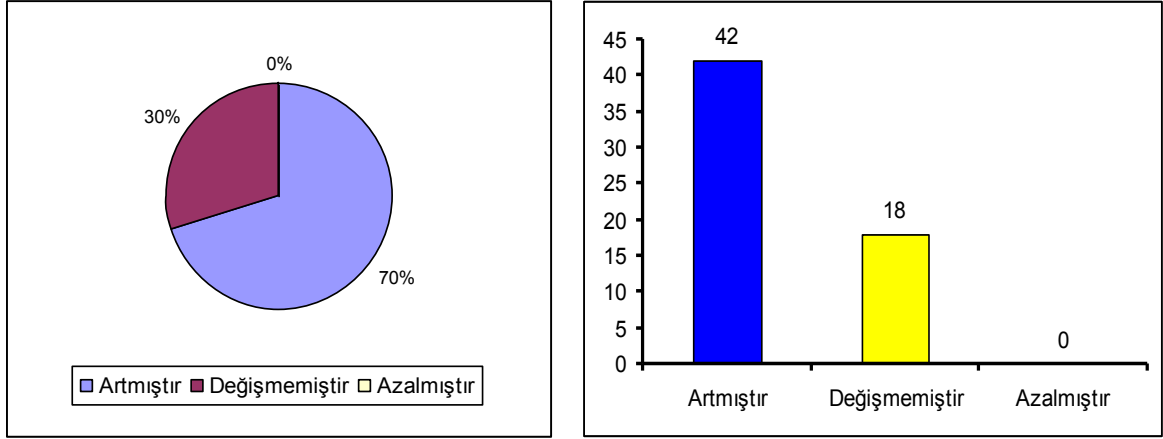

Şekil 26. Demokrasinin gelişme imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %68.34'ü demokrasinin gelişme imkânının arttığını, %30'u herhangi bir değişimin olmadığını, %1.66 gibi oldukça düşük bir kısmının da azaldığını ifade etmektedir. Demokrasinin bir neticesi sonucu göreve gelen belediye yönetimleri neredeyse toplumun tamamını ilgilendiren okulların ve eğitimin gelişimini

desteklemeleri halkın memnuniyetini sağlamanın bir aracı olarak algılanmakta ve demokrasinin gelişimi olarak değerlendirilmektedir.

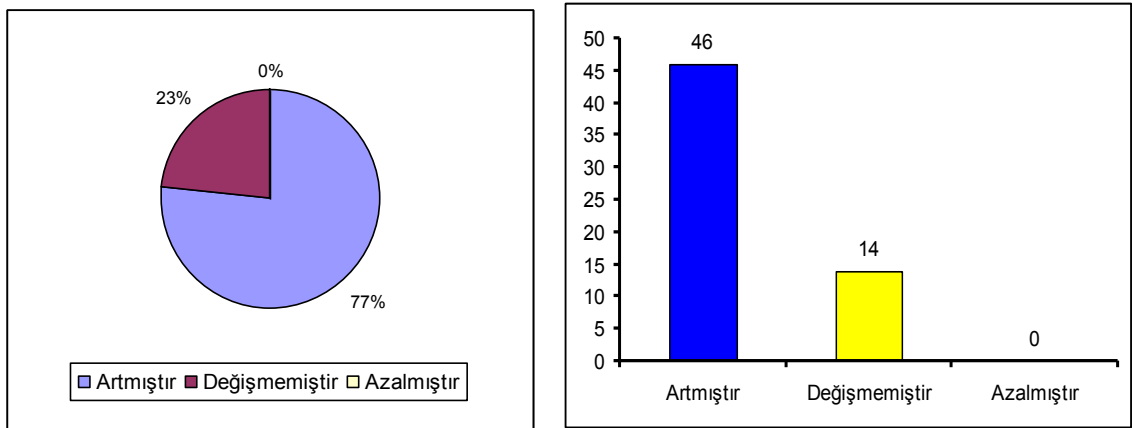
Soru 10: Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların eğitim ihtiyacı ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme imkânı

Şekil 27. Yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların eğitim ihtiyacı ve sorunları hakkında doğru bilgi elde etme imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %70'i yerleşim birimlerinin ve bu birimlerdeki farklı sosyo-ekonomik düzeydeki yerel grupların eğitim ihtiyacı ve sorunları hakkında doğru bilgi edinme imkânının arttığını, %30'u herhangi bir değişimin olmadığını belirtirken anketörlerin hiçbiri de azaldığını düşünmemektedir. Eğitim toplumun her kesimi için gereklidir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bölgelerin eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi 'eğitimde eşitlik ilkesi'nin sağlanmasında oldukça önemli rol oynamaktadır.

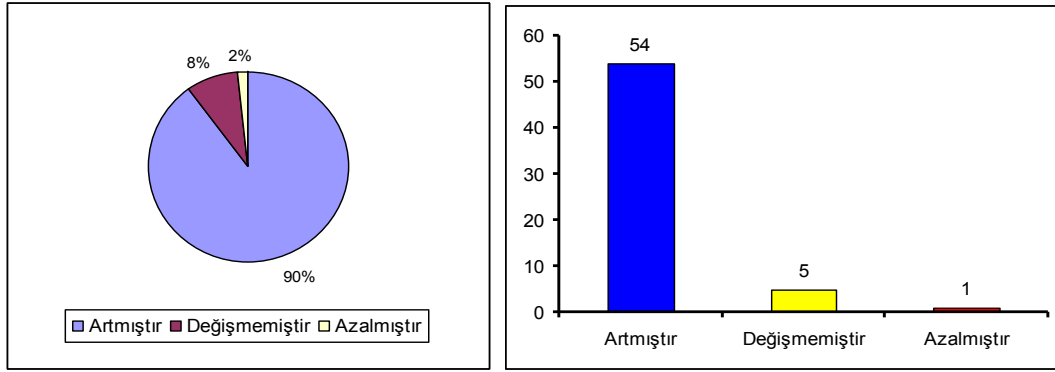
Soru 11: Yerel düzeyde var olan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması imkânı

Şekil 28. Yerel düzeyde var olan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %76.66'sı yerel düzeyde var olan eğitimle ilgili bina, tesis, araç-gereç ve kaynakların verimli olarak kullanılması imkânının arttığını, %23.34'ü herhangi bir değişimin olmadığını düşünürken ankete katılanların hiçbiri azaldığını düşünmemektedir. Belediyelerin kendi bünyelerinde var olan tesis, araç-gereçlerin okulların kullanımına açması eğitim yöneticileri ve öğrenci velileri tarafından oldukça olumlu karşılandığı görülmektedir.

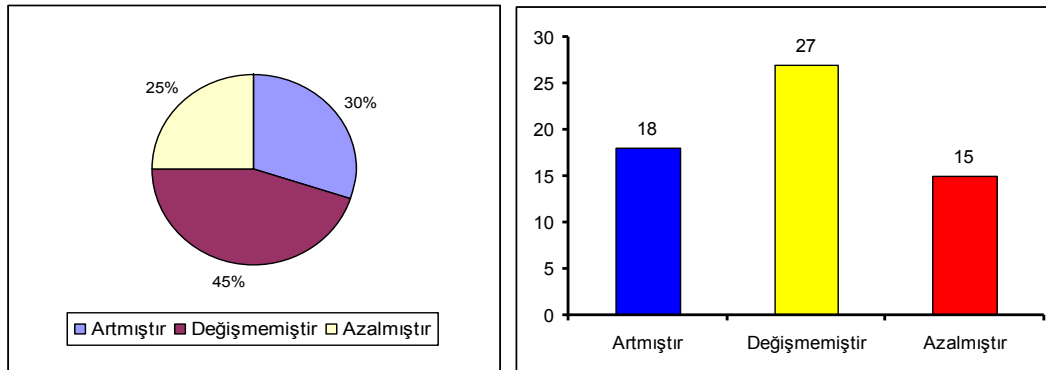
Soru 12: Milli ve yerel çıkarların bir arada dikkate alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi imkânı

Şekil 29. Milli ve yerel çıkarların bir arada dikkate alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %90'ı milli ve yerel çıkarların bir arada dikkate alınması ve birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi imkânının arttığını, %8.34'ü herhangi bir değişimin olmadığını, %1.66'sı da azaldığını düşünmektedir. Eğitimde kalitenin ve verimin artması hem yerel hem de ülke genelinin kalkınması ve gelişimini sağladığından belediyelerin okullara desteğinin eğitim yöneticileri tarafından %90 oranında olumlu karşılanması neticesini ortaya koymuştur.

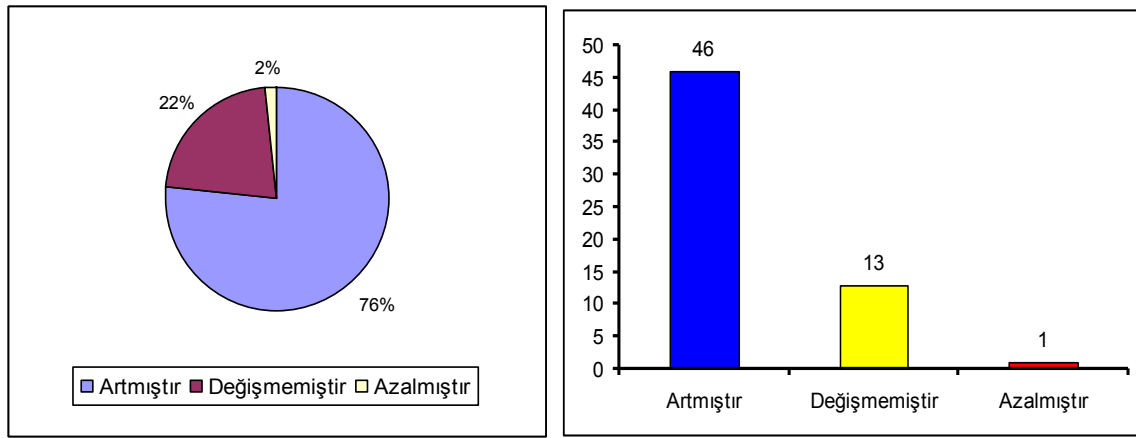
Soru 13: Kalkınma planlarının eğitimle ilgili hedef ve ilkelerin yerel düzeyde uygulama imkânı

Şekil 30. Kalkınma planlarının eğitimle ilgili hedef ve ilkelerin yerel düzeyde uygulama imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %30'ü kalkınma planlarının eğitimle ilgili hedef ve ilkelerin yerel düzeyde uygulama imkânının arttığını, %45'i herhangi bir değişimin olmadığını, %25'i de azaldığını ifade etmiştir. Burada önemli olan nokta, şimdiye kadar hükümetlerce uygulanan kalkınma planlarında ulaşılmak istenilen hedeflere yeterli düzeyde ulaşılamamasının göstergesi olarak okul müdürlerinin %45'inin herhangi bir değişimin söz konusu olmadığını ifade etmiş olmasıdır.

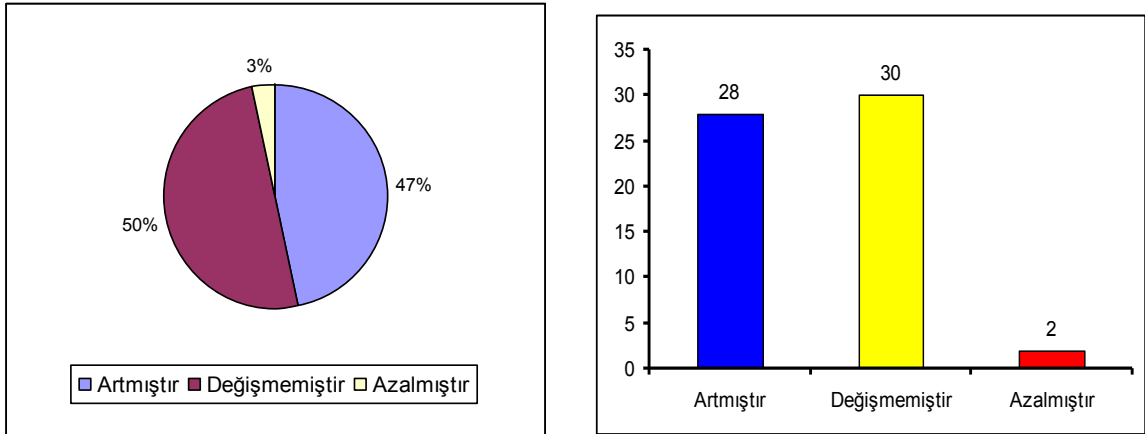
Soru 14: Yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması imkânı

Şekil 31. Yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %76'sı yerel eğitim ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik yönetim kararlarının daha çabuk alınması imkânının arttığını, %21,67'si herhangi bir değişimin olmadığını, %1,67'si ise azaldığını belirtmektedir. Eğitim kurumlarının kaynak yetersizliği nedeniyle eksikliklerin tespiti ve giderilmesi noktasında önemli bir sorun olarak önlerinde bulunması ihtiyaçların ötelenmesine neden olmaktadır. Ancak yerel yönetimlerin kaynak sorununa kısmen veya tamamen destek sunması, eksikliklerin giderilmesi yönünde kararların alınması sürecini hızlandırmaktadır.

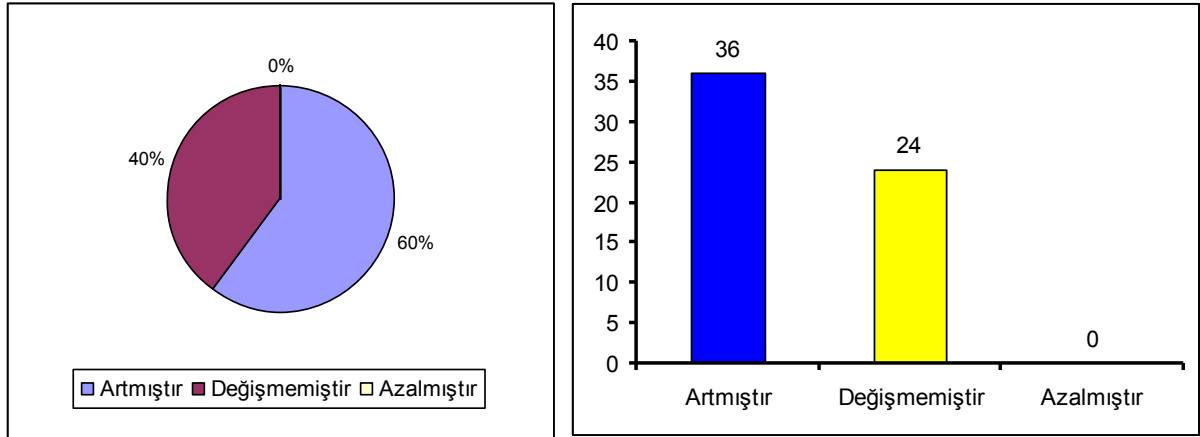
Soru 15: Yerel eğitim yönetimde tarafsız olma imkânı

Şekil 32. Yerel eğitim yönetimde tarafsız olma imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %46,66'sı yerel eğitim yönetimde tarafsız olma imkânının arttığını, %50'si herhangi bir değişimin olmadığını, %3.34' ü de azaldığını ifade etmiştir. Buradaki dikkate alınması gereken nokta belediyelerce okullara yapılan katkıların gerçekleşmesinde herhangi bir ayırımın söz konusu olmadığı ancak okul müdürlerinin belediye yönetim birimi ve kişileriyle daha çok iletişime geçebilme imkânının artması tarafsız olma duygusunun da gelişmesini sağlamıştır.

Soru 16: Devletçe belirlenen eğitimin kalitesiyle ilgili standartlara ulaşma imkânı

Şekil 33. Devletçe belirlenen eğitimin kalitesiyle ilgili standartlara ulaşma imkânı

Tabloya göre okul müdürlerinin %60'ı devletçe belirlenen eğitim kalitesiyle ilgili standartlara ulaşma imkânının arttığını, %40'ı herhangi bir değişimin olmadığını belirtirken, ankete katılanların hiçbiri azaldığını ifade etmemiştir. Burada belirtilmesi gereken husus belediyelerin okullara yaptığı fiziki ve sosyal gelişimi sağlamaya yönelik katkıların eğitimde kalitenin artırılmasında önemli bir etken olduğu ancak yeterli

olmadığıdır. Çünkü okullarda yılların biriktirdiği birçok sorunun varlığı, kalitenin sağlanmasında ciddi bir ödenek ve zaman gerektirmektedir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Eğitim hizmeti gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan sahip olduğu yoğun faydaları ile kamusal hizmet temelinde kamu ekonomisinin de inceleme konusu olmuştur. Özellikle temel eğitim hizmetleri söz konusu olduğunda eğitimin öneminin ve aciliyetinin yoğun bir şekilde görüldüğü söylenebilir. Eğitim hizmetlerinin söz konusu faydalarının bireylerin ve dolayısıyla toplumun yararlandırılabilmesi için bu hizmetin en azından temel eğitim sırasında bütün toplum bireylerine zorunlu olarak sunulması ve tüm bireylerin bu hizmetten eşit bir biçimde yararlandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle temel eğitim hizmetlerinin tümüyle kamu ekonomisi tarafından sunulduğu ve finansmanının da neredeyse bütünüyle kamu kesimince üstlenildiği, ancak ayrılan mali kaynağın yeterli olmadığı bilinmektedir.

Bilindiği gibi, söz konusu ülkeler kalkınma süreci içerisinde olan ekonomik gelişmelerini tam olarak gerçekleştirememiş ve toplumsal refahın artırılması için yoğun çaba harcayan ülkelerdir. Bu süreci kısa sürede tamamlayabilmenin ve dolayısıyla ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş bir toplum olabilmenin temel araçlarından birisi her türlü toplumsal gelişmişliğin yatırımları ile toplumu yüksek donanımlı bilgi ve beceriye sahip bir yapıya kavuşturmadır.

Sınırlı kaynakların etkin biçimde değerlendirilmesi sürecinde temel belirleyicilerden biri olan bilgi ve beceri sahibi bir toplumun yani işgücü toplumunun girdisi yine yeterli bilgiye, birikime ve teknolojiye sahip bireylerin yetiştirilmesinin, büyümenin ve gelişmenin en önemli temel taşı olduğu herkesçe bilinmektedir. Bu bağlamda değişik düzeyde ve nitelikte eğitim hizmetlerine yapılan yatırımlar, çalışma hayatında sürdürülen hizmet içi eğitim programları, kurumsal ve bireysel düzeyde yürütülen AR-GE faaliyetleri ve sağlık hizmetlerine yapılan yatırımlar ekonomik ve sosyal gelişimi şekillendiren temel unsurlardandır.

2000'li yıllar yerel yönetimlere yetki devrinin yapılacağı ve katılımcı demokrasinin daha fazla önem kazanacağı yıllar olacaktır. Bunu hemen bütün parti programlarında görmek olanaklıdır. Sorunun merkezden çözümünün zor olduğu, yerel kaynakların harekete geçirilmesi halinde yerel ölçekte sorunların çözülebileceği, hem bölgesel gelişme hem de istihdamın artırılması bakımından önemli görülmektedir.

Avrupa Konseyi'nin hazırladığı ve ülkemiz tarafından da 8 Mayıs 1991 tarihinde 3723 sayılı yasa ile uygun bulunan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Koşulu'nun 4. maddesinin 3. fıkrasında “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen, vatandaşa en yakın makamlar tarafından kullanılacaktır.” denilmektedir.

Eğitim hizmetleri, yerel düzeyde daha etkin ve verimli sunulabilecek niteliktedir. Yerel yönetimler halkın eğitim gereksinimlerini yerel halkın destek ve katkılarını da sağlayarak daha nitelikli bir biçimde karşılayabilirler ve seçimle geldikleri için atanmış yöneticilerden daha duyarlı olabilirler. Hizmetlerin halka en yakın yönetimce görülmesi, demokrasinin gereğidir. Yönetimin yerelleşmesi halkın katılımını ve halk tarafından denetlenmesini sağlayacağından hizmetlerin en etkili biçimde görülmesi sağlanmış olacaktır.

Yerelleşmiş sistemde rekabet yükselir ve daha fazla eğitimsel hizmet sunma olanağı elde edilir. Eğitim hizmetlerinin sunulmasında halkın sorumluluk alması, okula sahip çıkması eğitime daha yüksek bir katkıda bulunmasını sağlar.

KAYNAKÇA

- Adem, M.**, Eğitim Planlaması, Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi, Yayın No:1, 1981
- Adem, M.**, Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:172, Ankara, 1993
- Akçay, C.**, Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 2006
- Akdoğan, Y.**, Ulusal Sorunlar Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik, Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı, İstanbul, 2002
- Akıncı, A.Y.**, Ortaöğretim Kurumlarında, Beden Eğitimi ve Spor Etkinliklerinin, Sosyalleşme Süreci ve Şahsiyetin oluşmasına Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi., Kütahya, 2007
- Akyıldız S.**, Eğitim Hizmetlerinin Yürütülmesinde Belediye Yönetimlerine Yetki Verilmesi Konusunda İl Belediye Başkanlarının Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi., Ankara, 1999
- Algan, C., E.**, Özel Okullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Eğitimde Bilgi Teknolojileri Kullanımı Öz Yeterlilikleri, ve Derslerinde Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Durumları, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006
- Altun, O. H.**, Geleneksel Kültürün Korunması ve Tarihi Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Sanat Eğitiminin Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006
- Andrew Workink**, 'Türkiye'nin Eğitim Sisteminin AB Üyeliği İçin Hazırlanması' Antalya Eğitim Konferansında Yaptığı Konuşma Metni. Antalya, 2006
- Atasayar, H.H.**, Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, 2005
- Aydın, M.**, Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Görev ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi (Zeytinburnu Belediyesi) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006
- Aydoğan, S.**, Meslek Liselerinde Derslerde Elektronik Materyal Kullanımının Dersin Etkinliğindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Bahçelievler Belediyesi**, Bahçelievler'in 4 Altın Yılı Adlı Faaliyet Kitapçığı, 2008
- Baltacı, A.**, Ortaöğretim Okullarında Teknoloji Kapasitesi ve Kullanımı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Altındağ İlçesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005

- Balyiyen, H.**, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 2000 Yılı Müfredatının Öğrenci Sosyal Gelişimine Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Baş, Kemal**, “Ekonomik Büyüme, Gelir Dağılımı, Eğitim ve Nüfus Artışı İlişkileri: Türkiye Örneği”, Hacettepe Üniversitesi., İİBF Dergisi, Ankara, C. 19, 2001
- Başar, M., A.**, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi Özel Sayısı, Denizli, 2000
- Başaran, İ.E.**, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ankara, 2006
- Başaran, İ.E.**, Türkiye'nin Zorunlu Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1974
- Baykal, Ö.**, 1980 Sonrası Türkiye’de Kamusal Eğitim Harcamalarının Analizi(1980-2003), Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006
- Bayrakci, Ö.** İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersindeki Araştırma Ödevlerinin (Etkinlik, Performans ve Proje) Öğrencilerin Sosyalleşmesine Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2007
- Bursalıoğlu, Z.**, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara, 2005
- Bülbul, A. S.**, Halk Eğitimine Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 1991
- Cevizbaş, S.**, Okul Kütüphanecisi ile Öğretmen Arasındaki İşbirliğinin Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006
- Cihan, G.**, Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 1998 Programında Önerilen Ders Araç-Gereçlerinin (Materyallerin) Değerlendirilmesi ve öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005
- Cilve, N.**, İlköğretim ve Lise Eğitim Binalarının Kullanıcı Gereksinimlerinin ve Fiziksel Mekan Özelliklerinin Bina Değerlendirme Yöntemi İle Belirlenmesi, Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006
- Davarcı, M.** Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2008
- Demir, İ.**, Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006
- Demir, M.**, Eğitim Hizmetlerinin Kamusal Niteliği İlk ve Ortaöğretim Hizmetlerinin Finansmanı:Türkiye Uygulaması, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2004
- Demirel, Ö.**, Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara, 1993
- DPT**, 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel Komisyonu Raporu, Ankara, 2001

- DPT**, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1963-1967, Ankara, 1963
- DPT**, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013), 2009 Yılı Programı, Ankara, 2009
- DPT**, Uzun Vadeli Strateji ve 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı-İşgücü Piyasası ÖİK Raporu, 2001
- Duman, A.**, Okullarda Bilişim Teknolojisinden Etkili Yararlanmada Okul Yönetimi Açısından Karşılaşılan Sorunlar (Elazığ İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2007
- Eğitim Bilimleri Dergisi**. Sayı:6, İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Yayını, 1994
- Eğitim-Sen**, İlköğretim Okulları İl Merkezleri Türkiye Taraması, haz. Adnan Gümüş, 2004
- Erdoğan M.**, Beşeri Sermayenin İktisadi Kalkınmadaki Rolü, Güney Kore Deneyiminden Türkiye İçin Dersler, Ankara 2000
- Ereş, F.**, “Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye –AB Karşılaştırması” Milli Eğitim Dergisi, Sayı. 167, Ankara, 2005
- Es, M.**, Kentsel Yoksulluğun Azaltılmasında Sosyal Belediyeciliğin Rolü, Yerel Siyaset Dergisi
- Fidan, N.**, Erden, M., Eğitime Giriş, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998
- Gümüş. A.** Ortaöğretim Okulları İl Merkezleri Türkiye Taraması (2005-2006Eğitim Öğretim Yılı) Haz. Adnan Gümüş, Eğitim-Sen, Ankara, 2006
- Güngören Belediyesi** Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Ligi 2008–2009 Faaliyet Kitapçığı
- Güngören Belediyesi** Fen İşleri Müdürlüğü
- Güngören’in Değişim Yılları** 2004-2008, Güngören Belediyesi Tanıtım ve Faaliyet Kitabı, 2009
- Hesapçioğlu, Muhsin ve Beyhan MERİÇ.** “Okul Binalarının Tasarımı, Türkiye ve İstanbul İlinde Eğitim Tesisleri-Nüfus İlişkisi-Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Açısından Bir Ön Çözümleme.”
- Hoşgörür, V.**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi, Van, C.2
- İnanlı, Y.**, Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı, Doktora Tezi, İstanbul, 2005
- Janus Tamkivi**, ‘AB Katılım Sürecinde Yerel Yönetimlerin ve Yerel Yönetim Birliklerinin Rolü’ İsveç ve Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Avrupa Birliği Ulusal Semineri 12.03.2009
- Kalfa, Y.**, “Okul Büyüklüğünün Kalite, Verim ve Öğrenci Başarısına Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006

- Kaptan, S.**, Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Ankara, 1998
- Kaya, Y.K.**, İnsan Yetiştirme Düzenimiz, Ankara, 1974
- Keske, G.**, İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri ve Karşılaştıkları Sorunlar (Gaziantep İli Örneği) Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2007
- Kılıç, V.**”Milli Eğitimde Sistem Arayışları”, Yeni Türkiye Özel Sayısı, Ankara, 1996, yıl 2
- Koç, H.**, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 2007
- Köseoğlu, N.**, Milli Kültür ve Milli Kimlik, İstanbul, 2003
- Kurt, T.**, Eğitim Yönetiminde Yerelleşme Eğilimi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Kastamonu 2006, C.14
- MEB**, 2001 Yılı Başında Milli Eğitim, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Ankara, Aralık 2000
- Özbe, S.**, “Eğitimin Yatırım Özelliği ve İnsan Sermayesine Yatırım”, İçinde: Yıldız K., Akgün N., (Edt.), Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Üzerine Seçme Yazılar, Bolu, İzzet Baysal Üniversitesi., Ocak 1997
- Özçelik, E.** Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Pekküçükşen, Ş.**, Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi Şefkat Evleri Örneği, Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 2004
- Porto Alegre**, Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi, İstanbul, 1998
- Sarı, R.**, Kazançlar ve Eğitim İlişkisi, ODTÜ Gelişme Dergisi, Ankara, 2002
- Serin, N.**, Eğitim Ekonomisi, Ankara, Ankara Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:77, 1979
- Solmaz, A.**, Milli Eğitim Bünyesindeki Okullarda Beden Eğitimi Derslerinin İşlevsel Durumu, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı**, 15. Milli Eğitim Şurası, MEB Basımevi, İstanbul, 1996
- Taymaz, H.**, Okul Yönetimi, Ankara, 2003
- Tekeli, İ.**, İlk, S., Avrupa Birliği Türkiye ve Yerellik, Ankara, 2003
- Tepe, A .**, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yaygın Eğitim Uygulaması: İSMEK, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Thomas Welsh**, Noel F. McGinn, Decentralization of Education: Why, When, What and How?, International Institute For Educational Planning, UNESCO, 1999

- Tuncer, D.**, Materyal Destekli Matematik Öğretiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarısına ve Başarının Kalıcılık Düzeyine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008
- Tural, N.**, Eğitim Yatırımlarının Getirileri ve Eğitimde Kaynak Dağılımı, Ankara Üni., Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara
- Tutum, C.**, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, TESAV Yayınları, Ankara, 1998
- Tuzcu, G.**, Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türkiye'de Eğitim Planlaması, Doktora Tezi, Ankara, 2005
- Türkiye Cumhuriyeti 2007 Katılım Öncesi Ekonomik Programı**, Ankara, 2007
- Türkmen, F.**, Eğitimin Ekonomik Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması, Uzmanlık tezi, Ankara, 2002
- Uludağ, Z., Odacı, H.** "Eğitim Öğretim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan" Milli Eğitim Dergisi, Ankara, 2002
- Uyar, Y.**, Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi, Üniversitesi, Ankara, 2007
- Yılmaz, Ç.**, İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerini Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi ve Yeni Bir Modern Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2005
- Yörükoğlu, A.**, Çocuk Ruh Sağlığı, Ankara, 1978
- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6341.pdf> (10.06.2009)
- http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/TR_TR_C5_1.pdf
(10.06.2009)
- <http://egitim.cukurova.edu.tr/myfiles/open.aspx?file=1175.pdf> (12.06.2009)
- <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/makale/.../13-ILKOGRETIM%20OKULLARININ%20BINA%20STAND> (12.06.2009)
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/egitim/beden/oik530.pdf> (12.06.2009)
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/program/2007.pdf> (13.06.2009)
- <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (10.06.2009)
- <http://mimoza.marmara.edu.tr/~cahit/Yayin/bildiri/Ergonomi/k12labErgonomi.doc>
(10.06.2009)
- <http://sgb.meb.gov.tr> (12.06.2009)
- http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2007_2008.pdf
(10.06.2009)

http://sgb.meb.gov.tr/str_yon_planlama_V2/Hukümet_Programi_Eylem_Planı.pdf
(10.06.2009)

http://sgb.meb.gov.tr/str_yon_planlama_V2/index.htm (12.06.2009)

http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/3616161142415001082/Hakan_Yilmaz_TR.pdf

<http://www.adnangumus.net/index.asp> (10.06.2009)

<http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/1990-23-2/769-773.pdf> (12.06.2009)

http://www.egitimsen.info/down/130907_2007-2008egitim%20raporu.doc (10.06.2009)

<http://www.egitimsen.org.tr/down/2008-2009Egitimindurumu.pdf>. (10.06.2009)

<http://www.egitimsen.org.tr/index.php?yazi=1265> (10.06.2009)

http://www.haber61.net/news_detail.php?id=4136&uniq_id=1236412076 (12.06.2009)

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/anasayfa/6296661.asp?gid=171> (06.06.2009)

<http://www.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=11336&hbid=1876> (11.06.2009)

http://www.kbam.metu.edu.tr/published/egitim_nufus_kalkinma.pdf .(12.06.2009)

<http://www.memurlar.net/haber/14526/> (06.06.2009)

<http://www.oecd.org/dataoecd/34/6/34711139.pdf> (10.06.2009)

<http://www.sislibelediyesi.com/yeni/doc/kapak.pdf> (08.06.2009)

<http://www.sislibelediyesi.com/yeni/faaliyetler/t1.asp?PageName=hizmetlerAyr&ID=124>
(08.06.2009)

http://www.sosyalsiyaset.com/documents/belediye_ss_deneyimleri.htm (13.06.2009)

<http://www.sp.gov.tr/documents/planlar/SisliBelediyeSP2007200.pdf> (08.06.2009)

http://www.turkegitimsen.org.tr/1sunular/sunular/Turkiyede_okullarin_mevcut_durumu.pdf
t (13.06.2009)

<http://www.turkegitimsen.org.tr/modules.php?name=News&file=article&sid=554>
(12.06.2009)

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYE/XTN/0> (12.06.2009)

<http://www.yeni.kadikoy.bel.tr/altsayfa.jsp?pid=604> (08.06.2009)

<http://yenisafak.com.tr/arsiv/2003/mayis/28/g3.html> (09.06.2009)

ÖZGEÇMİŞ

05.06.1974 Malatya ili Kale ilçesi doğumluyum. İlkokulu Fatih 29 Mayıs İlköğretim okulunda, ortaokul ve liseyi Güngören İzzet Ünver Lisesi'nde bitirdim. Üniversite eğitimimi Balıkesir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü 1997'de tamamladıktan sonra aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmenliğe başladım. Şu an Gençosman İMKB Ticaret Meslek Lisesi'nde müdür yardımcısı olarak görev yapmaktayım. Yabancı dilim İngilizce olup evli ve iki çocuk babasıyım.

Turgay TOKMAK